Ner Le’Elef
Sources Book

SOURCES BOOK

Prepared by Ner Le'Elef

Publication date 18 December 2012

Permission is granted to reproduce in part or in whole.
Profits may not be gained from any such reproductions.
This book is updated with each edition and is produced several times a year.

Other Ner Le'Elef Booklets currently available:

AMERICAN SOCIETY
BOOK OF QUOTATIONS
EVOLUTION
HOLOCAUST
JEWISH RESOURCES
ORAL LAW
PROOFS
SCIENCE AND JUDAISM
SUFFERING
THE CHOSEN PEOPLE
THIS WORLD AND THE NEXT
WOMEN'S ISSUES (Two Volumes**)**
QUESTION & ANSWERS

For information on how to order additional booklets, please contact:
Ner Le'Elef
P.O. Box 14503 Jewish Quarter, Old City, Jerusalem 91145
E-mail: nerlelef@barak-online.net
Fax #: 972-02-653-6229
Tel #: 972-02-651-0825

SECTION ONE - CHUMASH 12

ספר בראשית 15

פרשת בראשית 15
פרשת נח 17
פרשת לך לך 19
פרשת וירא 21
פרשת חיי שרה 23
פרשת תולדות 24
פרשת ויצא 26
פרשת וישלח 28
פרשת וישב 30
פרשת מקץ 32
פרשת ויגש 34
פרשת ויחי 36

ספר שמות 38

פרשת שמות 38
פרשת וארא 41
פרשת בא 42
פרשת בשלח 43
פרשת יתרו 45
פרשת משפטים 47
פרשת משפטים 47
פרשת תרומה 49
פרשת תצוה 50
פרשת כי תשא 51
פרשת כי תשא 51
פרשת ויקהל 53
פרשת פקודי 54

ספר ויקרא 55

פרשת ויקרא 55
פרשת צו 57
פרשת צו 57
פרשת שמיני 59
פרשת תזריע 61

פרשת מצרע 62
פרשת אחרי מות 63
פרשת קדושים 64
פרשת אמר 65
פרשת בהר 67
פרשת בחקתי 68

ספר במדבר 69

פרשת במדבר 69
פרשת נשא 70
פרשת בהעלתך 72
פרשת שלח 74
פרשת קרח 75
פרשת חקת 76
פרשת בלק 77
פרשת פינחס 78
פרשת מטות 79
פרשת מסעי 80
פרשת מסעי 80

פרשת דברים 81

פרשת דברים 81
פרשת ואתחנן 82
פרשת עקב 84
פרשת ראה 86
פרשת שפטים 88
פרשת כי תצא 90
פרשת כי תבא 92
פרשת נצבים 94
פרשת וילך 95
פרשת האזינו 96
פרשת וזאת הברכה 97

SECTION TWO: MITZVOS 98

G-D, JUDAISM & TORAH 99

Judaism & Torah Mitzvos 99
Studying and Relating to the Torah: 99
Kiddush – Chillul Hashem 100

Sanctifying G-d: 100
Not to desecrate His name: 100
Relating to Hashem 100
To believe that G-d exists: 100
To believe in His Unity: 101
To believe in His Providence (Hashgocha): 101
Not to relate in any way to idolatry: 101
TO PRAY TO G-D 105
Prayer: 105
Mitzvos written in the Shema: 105
FEARING, LOVING, RESPECTING AND IMITATING HIM,106
To Love G-d: 106
To Fear G-d: 107
Swearing in God's Name: 107
Not to curse Him: 107
To Pray to G-d: 107
Sanctifying G-d: 107
Not to desecrate His name: 107
Walking In His Ways 108
Chesed, Midos and a Balanced Life: 108
SHABBOS & FESTIVALS 109
Pesach 109
Mitzvoh to tell the Exodus story: 109
Mitzvos relating to chometz, matza and maror: 109
The Chag: 110
Mitzvos relating to the קרבן פסח: 110
Pesach Sheni: 111
Korban Chagiga: 111
Rosh Hashana 112
Shabbos 112
Sancifying with Words (Kiddush & Havdala): 112
Not to work: 112
Carrying/Techum: 113
Korban: 113
Shavuos 113
Mitzvos Relating to the Omer: 113
Sukkos 113
Sukkos: 113
Shmini Atzeres: 114
Teshuva & Yom Kippur 114
Teshuva 114
Yom Kippur: 116
Yom Tov 116
Time: 117
To sanctify the months and to make leap years: 117
ISRAEL & BEIS HAMIKDASH 118

Israel – Mitzvos 118
Trumah and Maaser: 118
Shmittah: 120
Yovel: 121
Owning and Selling land: 121
Other: 122
Korbanos 122
Location: 122
Accompaniments: 123
Upkeep: 123
Condition of the Animal: 124
How to Relate to Kodshim: 125
Eating: 125
Temidim & Musafim: 126
Specialized Korbanos: 128
Mishkan & Beis Hamikdash 129
The Mishkan 129
To build a Mishkan/Beis Mikdash and to offer Korbanos on the Mizbeach: 129
Disqualifications of entry: 129
Laws of Respect: 130
Utensils and their Avodah: 131
LEADERSHIP & AUTHORITY 133
Cohanim & Leviim 133
Cohanim 133
To Honor and Support the Cohanim: 133
Purity Requirements: 133
Marriage Limitations: 134
Physical Requirements: 134
Clothing: 134
Function: 134
Leviim: 135
Kings 135
Mitzvos obligating the Nation: 136
Mitzvos obligating the King: 136
Prophets 136
Sages 137
JUSTICE 138
Judges & Witnesses 138
To appoint judges: 138
To judge fairly and justly: 138
To respect Judges: 139
The scope of the mandate: 139
Witnesses 140
As effects Judges: 140
As effects Witnesses 140
Punishments 141
BETWEEN STATES & OTHER PEOPLES 143

Dina Demalchusa & Darchei Emori: 143
Discriminatory Laws: 143
Exceptional Relationships 143
The 7 nations: 143
Edomi, Amoni, Moavi & Mitzri: 143
Relating With Special Sensitivity to the Ger 144
Relating to the Non-Jew 144
Slaves 145
Jewish Slave: 145
Canaanite Slaves: 145
Laws of War 146
To receive a Divine mandate: 146
Not to Fear the Enemy: 146
Appointments & Exemptions: 147
Moral Conduct in War: 147
To first offer Peace: 147
Laws of Siege 147
To Destroy the Seven Nations in War with Them: 147
Chatzotzros: 148
Conduct towards Females of the Enemy Nation – יפת תואר: 148
Cleanliness and Holiness in the Military Camp: 148

SELF & OTHERS 150

Others – Mitzvos 150
Sensitivity of Speech: 150
Concern for Life & Body: 150
Concern for Material Well-Being, Property & Honor: 151
Prohibition of Negative Feelings and Actions: 151
Death & Mourning: 152
Saving & Healing Life 152
To Save a Life: 152
To Kill Someone Who Is Endangering Another: 152
Permission to Heal: 153
Self: 153
Personality & Character: 153
Care of One's Body, Appearance & Dress: 154
Oaths: 155
Purity and Impurity 156
Metzora: 156
Zav, Zivah, Nidah, Shichvas Zera: 157
Food: 158
Nazir: 158
Death and Parah Adumah: 159

FAMILY 160

Marriage 160
Parents & Children 162

Parents 162
Children 163
Having Children: 163
Milah: 164
First Born: 165
Education: 165
Ben Sorer Vemorah: 166
Inheritance: 166
Forbidden Relations 166
Adultery: 167
Rape, Seduction: & Harlotry 167
Family members: 168
Parents & Step-parents: 168
Siblings, Step-Siblings: 168
Children, Step-Children, Grand-Children: 168
Uncles, Aunts: 168
In-Laws: 168
Other: 168
Homosexuality: 169
Bestiality: 169
Marriage Prohibitions: 169
MONETARY & PROPERTY 170
Money Mitzvos 170
Theft: 170
Employer/Employee: 171
Buyer/Seller: 171
Lender, Hirer, etc: 171
Damages: 172
Concern for the Well-Being of my Neighbor's Property: 172
Shemitas Kesafim 172
Tzedakah & Loans 173
General Mitzvos of Giving and Kindness: 173
Charity: 173
Loans & Interest: 173
Shmittas Kesafim: 175
Charity to a freed slave: 175
FOOD, ECOLOGY & ENVIRONMENT 176
Kashrut 176
Utensils: 176
Animals: 176
Gid HaNasheh: 177
Chalev: 177
Blood: 177
Fish: 177
Birds: 177
Grasshoppers: 177
Insect-like: 178
Meat and Milk: 178

Non-Jewish: 178
Animals & Environment 178
First Born: 179
Mitzvos of Sensitivity to Animals: 179
Protecting the Environment: 180
Maintaining the Order of the World: 180

SECTION THREE: עניני השקפה 182

1 – מדות 183

2 - נס וטבע 183

3 - השגחה, שכר ועונש 183

4 - גלות וגאולה 184

גלות 184
גאולה 184

5 - תורה שבעל פה 185

6 - יסורים ונסיון 185

SECTION FOUR: RAMBAM/RAMBAN 186

HASHKAFIC SELECTIONS FROM משנה תורה: 187

SELECTIONS FROM רמב"ן ON חומש: 187

SECTION FIVE: CATCHY TITLES FOR THE FOLLOWING SHIUR TOPICS 188

CATCHY TITLES 189

1. Messianic Age: 189
2. Christianity / Missionary: 189
3. Cults: 189
4. Superstitions / Ayin Harah / Traditions: 189
5. Bible: 189
6. Tanach: 189
7. Oral Law: 189
8. Halacha: 189
9. Ethics: 190
10. G-d / Spirituality / Religion: 190
11. Philosophy: 191
12. Shabbos / Jewish Year: 191

Shabbos: 191
Elul/Tishrei & High Holy Days: 191
Chanukah: 191
Purim: 191
Pesach: 191
The Three Weeks: 192
13. Mitzvos: 192
14. Life: 192
15. Life and Death: 192
16. Self Improvement: 193
17. Happiness: 193
18. Relationships: 193
19. Jewish Family: 193
20. Women: 193
21. Education: 193
22. Jewish History: 193
23. Jewish ID: 194
24. Jewish Sociology / American Jewry: 194
25. Holocaust: 194
26. Israel / Middle East: 194

OTHER CATCHY TITLES 195

SECTION SEVEN: READING LIST 199

A-ENGLISH AND CONTEMPORARY SEFORIM 200
Women 200
Intermarriage 200
Oral Law 200
The Chosen People 201
The Noachide Laws: 202
Contemporary Halachic Issues 202
Proofs of the Torah 203
Suffering 204
B-EDUCATION, KIRUV AND PROGRAMMING 205
Programs and Rabbinics 205
Education 205
C-Class Resource Research Materials 205
Reference 205
Chumash/parsha 206
Nach 206
Halacha 206
Hashkafa/Ethics/Personal & Spiritual Growth 206
Prayer 207
Science 207
Internet 207
D-HISTORICAL AND SOCIOLOGICAL 207
General History 207

General Jewish History 207
History of Israel 208
American History - General 208
American History - Jewish 208
Holocaust 208
Western Thought 209
Contemporary American & General Western Society 209
Contemporary Jewish 209
E-MANAGEMENT AND LEADERSHIP 209
Non-Profit Management 211
Miscellaneous 211
Audio 211
Sales 212
F-SCIENCE AND EVOLUTION 212
Science 212
Evolution 214

SECTION ONE - CHUMASH

Disclaimer: Our recommending certain רש״י's does not suggest in any way that not all the רש״י's are important. Certainly, those who are מקיים שנים מקרא ואחד תרגום by learning רש״י are מחויב to learn every רש״י.

<u>ראשי תיבות למפרשים:</u>

א׳	**אונקלוס**
אבר׳	**אברבנאל**
אה״ח	**אור החיים**
א״ע	**אבן עזרא**
ב״ה	**בית הלוי**
ג״א	**גור אריה**
ד״ז	**דעת זקנים**
הע״ד	**העמק דבר**
ח׳	**ספר החינוך**
טור	**בעל הטורים**
כ״י	**כלי יקר**
מ״ח	**משך חכמה**
מ״ל	**מלבי״ם**
ס׳	**ספורנו**
ק״א	**קול אליהו**
ר׳	**רמב״ן**
ר״ב	**ר׳ בחיי**
ר״ש	**רשב״ם**
ש״א	**שפת אמת**
ש״ח	**שפתי חכמים**
שמ״ש	**שם משמואל**
ת״י	**תרגום יונתן בן עוזיאל**
H	**Hirsch**

Division of מפרשים:

1. Pshat:
   - i) רמב״ן
   - ii) ספורנו
   - iii) אברבנא-ל
   - iv) Rav Hirsch
   - v) ר׳ בחיי
   - vi) מלבי״ם
   - vii) העמק דבר
2. Depths/Symbolism:
   - i) Rav Hirsch
   - ii) שם משמואל
   - iii) אלשיך
   - iv) אוזנים לתורה
   - v) ר, בחיי
   - vi) נתיבות שלום
   - vii) חינוך (מצוות on)
   - viii) אור החיים
3. מוסר/Hashkafa:
   - i) לקט טוב
   - ii) ברכת פרץ
   - iii) ח״ח על התורה
4. דרוש:
   - i) כלי יקר
   - ii) מעינה של תורה
   - iii) ספרי הגר״א:
     - א) קול אליהו
     - ב) דבר אליהו
     - ג) אדרת אליהו
   - iv) חנוכת התורה
   - v) חתם סופר על התורה
   - vi) אוצר החיים
5. Wording:
   - i) ראשונים
   - ii) מלבי״ם
   - iii) העמק דבר
   - iv) Rav Hirsch
6. מדרשים:
   - i) ילקוט שמעוני
   - ii) מדרש תנחומא
   - iii) מדרש רבה
   - iv) ילקוט סיפורים
7. היקף:
   - i) אברבנאל
   - ii) מעם לועז
   - iii) תורה תמימה
   - iv) ילקוט שמעוני

Contributed by Rabbi Dovid Kaplan

ספר בראשית

פרשת בראשית

1) s'רש"י - Fundamental:

א:א	**בראשית ברא**
א:א	**ברא אלקים**
א:ה	**יום אחד**
א:יד	**יהי מארת וגו'**
א:כו	**נעשה אדם (both)**
א:כז	**ויברא אלקים את האדם בצלמו**
א:כח	**וכבשה**
א:לא	**יום הששי**
ב:ד	**תולדות שמים וארץ בהבראם ביום עשות ד'**
ב:ז	**וייצר**
ג:ג	**ולא תגעו בו**
ג:ה	**והייתם כאלקים**
	והייתם
ג:ז	**עלה תאנה**

2) מפרשים - Recommended:

מראי-המקומות בר"ב לקוחים מ"מבוא לפרשנות המקרא - פרוש רבינו בחיי בן אשר לתורה" מאת הרב יהודה קופרמן

פרק א :
פסוק:

א	**ס'**	**בראשית**
	א"ע	**ברא**
	ס'	**אלקים**
	ג"א	**ברא אלקים** - דף ח ד"ה שעלה
	ר'	**סוד פרשיות הבריאה**
ב		**ר"ב ויבדל אלוקים -** מעשה בראשית הרומז על תולדות האנושות / ה' הבורא את שלושת העולמות (מלאכים, גלגלים וארץ) / (עד "הכל נקרא בשם ארץ בכלל')
ה	**מ"ח**	**יום אחד** (ולא יום ראשון כי היה במדרגה מיוחד)
יא	**ג"א**	**עץ פרי** - דף יב ד"ה והיא לא עשתה
	מ"ח	**תדשא** - (והלכת בדרכיו מחייב שלא יקח אדם בהמה אלא אם כן התקין להם מזון)
כ"ב	**ר"ב**	**ויברך אותם** אלקים - מהות ברכת הדגים והעופות / הדגים לא מתו במבול
כו	**אבר'**	
כז	**ר"ש**	**בצלמו**
כט	**מ"ח**	**ואת כל העץ** (לרמז על האתרוג)
לא	**ס'**	**והנה טוב מאד**
לב	**מ"ח**	**והנה טוב מאד -** (דף 4) (על אדם לא כתוב כי טוב בי יש בחירהץ אבל אם בוחר בטוב אז זה טוב מאד וע"ש הקטע אחרי ה שכותב שהאדם מוכרח קצת בהטוב)

פרק ב :
פסוק:

א	**ש"א**	בפ' ויכלו (דף 9 שנת תרמ"א) (בשבת חלק הבריאה שלמעלה יורד למטה)

	ר"ב	**ויכל אלקים ביום השביעי** - ענין סיום מלאכת היצירה / מהות השביתה
ג	ר'	**אשר ברא אלקים לעשות**
ה	ר"ב	**וכל שיח השדה** - כל חלקי הבריאה משבחים ומקלסים לבורא
ט	ר'	**ועץ החיים בתוך הגן ועץ הדעת טוב ורע**
טז	מ"ח	**מכל עץ הגן** (דף 4) גדר רצון ד' כשזה לא מצוה מפורשת)
יז	ר'	**ביום אכלך ממנו מות תמות**
כג	ר"ש	**זאת הפעם**
	ר"ב	**זאת הפעם** - מקום בריאתם של אדם וחוה
כה	א"ח	**ויהיו** - בא"ד ויש לנו לבחון למה א"א אמר לעבדו לשים ידו באותו מקום

פרק ג :
פסוק:

ה	ר"ב	**והייתם כאלקים** - יודעי טוב ורע דרגת אדם הראשון לפני ואחרי החטא(בעגבות המורה) / מידה כנגד מידה בעונשו
כ	מל'	**ויקרא האדם שם אשתו חוה**
כ"א	ר"ב	**וילבישם** - חמלת ה' גם אחרי החטא/ פירות גן עדן כמן במדבר / גן עדן רומז לתורה ומצוות שהן תכלית הבריאה / הנכש הוא היצר / אין יצר בזמן תחיית המתים
כב	ר'	**ועתה פן ישלח ידו**

פרק ד :
פסוק:

ג	ר'	**ויבא קין מפרי האדמה מנחה וכו' והבל הביא גם הוא**
	ג"א	**מפרי האדמה** - דף מ ד"ה זרע פשתן
ד	ד"ז	**וישע ה' אל הבל ואל מנחתו**
	מ"ח	**לא מות תמותון** (דף ד) (חטא אדם וחוה)
ז	ר'	**הלא אם תטיב שאת**
כ	הע"ד	**ויקרא האדם שם אשתו חוה**

פרק ה :
פסוק:

א	ד"ז	**זה ספר תולדת אדם**
כ"ג	ר"ב	**ויהי כל ימי חנוך** - דרגתו של חנוך והשוואה עם משה רבינו
ל	ר"ב	**ויחי למך** - חשבון עשרת הדורות מאדם עד נח
לב	מ"ח	**ויהי בן נח** - (דף 7) (הוליד בנים רק אחר שעבר רוב שנותיו בצדקות) ובמדרש (ענין החיים הארוכים של דורות ההם)

פרשת נח

1) רש״י - Fundamental's:

ו:ט	**בדרתיו**
ו:יג	**כי מלאה**
ו:יד	**עשה לך**
ז:ז	**נח ובניו**
ז:יב	**ויהי הגשם**
ז:כב	**מכל אשר בחרבה**
ז:כג	**אך נח**
ח:א	**ויזכר אלקים**
ח:כא	**מנעריו**
ט:ב	**וחתכם**
ט:ד	**כל הפסוק**
ט:ה	**כל הפסוק**
ט:ז	**ואתם פרו ורבו**
ט:טז	**כל הפסוק**
ט:כג	**ויקח שם ויפת**
ט:כז	**וישכן**
יא:א	**כל הפסוק**
יא:כח	**כל הפסוק**
יא:לב	**כל הפסוק**

2) מפרשים - Recommended:

הקדמה ר״ב הגדרת המושג 'תמימות' בעבודת ה' / שלוש דרגות: צדיק - תמים - מתהלך

פרק ו :
פסוק:

ט	**אבר'**	**אלה תולדות נח**
	ר״ב	**אלא תולדות נח** - מעלות נח / מה בין "הלד" לבין "התהלך" / הגדרת מושג התוכחה / סוד העיבור לעומת נטיה אחרי ע"ז
יא	**אבר'**	**ותשחת הארץ**

פרק ז:
פסוק:

א	**מ״ח**	ד"ה בא אתה (דף 7) (7 מצוות הם מושגים לנימוס המדינה ולהנהגה הטבעית משא"כ פרישות נח מאשתו
ב	**ר״ב**	**מכל הבהמה הטהורה** - סוד רקרבנות / מה בין "יבואו אליך" ובין "תקח לך" הקרבנות ומידת הרחמים
יא	**ר״ב**	**נבקעו כל מעינות תהום רבה** - "דרכיה דרכי נעם" בכתיבת התורה / אין מיחסים את שמו יתברך לפורענות

פרק ח :
פסוק:

א	**ד״ז**	**ויעבר אלקים רוח**
יא	**ר״ב**	**והנה עלה זית טרף בפיה** - המבול בעולם - בארץ ישראל - בגן עדן / קל וחומר מעופות לבשר ודם / מידת הבושת
כא	**אה״ח**	**כי יצר לב וגו'**
	ג״א	**מנעריו** - דף סה ד"ה משננער

כב	**ס'**	
פרק ט:		
פסוק:		
ו	**ס'**	**כי בצלם אלקים**
ז	**מ"ח**	**ואתם פרו ורבו**
יב	**ר'**	**זאת אות הברית אשר אני נתן**
יג	**ר"ב**	**את קשתי נתתי בענן** - הגדרת המושג "אות" / נתינה - מתנה - שבועה / הסתמכות על תרגום אונקלוס / (עד 'ועל דרך השכל')
	ס'	**והיתה לאות ברית**
כ	**ר"ב**	**ויחל נח איש אדמה** - גפן לעומת כרם / אזהרה על היין / אזהרה על התאוות
	מ"ח	**איש האדמה** - (דף 10) (עבודת הצבור נראה כירידה אבל באמת הוי עליה)
כא	**ג"א**	**אהלה** - דף סח ד"ה על שם
כג	**ג"א**	**ויקח שם** - דף סט ד"ה וחם שבזה
כז	H	**יפת**
פרק י:		
פסוק:		
א	**ר"ב**	**ואלא תולדות בני נח** - מקור לשבעים אומות / שבעים איש ביסוד בני ישראל/רציפות במסורת ההיסטורית מאדם הראשון עד מתן תורה
טו	**ר"ב**	**וכנען ילד את צידון** - שינוי שמות מזמן הולדתם ועד היותם לאומות / טעם הפקדת ארץ ישראל בידי משפחת חם
פרק יא :		
פסוק:		
ט	**ר"ב**	**כי שם בלל ה' וכו'** - סידור אותיות הויה למפרע מעיד על מעדת הדין /שבעים אומות ושבעים לשונות / עליונות לשון הקודש / מלאכים אינם נזקקים ללשון ארמית
כ	**ר"ב**	**אלא תולדות שם** - אין זכרון מיתה בתולדות שם / מועד הגאולה / תחיית המתים לישראל בלבד
לב	**ג"א**	**וימת תרח** - דף עו ד"ה שהרשעים
	ר"ב	**וימת תרח בחרן** - ברא (אברהם) מזכה אב (תרח) / אותיות חריגות כחלק משבעים הפנים של תורה וחמישים שערי בינה שבה

פרשת לך לך

1) רש״י's - Fundamental:

יב:א	**לך לך**
יב:ב	**והיה ברכה**
טו:ה	**ויוצא אתו החוצה**
טו:יח	**לזרעך נתתי**
טז:ב	**לקול שרי**
יז:א	**אני קל שקי**
יז:ב	**ואתנה בריתי**
יז:ח	**לאחזת עולם**
יז:יז	**ואם שרה הבת תשעים שנה**
יז:כב	**מעל אברהם**

2) מפרשים - Recommended:

הקדמה ר״ב חשיבות חברה טובה / הגדרת המושג "כסיל" / שלוש כתות שאין מוכיחים אותן / שלמה המלך בעקבות אביו דוד / עשרת הנסיונות

פרק יב :
פסוק:

א	**אבר'**	**ויאמר ד' אל אברם**
	מ״ח	**לך לך**
	שמ״ש	**דף צ״ח**
	שמ״ש	**דף ק״ז**
ב	**ס'**	**והיה ברכה**
	ר'	**והיה ברכה**
ה	**מ״ח**	**ויקח אברם**
	ס'	**ויצאו ללכת ארצה כנען**
ו	**ר'**	**ויעבר אברם בארץ עד מקום שכם**
ז	**מ״ח**	**ויבן שם**
יג	**ש״ח**	
	ר״ב	**אמרי נא אחותי את** - הקשר בין חטאי אברהם השונים וירידת אבותינו מצרימה / שלושה סוגי חטא / אמת = **3 x 430 = 1290** - אלף מאתיים תשעים

פרק יג:
פסוק:

יד	**מ״ח**	**שא נא עיניך** (דף 12) (קדושת הארץ אף כשגויים שרויים בה)
יז	**ר״ב**	**קום התהלך באוץ** - ההתהלכות בפשט ובשכל / מה בין דרישת החכמות ובין דרישת צרכי הגוף

פרק יד :
פסוק:

א	H	**ויהי בימי**
יד	**ר״ב**	**וישמע אברהם כי נשבה אחיו** -יישוב הפשט (318) עם המדרש / האבות ותרי״ג / נצחון בכח הזכות ולא בזכות הכח / מעלתו של אברהם אבינו
כג	**מ״ח**	**אם מחוט**
	ר״ב	**אם מחוט ועד שרוך נעל** - מעלתו של אברהם אבינו / הצומח העי והדמם משועבדים למדבר / מצוות שזכו בהן בנ״י עקב דיבור אברהם

פרק טו :

פסוק:		
א	**ד"ז**	**אל תירא אברם**
ב	**ר'**	**מה תתן לי ואנכי הולך ערירי**
ה	**ר"ב**	**ויוצא אותו החוצה** - 'אין מזל לישראל' בדרגת צבור אלא בדרגת יחיד / חכמת המזלות
	ד"ז	**כה יהיה זרעך**
	מ"ח	
י	**ג"א**	**ואת הצפר** - דף צד ד"ה לפי שהאומות
יג	**ד"ז**	**ועבדום וענו אתם**
	ר"ב	**ארבע מאות שנה** - המספר 400 = עין רע = עפרון / המספר 400 ומידת הדין
יד	**מ"ח**	
	ר"ב	**וגם הגוי אשר יעבודו דן** - ביאור שיטת הרמב"ן בענין ענש המצריים / תאריך ברית בין הבתרים
	ד"ז	**ואחרי כן יצאו**
	ר'	**וגם את הגוי אשר יעבדו**
יז	**מ"ח**	**הנה תנור עשן** - (דף 14) (למה הבועל ארמית עונשו גיהנום)
יח	**ר"ב**	**מנהר מצרים עד הנהר הגדול** - סידרת ההבטחות של ארץ ישראל לאברהם אבינו /כל דבר הקשור אל ארץ ישראל נקרא "גדול"

פרק טז :

פסוק:		
ב	H	**אבנה**
ג	**אה"ח**	ד"ה ותאמר בא"ד שוב מצאתי מדרש רבותינו
ו	**הע"ד**	**הנה שפחתך** - עיין בהרחב דבר
יב	**א"ע**	**פרא אדם**
	הע"ד	
	H	**והוא יהיה פרא אדם**
	אבר'	**והוא יהיה פרא אדם**
יד	H	**באר לחי ראי**

פרק יז :

פסוק:		
א	**ר'**	**קל שקי**
ו	H	**והפרתי**
	הע"ד	**(כל הפסוק)** זרע אברהם יהיה מפוזר בכל העולם ללמד דעת לעמים (ועיין הרחב דבר ריש פרשת ויחי ועיין הע"ד בהמשך כאן פסוק ז & ח)
ח	**ג"א**	
ט	**ר"מ**	הל' מלכים פ"י הל' ז-ח
י	**מ"ל**	**זאת בריתי**
	ח'	
יג	**מ"ח**	**המול ימול**
	ר"ב	**והיתה בריתי** - ברית מילה על דרך הפשט ועל דרך המדרש / מעין קרבן (דם, מועד, אכילה, כפרה) (עד 'ועל דרך השכל')
יט	**אה"ח**	**ויאמר אלקים אבל שרה וגו '**
כב	**כ"י**	

פרשת וירא

1) רש״י - Fundamental:

יח:ט	**ויאמרו אליו**
יח:טז	**וישקפו**
יח:כא	**ארדה נא**
יח:כב	**ואברהם עודנו עמד לפני ה '**
יט:א	**וירא לוט וגו'**
יט:יט	**פן תדבקני הרעה**
יט:לג	**ותשקין וגו'**
כ:יב	**אחתי בת אבי הוא**
כא:א	**וד׳ פקד את שרה וגו'**
כא:יב	**שמע בקלה**
כא:יז	**את קול הניר**
	באשר הוא שם
כא:לג	**ויקרא שם וגו'**
כב:ב	**קח נא**
כב:ג	**ויחבש**
כב:ד	**ביום השלישי**
כב:ה	**עד כה**
כב:יב	**כי עתה ידעתי**
כב:יד	**היום**
כב:כ	**אחרי הדברים האלה ויגד וגו'**

2) מפרשים - Recommended:

הקדמה ר״ב התועליות מהנהגת מלך / מלכותא דארעא ומלכותא דרקיע / ״באור פני מלך חיים״

פרק יח :

פסוק:

א	**ג״א**	**באלוני ממרא** - דף קב ד״ה והוא שנתן
א	**ר׳**	**וירא אליו**
	שמ״ש	דף קכ״ט
ג	**ש״ח**	אות ג ד״ה נראה
ה	**ר״ב**	**וסעדו לבכם -** חשיבות כל אות ואת בתורה שבכתב / אין יצר בעולם הבא
ח	**ר״ב**	**ויקח חמאה וחלב** - אברהם אוכל חולין בטהרה / אין מאכילים לזולת מה שהוא בעצמו אינו אוכל / אברהם שומר פסח / דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר
יג	**אה״ח**	**ואני זקנתי**
	ד״ז	**ואני זקנתי**
יט	H	**כי ידעתיו**
	מ״ח	**כי ידעתיו**
	ר״ב	**כי ידעתיו** - הסוגים השונים של ההשגחה (׳ידיעה׳) / הן בשמירה על האדם והן בהכרת מעשיו ומחשבותיו
	ר״ב	**למען אשר יצוה** - מעמד תורה שבעל פה של האבות
כא	**ס'**	**ארדה נא**
כב	**ס'**	**ואברהם עודנו עמד**
כג	**ג״א**	**ויגש אברהם** - דף קיא ד״ה מצינו הגשה

כד	**ר"ב**	**אולי יש חמישים** - חשיבות המספר 10 / הבדל בין "לא אשחית" ובין "לא אעשה" / הבדל בין רוב או מיעוט העושים את רצון ה'
כה	**ס'**	**השפט כל הארץ**
כז	**ס'**	**הנה נא הואלתי לדבר**
	מ"ח	**ואנכי עפר ואפר**
	ר"ב	**ואנכי עפר ואפר** - בענין הזכות לאפר פרה ולעפר סוטה / אפר אברהם ואפר עקידת יצחק
לג	**ר"ב**	**ואברהם שב למקומו** - פירושים שונים למונח-מושג "מקומו" (עד 'ועל דרך הקבלה')

פרק יט :
פסוק:

א	**אה"ח**	**ויבאו וגו' בערב**
יג	**ר"ב**	**כי משחיתים** - חטא מלאכים וצדיקים ("אלקים") וענשם / כבוד יש לייחס רק להקב"ה
כט	**ר"ב**	**בהפוך** - 'המשפט הגדול הזה בסדום - למה' / מעלת א"י
ל	**ר"ב**	**וישב בנות לוט** - לשם שמים נתכוונו / שכרן / הפרשה נקראת ומיתרגמת

פרק כא :
פסוק:

ח	**ר"ב**	**ויעש אברהם משתה גדול** - משתה ושמחה / 'שמחת העולם הזה הבל וריק'
	ר"ב	**ביום הגמל יצחק** - מהות הסעודה "ביום הגמל" / מקור לסעודת מצוה של ברית מילה
י	**ש"ח**	אות ז ד"ה דאי
	בה"ט	**גרש האמה הזאת**
יד	**ר"ב**	**וישכם אברהם בבקר** - השנאה המיוחדת של ישמעל לישראל
יז	**מ"ח**	**ויקרא מלאך** (דף 21) (מתי מדבר מלאך מן השמים ומתי מקרוב)
לג	**ר"ב**	**ויטע אשל** - הכנסת אורחים כהכנה להשפעה רוחנית / מזות לויית החיים / אש"ל
	ג"א	**אשל** - דף קכד ד"ה חד אמר

פרק כב :
פסוק:

א	**ר"ש**	**ויהי**
	ר"ב	**והאלקים נסה את אברהם** - זכות העקידה לכל הדורות / "אברהם אוהבי" / הכנסת אורחים כמעשה של אהבת ה' / העקידה כביטוי לדרגת אהבת ה' של אברהם
ד	**מ"ח**	**ויקרא** (דף 23) (יהודי מחשבה טובה מצטרף למעשה ולא מחשבה רעה ובגוי הפוך)
ט	**ר"ב**	**ויקברו** - ששה לשונות של מיתה (3 לרשעים 3 לצדיקים) ומשמעותן
טז	**מ"ח**	**יען** (דף 22) (אברהם נתברך שרק ישתמש באכזריות לקיים מצוות ד')

פרשת חיי שרה

1) s'רש"י - Fundamental:

כד:מב	**ואבא היום**
כד:נב	**וישתחו ארצה**
כד:נז	**ונשאלה את פיה**
כד:סז	**האהלה שרה אמו**
	אחרי אמו

כה:יא **ויהי אחרי מות אברהם ויברך וגו'**

2) מפרשים - Recommended:

הקדמה ר"ב ארעיות העולם הזה / מעלת ארץ ישראל / חשיבות סמיכות פרשיות ללמד גופי תורה וחכמה

פרק כג :

פסוק:

א	**ר"ב**	**מאת שנה** - שלושת חלקי המספר / שלוש תקופות בחיי האדם / חיים של ממש / לימוד כל דרך גמטריה בתורה
ב	**ר"ב**	**ויבא אברהם** - משמעות הפעל "בא" כפועל עוזר / מדוע יצחק לא בא לקבורת אמו
ג	**ר"ב**	**ויקם אברהם** - דיני דרך ארץ / מות שייך רק בגוף
ח	**שמ"ש**	דף רנח
יט	H	**מערת שדה המכפלה**
כ	**ר"ב**	**ויקם השדה והמערה אשר בו** – [בא"ד (קרוב לסוף) ואע"פ שישראל בכניסתן לארץ (שלושה מקומות בארץ שכלל ישראל קנו ולא רק כבשו)] עשר פעמים מוזכרים "בני חת" / וכן אצל ארנן היבוסי / שלושה קניני כסף בארץ ישראל

פרק כד:

פסוק:

ב	**ר"ב**	**ואלקי הארץ** - "אלקי הארץ" (= ארץ ישראל) / חשיבות יישוב א"י
ג	**ר"ב**	**אשר לא תקח אשה** - חשיבות השידוך הנכון / מה לחפש ומה לא לחפש בשידוך
ז	**ר"ב**	**מה' יצא** - זיווג מן השמים (עד 'ועל דרך הקבלה')
יד	**מ"ח**	**כי** - דף כו
טו	**ר"ב**	**ויהי הוא טרם כלה** - "הוא" = שמו יתברך = סייעתא דשמעא / משמעות הנה" /השימיש ב"עבד" - "איש" / דיבור תורה ודיבור ישיר
כב	**ר"ב**	**ויקח העבד** - רמזים מסיפור השליחות לקראת מתן תורה / מעשה אבות סימן לבנים
נא	**הע"ד**	ד"ה והנה
נד	**הע"ד**	עיין בהרחב דבר
ס	**הע"ד**	**ויירש**
סב	**הע"ד**	**ויצחק בא**
סה	**הע"ד**	**ותתכס**
סו	**ש"ח**	**כנגד**
סז	**ג"א**	**האהלה** - דף קלח ד"ה כל זמן

פרק כה:

פסוק:

ב	**הע"ד**	**ותלד**
ו-י	**ק"א**	
ה	**ד"ז**	**ויתן אברהם** - אברהם וישמעאל גרים היו
ח	**ס'**	**ושבע** - מכל מה שהתאוה לעשות ולראות בחייו
ח	**ר'**	**זקן ושבע** -חסדי השם בצדיקים שלא יתאוו במותרות

פרשת תולדות

1) s'רש"י - Fundamental:

כה:כא	**ויעתר לו**
כה:כג	**מלאם יאמץ**
כה:כו	**בעקב עשו**
	בן ששים שנה
כה:כז	**תם**
כו:ה	**וישמר משמרתי**
	מצותי
	חקותי
	ותורתי
כו:לד	**בן ארבעים שנה**
כח:ט	**אחות נביות**

2) מפרשים - Recommended:

הקדמה ר"ב ההבדל בין "עטרה" ובין "תפארת" ביחסי בנים ואבותם

פרק כה:

פסוק:

יט	**אה"ח**	**ואלה תולדת** - עד וזה היה באמצעות העקדה כמ"ש (יצחק שהיה מצד הנקבה רק הוליד ע"י הכח שקבל מא"א בעקידה)
	ר"ב	ליצני הדור אצל יצחק ואצל דוד וכלאב
כא	**מ"ח**	**ויעתר**
	ר"ב	**ויעתר יצחק** - התפילה סיבת העקרות ולא תוצאה ממתה / הקדמת הכתוב את העיקר / כח של תפילה אפילו לשנות טבע / טעם העקרות אצל האמהות
כב	**מ"ח**	**ויתרוצצו** (אפילו הרע שבעשב היה מעורב עם טוב)
כג	**ג"א**	**שני גיים** - דף קמד ד"ה אנטונינוס
כז	**ג"א**	**ידע ציד** - דף קמה ד"ה היאך מעשרין
		ישב אהלים - דף קמו ד"ה אהלו
כח	**ס'**	**ויאהב יצחק את עשו**
כט	**ר"ב**	**ויזד יעקב** - יסוד מנהג דרבנן בכתוב / טעם הקדמת מיתת אברהם
לד	H	**ויעקב נתן לעשו**

פרק כו :

פסוק:

א	**ר'**	**ויהי רעב**
ה	**ר'**	**וישמר משמרתי**
	ר"ב	הפסוק כולו - המצוות שהאבות שמרו לפי דין בן נח ובני ישראל / חלוקה משולשת של תרי"ג מצוות / שיטת הרמב"ן על שמירת מצוות בארץ ישראל / מצות שבת אפילו בחו"ל
	ס'	**עקב אשר שמע אברהם בקלי**
ח	**אה"ח**	**מצחק את רבקה**
טו	**ר"ב**	**וכל הבארות** - דיון על הבארות שחפרו אברהם ויצחק / "לא שינו את שמם" של הבארות / רמזים לגרים שגיירו האבות

פרק כז :

פסוק:

א	**שמ"ש**	דף רע"ה
ד	**ר"ב**	**ועשה לי** - הטעמים לבקשת המטעמים / השמחה שייכת לתוכן הברכה / שכר מצוה לעומת פירות המצוה בעולם הזה

יט	**ר"ב**	**אנכי עשו** - בעית "אנכי עשו בכרך" ומידת האמת / שלוחו של אדם כמותו
כא	**ג"א**	**גשה נא** - דף קנא ד"ה אין שם
כב	**ד"ז**	**הקל קול יעקב והידים ידי עשו**
כט	**ס'**	**הוה גביר לאחיך**
לט	**ר"ב**	**הנה משמני** - השוואה בין ברכת עשו וברכת יעקב / הברכות תלויות בעבודת ה'
מ	**א"ע**	**ופרקת**
מא	**ר"ב**	**ויאמר עשו** - לבם של צדיקים לעומת לבם של רשעים
מב	**מ"ח**	**הנה עשו אחיך**

פרק כח
פסוק:

ה	**ר"ב**	**וילך פדנה** - הסבר הלשון "אחות לבן", "אם יעקב ועשו"

פרשת ויצא

1) s'רש"י - Fundamental:

כח:יא	**ויפגע**
כח:יז	**כי אם בית אלקים**
	וזה שער השמים
כט:לד	**על כן**
ל:א	**מתה אנכי**

2) מפרשים - Recommended:

הקדמה ר"ב דרכו של שלמה המלך להשוות בין מידה והפכה

פרק כח :

פסוק:

י-יא	H	
יב	**ד"ז**	**והנה סלם**
	ר"ב	**והנה סולם** - הסולם בפשט ובמדרש / השוואה בין חלום יעקב וברית בין בתרים / הקשר בין חלום הסולם והפיכת סדום / ה' שולט על שלושת חלקי המציאות (עד 'ודעת הרמב"ם')
	H	**ויחלם**
יג	H	
	ד"ז	**והנה ד' נצב עליו**
יד	**ר"ב**	**והיה זרעך** - השפלות כמבוא להתעלות / השימושים במלה "עפר"
טו	**ר"ב**	**והנה אנכי** - מדריגת יעקב לעומת מדריגת משה / לימוד ועיון באונקלוס
יז	**ר"ב**	**וזה השער** - שלושת בתי המקדש וההבדלים שביניהם
	ס'	**אין זה**
כ	**ר"ב**	**ונתן לי** - ההסתפקות במועט / הקב"ה מזמין לכל אחד את המוכרח לו / המוכרח יותר מצוי יותר
כא	**ס'**	**והיה ד' לי לאלקים**
כב	H	**1rst par. (page 465)**

פרק כט :

פסוק:

ז	**ס'**	**הן עוד היום גדול**
י	**ר"ב**	**ויהי כאשר** - כל פעלו ופעולותיו של יעקב לכבוד אמו רבקה
	ר"ב	**ויגש יעקב** - חז"ל מקבלי האמת / רמז לישיבת שם ועבר
יא	**ג"א**	**ויבך** - דף קסב ד"ה והעני
טז	**ר"ב**	**ועבדתני** - מדוע התנה על שבע שנים / יעקב ידע על שנים עשר בנים שעתיד להוליד
יז	**שמ"ש**	**ועיני לאה רכות** (דף שנה בא"ד ונראה) (לאה שייכת לעשו דשניהם בגדר סור מרע אבל אחר הברכות קנה יעקוב ג"כ מדה זו)
	ר"ב	**ועיני לאה** - מחלוקת ראב"ע עם בן אפרים
כא	**ר"ב**	**ואבואה אליה** - דרגת האבות כדרגת אדם הראשון לפני החטא / האבות שכליים כמלאכי השרת\

פרק ל :

פסוק:

א	**ג"א**	**מתה** - דף קסד ד"ה שחשוב
ו	**ס'**	**דנני אלקים**
לח	**ס'**	**לנכח הצאן**

פרק לא
פסוק:
לב **ר"ב** **הגד אחינו** - התרחקות הצדיקים מן הגזל

פרק לב
פסוק:
ג **ר"ב** **ויקרא שם** - יעקב בדרגת מלאך

פרשת וישלח

1) s'רש"י - Fundamental:

לג:ד	**וישקהו**
לג:ט	**יהי לך אשר לך**
לג:כ	**ויקרא לו קל אלקי ישראל**
לה:א	**קום עלה**
לה:ז	**נגלו אליו האלקים**
לה:י	**לא יקרא שמך עוד יעקב**
לה:כט	**ויגוע יצחק**

2) מפרשים - Recommended:

הקדמה ר"ב נפילת הצדיק ארעית / "איש על פי מהללו" - כל אחד משבח את מינו / החשיבות בסיפור שבחם של צדיקים

פרק לב :

פסוק:

ד	**מ"ח**	ד"ה בתנחומא (דף 33) (עשו כחו בכבוד אב ואם צריך נגדו זרע של רחל שלא צערו אביהם)
ה	H	**ויצו אתם**
	ד"ז	**כה תאמרון**
ו	**מ"ח**	**ויהי לי שור וחמור** (דף 32) (יעקוב הפריד הערבוביא של רע הבא מחטא אדם הראשון)
	ר"ב	**ויהי לי** - דרך הכתוב להקדים את העיקר והחשוב / מדוע לא הקדים צאן כמקובל / איום סמוי
ח	**ג"א**	שמא בא"ד ויש מקשים למה היה ירא יעקוב (36 שורות מההתחלה) (הבדל בין הבטחה ונבואה)
י	**ר"ב**	**אלקי אבי** - (החל מ'ואין קורין אבות אלא שלושה') / קנה המידה להזכרת שם ה' על אדם / אבות לעומת דוד אליהו ויונה
יא	**ר"ב**	**קטנתי** - הכרת הטוב / "חסד" לעומת "אמת"
כא	**ר"ש**	**כי אמר**
ל	**ר"ב**	**ויברך אותו** - פירוש אלגורי לסוגיית התאבקות יעקב עם המלאך
	ס'	**הגידה נא שמך**
לג	**מ"ח**	**על כן לא יאכלו בנ"י את גיד** (דף 34) (אע"פ שלא נקראו ב"י עד אחר סיני)
	ח'	**גיד הנשה**

פרק לג :

פסוק:

י	**ר"ב**	**כי על כן** - דין חנופה / איסורה והיתרה
יח	**מ"ח**	**ויחן** (דף 34) וקטע אחרי זה ד"ה והציור (הבדל בין א"א ויעקוב אבינו)
יט	**א"ע**	**חלקת השדה**
כ	**ש"ח**	אות מ ד"ה כאילו

פרק לד :

פסוק:

יג	**ר'**	**ויענו בני יעקב את שכם ואת חמור אביו במרמה**
יג	**ר"ב**	**ויענו בני יעקב** - ביאור מחלוקת רמב"ם ורמב"ן בפרשת הריגת אנשי שכם
כה	**ר"ב**	**ויקחו שני בני יעקב** - הגילים של בני יעקב בעת ההתרחשויות הללו
לא	**ר"ב**	**הכזונה** - דברי רש"י טעונים הסבר והבנה

פרק לה :

פסוק:

יב	**אה"ח**	**לאברהם וליצחק**
	מ"ח	**ולזרעך אחריך** (דף 36) (בית א, ב, ג כנגד האבות)

יג	**ס'**	**במקום אשר דבר אתו**
כב	**ר"ב**	**וישכב** - 'מעלה עליו הכתוב כאילו' / שמותיו של הקב"ה בכתוב ומשמעות הדבר

פרשת וישב

1) s'רש"י - Fundamental:

לז:ב **בא"ד עוד נדרש בו**

לח:כא **הקדשה**
לח:כה והיא שלחה אל חמיה

לט:א **ויוסף הורד**
לט:יא **לעשות מלאכתו**
לט:יד **עברי**

2) מפרשים - Recommended:

הקדמה ר"ב חומרה מיוחדת בגזילת עני / דרכו של שלמה המלך בספר משלי בביאור התורה / ארבעה שנפשם שפילה / "גר" מלשון גרגיר - בודד

פרק לז :
פסוק:

א	**ש"א**	דף 168 – ד"ה במדרש ועיין עוד בשפת אמת פרשת ויגש – דף 256 ד"ה ויגש
ב	**ר"ש**	ד"ה אלה עד המתחדשים בכל יום
	ס'	**אלה תלדות יעקב**
	ג"א	**את דבתם** - דף קצה ד"ה וא"ת מנ"ל
	ש"ח	אות נ ד"ה קשה עד סוף התירוץ הראשון
ג	**ש"ח**	אות נ
ז	**ס'**	**וגם נצבה**
יג	**הע"ד**	עיין בהרחב דבר (ב)
יז	**ר"ב**	נלכה נגלה ונסתר בלשון הכתוב גם בדיבור ישיר / הנגלה - בפועל, הנסתר במחשבה ובכוונה
יח	**ס'**	**ויתנכלו אתו להמיתו**
כ	**ר"ב**	**הבוא נבוא** - סבור היה יעקב שתחיית המתים מגעת בימיו
כא	**ס'**	**ויצלהו מידם**
	אה"ח	**ויצלהו מידם** - עד לא יתחייב מיתה לשמים
כד	**מ"ח**	ד"ה והבור וד"ה והנה עד והיה נס יוצא מטבע העולם
כח	**ר"ב**	**ויעברו** - המדינים משכוהו ומכרוהו / עקב צדקותם של האחים מעלה עליהם הכתוב כאילו הם עשו זאת

פרק לח :
פסוק:

א	**ר"ב**	**ויהי בעת** - רמזי התורה על גלגול הנשמות / מי הם עשרת האחים / גם יוסף חטא / חטא ראובן בחטא בלהה
ז	**ס'**	**ויהי ער בכור יהודה רע בעיני ד'**
ח	**ר'**	**ויבם אתה והקם זרע לאחיך**
	הע"ד	
ט	**ס'**	**כי לא לו יהיה הזרע**
יב	**הע"ד**	
טו	**ג"א**	**ויחשבה** - דף רז ד"ה לפי שישבה
כד	**אה"ח**	ד"ה הוציאוה
כו	**הע"ד**	
ל	**ר"ב**	**ויקרא** - פרץ כמקור למלכות ישראל / ע"ש הלבנה / עשרים ותשעה מלכים עד שקיעתה / חשבון אחר ע"פ מספר שלושים / מאברהם עד שלמה ומשלמה עד צדקיהו (עד 'וצדקיהו כנגד שקיעתה')

פרק לט
פסוק:

א	**ד"ז**	**ויוסף הורד מצרימה**
ה	**ר"ב**	כולו כרונולוגיה של המאורעות / מידה כנגד מידה
ח	**ר"ב**	**וימאן**- טעמי המקרא מלמדים על מה שלא נכתב בכתוב עצמו

פרק מ:
פסוק:

א	**מ"ח**	ד"ה נראה (בסוף הפרשה) 39
	ר"ב	**לאדוניהם** - הפרדה בכתוב מציינת הפרדה במציאות
יד	**ר"ב**	**כי אם זכרתני** - בסוגית אמונה ובטחון / חטא יוסף לא בזה שביקש עזרה
מבשר		ודם אלא שביקש "סיבה" / פעולת השתדלות לפי דרגת האדם
כ	ר"ב	וישא את ראש - התעוררות מוסרית בענין שכר ועונש

פרשת מקץ

1) רש״י - Fundamental:

מא:ד	**ותאכלנה**
מא:נה	**אשר יאמר וכו'**
מב:ג	**וירדו אחי יוסף**
מג:יד	**וקל שקי**

2) מפרשים - Recommended:

הקדמה ר״ב מידת הבטחון מעיקרי בתורה / שמונה דרגות הבטחון לפי ר׳ בחיי אבן פקודה / לא לבקש ״סיבה״

פרק מא :

פסוק:		
א	**ר״ב**	
ב	H	
ט	**אה״ח**	**וידבר שר וגו׳ לאמר וגו'**
יב	**הע״ד**	
יד	**ס'**	**ויריצהו מן הבור**
	ר״ב	**ויריצהו מן הבור**
טז	**ר״ב**	**אלקים יענה** (החל ב׳ומזה הזכיר בכאן׳) מידה כנגד מידה בלשון הכתוב / הדיבור עם פרעה הכופר במעשה בראשית
לג	**מ״ח**	**ועתה ירא פרעה** (דף 40)
	H	**נבון וחכם**
מג	**שמ״ש**	שמות ח״א דף רט״ז למה לא גלה יוסף לאביו שהוא חי מאז שנעשה למלך

פרק מב :

פסוק:		
א	**ר״ב**	**כי יש שבר** - טעם לבחירת הלשון ״שבר״ / לשעה (לטוב) ולדורות (למוטב)
טו	H	
כא	**ס'**	**בהתחננו אלינו ולא שמענו**
	אה״ח	
כב	**אה״ח**	**ויען ראובן וגו'**
	מ״ח	**אל תחטאו** (דף 41)
לח	**ר״ב**	**לא ירד** - שתיקה רועמת של ראובן

פרק מג:

פסוק:		
יד	H	
טו	**ר״ב**	**ויקחו רמז לעשרה הרוגי מלכות**
כ	**ש״ח**	**דייק**
לד	H	

פרק מד:

פסוק:		
ג-ד	**ר״ב**	**והאנשים** - שם הויה הפוך מצביע על מידת הדין
ה	H	
יב	**ר״ב**	הפסוק כולו - חשד על בנימין כגנב כמו רחל אמו / מידה כנגד מידה בקריעת הבגדים לטוב ולמוטב

יז	**ר"ב**	הפסוק כולו - רמז לעשרה הרוגי מלכות / חיו בתקופות שונות / לימוד לשעה ולימוד לדורות

פרשת ויגש

1) רש"י's - Fundamental:

מו:טו	**אלה בני לאה...ואת דינה בתו**
מו:יט	**בני רחל אשת יעקב**
מו:כח	**לפניו**
מו:כט	**ויבך על צואריו עוד**
מו:ל	**אמותה הפעם**

2) מפרשים - Recommended:

הקדמה ר"ב כוח הדיבור לטוב ולרע / יסוד הדיבור בכוח השכל / עת לא לכעוס

פרק מד :
פסוק:

כ	**הע"ד**	**ויותר**

פרק מה :
פסוק:

ג	**הע"ד**	**העוד אבי חי**
ד	**ד"ז**	**גשו נא אלי ויגשו**
		מגילה טז. שורה שנייה מסוף העמוד ד"ה לכלם עד טז: השורה הארוכה השלישית "נר אחד האיך יכול לכבות עשרה נרות "
ח	**הע"ד**	כל הפסוק
טו	**הע"ד**	**וינשק**
טז	**הע"ד**	**וייטב**
כד	**ר"ב**	**אל תרגזו** - הגנת השלטון בנסיעתם / דין דברי תורה בלכתך בדרך
כו	**אה"ח**	**ויגדו לו לאמר** – באי"ד וראיתי לתת לב בענין עד הסוף
כז	**ר"ב**	**וידברו אליו** - ע"ד הפשט יעקב לא ידע מעולם על חלק האחים במכירת יוסף
כח	**הע"ד**	**אלכה**

פרק מו :
פסוק:

א	**מ"ח**	ד"ה ויזבח (דף 43) (לעורר רחמים שיכבדאותו יוסף אע"פ ש22 שנה לא כיבד יצחק)
	ר'	**ויזבח זבחים לאלקי אביו יצחק**
ב	**מ"ח**	ד"ה ויאמר אלקים וד"ה מזה (דף 43) (ד' ירד איתנו לחשכת הגלות)
ג	**ס'**	**אנכי הקל אלקי אביך**
ד	**ד"ז**	**אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה**
	הע"ד	**אנכי**
	מ"ח	**אנכי** (דף 44) (אל תחקר אחרי ההשגחה לסיבת ירידת מצרים)
	אה"ח	**אנכי ארד עמך** – עד יש ביניהם הפרשות מעולות והבן
	ר"ב	**הפסוק כולו** - פירושים בשתי העליות - לא"י ולעולם הבא / דרכו של אונקלוס (עד 'ומה שהזכיר הכתוב "מצרימה"')
ה	**הע"ד**	**וישאו**
ז	**הע"ד**	**בנותיו**
י	**ג"א**	**בן הכנענית** - דף רלד ד"ה זו דינה
יב	**ר"ב**	**ובני יהודה** - הפשט מלמד את תורת הסוד של גלגול נשמות, הוא יסוד סוגית היבום
טו	**ר'**	**שלשים ושלש**
כז	**ר"ב**	**כל הנפש** - חשיבות המנין שבעים / והמנין ששים ריבוא / שכינה בבית ראשון ובבית שני
לב	**ר"ב**	**והאנשים רועי צאן** - טעמים מדוע צדיקים בחרו במקצוע רועה צאן / מעלות הפרישות וההתבודדות

מז	**ר"ב**	**למה נמות** - מחלוקת אם וכיצד פסק הרעב במצרים, עקב בואו של יעקב שמה או פטירתו / במה יותר קידוש ה' או חילול ה'

פרשת ויחי

1) s'רש"י - Fundamental:

מז:כח	**ויחי יעקב**
מז:כט	**אל נא תקברני במצרים**
מח:ז	**ואקברה שם**
מח:כב	**בחרבי ובקשתי**
מט:י	**לא יסור שבט מיהודה** **ומחקק מבין רגליו**
נ:טז	**אביך צוה**

2) מפרשים - Recommended:

הקדמה ר"ב בשבח מידת הצדקה / עליונה אף על על המזל / דרגות בצדקה / מידה כנגד מידה

פרק מז :

פסוק:

כח	**ש"ת**	דף 266 (תרל"ד) ד"ה למה פרשה זו סתומה (פרשה זו חיות שנות הגלות)
	אה"ח	ד"ה ויחי יעקב
	ר'	
	ר"ב	הפסוק כולו - חיי יעקב רמז לגלות אדום / אות סתומה משקפת מציאות סתומה, ולהפך באות פתוחה / כל התורה רמזים
	הע"ד	הרחב דבר - יעקוב נתגלה למצרים להגדיל שמו ית' וכן א"א נתגלה ללמד לעמים דעת
כט	**אה"ח**	ד"ה ויקרבו מעוד יתבאר עד ויתקן גם זה מחסדי המתחסד אלקינו יתעלה שמו ובסוף קטע המתחיל ובזה האיר משמעות הכתוב
	הע"ד	**שים נא** - אב ובנו, עבד ורבו לא ראוי לשים יד תחת יד לכן שימת הבן או העבד יד תחת ירך האדון או האב
לא	**ר"ב**	**וישתחו** - הפעם הראשונה שהוזכרה "מטה" בתורה, כשהיא בשלימותה

פרק מח :

פסוק:

ג	H	בא"ד קהל גוי (דף 646) (**diversity within unity**)
ו	**ר'**	**ומולדתך**
ז	**ג"א**	**ואקברה שם** - דף רמח ד"ה אבל דע
יא	H	
יג	**ר"ב**	הפסוק כולו - מחלוקת רבינו עם הר"ח אם החליף יעקב את ידיו או מקום בניו / מהות סמיכת הידיים / נשיאת כפים של כהנים / "כי" במשמעות אע"פ
טז	H **א"ע**	דף 652 - השורה העשירית בתוך הסוגריים אפשר גם ד"ה עד סוף הסוגריים
יט	H	דף 654 - הקטע השני ד"ה **characteristically**
כ	**ר"ב**	**וישם את אפרים לפני מנשה** - שני פירושים ב"וישם לפני" / מוסר ודרך ארץ לנהוג כבוד בבכור
כב	**ר"ב**	**שכם אחד** - החלק הנוסף הוא של הבכורה / כיבוש הארץ בחרב ובקשת / נצחון בכיבוש וזכות התורה / יעקב עשה את פעולת המלחמה הראשונה /הבכורה שלקח מעשיו
	מ"ח	**בחרבי** (דף 46) (תפילה קבועה פועלת אפילו בלי כוונה משא"ב תפילה נדבה עיין תרגום אונקלס)

פרק מט :

פסוק:		
א	**ר"ב**	**באחרית הימים -** הגאולה האחרונה תהיה דומה לגאולת מצרים
ג	**אה"ח**	**ראובן בכרי אתה וגו' -** באי"ד וקודם נבא לביאור הפסוקים (איך עשה יעקוב הפך מה שכתוב בתורה) שם : וא"ת אין אברהם ילד ישמעאל
י	**ר'**	**לא יסור שבט מיהודה**
	א'	**עד כי יבא שילה**
	ת"י	**עד כי יבא שילה**
טו	**ר"ב**	**וירא מנוחה** - לימוד תורה לעומת עסקי העולם והיחס שבין מנוחה ויגיעה בגוף ובנפש/ סוד העיבור תלוי ב"שופטיך כבראשונה"
כד	**הע"ד**	**משם רואה**
כה	**ס'**	**ויברכך**
לג	**ג"א**	**ויגוע** - דף רנד ד"ה ואמרו רז"ל
	אבר'	דף תמ"ב - ריש הדף ד"ה "ואמ נם" עד "לא היו מטמאים את הארץ" (עמוד ב' השורה ה16)
	מ"ח	ברכות וד"ה והנה (דף 48) (לועג לרש ומצוות בטלות לעתיד לבא)
	ר"ב	**ויגוע** - ביאור "יעקב אבינו לא מת' / רבינו הקדוש לא מת (עד 'ועל דרך קבלה')
	ר'	**ויגוע ויאסף**

פרק נ

פסוק:		
ט	**ר"ב**	**ויעל עמו גם רכב** - הסתמכות על מקורות חיצוננים / ניסים נסתרים נרמזים בכתוב
יד	**ר"ב**	**ועל העולים אתו** - רמזים בתורה לנסים נסתרים שבהם אין ההשגחה גלויה
יז	**ר"ב**	**ויבך יוסף -** עשרה הרוגי מלכות עקב אי מחילת יוסף לאחיו
כו	**ר"ב**	**ויישם בארון** - דברי מוסר והתעוררות

ספר שמות

פרשת שמות

1) רש״י - Fundamental:

א:י	**נתחכמה לו**
ב:יא	**ויגדל משה**
ב:יד	**ויירא משה**
	אכן נודע הדבר
ג:ב	**מתוך הסנה**
ג:יד	
ג:טו	**זה שמי לעולם**
	וזה זכרי
ד:י	**גם מתמול**
ד:יד	**ויחר אף**
ד:כ	**על החמר**
ד:כב	**בני בכרי**
ה:יד	**ויכו שטרי בני ישראל**
ו:א	**עתה תראה**

2) מפרשים - Recommended:

פרק א :
פסוק:

א	**ס'**	**ואלה שמות**
	H	**ואלה שמות**
	ר'	**ואלה שמות**
	מ״ח	**ואלה שמות**
ז	**ס'**	**פרו וישרצו**
		ותמלא הארץ
ח	**ב״ה**	**ויקם מלך חדש**
יב	**הע״ד**	**ויקצו**
יד	**ס'**	**וימררו את חייהם**

פרק ב :
פסוק:

ב	**כ״י**	**ותרא אותו כי טוב**
	כ״י	ד״ה ומספר שלשה ירחים
ג	**הע״ד**	**ותקח לו**
	א״ע	**ותחמרה**
ז	**כ״י**	**ותאמר אחתו וגו'**
יא	**ק״א**	ס' מט ד״ה בפסוק ויהי בימים
	H	**ויהי בימים ההם**
יג	**כ״י**	**ויאמר לרשע**
יד	**ג״א**	**אכן נודע הדבר** - דף יד ד״ה ומדרשו
כג	**ר״ב**	**ותעל שועתם**

פרק ג :
פסוק:

ב	H	**וירא מלאך ד' אליו**
	ר'	**וירא מלאך ד' אליו**
	ס'	**וירא מלאך ד' אליו**
	הע"ד	**וירא מלאך ד' אליו**
ב	**מ"ל**	**וירא מלאך ד' אליו**
ג	**מ"ל**	**אסרה נא**
ד	**מ"ל**	**משה משה**
ה	H	**של נעליך**
	מ"ל	**של נעליך**
ו	**מ"ל**	**ויסתר משה פניו**
יא	**שמ"ש**	**וכי אוציא**
יג	**ר'**	**ואמרו לי מה שמו**
יד	**ס'**	
	H	
טו	**א"ע**	**ויאמר עוד**

פרק ד :
פסוק:

א	**אה"ח**	**ויען משה וגו'**
	מ"ח	**ויען ויאמר** (דף 54)
	הע"ד	**ויען משה**
ג	**הע"ד**	**לנחש**
יט	**מ"ח**	**לך שוב מצרים** (דף 54)
	ג"א	**כי מתו** - דף כד ד"ה העני
	מ"ח	**לך שוב מצרים** (דף 54)
כ	**ג"א**	**על החמר** - דף כה ד"ה חמור
כג	**ס'**	**הנה אנכי הרג את בנך בכרך**

פרק ה :
פסוק:

כג	**אה"ח**	**לדבר בשמך וגו '**

פרק ו :
פסוק:

ז	**מ"ח**	**ולקחתי** (דף 55)
יג	**מ"ח**	**ויצום** וד"ה ויתכן (דף56)
	הע"ד	**להוציא את בני ישראל מארץ מצרים** – עד כל מה שנדרש
יד	**מ"ח**	**אלה ראשי בית אבותם** (דף 56)
	הע"ד	**אלה ראשי בית אבותם** – 1) באו"ד ואהרון הי' גדולתו עד כל שבט לוי, 2) באו"ד כמבואר ברבה במדבר עד מצוינים בגדולה ובמעלה, 3) באו"ד אבך משה עד מסוגל לתורה
כו	**הע"ד**	**הוא אהרן ומשה**
כח	**הע"ד**	**ויהי ביום דבר ד' וגו'** - ד"ה כ"ז לא הי' אלא עד גדולת משה הרבה מאהרן **ויהי ביום דבר ד' וגו'** (השני אחרי הם המדברים) - ד"ה כ"ז שהי' אהרן עד מי מריבה וכ"פ

פרק ז:
פסוק:

ד	**הע"ד**	**ולא ישמע אליכם** - באו"ד אלא כל המאמר עד כאשר יבואר **מארץ מצרים** **בשפטים גדולים**

פרק ח:
פסוק:

ה	**הע"ד**	**התפאר עלי**

פרק ט:
פסוק:

כ	**מ"ח**	**הירא** (דף 58)

פרק יב:
פסוק:

יג	**מ"ח**	**בעשור** (דף 59)

פרשת וארא

1) רש"י's - Fundamental:

ו:ג	**ושמי ד' לא נודעתי להם**
ו:ט	**מקצר רוח**
ו:כג	**אחות נחשון**
ו:כה	**הוא אהרן ומשה**
ז:א	**יהיה נביאך**
ז:ג	**ואני אקשה**
ז:כב	**ויחזק לב פרעה**
ח:יב	**אמר אל אהרן**
ח:יח	**למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ**
ט:י	**באדם ובבהמה**
ט:כט	**כצאתי את העיר**

2) מפרשים - Recommended:

פרק ו :
פסוק:

ג	**הע"ד**	**ושמי ד' לא נודעתי**
	H	**וארא**
	ר'	**ושמי ד' לא נודעתי**
	שמ"ש	**ושמי ד' לא נודעתי**
ה	**אוה"ח**	**וגם אני שמעתי (מלבד התפילות שמע ד' צעקתם)**
ו	**הע"ד**	**והוצאתי**
י	**ר'**	**וידבר ד' אל משה לאמר (פירוש לאמר ברור הדבר)**
יד	H	**אלה ראשי בית אבתם**

פרק ז :
פסוק:

א	H	**ויאמר ד' אל משה**
	ד"ז	**ראה נתתיך אלקים**
ג	**ר'**	**ואני אקשה את לב פרעה**
	ס'	**ואני אקשה**
	אבר'	
ד	**ס'**	**ולא ישמע אלכם פרעה**
יב	**ס'**	**ויבלע**
טו	H	**לך אל פרעה**
כג	**ס'**	**ולא שת לבו גם לזאת**
	הע"ד	**ולא שת לבו גם לזאת**

פרק ח:
פסוק:

ה	**ס'**	**למתי אעתיר לך**
יד	**ג"א**	**ולא יכלו** - דף מא ד"ה שאין שד

פרק ט:
פסוק:

יט	**אה"ח**	**ועתה שלח העז**
לא	**אה"ח**	**והפשתה**
לד	**ר"ש**	**ויסף לחטא**

פרשת בא

1) s'רש"י - Fundamental:

י:כב	**ויהי חשך אפלה וגו' שלשת ימים וגו'**
יא:ח	**וירדו כל עבדיך**
יב:ב	**הזה**
יב:ט	**אל תאכלו ממנו נא**
יג:טז	**ולטוטפת בין עיניך**

2) מפרשים - Recommended:

פרק י :
פסוק:

א	**ש"א**	**כי אני הכבדתי**
ב	H	**התעללתי**
יד	**שמ"ש**	**ויעל הארבה**
כא	**ק"א**	**ס' נג ד"ה בפסוק ויהי חשך**

פרק יא :
פסוק:

ה	H	**ומת כל בכור**
	ד"ז	**בארץ מצרים**

פרק יב :
פסוק:

ב	**ר'**	**החדש הזה לכם ראש חדשים**
	ס'	**החדש הזה לכם ראש חדשים**
	H	**החדש הזה לכם**
ו	**ג"א**	**והי' לכם למשמרת** - דף נד ד"ה דם פסח
ח	**אה"ח**	**ומצות על מררים**
ט	**א"ע**	**נא**
	מ"ח	**אל תאכלו ממנו נא** (דף 61) (הבדל בין לא ואל/כל המצוות תלה ד' בעת הזאת) (ועיין בהמשך עד סיף ד"ה והנה המשך ביאור אל ההבדל בין לא ואל)
יב	**ר"ב**	**אני ד'**
יד	**מ"ח**	**והיה היום הזה** (דף 62) (מצוה שכלית לאותו הדור אבל חוק לדורות) **וחגותם** (דף 63) אפילו אם יהיו שוב עבדים **הנה** (לא משמחים אל מפלת איבינו) **והנה בפסח מצרים** (שמחתינו לא על מפלת איבינו אלא על השגחת ד' עלינו)
יז	**ג"א**	**ושמרתם את המצות** - דף סב ד"ה כדרך שאין
לה	**אה"ח**	**עשו כדבר משה**
מב	**אה"ח**	**ליל שמורים**
	ר'	**ואמר ליל שמורים**

פרק יג :
פסוק:

טז	**ר'**	**ולטוטפת בין עיניך**

פרשת בשלח

1) רש״י - Fundamental:

יג:יח	**וחמשים**
יד:ח	**ויחזק ד׳ את לב פרעה**
יד:יט	**וילך מאחריהם**
טו:א	**אז ישיר משה**
טו:ב	**זה קלי**
	ואנוהו
טו:ג	**ד׳ שמו**
טו:ו	**ימינך ימינך**
טו:יא	**נורא תהלת**
טו:יב	**תבלעמו ארץ**
טו:יד	**ישבי פלשת**
טו:יז	**תבאמו**
	מכון לשבתך
טו:כו	**לא אשים עליך**
טז:יז	**המרבה והממעיט**
טז:לג	**והנח אתו לפני ד׳**

2) מפרשים - Recommended:

פרק יג:
פסוק:

יז	**ת״י**	
	מ״ח	**ולא נחם אלקים** (דף 75) באי״ד ואם היה מביאם תיכף

פרק יד :
פסוק:

יא	H	**ויאמרו אל משה**
יא-יב	**מ״ל**	
יג	**א״ע**	**התיצבו וראו**
טז	**מ״ל**	
כב	**מ״ח**	ד״ה והמים (דף 76)
כט	**א״ע**	**ובנ״י**
ל	**א״ע**	**ויושע**

פרק טו :
פסוק:

א	**שמ״ש**	**אז ישיר**
טז	**מ״ח**	**עד יעבר** וד״ה עוד יש לומר
יז	**ג״א**	**מקדש ד׳** - דף פו ד״ה חביב ב״ה
כה	**ג״א**	**שם שם לו חק** - דף פז ד״ה שבת ופרה
כו	**ר׳**	**אם שמוע תשמע לקול ד׳ א-לקיך**
	ס׳	**כי אני ד׳ רפאך**

פרק טז :
פסוק:

לה	**א״ע**	**ובני**

פרק יז :

פסוק:

ה ס' ומטך אשר הכית בו את היאר

פרשת יתרו

1) רש״י - Fundamental:

יח:א	למשה ולישראל
	כי הוציא ד׳ וגו׳
יח:ט	ויחד יתרו
יח:יא	מכל האלקים
יח:יב	לפני האלקים
יח:יג	ויהי ממחרת
	וישב משה וגו׳ ויעמד העם
	מן הבקר עד הערב
יח:טו	לדרש אלקים
יח:כא	אנשי חיל
	אנשי אמת
יט:א	ביום הזה
יט:ב	ויחן שם ישראל
יט:ג	ומשה עלה
יט:ד	אתם ראיתם
יט:ה	ועתה
יט:ח	וישב משה את דברי העם וגו׳
יט:ט	וגם בך
	את דברי העם
יט:יא	ליום השלישי
	לעיני כל העם
יט:יג	היבל
יט:טו	היו נכונים לשלשת ימים
יט:טז	בהית הבקר
יט:יז	לקראת האלקים
	בתחתית ההר
יט:יט	משה ידבר
יט:כ	וירד ד׳ על הר סיני
יט:כא	פן יהרסו וגו׳
	ונפל ממנו רב
יט:כד	לך רד
כ:א	וידבר אלקים
	את כל הדברים האלה
כ:ח	זכור
כ:ט	ועשית כל מלאכתך
כ:יא	וינח ביום השביעי
כ:יב	למען יארכון ימיך
כ:טו	וכל העם ראים
	ראים את הקולת
	ויעמדו מרחק
כ:כא	בכל מקום אשר אזכיר את שמי
כ:כב	ותחללה

2) מפרשים - Recommended:

פרק יח:
פסוק:

א	מ״ח	כי הוציא ד׳ את ישראל
ג	מ״ח	ד״ה גר (דף 82)
ז	ס׳	ויצא (הכרת הטוב)

יא	**ס'**	**עתה ידעתי**
יב	**ג"א**	**לפני האלקים** - דף קד ד"ה מכאן
יג	**ג"א**	**מן הבקר** - דף קו ד"ה כל דיין
כב	H	**ושפטו**

פרק יט :
פסוק:

א	**מ"ח**	ד"ה בחודש (דף 83)
ט	**ס'**	**וגם בך יאמינו לעולם**
	מ"ח	ד"ה ויענו (דף 83)
י	H	**ויאמר ד' אל משה**
יג	**מ"ח**	**במשך היבל**
	ג"א	**היבל** - דף קטז ד"ה ושופר אילו
יז	**מ"ח**	ד"ה ויתיצבו (דף 85)

פרק כ :
פסוק:

א	**ג"א**	את כל הדברים האלה - דף קכא
מ"ח	**ד"ה**	**וידבר** עד היינו שכל ישראל השומעים יאמרו לבניהם (עד לפני התחלת הסוגריים) (דף 86)
ב	H	**אנכי ד' אלקיך**
	אבר'	**אנכי ד' אלקיך** דף קעח
	מ"ח	ד"ה דע (דף 86)
	מ"ל	
	ח'	**אנכי ד'** - מצוה כה : להאמין שיש לעולם א' אחד
ה	H	**לא תשתחוה**
ו	**אה"ח**	**ועשה חסד לאלפים**
	הע"ד	**ולשמרי מצותי**
ז	**ח'**	**לא תשא** – מצוה ל : שלא לישבע לבטלה
ח	**ח'**	**זכור** - מצוה לא
	ר'	**זכור**
	H	**זכור**
ט	**הע"ד**	**תעבד**
י	**הע"ד**	**שבת**
	ח'	**לא תעשה כל מלאכה** – מצוה לב :
יא	**הע"ד**	**ואת כל אשר בם**
יב	**כ"י**	**כבד את אביך ואת אמך**
	אבר'	**כבד את אביך ואת אמך**
	ח'	**כבד את** – מצוה לג
	אה"ח	**למען יאריכון**
יג	**ח'**	**לא תנאף** – מצוה לה
יד	H	**לא תחמד**
	א"ע	**לא תחמד**
יז	**ס'**	**לבעבור נסות אתכם**
יח	**מ"ח**	ד"ה ומשה (דף 89) (ובד"ה וזה (דף 90) באי"דד בתו"ב (ריש דף 91) (מקדש את הגשמיות)
כ	H	**לא תעשון אתי**
כא	**ס'**	**מזבח אדמה תעשה לי**
	H	**מזבח אדמה תעשה לי**

פרשת משפטים

1) s'רש"י - Fundamental:

כא:א	**ואלה המשפטים**
כב:ל	**לכלב תשלכון אתו**
כג:יג	**ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו** **לא תזכירו** **על פיך**
כג:כ	**הנה אנכי שלח מלאך** **אשר הכנתי**
כד:ג	**ואת כל המשפטים**
כד:ז	**ספר הברית**
כד:יב	**את לחת האבן והתורה והמצוה אשר כתבתי להורתם**
כד:יג	**ויקם משה ויהושע משרתו**

2) מפרשים - Recommended:

פרק כא :

פסוק:

א	**שמ"ש**	
	ג"א	דף קכט ד"ה לומר שתשים
	ש"א	**לפניהם**
	ג"א	**לפניהם**
ב	**ח'**	**כי תקנה עבד עברי** – מצוה מב
ו	H	
ז	H	
	ס'	**לא תצא כצאת העבדים**
ח	**ס'**	**אם רעה בעיני אדניה**
	ס'	**לעם נכרי לא ימשל למכרה בבגדו בה**
	H	**בבגדו בה**
	ח'	**אם רעה בעיני אדניה** – מצוה מג
ט	H	**כמשפט הבנות**
	H	**אם אחרת**
יא	H	**ואם שלש אלה**
יב	**ח'**	**מכה איש ומת** – מצוה מז
יד	H	**וכי יזיד**
יד	**מ"ח**	ד"ה שם וד"ה ויתכן (דף 93)
טז	H	**וגנב איש**
כ	H	**וכי יכה איש**
	ח'	**נקם ינקם** – מצוה נ'
כא	**א"ע**	**עין תחת עין** (למה לא עין תחת עין ממש)
כד	**ק"א**	ס' סז ד"ה בפסוק עין תחת עין
כח	**ח'**	**ולא יאכל את בשרו** – מצוה נב

פרק כב:

פסוק:

ח	H	**על כל דבר פשע**
יז	**מ"ח**	ד"ה מכשפה (דף 101)
	ח'	**מכשפה לא תחי'** – מצוה סב
כא	**ס'**	**לא תענון**

כד	**ס'**	**אם כסף תלוה**
	ח'	**אם כסף תלוה** - מצוה סו
כו	**ס'**	**ושמעתי**
	ס'	**כי חנון אני**
כז	**ח'**	מצוה ע: מוציא שם שמים לבטלה
	ח'	**ונשיא בעמך לא תאר** - מצוה עא
ל	**ר'**	**ואנשי קדש תהיון לי**
	ח'	**ובשר בשדה** - מצוה עג
	ג"א	**לכלב** - דף קנז ד"ה ללמדך

פרק כג :
פסוק:

א	**ס'**	**להית עד חמס**
ב	**ח'**	**אחרי רבים להטות** - מצוה עח
ח	**מ"ח**	**ושוחד** (דף כג) (אלקים רק יבטיח דין אמת אם הדיינים מתנהגים כרצינו)
י	**ד"ז**	**ושש שנים תזרע וגו'**
יא	**ח'**	**והשביעת תשמטנה** - מצוה פד
יט	H	**לא תבשל גדי בחלב**
לב	**ח'**	**לא תכרת** - מצוה צג

פרק כד :
פסוק:

יב	**ס'**	**אשר כתבתי** (לולי חטא העגל היה הכל חתום כמו הלוחות)
	ס'	**להורתם** (רוב בני ישראל א"א להם להבין התורה בלי מורה)
	מ"ח	**והתורה** (דף 106) (אשר כתב בטבע וטל לוח לבם של כלל ישראל)
	הע"ד	**והתורה**
יח	**ס'**	**ויהי משה בהר**

פרשת תרומה

1) s'רש"י - Fundamental:

כה:ה	**ועצי שטים**
כה:לא	**תיעשה המנורה**
כה:לד	**משקדים כפתריה ופרחיה**
כז:ב	**וצפית אתו נחשת**

2) מפרשים - Recommended:

פרק כה :

פסוק:

א	**ש"א**	שנת תרל"ב דף 136 – ד"ה במדרש לקח טוב בסוף עמוד א בא"ד וז"ש ויקחו לי תרומה עד וז"ש "כל איש אשר ידבנו לבו וכו'"
	ר'	ובעיקר בא"ד "ועוד המשכן וגו'"– ועיין ג"כ בהקדמת הרמב"ן לספר שמות בסוף "וכשבאו אל הר סיני וגו'."
ב	**ג"א**	**תקחו את** - דף קו ד"ה אמרו
ג	**א"ע**	**וזאת**
ח	**הע"ד**	בא"ד והענין (18 שורות למטה) עד הסוף
	אה"ח	**ושכנתי בתוכם**
	ח'	**ועשו** – מצוה צה - בא"ד כי הגופות יוכשרו ע"י הפעולות - למטה בערך 50 שורות (דף 206 במנחת החינוך בדפוס הישן) עד אף בלא חטא ידוע ימצא בו המקריב תועלת לקחת מוסר דף 207 בדפוס הישן של מנחת החינוך – למטה שלי"ש הדף)
ט	**הע"ד**	**ככל** – מההתחלה עד ולמדה – פרטי התבנית שבעולם שנגד פרטי המנורה
י	**ר'**	**ועשו ארון**
	H	**ועשו – Starting with "If Israel" – especially p. 442**
יב	H	**ויצקת**
טו	**ח'**	**בטבעות הארן** – מצוה צו
יז	H	**ועשית**
יח	**הע"ד**	**שנים**
כב	H	**ונועדתי**
	הע"ד	**ודברתי**
כג	H	**ועשית**
כד	**ר'**	**זר זהב סביב**
כט	H	**ועשית**
ל	**ח'**	**ונתת** – מצוה צז
לט	H	**ככר זהב טהור**

פרשת תצוה

1) s'רש"י - Fundamental:

כט:כד	**על כפי אהרן וגו' והנפת**
כט:כה	**לריח ניחוח**

2) מפרשים - Recommended:

פרק כז :
פסוק:

כא	**ח'**	**יערך אתו** – מצוה צח

פרק כח :
פסוק:

ב	**אה"ח**	**ועשית וגו' לכבוד ולתפארת**
ג	**ח'**	מצוה צט
ד	**מ"ל**	
ה	**מ"ל**	
ל	**מ"ל**	
מא	**ג"א**	**והלבשת** - דף קפד ד"ה ומכנסים

פרק כט :
פסוק:

א	**ג"א**	**פר אחד** - דף קפו ד"ה לכפר
ט	**מ"ל**	
לג	**ח'**	**ואכלו** – מצוה קב

פרק ל :
פסוק:

א	**מ"ל**	
ז	**ח'**	**והקטיר** – מצוה ק"ג
ט	**ח'**	**לא תעלו** – מצוה ק"ד

-

פרשת כי תשא

1) רש״י - Fundamental:

ל:טז	**ונתת אתו על עבדת אהל מועד**
ל:לד	**וחלבנה**
לא:ג	**ובדעת**
לא:י	**בגדי השרד**
לא:יג	**לדעת**
לא:יז	**וינפש**
לא:יח	**ככלתו**
	לדבר אתו
לב:ז	**לך רד**
לב:י	**הניחה לי**
לב:יג	**זכר לאברהם**
לג:ד	**הדבר הרע**
לג:ז	**כל מבקש ד '**
לג:יא	**ושב אל המחנה**
לג:יט	**ויאמר אני אעביר**
לג:כא	**הנה מקום אתי**
לד:ג	**ואיש לא יעלה עמך**
לד:כז	**את הדברים האלה**
לד:לב	**ואחרי כן נגשו**

2) מפרשים - Recommended:

פרק ל :

פסוק:		
יב	**מ״ל**	
יג	**ח׳**	מצוה קה
	ר'	**מחצית השקל בשקל הקדש**
יח	**ס'**	**ועשית כיור**
כה	**ח׳**	מצוה קז
לב	**ח׳**	מצוה קה
לו	**ג״א**	**ושחקת ממנה**

פרק לא :

פסוק:		
ב	**מ״ל**	
יג	**מ״ל**	
	H	**ואתה**
יד	**מ״ח**	**ד״ה ושמרתם** וד״ה ופוק (117)
יז	H	**ביני ובין בני ישראל**
יח	H	
	א״ע	**ויתן**

פרק לב :

פסוק:		
א	**אה״ח**	**אשר ילכו לפנינו**
א	H	**ויראו העם**
ה	**ר״ב**	**ויבן מזבח לפניו**

טו	H	
יז	H	
יט	H	
כח	**ק"א**	ס' פ ד"ה מדרש
כט	**ת"י**	
לג	**ס'**	**מי אשר חטא**
לד	H	**ועתה לך**

פרק לג :
פסוק:

ד	H	**וישמע העם**
טז	**ס'**	**ובמה יודע אפוא**
יח	H	
כ	**ס'**	**ויאמר**
כא	**ד"ז**	**הנה מקום אתי**
	H	
כג	**ג"א**	**וראית** - דף רי ד"ה הראוהו

פרק לד:
פסוק:

ו	H	**ויעבר**
ט	**ס '**	**כי עם קשה ערף הוא**
י	H	**ויאמר הנה אנכי**
יז	H	**אלקי מסכה**
יט	H	**כל פטר רחם**
כא	H	**וחג השבועות**
כד	H	**כי אוריש**
	H	**והרחבתי את גבולך**
כה	H	**לא תשחט**
כו	H	**ראשית בכורי**
כז	H	**ויאמר ה' אל משה**
	ר"ב	**כתב לך**

פרשת ויקהל

1) s'רש"י - Fundamental:

לה:לד ואהליאב

2) מפרשים - Recommended:

פרק לה:
פסוק:

א	**ר"ב**	
	ש"א	**ויקהל משה** - שנת תרל"ז (דף 222)
ב	**הע"ד**	**וביום השביעי**
ג	**ח'**	מצוה קיד
כד	**הע"ד**	**כל מרים**
כז	**א"ע**	**והנשאם**
לג	**אה"ח**	**בכל מלאכת מחשבת**
לד	**א"ע**	**ולהורת**
לה	**ר"ב**	**מלא אותם**

פרק לו:
פסוק:

א	**הע"ד**	**לדעת לעשות**
ח	**ר'**	**ויעשו כל חכם לב**

פרק לח:
פסוק:

ח	**ג"א**	**במראת הצבאת**
	א"ע	**הצבאת**

פרשת פקודי

14) s'רש"י - Fundamental:

לח:כב ובצלאל בן אורי וגו' עשה את כל אשר צוה ד' את משה

2) מפרשים - Recommended:

פרק לח :
פסוק:

כא	**ר"ב**	**אלה פקודי המשכן**
כא	**ד"ז**	**אלה פקודי**
כד	**ס '**	**כל הזהב**
כה	**ד"ז**	**וכסף פקודי העדה**
	ד"ז	**וכסף פקודי העדה**

פרק לט :
פסוק:

כז	**טור**	
לב	**אה"ח**	**ויעשו בני ישראל**
לג	**אדרת אליהו**	

פרק מ:
פסוק:

לה	**א"ע**	**ולא יכול משה**
לו	**ס'**	**ובהעלות הענן**
לח	**הע"ד**	**כי ענן ה'**

ספר ויקרא

פרשת ויקרא

1) s'רש"י - Fundamental:

א:ג	**יקריב אותו**
א:ז	**ונתנו אש**
א:ט	**ניחוח**
א:יז	**לא יבדיל**
ב:א	**ונפש כי יקריב**
ה:יז	**ולא ידע ואשם ונשא עונו**

2) מפרשים - Recommended:

פרק א:

הקדמה

	ר"ב	מעלות מידת הענוה / גדולה אפילו מיראת ה' / לנהוג בה אפילו 'מאוד מאוד'
	מ"ח	יישוב מחלוקת רמב"ם - רמב"ן בטעמי הקרבנות / דין הקרבה בבמה הרחקה מעבודה זרה / ביאור מאמר בן עזאי בענין הקרבנות

פסוק:

א	**הע"ד**	**וידבר ה' אליו**
	ר"ב	**מן הבהמה** - מעלת הנרדף והנעלב / מידת התמימות
א	**אה"ח**	
	ר"ב	**ויקרא** - קריאת ה' לנביא מלמדת על בריאה - מתן תורה - תחית המתים / כנגד בראשית - שמות - ויקרא (עד 'כולל את שלשתם')
ד	**הע"ד**	**לכפר עליו**
	כוזרי	
	מ"ח	
	רדק	
ז	**ר"ב**	**ונתנו** - חטא נדב ואביהוא / חובת הזהירות תדקדוק לשון הכתוב ולשון חז"ל
ט	**מ"ח**	**וקרבו וכרעיו ירחץ במים** - איסור גזל בקרבנות / "ממני ילמדו בני" / מה בין עולה לשלמים
	ר'	**עלה אשה ריח ניחוח לה'**
י-יא	**מ"ח**	**ואם מן הצאן קרבנו** - טעם כתיבת דין "צפון" בעולת הצאן ולא בעולת הבקר / דין צפון ועקידת יצחק / העקידה ובחירה חפשית (עד 'ואינו צפון לפניו')
יא	**ח'**	**לא תעשה** – מצוה קיז
יד	**ר'**	**ואם מן העוף**

פרק ב:

פסוק:

א	**הע"ד**	**ונפש כי יקריב**
יא	**הע"ד**	**כל המנחה**
יא-יב	**מ"ח**	**כי כל שאור וכל דבש** - הענבים והיין לעומת התאנה והדבש / ההקבלה אצל אבות ובנים
יג	**ד"ז**	**וכל קרבן**
	ח'	**במלח תמלח** - מצוה קיט
	ר"ב	**במלח** - טעמים למצות מליחת בשר לפני אכילתו / טעמים למצות מלח בכל הקרבנות (עד 'וע"ד הקבלה')

פרק ג:

פסוק:		
א	**מ"ח**	**אם זבח שלמים קרבנו** - דין "ריח ניחוח" בקרבנות / הכבש לעומת הפר והעז / מנחת ביכורים לעומת שאר המנחות
פרק ד:		
פסוק:		
ג	**מ"ח**	**אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם** - חטאים בסתר שהקב"ה מפרסמם / אין מגלגלין חובה על ידי זכאי (עד 'לכפר בקודש עד צאתו')
כא-כב	**מ"ח**	**חטאת הקהל הוא: אשר נשיא יחטא** - מה בין חטא הכהן המשיח וחטא הנשיא / איסור צירוף כהונה למלוכה
כב	**ג"א**	**נשיא**
פרק ה:		
פסוק:		
	ח'	מצוה קכ"ג
יא	**ח'**	**לא ישים עליה שמן** – מצוה קכ"ה
	מ"ח	**עשירית האיפה** - הקשר בין מספר כהני המשמר ובין לחמי לחם הפנים (עד 'יארע להם')
טו	**ח'**	**נפש כי תמעל מעל** – מצוה קכ"ז
	ר"ב	**נפש** - חומרת העבירות בין אדם לחבירו / חשיבות סדר המלים בכתוב / חס הקב"ה על כבוד הבריות יותר מאשר על כבודו
	ר'	**והביא את אשם**
יז	**ר"ב**	**ולא ידע** - אשם לעומת חטאת / חומרת תלוי לעומת ודאי / הדאגה על החטא מכפרת ומביאה לתשובה
כד	**ר"ב**	**הפסוק כולו** - חומרת חוא הגזל גם בין אדם למקום וגם בין אדם לחברו / חומרת הגזל אע"פ שהוא לאו הניתן לעשה / קרבן ותשובה אחרי השבת גזילה

—

פרשת צו

1) רשי״s - Fundamental:

ו:א	**צו את אהרן**
ז:יז	**וממחרת והנותר ממנו**
ז:כו	**לעוף ולבהמה**
ח:ב	**קח את אהרן**
ח:ג	**הקהל אל פתח אהל מועד**
ח:ג	**זה הדבר**
ח:יא	**ויז ממנו על המזבח**

2) מפרשים - Recommended:

פרק ו:
הקדמה ר״ב החשיבות בחברים טובים / הסכנות שבעושר ובעוני / לא להפריז במידות / קרבנות עולה ושלמים רצויים לעומת חטאת ואשם

פסוק:

ב	**כ״י**	**זאת התורה**
ב	H	168
	ר״ב	**צו את אהרון** - סיכום תורת רקרבנות / גודל חיות הנביא לעבוד את בוראו
ג	H	172
	ר״ב	באי״ד ולמדנו מזה (9 שורות מההתחלה) עד וכל המרבה בכבוד עצמו...כבודו מתמעט.
ד	H	174
ו	**ח׳**	**אש תמיד תוקד** – מצוה קל״ב
ט	**מ״ח**	**והנותרת ממנה** - טעם מצות אכילת הכהן מקרבן חטאת / תשובה מינים / בדין פרנסה של תלמידי חכמים מן הרבנות
יג	**ח׳**	**זה קרבן אהרן ובניו** – מצוה קל״ו
טו	H	187
טז	**ד״ז**	**וכל מנחת**
כג	**מ״ח**	**וכל חטאת**
כז	**ר׳**	**כל נפש אשר תאכל**

פרק ז:
פסוק:

א	**אבר׳**	**וזאת תורת**
יז	**ח׳**	**והנותר מבשר הזבח** – מצוה קמג
יח	**ח׳**	**ואם האכל יאכל** – מצוה קמד
ל	**מ״ח**	**ידיו תביאנה** - המעבר וההבדל בין קרבנות המילואים לבין קרבנות לדורות
לד	**מ״ח**	**לקחתי מאת**
לח	**ר״ב**	**אשר צוה** - הר סיני ומדבר סיני
	ר״ב	**ביום צותו** - קרבנות לכתחילה ובדיעבד הפטרה

פרק ח:
פסוק:

ה	**מ״ח**	**ויאמר משה אל העדה** - מובאה ישירה בתורה מן התורה עצמה
ז	**מ״ח**	**ויחגר אותו אבנט** - ההבדל בין בגדי כהן גדול לבגדי כהן הדיוט / בגדי כהונה מכפרים - כל בגד על חטא אחר / דין מחשבת עבודה זרה / שלושת שרשי בירות / דין יום כיפורים והתרחקות מעבירות מסוימות וכפרתן
	מ״ח	**ויאפוד לו בו - דין אהרן הכהן וכפרה על חטא עבודה זרה / אפוד כמכפר על ע״ז**
ח	**ר״ב**	**ויתן אל החושן** - עניני אורים ותומים / בין נבואה לרוח הקודש / ספרי נביאים וספרי כתובים

לה	**ר"ב**	**ופתח אהל** - איסור על הכהנים לצאת ולעזוב את עבודתם / דין "יומם ולילה" /זמנים הראויים למלאכה / שבעת ימי אבילות

פרשת שמיני

1) רש"י's - Fundamental:

י:ג	**ועל פני כל העם אכבד**
י:ו	**ואחיכם כל בית ישראל**
י:יט	**וידבר אהרן**
יא:ב	**זאת החיה**
יא:מז	**בין הטמא ובין הטהור**

2) מפרשים - Recommended:

הקדמה ר"ב השוואה בין אמונתנו ובין אמונתם / התורה כוללת את כל הכחמות / בפשט, המספר שבעה כגוזמה / חשיבות המספר שבעה במדרש

פרק ט:

פסוק:		
א	**ר"ב**	**ויהי** - חשיבות המספר שמונה במשכן / שבע שמחות בהיסטוריה שבצידן עצב
ב	**ג"א**	דף נח – 22 שורות מהסוף בא"ד וא"ת למה הקריבו ישראל שני עולות (בחינה נצד התחלתו ובחינה מצד שלמותו)
	ג"א	**קח לך**
ג	**מ"ח**	(קחו שעיר עיזים לחטאת) - הקשר בין מכירת יוסף ובין חטא העגל
ו	**שמ"ש**	**ויאמר משה**
	הע"ד	
ז	**מ"ח**	**ועשה את חטאתך** - הקשר ההדדי בין חטא אהרון לבין חטא בני ישראל במעשה העגל
כג	**ר"ב**	**ויבא משה** - ככהן גדול עד ליום השמיני / הקשר בין קטורת ובין תפילה וברכה
	מ"ח	**ויבא משה ואהרון אל אהל מועד** - הטעם שגם אהרן וגם משה מבקשים לבשר שנתכפר להם חטא העגל
	ר"ש	**וירא כבוד**
כד	**ר"ב**	**ותצא אש מלפני ד'** - לא כבתה / שש אשים של ריצוי ושש אשים של פרענות
	ר"ש	**ותצא אש**

פרק י:

פסוק:		
א	**ר"ש**	**ויקחו בני ישראל**
ב	**ר"ש**	**ותצא אש**
ב	**ר"ב**	**וימתו**
	ר"ב	**ותצא** - מות נדב ואביהוא / שריפה של היפרדות הנשמה הגדולה מן הגוף / הגוף והבגדים שלמים / כך גם אצל סנחריב בזכות יפת
ג	**מ"ח**	**הוא אשר דבר** - מדוע קידוש שמו יתברך קודם למחילה לישראל / מות נדב ואביהו לעומת הצלת חנניה מישאל ועזריה וד"ה ובמדרש ויקהל
ד	**ר"ב**	**אך את זה**
	ר"ב	**בני עוזיאל** - מפרש את פירוש רשי
ו	**ח'**	**ראשיכם אל תפרעו** – מצוה קמט
	ח'	**ובגדיכם לא תפרמו** – מצוה קנ

פרק יא:

פסוק:		
ב	**ס'**	**זאת החיה**
	ר"ב	
ד-ז	**ר"ב**	**את הגמל -** ארבעה סוגים בעלי סימן אחד בלבד / כנגד ארבע גלויות / חזיר= אדום , וחלקו בבנין בית שלישי
ז	**אה"ח**	**והוא גרה**
ט	**ר'**	**סנפיר**
יא	**ר**	**ושקץ**

יג	אבר׳	**ואת אלה תשקתו**
	ר׳	**ואת אלה תשקצו**
ל	ר״ב	**והחמט** - מדוע לא נזכר הנחש בין שמונת השרצים / דרכיה דרכי נועם
לח	ר״ב	**וכי יתן** - לא פלוג דאורייתא
מג	ר״ב	**ולא תטמא** - טעמים להשמטת אותיות בכתוב / סגולת לשון הקודש
מד	H	**ונטמתם בם** דף 302 טמא **and** טמה **difference between**
מו	H	**We have – to end of c** (דף 312) **3 categories of Tumah–**

פרשת תזריע

1) s'רש"י - Fundamental:

יב:ב אשה כי יזריע

2) מפרשים - Recommended:

הקדמה ר"ב מחשבת האיש ודבור מה' / דיבור נכון בעת הנכונה / סוף מעשה במחשבה תחילה / אחרון אחרון חביב / שם העצם ("קודש") לעומת תואר השם ("קדוש") / דין "ראשית" / תכלית האדם - עמל התורה והמצוות

פרק יב:
פסוק:

ב	**ג"א**	**אשה כי תזריע**
ג	**אה"ח**	**ימול בשר**
ד	**ח'**	**בכל קדש לא תגע** – מצוה קסז
ו	**ח'**	**ובמלאת ימי טהרה** – מצוה קסח
	מ"ח	**ובמלאת ימי טהרה -** דין נפל ומקורו בכתוב / מה בין "זכר" ל"בן"
	מ"ח	**ובן יונה** - טעם חטאת העוף של יולדת עשירה / טעם בהמת עולה של היולדת
	א"ע	**בן שנתו**

פרק יג:
פסוק:

ב	**ש"א**	**אדם כי** (דף 127 – תרל"ה)
	ר"ב	**אדם כי** - (החל ב'ובמדרש אדם כי יהיה') אין שמו ית' מוזכר על הרע, פרט לשלושה יוצאים מן הכלל / חשיבות אמונת חכמים (עד 'על מה נגעים באים')
ג	**אה"ח**	**עמק מעור**
	מ"ח	**וראה הכהן ...וראהו הכהן -** טעם הכפילות / קביעת הכהן לפי הנגע ולפי אדם / גורם הזמן בקביעת הכהן / טעם "דרכיה דרכי נעם" במצוות
לג	**מ"ח**	**והתגלח** - טעם ה"ג" רבתי
מא-מד	**מ"ח**	**ואיש כי ימרט ראשו...איש צרוע -** מידה כנגד מידה בנגעים / הקשר בין שכל - ראש, מידות - גוף / שורש החטא של גסות הרוח
נח	**ר"ב**	**וכבס הנגעים** - אות על החטא / עונש מן הקל אל הכבד / כל הנגעים - אפילו נגעי אדם - נהגו רק בארף ישראל / הגעים הם נס ומורים על השגחה גמורה / אינם נוהגים בירושלים
נט	H	355,359,360,362,365,366

פרשת מצרע

1) רש"י - Fundamental:

יד:ד	**טהורות**
יד:ד	**ועץ ארז**
טז:ג	**בזאת**
טז:כג	**בגדי הבד**

2) מפרשים - Recommended:

הקדמה ר"ב כוח הלשון לטוב ולמוטב

פרק יד:
פסוק:

ב	H	**זאת תהיה**
	ר"ב	**זאת תהיה** - מבחר מספרות חז"ל על כח הדיבור לטוב או למוטב
ד	**ג"א**	**ושני תולעת**
	מ"ח	**ולקח למטהר שני צפרים -** ביסוס דרשת חז"ל על פשוטו של מקרא בדקדוק
ח	H	371
ט	**ח'**	**והיה ביום השביעי יגלח** – מצוה קעד
	מ"ח	ד"ה את ראשו (דף 178)
	ח'	**ורחץ – מצוה קעה**
י	H	376
יב	**ס'**	**ולקח הכהן**
לד	**ק"ל**	**כי תבאו**
לד	**א"ע**	**ונתתי נגע**
לז	**ר"ב**	**והנה נגע** - עשרה נגעים כנגד עשרת הדברות / הנגעים רק בארץ ישראל
נא	**מ"ח**	**והזה -** טעם צרעת הבית לעומת צרעת האדם / יסוד מידה כנגד מידה בתורת הצרעת / דין עשיר ומצורע שהביא קרבן עני
נב	H	393
נד-נו	**ר"ב**	**זאת התורה** - קבלת חז"ל לעומת פשט הכתובים ויישוב הסתירה / "דרכיה דרכי נועם" בטכסט של התורה

פרק טו:
פסוק:

יא	**ר'**	**וכל אשר**
יט	**ר"ב**	סתימת הכתובים בדין טבילת נדה / הרחקות כגזירות דאורייתא / נידה לעומת זיבה / רק במין אדם
לא	**מ"ח**	**והזרתם את בני ישראל מטומאתם** - ביאור הכתוב על פי המדרש ועל פי פשוטו של רבינו
לב	**ס'**	**זאת תורת**

פרשת אחרי מות

1) s'רש"י - Fundamental:

יח:ג	**ובחקותיהם לא תלכו**
יח:ד	**ללכת בהם**

2) מפרשים - Recommended:

הקדמה ר"ב יראת מלכו של עולם קודמת ליראת המלכות / ההדרגה בעליה רוחנית

פרק טז:
פסוק:

ב	**ס'**	**כי בענן**
ה	**ס'**	**ומאת עדת**
ח	**ר'**	**וגורל אחד**
יב	**ס'**	**ונתן**
טז	**ר"ב**	**השוכן אתם** - הצמדת השכינה לעמו ישראל בכל מקום ובכל מצב
יז	**ר"ב**	**וכל אדם** - עדיפות הכהן הגדול על מלאכי השרת / חשיבות אמונת חכמים /כהן גדול צדוקי נפגע בעזרה ולא בקוה"ק
ל	**ס'**	**כי ביום**
לד	**ס'**	**והיתה זאת**

פרק יז:
פסוק:

ד	**ס'**	**דם יחשב**
יא	**ר'**	**כי נפש הבשר**

פרק יח:
פסוק:

ב	**מ"ח**	**דבר אל**
ד	**ר'**	**את משפטי תעשו בא"ד ודע** - 3 מדריגות של שכר בעוה"ב
ה	**ר"ב**	**אשר יעשה** - ארבעה סוגי חיים של תורה ומצוות
ו	**ר'**	**ואל כל איש** - טעם איסורי ערוה (ומן ההכרח לעיין במגילת סתרים להרמב"ן המובא במהדורת שעוול דף קא ד"ה מכלל סוד העיבור ועיין ג"כ ברבינו בחיי)
כה	**ר'**	**ותקא הארץ**
כט	**ר'**	**ונכרתו הנפשות**
	ר"ב	**ונכרתו** - שלושה סוגי כרת: גוף ("ונכרת האיש מקרב עמו"), נפש ("ונכרתו הנפשות"), שניהם ("הכרת תכרת") / עונש לרשעים אינו העדר שכר אלא עונש נצחי, לא כנפש הבהמה שתתבטל לגמרי / כריתות ממקור מחצבתה למקום אחר / נגד מחקר הפילוסופים לעומת קבלתם של חז"ל מפי הנביאים / הנפש מגיעה אל הגוף בשלימותה / עמל התורה למנוע נהמא דכסיפא / הזכרת כרת מעידה על יסוד הישארות הנפש

פרשת קדושים

1) s'רש"י - Fundamental:

יט:ב	**קדושים תהיו**
יט:טו	**בצדק תשפט עמיתך**
יט:טז	**לא תלך רכיל בעמך**
כ:ה	**לזנות אחרי המלך**

2) מפרשים - Recommended:

הקדמה ר"ב אדם הראשון במדרגת מלאך / ארבעה סוגי תאוות" מחשבה, דיבור, מאכל וגוף / אכילת דוד המלך / קדש עצמך במותר לך

פרק יט:

פסוק:

ב	**רמח"ל שער הקדושה**	
	אבר'	**אליהם**
	ר'	**קדשים תהיו**
ג	**מ"ח**	**איש אמו ואביו**
יב	**ר"ש**	**ולא תשבעו**
	ח'	**ולא תשבעו** – מצוה רכז
יז	**ר'**	**לא תשנא**
טו	**ר"ב**	**במשורה** - לעבור עליו משעת מחשבה או משעת עשיה / חומרת הגזל בזה שאי אפשר בתשובה
טז	**ח'**	**לא תלך רכיל** – מצוה רלו
	ח'	**לא תעמד** – מצוה רלז
יז	**ח'**	**לא תשנא** – מצוה רלח
	ח'	**הוכח תוכיח** - מצוה רלט
יח	H	**אני ה'**
כו	**ג"א**	**לא תנחשו**
לו	**ג"א**	**אשר הוצאתי**

פרק כ:

פסוק:

ב	**ס'**	**ואל בני ישראל**
יז	**ר'**	**חסד הוא**
כו	**ר"ב**	**ואבדיל** - ההבדלה מן הגויים מעוררת שנאה / הבדלה זאת לשם שמים / עמים" =חשוכים לעומת ישראל בעלי האור

פרשת אמר

1) s'רש"י - Fundamental:

כא:ח **קדוש יהיה לך**

כב:לב **ולא תחללו**

כג:לט **באספכם את תבואת הארץ**

כד:יד **כל העדה**

2) מפרשים Recommended:

הקדמה ר"ב נשיקה היא דביקות / שפה היא הגבול / מיתת נשיקה בלי כוח משחית, ולכן אינה מטמאה

פרק כא:
פסוק:

ו	**ר'**	**קדשים תהיו**
	ר"ב	**קדושים תהיו** - כהן הדיוט מותר באלמנה / ביסוס דרשת חז"ל ביחזקאל ע"י טעמי המקרא
יג	**ס'**	**והוא אשה**

פרק כב:
פסוק:

כב	**ג"א**	**ובקצרכם**
כד	**ר'**	**יהיה לכם לשבתון**
	ח'	**ובארצכם לא תעשו** – מצוה רצא
כז	**ס'**	**שור או כבש**
כח	**ח'**	**אתו ואת בנן** – מצוה רצד
לב	**ח'**	**ונקדשתי** – מצוה רצו
	ג"א	**בתוך בני ישראל**
לו	H	**ביום השמיני**
מ	H	**ולקחתם לכם**
מב	H	**בסכת תשבו**

פרק כג:
פסוק:

ד	**ר"ב**	**אשר תקראו** - מסורת עיבור שנה רק בארץ ישראל / סוד העיבור נמסר רק לישראל / כיצד מעברים / חשיבות ארץ ישראל / ישראל גוזר והקב"ה מקיים
טו	**ח'**	**וספרתם לכם** – מצוה שו
טז	**ר"ב**	**עד ממחרת** - ביסוס דרשת חז"ל ע"י טעמי המקרא / שבועות נגרר לפסח / ימי הספירה כחול המועד
יח	**כ"י**	**והקרבתם**
כד	**ח'**	**בחדש השביעי**
כד	**מ"ח**	**זכרון תרועה**
	ר"ב	**זכרון תרועה** - סתם הכתוב בענין במה תוקעים במה תורעים ובענין יום הדין / מסרו הכתוב לחכמים / עיקר דין תרועה כתוב ביובל / הכל ברמז כי הענין נעלם / לולא קבלת חז"ל אי אפשר לעמוד אף על עיקרי המצוות / כדרגת ההעלם כך דרגת הסתימה בכתוב
כז	**ח'**	**אך בעשור** – מצוה שיג
לח	H	688
מ	**ר'**	**ולקחתם לכם**
	H	692
	ח'	מצוה שכד
מב	**ח'**	מצוה שכה

פרק כד:

פסוק:		
י	**ר"ב**	הפסוק כולו - סמיכת הפרשיות בין פרשת המקלל ללחם הפנים לפניה ולפר' בהר סיני אחריה / כיצד הקללה קשורה בריב / לשם מה נכתבה פרשה זאת / כיצד לכון כשאדם מברך ברכה
כב	**ר"ב**	**כי אני ה'** - חומרת איסור ערכאות וחשיבות המשפטים בתורה

פרשת בהר

1) רש״י - Fundamental:

כה:א בהר סיני
כה:יד וכי תמכרו
כה:יז ולא תונו איש את עמיתו
כה:יח וישבתם על הארץ לבטח
כה:יט ואכלתם לשבע
כה:כה כי ימוך אחיך ומכר
כה:לה והחזקת בו
כה:לח להיות

2) מפרשים - Recommended:

הקדמה ר״ב המעלה המיוחדת של מידת הענוה

פרק כה:

פסוק:		
א	**ס׳**	**וידבר ה׳**
	כ״י	**וידבר ה׳**
	חמ״מ	**דף תרנט**
ב	**ר״ב**	**ושבתה הארץ** - חשיבות השביעית / דין ספיחים / אין אדנות על הקרקע / עונש גלות על ביטול השמיטה
	מ״ח	**שבת לה׳**
ג	**מ״ח**	**שש שנים**
	ר׳	**שש שנים**
ד	H	**שבת לה׳**
ה	**ח׳**	**את ספיח** – מצוה שכח
	H	**את ספיח**
ח	**ח׳**	**וסמרת לך שבע שבתת** – מצוה של
	ג״א	**וארבעים שנה**
ט	**א״ע**	**והעברת שופר**
	ח׳	**והעברת שופר** – מצוה שלא
יא	**ס**	**יובל היא**
יד	**ח׳**	**וכי תמכרו** – מצוה שלז
כ	**ש״א**	**וכי תאמרו**
כט	**מ״ח**	**ואיש כי ימכר**
לד	**ח׳**	**ושדה מגרש עריהם** – מצוה שמב
לה	**ר׳**	**וחי עמך**
לז	**ח׳**	**את כספך לא תתן לו בנשך** – מצוה שמג
לח	**ג״א**	**להיות לכם**
	ס׳	**אני ה׳**
מז	**ר״ב**	לעקר פרשת מכירת יהודי וגאולתו רומזת על גלות וגאולה של כלל ישראל / רמז לאותו איש / מחלוקת על מקומה של תשובה בגאולה העתידה
נ	**ר״ב**	**וחשב עם קונהו -** קידוש השם וחילול השם / גזל גוי לעומת גזל יהודי / תפילת שלמה על יהודי ועל גוי

פרשת בחקתי

1) רש"י's - Fundamental:

כו:ו	**ונתתי שלום**
כו:ח	**והקימותי את בריתר אתכם**
כו:יא	**והתהלכתי בתוככם**
כו:יז	**ורדו בכם שונאיכם**
כו:ל	**וגעלה נפשי אתכם**
כו:לב	**והשמותי אני את הארץ**
כו:לז	**כמפני חרב**
כו:מא	**והבאתי אותם**
כו:מו	**והתורת**
כז:לד	

2) מפרשים - Recommended:

הקדמה ר"ב השפעת העושר לפי המקבל / שכר המצוות בהאי עלמא / השלימות בבית השלישי

פרק כו:
פסוק:

ג	**ג"א**	**אם בחקתי תלכו**
ג	**מ"ח**	ד"ה ונתתי
		וד"ה ובנה (דף 242)
ו	**ר'**	**והשבתי**
ט	**ר"ב**	**ופניתי** - תכלית השכל להתדבק עמו ית' / פרשת היעודים לעולם הבא / מחול בעיגול / כמידת ההעלם כך מידת סתימת הכתוב / יעודי פרשה זאת טרם נתקיימו
יא	**ר'**	**ונתתי משכני בתוככם**
יד	**ר"ב**	הפסוק כולו - כל העבירות נובעות מזה שאין לומדים תורה
טז	**ס'**	**אף אני**
	ר'	**אף אני**
יט	**ס'**	**ושברתי**
כו	**ר"ב**	**ואפו** - דיברה תורה בלשון הבאי וגוזמא
כז	**אבר'**	**ואם בזאת לא תשמעו**
מד	**מ"ח**	ד"ה והנה (דף 244)
	מ"ח	ד"ה ואף (דף 244)

פרק כו:
פסוק:

ב	**ח'**	**איש כי יפלא נדר** – מצה שנ
י	**ח'**	**והיה הוא ותמורתו** – מצוה שנב
לב	**ח'**	**וכל מעשר בקר וצאן** – מצוה שס
לה	**ר"ב**	**בשבתכם** - התורה כולה נלמדת גם במישור הרמז

פרק כז:
פסוק:

י	**ר"ב**	**לא יחליפנו** - גזירה דאורייתא

ספר במדבר

פרשת במדבר

1) s'רש"י - Fundamental:

2) מפרשים - Recommended:

הקדמה ר"ב משפט ה' בתכלית הדיוק / מעבר להשגת שכל הנוש

פרק א :
פסוק:

	ר'	**הקדמה**
א	**ר"ב**	**באהל מועד**
	ר"ב	הפסוק כולו - קבלת התורה כאשר עושה את עצמו כהפקר / המשכן מעין הר סיני נייד/ הצנעה / תועלת המקדש לאומות העולם / תפילת יהודי ותפילת גוי בבית המקדש
א	**מ"ל**	**הפטרה**
ב	**ס'**	**במספר**
יט	**א"ע**	**ופקדם**
נא	**ר"ב**	**ובנסוע** - שם הויה למפרע מורה על מידת הדין / מגילת אסתר נדרשת כאמיתה של תורה

פרק ב:
פסוק:

ב	**ש"א**	**איש**
ב	**ר'**	**איש**
לב	**ר"ב**	**אלה פיקודי** - לא מת אחד במשך עשרים יום

פרק ג:
פסוק:

א	**ג"א**	**ואלה תולדות**
א	**ר"ש**	**ביום דבר ה'**
יג	**ס'**	**ביום הכתי**
טו	**ר"ש**	**מבן חדש**
לט	**אה"ח**	**כל פקודי**

פרק ד:
פסוק

ה	**ר"ב**	**ובא** - כיסוי עור תחש מעל לכל הכלים מלבד הארון

פרשת נשא

1) s'רש"י - Fundamental:

ז:כא	**פר אחד**
ז:כא	**כבש אחד**

2) מפרשים - Recommended:

הקדמה ר"ב חשיבות המשפט בקיום העולם / אין שבח לחכם רשע / השמחה בקיום המצוות אף היא עבודת ה' ומביאה לידי שלימות העבודה / השמחה בראיית אחרים עובדים את ה' / השיר במקדש מדין שמחה - 'עבודת עבודה'

פרק ד :
פסוק:

כז	H	**47**

פרק ה:
פסוק:

ב	H	**52**
ב	**ח'**	**צו** – מצוה שסב
	שמ"ש	**וישלחו**
	ר"ב	**וישלחו** - סיכום דיני שילוח הטמאים מן המחנות
ה	H	**55**
	H	**56**
ז	**ש"א**	**והתודו**
	ח'	**והתודו** – מצוה שסד
יב	**ח'**	**איש איש כי תשטה** – מצוה שסה
	ג"א	**ומעלה בו מעל**
טו	H	**והביא**
	ח'	**לא יצק עליו שמן** – מצוה שסו
יח	**ר"ב**	**מנחת** - כתיבת שם הוכה למפרע מעידה על מידת הדין

פרק ו:
פסוק:

ב	**ר"ב**	**איש** - נזירות היא פרישות / פרישה מתאות היא פלא / הזיר כמולך על תאותיו
ה	**ח'**	**גדל פרע שער ראשו** – מצוה שעד
יג	**ר"ב**	**ביום** - החידוש בקרבן נזיר / טעם הרמב"ן בקרבן נזיר / טעמו אינו עונה על החידוש (עד "על דרך הקבלה")
כג	**ח'**	**כה תברכו** – מצוה שעח
	ר"ב	**כה תברכו** (החל ב'ובשם הרב רבי יצחק זקן בעל התוספות') רק כהן נשוי מברך / טעם וקשר עם מות נדב ואביהר

פרק ז:
פסוק:

א	**ר"ב**	**ויהי ביום** - מקור בכתוב לדעת חז"ל על בנין וסתירה במשכן ע"י משה
ב	**ס'**	**הם נשיאי**
ג	**ס'**	**עגלה על שני**
יג	**ס'**	**וקרבנו**
יח	**ר"ב**	**ביום השני** - זכות קדימה ללומדי תורה
מח	**ד"ז**	**ביום השביעי**
פד	**ר"ב**	**קערות** - טעם חזרת הכתוב על קרבנות כל נשיא ונשיא / טעמים חלוקים מצדיקים פרשיות חלוקות / חולקים כבוד 'באשר הוא שם'
פט	**ס'**	**ובבא משה**
פט	**ס'**	**לדבר אתו**

ר"ב **וישמע** - משכן מעין הר סיני נייד / משה המדבר אל ה' / מעלת משה על שאר הנביאים / 'תכלית השגת המין האנושי'

פרשת בהעלתך

1) רש״י - Fundamental:

ט :ז	**למה נגרע**
י :כט	**נסעים אנחנו אל המקום**
י :לג	**דרך שלשת ימים**
יא:יז	**וירדתי**
יא:כ	**את ה׳ בקרבכם**
יא:כב	**הצאן ובקר ישחט**
ב :א	**ותדבר**
ב :ה	**ויצאו שניהם**

2) מפרשים - Recommended:

הקדמה ר״ב אור עצמאי (נפש הצדיק) לעומת אור תלוי (נפש רשע) / סוגי כרת / מהות השמחה בעולם הבא / האורות בתורה ובהשגתו ית׳

פרק ח :
פסוק:

א	**ר׳**	**וידבר**
ב	**ר״ב**	**אל מול** - הפשט ע״י סרוס הכתוב / הפשט העמוק הוא הסוד / מנורה של מטה ומנורה של מעלה (על״ה)
יא	**ר״ב**	**והניף** - שלוש תנופות של לויים לפי שלוש דרגות במעלותיהם
יט	**ג״א**	**ואתנה**

פרק ט:
פסוק:

א	**ר׳**	**וידבר ה׳**
א	**ס׳**	**וידבר ה׳**
ח	**ר״ב**	**עמדו** - נתעלמה ממנו הלכה / מדוע לא נחשב למשה כעונש / קבלה לעומת סברא
י	**מ״ח**	**ד״ה איש איש כי יהיה**
יא	**ח׳**	**בחדש השני** – מצוה שפ
יג	H	**והאיש אשר הוא טהור**
יז	**ס׳**	**ולפי העלות**
יט	**ס׳**	**ובהאריך**
כ	**ס׳**	**ויש**
כב	**ס׳**	**ימים או חדש**

פרק י:
פסוק:

ט	**ח׳**	**וכי תבאו מלחמה** – מצוה שפד
לא	**ר״ב**	**והיית - השימוש בטבע כדי לחזק לב קטני אמונה / טעמים שונים לבקשת משה מאת יתרו**

פרק יא:
פסוק:

ה	**ר״ב**	**את הקישואים** - דגה (גנאי) שקיבלו במצרים / סמיכות הפרשיות עם מרים ומרגלית / המן כמזון רוחני / אכילה במצרים ״חנם״
יג	**ד״ז**	**מאין לי**
טו	**ר״ב**	**ואם ככה** - משוע אין מנקדים ספר תורה / אותיות בלתי מנוקדות הן אמביבלנטיות מכוונות
יז	**ר׳**	**שבעים איש**
יא	**יח**	**משך חכמה**

כא	**ר"ב**	**שש מאות** - פירוש תמיהת משה ותשובת ה' / "ואצלתי מן הרוח" - "ורוח נסע"
כה	**ר"ב**	**וירד ה'** - זכו לרוח הקודש בזכות מידת הענוה / נכנסו לארץ ישראל וניבאו על ימות המשיח / רוח מאת ה/ לעומת רוחו של משה
כח	**ר'**	**ויען**
כט	**ר"ב**	**ומי יתן** - לעתיד לבא אין יצר וכולם נביאים / "מי יתן" של הרב (ה') והתלמיד (משה)

פרק יב:
פסוק:

ו	**ד"ז**	**ויאמר שמעו נא**
	ס'	**בחלום אדבר בו**
טו	**ס'**	**והעם לא נסע**
	ר"ב	**והעם לא נסע** - מידה כנגד מידה בהנהגת העולם היא הוכחה על השגחה פרטית

פרשת שלח

1) s'רש"י - Fundamental:

יד:לג ארבעים שנה

2) מפרשים - Recommended:

הקדמה ר"ב - חובת ההשתדלות בדרך הטבע - רק עליה תחול סייעתא דשמיא אינה מובטחת על כל פנים

פרק יג :
פסוק:

ב	**ר'**	**שלח לך**
	ר"ב	**שלח לך** - מצות ה' על יסוד יוזמה (אפילו לא רצויה) של ישראל / התועלת למשה בחטא המרגלים / אחריות קולקטיבית של כלל ישראל ע"י עשר מרגלים / מרגלים צדיקים היו והתהפכו לרשעים
יח	**ס'**	**רב**
כז	**ר'**	**וגם זבת חלב**
ל	**מ"ח**	**274**
לב	**ר'**	**ויצאו דבת**

פרק יד:
פסוק:

ט	**ש"א**	**סר צלם**
	אה"ח	**כי לחמנו הם**
יג-יד	**ר"ב**	**ושמעו** - שיטת הרשב"א שמשה היה מוכן להיות "גוי גדול" במקום ישראל, לולא טענת חילול ה' אצל מרים וכנען / כוח ישראל כסיבת הסיבות
יז	**ר"ב**	**ועתה** (החל ב'ודע כי מה שהזכיר') קנה המידה של משה בהזכרת רק שש מתוך י"ג מידות הרחמים / לעומת חטא העגל, אין זכות אבות לאלה שמאסו בארץ האבות / "סלחתי כדבריך" כשיטת הרמב"ן - לדחות ולא לבטל את העונש
יח	**ס'**	**פקד עון**
כד	**ר"ב**	**והביאותיו** - שם הויה למפרע מעיד על מית הדין / מידה כנגד מידה - השם הפוך ולכן חוזרים אחורנית
ל	**ר"ב**	**אם אתם** - משה ואהרון לא היו בגזירת מות במדבר / מתו במדבר מפני כבודם של ישראל / עתידים להיכנס לא"י בתחית המתים להשלים בה את קיום מצוותיה

פרק טו:
פסוק:

כ	**ח'**	**ראשית ערסתכם** – מצוה שפה
לח	**ח'**	**ועשו להם ציצת** – מצוה שפו
	ר"ב	**ועשו לכם** (החל ב'והטעם שהזכיר בפרשה שלוש פעמים') שלוש מצוות שקולות כנגד כל התורה / שירת הים ביום השביעי או השמיני / בקדשים הלילה הולך אחר היום (עד 'ולפי שמצוה זו רמז')
לט	**ח'**	**ולא תתורו** – מצוה שפז

פרשת קרח

1) s'רש"י - Fundamental:

2) מפרשים - Recommended:

הקדמה ר"ב החיוב על האדם לדאוג לטובת חבירו

פרק טז :

פסוק:

א	**ר"ב**	**ויקח קרח** - חשד קרח ועדתו נגד משה רבינו / סיבת המחלוקת - קנאה / ממגרעותיה של מידת הקנאה / קנאת הבל לקין / זיהוי חלק ממאתיים וחמישים קרואי מועד / "דרכיה דרכי נעם" בכתיבת התורה
	ת"י	**ויקח קרח**
טו	**ר"ב**	**אל תפן** - המנחה של הנשיאים של חנוכת המשכן
כא	**ר'**	**הבדלו**
כד	**ר"ב**	**העלו מסביב** - סוד בכתוב לקבלת חז"ל / שני סוגי נשים
כט	**ר"ב**	**אם כמות** - מדוע תבע משה מיתה לא טבעית לבעלי מחלוקתו / הסבר בצורת ענשם / מדוע לא ניסה משה להחזירם בתשובה (עד 'כי אם בדרך הקבלה הנאמנה')
לג	**ר"ב**	**ויאבדו מתוך"קהל"** = עולם הבא / חומרת ענשם של החולקים על משה / עולם הזה - עולם הבא (נשמות) - עולם התחיה

פרק יח:

פסוק:

ג	**ח'**	**אך אל כלי הקדש** – מצוה שפט
	ר"ב	**ולא ימותו** - דין "איש על עבודתו" אצל הכהנים והלויים
יז	H	**אך בכור**
	H	**אך בכור**
כא	**ר"ב**	**ולבני לוי** - הפריחה כסימן למהירות לטוב או למוטב
כג	**ח'**	**ועבד הלוי** – מצוה שצד
כד	**ח'**	**כי את מאשר בנ"י** – מצוה שצה

פרשת חקת

1) s'רש"י - Fundamental:

כ :א	**ותמת שם מרים**
כ :י	**המן הסלע**
כ :יא	**פן בחרב אצא לקראתך**
כ :כג	**על גבול ארץ אדום**
כ :כט	**כל בית ישראל**
כא:כא	**וישלח ישראל מלאכים**

2) מפרשים - Recommended:

הקדמה ר"ב חלוקת תרי"ג מצוות לעדות - חוקים - משפטים

פרק יט :
פסוק:

א		**Faith or Fear 40-97**
	ש"א	דף 133 ד"ה במדרש –
		The חוק of nature connects everything back to the source of purity
	ש"א	**דף 134 ד"ה ברש"י –**
		Understanding spirituality requires involvement
ב	**ס'**	**זאת חקת**
ג	H	**328**
טז	**ר"ב**	**בחלל חרב** - הקשר בין החרב והטומאה / חרב = מתכת / שש מעלות טומאה / שבעה סוגי משקין

פרק כ:
פסוק:

א		**כל העדה** - שנה ראשונה ושנת הארבעים בתקופת המדבר
ז-יב	**שמ"ש**	משה לא טעה בנבואתו
ח	**ס'**	**קח את**
	אה"ח	**קח את**
	ר"ב	**ונתן מימיו** - טיב המים / מושג "הוצאה" / ספר תהילים כמפרש התורה
	ר'	**קח את המטה**
יא	**מ"ח**	ד"ה הר"י אלבו
		ד"ה ויתכן (דף 297)
טז	**ר"ב**	**ושלח מלאך** - בני ישראל ראו את משה כמלאך
כה	**ר"ב**	**קח את אהרון** - מידה כנגד מידה בלשון הכתוב
כח	**ר"ב**	**ויפשט משה** - סדר הפשטת אהרון את בגדיו והקשר עם הלבשתם כשנתחנך
	ר"ב	**וימת אהרון** - רגישות הכתוב בקביעת המקום לציון עובדות מסוימות

פרק כא:
פסוק:

ה	**ד"ז**	**בלחם**
	ר"ב	**כי אין לחם** - הסבר תלונות בני ישראל / מן כאוכל של מלאכים / מן כמחנך למידת הבטחון / הקשר בין החטא ועונשו
ח	**ד"ז**	**עשה לך**
כ	**ד"ז**	**ובמות**
ל	**ר"ב**	**אל תירא** - ממה פחד משה / זיהוי עוג / ביאור מדרש על פי הרעיון ולא כפשוטו

פרשת בלק

1) רש״י - Fundamental:

כב:ה	**ארץ בני עמי**
כב:יא	**וגרשתיו**
כב:כא	**ויחבש את אתנו**
כב:לה	**לך עם האנשים**
כג:ד	**ויקר**
כג:יב	**ומספר את רבע ישראל**
כג:כא	**לא הביט**
כד:ג	**שתם העין**
כד:ד	**נפל וגלוי עינים**
כד:ה	**משכנתיך**

2) מפרשים - Recommended:

הקדמה ר״ב עניני המלך וגדרי הבטחון

פרק כב :
פסוק:

ב	**ש״מ**	**ונראה** (דף של) עד סוף הקטע **ולפי** (דף שלא) עד סוף הקטע – בלעם ובלק נסו להפריד את הרוחניות מהגשמיות. לב״י תהיה הרוחניות לבד וישארו במדבר
ב	**ש״א**	במשנה מי שיש (דף 150) - אפילו ההכנעה של בלעם לצורך גאות וליהפך ב״י
ה	H	**לינו פה**
ו	**ר״ב** **מ״ל**	**כי ידעתי** - מחלוקת חז״ל וראב״ע בענין כוחו של בלעם לקלל **ועתה לכה נא**
ט	**ר״ב**	**ויבא** - גילוי שכינה לאלה שאינם ראויים, בזכות ישראל **ויאמר** - ה׳ מטעה בשאלותיו רק את הרשעים
כ	**ר״ב**	**ואך את הדבר** - בענין כוחו של בלעם לברך או לקלל
כג	**ר׳**	**ותרא האתון**
לא	**ר׳**	**ויגל ה׳**
לג	**ר״ב**	**אולי נטתה** - הבריות מששת ימי בראשית מתות מיד עם סיום תפקידן

פרק כג
פסוק:

ט	**ר״ב**	**הן עם לבדד** - בדד - לבד / עם ישראל אינו נמנה בין אומות העולם (עד ׳ועל דרך החכמה׳)
טו	**ר״ב**	**התיצב** - גלגולה של המלה ״כה״

פרק כד
פסוק:

ד	**ר״ב**	**אשר תחזה** - דרגת בלעם בנבואה ובהשוואה עם משה רבינו
ט	**ס׳**	**מברכיך**
יז	**אה״ח**	**אראנו**
כה	**ר״ב**	**ויקם** - נבואת בלעם בנפילה **וישב** - נבואת בלעם לכבודם של ישראל

פרק כה
פסוק:

ג	**ר״ב**	**ויצמד** - אבחנה בין הצמדה ובין דביקות
ו	**ר״ב**	**ויקרב** - ׳דרכיה דרכי נעם׳ באופן כתיבת התורה

פרשת פינחס

1) s'רש"י - Fundamental:

2) מפרשים - Recommended:

הקדמה ר"ב בענין מידת הביטחון / מצוות הצריכות עמל או התמדה / יראה מביאה לידי בטחון

פרק כה:
פסוק:

יא	**ר"ב**	**בקנאו** - פנחס הוא אליהו / אין העכו"ם מטמא באוהל
יב	**ס'**	**לכן אמר**
	מל'	**לכן אמור** – ענין השלום בבריאה במורכב מכחות מתנגדות
יג	**ס'**	**ויכפר על בני ישראל**

פרק כו:
פסוק:

נא	**ר"ב**	**שש מאות** - מספר בני ישראל בכתובים ובמציאות / נאמנות הכתובים עולה על עדות השכל
נד	**ר'**	**לרב תרבה**

פרק כז:
פסוק:

ה	**ר"ב**	**ויקרב** - "נגיעות" של משה / משפט בנות צלפחד / נתעלמה ממנו הלכה
ח	**ח'**	**איש כי ימות** - מצוה ת
ט	**ר"ב**	**ואם אין** - דין משפחת אם בירושה / "דרכיה דרכי נעם" בכתיבת התורה

פרק כח:
פסוק:

ב	H	**צו את**
	ח'	**צו את** - מצוה תא
יא	**ס'**	**ובראשי**
	ר"ב	**פרים** - קרבנות ראש חדש כנגד סוד העיבור / קרבנות כנגד האבות
טו	**ר"ב**	**ושעיר** - מדוע "לה'" בחטאת ראש חודש / ללא קנאה במעשה בראשית / הקב"ה מקבל תשובת הרשעים / שיטת הרי"ף ושיטת הרמב"ם / מיעוט באור לבנה ולא בגוף הלבנה (עד 'עד כאן במדרש קהלת')
כו	**ר"ב**	**וביום חג השבועות** - כחג ביכורים / מדוע לא נזכר "חטאת" בחג זה

פרק כט:
פסוק:

א	**ח'**	**יום תרועה יהי' לכם** – מצוה תה
ח	**מ"ח**	ד"ה והנה בכולהו (דף 311)

פרשת מטות

1) s'רש"י - Fundamental:

ל :טז ונשא את עונה

2) מפרשים - Recommended:

הקדמה ר"ב יראת מלך בו"ד ויראת ה' / דינא דמלכותא ודיני התורה

פרק ל
פסוק:

ג	**ר"ב**	**איש** - בין נדר ושבועה / איסור חפצא ואיסור גברא / חיזוק לדברי חכמים יותר מדברי תורה / דין שבועה לבטל מצוה / דין ביטוי שפתים / פיו ולבו שוים בנדר / דין תוך כדי דיבור / מתי מותר להישבע בשמו (עד 'ועל דרך הקבלה')
ד	**ר"ב**	**ואשה** - ענינים גדולים במלים ספורות / הבדל בין בת ובן בענין דעת האב / שאר דיני נדרי אשה
יז	**ר"ב**	**בין איש** - מה בין אב ובעל בהפרת נדרים - מחלוקת רמב"ם ורמב"ן / מתי הנדר הוא משובח

פרק לא:
פסוק:

כז	**ס'**	**וחצית את המלקוח**

פרק לב
פסוק:

ב	**מ"ח**	ד"ה ואדני (דף 324)
ג	**ר"ב**	**עטרות -** שינוי שם / נגלה ונסתר בשמות / שלימות התורה (עד 'וכולם ניתנו מרועה אחד')
ח	**מ"ח**	ד"ה והנה בכולהו (דף 311)
לב	**ר"ב**	**נחנו** - פסוקים שתחילתם וסופם בנו"ן / גבורה וזכות / זכות התפילין

פרשת מסעי

1) s'רש"י - Fundamental:

לה:לד	**כי אני ה' יושב בתוך בני ישראל**
לו:ד	**ואם יהיה ביובל**

2) מפרשים - Recommended:

הקדמה ר"ב היחס בין לימוד תורה ולימוד חכמה / ההבדל בין תורה וחכמה / הסכנה שבלימוד הטבע / טעם רשימת מסעי בני ישראל לפרטיהם בתורה

פרק לג :

פסוק:

ב	**ר"ב**	**למסעיהם** - עוד שלושה טעמים לרשימת מסעי בנ"י לפרטיהם בתורה
מט	**כ"י**	**ויחנו על הירדן**
נג	**אה"ח**	**והורשתם את הארץ**

פרק לה:

פסוק:

ב	**ח'**	**צו את** – מצוה תח
ו	**כ"י**	**ארבעים ושתים עיר**
יא	**ר"ב**	**ונס שמה** - חשיבות הכוונה במצוות / גופו ולבו מכוונים
יב	**ח'**	**ולא ימות הרצח עד עמדו** – מצוה תט
כה	**ח'**	**והשיבו אתו העדה** – מצוה תי

פרק לו:

פסוק:

ז	**ר"ב**	**ולא תסב** - דין בת יורשת נחלה הלכה לשעה
ח	**ר"ב**	**וכל בת** - הלכה לשעה כמנהג לדורות

פרשת דברים

פרשת דברים

1) רש"י's - Fundamental:

א :ג	**ויהי בארבעים שנה**
א :ה	**הואיל**
א :ט	**לא אוכל לבדי**
א :יג	**ואשמם**
א :יד	**ותענו אותי**
א :יז	**כקטן כגדול**
א :יז	**כי המשפט לאלקים**
א :יז	**תקרבון אלי**
א :כג	**וייטב בעיני**
ב :ז	**כי ה' אלקיך**
ב :ט	**ואל תתגר**
ב :טז	**ויהי כאשר תמו**
ב :כה	**תחת כל השמים**
ב :כו	**ממדבר קדמות**
ג :ט	**צידנים**

2) מפרשים - Recommended:

הקדמה ר"ב בדיני תוכחה / מה בין תוכחת משה למחלקת בלעם

פרק א :

פסוק:		
א	**ר"ב**	**אלה** - מדוע אין לפרש את השמות כפשוטם כשמות מקומות / סקירה על תוכן חמשה חומשי תורה
	ר'	**אלה הדברים**
	ש"א	**אלה הדברים**
	אבר'	**אלה הדברים**
ו	**ר"ב**	**ה' אלקינו** - סגנון מיוחד לחומש דברים
יז	**ח'**	**לא תכירו פנים במשפט** – מצוה תיד
	ח'	**לא תגורו מפני איש** – מצוה תטו
	ר"ב	**תקריבון** - במה התבטא חטאו של משה, שנענש על ביטוי זנ
לז	**ד"ז**	**בגללכם**
מה	**ס'**	**ותשבו**

פרק ב

פסוק:		
טז-יז	**ר"ב**	**ויהי** - מעלת משה תלוי בישראל / מה בין "וידבר" ובין "ויאמר"
כה	**ר"ב**	**אחל תת פחדך** - עמידת החמה לפני שלושה
ל	**ר"ב**	**כי תקשה** - מניעת דרכי התשובה מרשעים גמורים

פרק ג

פסוק:		
כא	**ר"ב**	**עיניך** - עד שבא דוד המלך ואסמכה שירת סיחון ועוג אקרא בתהילים

פרשת ואתחנן

1) רש"י's - Fundamental:

ג :כד	**ה' אלקים**
ג :כד	**את גדלך**
ד :כה	**ונושנתם**
ו :יח	**הישר והטוב**

2) מפרשים - Recommended:

הקדמה ר"ב מעלות הצדקה / ספר משלי מבאר את התורה / "חנון" מלשון "חנם"

פרק ג :
פסוק:

כה	**טור**	**כל הפסוק**

פרק ד:
פסוק:

א	**ר"ב**	**ועתה** - העיקר הוא מעשה המצוות
ב	**ר'**	**לא תספו**
ו	**ר"ב**	**ושמרתם** - כל החכמות כלולות בתורה ונלמדות ממנה
		את כל החוקים - יחס האומות לשמירת המשפטים והחוקים והקשר ביניהם
ו	**ס'**	**כי היא חכמתכם**
ז	**ס'**	**כי מי גוי**
ח	**ס'**	**ככל התורה**
ט	H	**ושמר לך**
	ס	**פן תשכח את**
	H	**והודעתם**
	ר"ב	**רק השמר -** החובה להתרחק מדברים העלולים להסיטו מדרך התורה
	ס'	**רק השמר לך**
	ס'	**והודעתם**
יד	**ר"ב**	**לעשותכם . . . בארץ** - עיקר מקום קיום מצוות התורה בארץ ישראל
יט	**ס'**	**חלק ה'**
כח	**ר"ב**	**אשר לא יראון** - חמשת החושים (3 רוחניים 2 גופניים) כנגד חמשה חומשי תורה
לה	**ר"ב**	**אתה הראית** - הנסים הנסתרים (אלקים) כלולים בנסים הגלויים (ה')
לט	**ר"ב**	**והשיבות** - המצוה לחקור על אחדות ה' בנוסף לקבלה הנאמנה
מא	**ד"ז**	**אז יבדיל**
	ר"ב	**אז יבדיל** - חשיבות ההתעוררות לקיום מצוה / גודל שכר קיום מצוה בשלימות / עושרו של משה בהשגת הבורא
מד	**ר"ב**	**וזאת התורה** - מצילה מן העונש בין בשוגג בין במזיד

פרק ה:
פסוק:

יח	**ח'**	**ולא תתאוה בית רעך** – מצוה תטז
	ר"ב	**ולא** - גזירה דאורייתא

פרק ו:
פסוק:

ד	**ח'**	**שמע** – מצוה תיז

	ר"ב	**שמע** - מדוע "ה' אלוקינו" ולא "אלקיכם" / למי נועד גיהנום / השימוש הרב שמע" במשנה תורה (עד 'ועוד דרשו')
ה	**ס'**	**ואהבת**
	ח'	**ואהבת** – מצוה תיח
	ר"ב	**ואהבת** - האהבה היא שלימות המצוה / הגדרת אהבת ה' / דין קירוב רחוקים / אהבה לעומת חשק
ז	**ח'**	**ושננתם לבניך** – מצוה תיט
	ח'	**ודברת בם בשבתך...** – מצוה תכ
ח	**ח'**	**וקשרתם לאות על ידך** - מצוה תכא
	ח'	**והיו לטטפת** – מצוה תכב
ט	**ח'**	**וכתבתם על מזזות** – מצוה תכג

פרק ז:
פסוק:

ב	**ר"ב**	**ולא תחנם -** קדושת התורה באותיותיה ובניקודן / גוף ונפש / מדוע ספר תורה אינו מנוקד
ג	**ח'**	**ולא תתחתן בם** – מצוה תכז
יא	**ר"ב**	אשר עולם הזה הוא ערב שבת הוא עולם מעשה המצוות / עולם הבא הוא כולו שבת הוא עולם הגמול

פרשת עקב

א. **1) s'רש"י - Fundamental:**

י :יב	**כי אם ליראה**
י :יח	**עשה משפט**
יא:יג	**והיה אם שמוע**
יא:יג	**ולעבדו בכל לבבכם**
יא:טז	**וסרתם**
יא:יז	**מהרה**
יא:יז	**ושמתם את דברי**
יא:כא	**לתת להם**

2) מפרשים - Recommended:

הקדמה ר"ב אזהרה נגד שכחת המקרה ונגד שכחת העיקר / רק אם יגעת - אז מצאת / גם בלבבך גם בפיך / יש במצוות תועלת הגוף והנפש / שכר המצוות ב"עקב" דהיינו בסוף

פרק ז :
פסוק:

יב	H	**והיה עקב**
יב	**ס'**	**ושמר ה'**
יב	**ס'**	**ואת החסד**
	ר"ב	**והיה** - השכר הגשמי הוא "עקב" (טפל) ועיקר השכר בעוה"ב
	ס'	**והיה עקב**
כו	**ר"ב**	**ולא תביא תועבה** - עיקר איסורי עבו"ז בארץ ישראל / איסור השכרת בית לגוי

פרק ח:
פסוק:

ב	**ר'**	**וזכרת**
	ס'	**לדעת את אשר**
ג	**ר"ב**	**הפסוק כולו** - נסי מן מפורסמים / עיקר החיות בדבר בהתאם לקרבתו לה' /מן הוא ממש "מוצא פי ה'" מעין אור עליון
ה	**ר"ב**	**ה'** - מידת הביטחון היא עיקר המצוות כולן
ה	**ס'**	**מיסרך**
ז	**ס'**	**כי ה'**
י	**מ"ח**	**ויש להבין** - קבעו ברכה על נפילת ביתר להראות קיום האומה בגלות
	ח'	**ואכלת** – מצוה תל
	ר"ב	**ואכלת**
טז	**ר"ב**	**למען** - עינויי המדבר נועדו להרגילם במידת הבטחון / התכלית היא שעבודת ה' תהיה לטבע גמור / אכילת מן נקראת "עינוי"
יח	**ר"ב**	**וזכרת** - "אין מזל לישראל" נאמר על הכלל / יש מזל לפרט (בני חיי ומזוני)
יט	**ס'**	**והיה אם**

פרק י:
פסוק:

א	**ר"ב**	**ועשית** - ארון משה ארעי וארון בצלאל קבוע במקדש / לוחות ושברי לוחות בארון בצלאל / ארון בצלאל נגנז ע"י יאשיהו / הסימנים מהם ידע יאשיהו על החורבן הממשמש ובא
א	**ס'**	**בעת ההיא**
יב	H	**183**
	ד"ז	**ועתה ישראל**
	H	**186**
יז	**ס'**	**ולא יקח שחד**

	ס'	**אשר לא ישא**
יט	**ח'**	**ואהבתם את הגר** – מצוה תלא
כ	**ח'**	**את ד' אלקיך תירא** – מצוה תלב
	ח'	**אתא תעבד** – מצוה תלג
	ח'	**ובו תדבק** – מצוה תלד
כב	**ר"ב**	**בשבעים** - הקב"ה ("אנכי") המשלים את מנין בני ישראל

פרק יא:
פסוק:

י	**ר'**	**כי הארץ**
	מ"ל	**1431**
יא	**מ"ל**	**1433**
	מ"ל	**1434**
יג	**ר"ב**	**ולעבדו -** מעלות התפילה (לשנות טבע, להנצל מסכנה, לבטל גזירה) / הסבר מבנה תפילת י"ח ע"י אנשי כה"ג
	ר'	**בכל לבבכם**
יח	ר'	**ושמתם את דברי**
כב	ר'	**ולדבקה בו**
כה	ר"ב	**יתיצב** - מה בין יראת ה' ויראת בו"ד / יראת ה' ובטחון

פרשת ראה

1) רש״י - Fundamental:

טו:ח	**די מחסורו**
טו:ח	**אשר יחסר**

2) מפרשים - Recommended:

הקדמה ר״ב בגנות מידת העצלות

פרק יא :

פסוק:

כו	**ס'**	**ראה אנכי**
לא	**מ״ח**	ד״ה וירשתם – מצוות ישוב הארץ

פרק יב:

פסוק:

ה	**ר״ב**	**כי אם** - מעלת הר המוריה היתה ידועה מאז ומתמיד / שלושה טעמים (רמב״ם) להעלמתו
ט	**ר״ב**	**ואל הנחלה** - דין שילה והיתר הבמות / הזכרת ירושלים בקשר להיתר נוב וגבעון
יג	**ר״ב**	**בכל מקום** - דין הוראת שעה של אליהו בהר הכרמל
יד	**ח'**	**לא תעשון כן** – מצוה תלז
יט	**ח'**	**השמר לך פן תעזב** – מצוה תנ
כא	**ר'**	**כאשר צויתך**
כח	**אה״ח**	**כי תעשה הטוב**
כט	**ספרי**	**1461**

פרק יג:

פסוק:

א	**ח'**	**לא תסף** – מצוה תנד
ה	**ר'**	**ובקלו תשמעו**
	ר״ב	**הפסוק כולו** - ״קולי״ - נביאים / עבודה - תפילה / דביקות בה' / הבטחת שכר עוה״ב
ו	**ד״ה**	**המוציא אתכם** – הבדל בין תורה ותפלה
	ר״ב	**כי דבר** - דיני נביא המצוה נגד מצוות התורה (צוחזק, הוראת שעה, למיגדר מילתא) /נבואה ולא בת קול
ז	**ר״ב**	**אשר לא ידעת** - ידיעה וקבלה בנאמנות התורה / הצורך בשניהם
יז	**ח'**	**ושרפת באש** – מצוה תסד
יט	**מ״ח**	דף 351 ד״ה לעשות – מפלתו של רשעים לא הוי שמחה אצל הקב״ה

פרק יד:

פסוק:

א	**ר'**	**בנים אתם**
א	**ג״א**	פ״ט
ד	**רמב״ם**	פ״א מהל' מאכלות אסורות פ״ח (רק אסרה אלה הם מותרים לאכילה)
כג	**ר״ב**	**למען** - ביאור דרשת חז״ל תמוהה / סיפור מאלף על מעלת מצות מעשר

פרק טו:

פסוק:

י	**ר'**	**נתון תתן**
	ר״ב	**יברכך** - מעלת מצות הצדקה אותה ירשנו מאברהם אבינו / עיקר תעלתה בארץ ישראל / נוסף על מצוות צדקה התלויות בארץ והפסד שנת השמיטה

פרק טז:
פסוק:

ח	**ס'**	**וביום השביעי**
יד	**ח'**	**ושמחת בחגך** – מצוה תפח
טו	**ר"ב**	**והיית אך שמח** - המיעוט ("אך") בשמחה בעוה"ז

פרשת שפטים

1) s'רש"י - Fundamental:

טז:כב	**אשר שנא**
יח:ט	**לא תלמד**
יט:יז	**לפני ה'**
יט:יז	**אשר יהיו**

2) מפרשים - Recommended:

הקדמה ר"ב שיר שבח והלל לשלום / השלום במרומיו/ השלום והמשפט

פרק טז :

פסוק:

יח	**אה"ח**	**שפטים**
	ח'	**שפטים ושטרים** – מצוה תצא
	H	ד"ה תתן לך (דף 312) – **structure of the courts**
כ	H	ד"ה צדק צדק תרדוף (דף 314) – **connection of courts to justice; peshara**
כא	**מ"ח**	דף 357 ד"ה וע"ז – טעם איסור אשרה
כב	H	ד"ה ולא תקים (דף 315) – 6 שורות עד **human activity to G-d**
	H	ובא"ד 12 שורות מהסוף - ד"ה **not acknowledgement of G-d**

פרק יז:

פסוק:

יא	**ח'**	**לא תסור** – מצוה תצו
	מ"ח	ד"ה לא תסור (דף 361) ד"ה ומעתה וד"ה ירושלמי – גדר של מצוות דרבנן
יד	**אה"ח**	
טו	**ח'**	**לא תוכל לתת עליך** – מצוה תצח
טז	**ר"ב**	**וה' אמר** - איסור החזרה למצרים הלכה לשעה או לדורות
יח	**ח'**	**וכתב לו** – מצוה תקג

פרק יח:

פסוק:

ח	**ר"ב**	**לבד** - הכהן והלוי / חלוקת העבודה לפי משמרות / בית מקדש של מטה מכוון כנגד בית מקדש של מעלה
ט	**ר'**	**לא תלמד לעשות כתועבת הגוים ההם**
י	**ח'**	**קסם קסמים** – מצוה תקי
יג	**ר'**	**תמים תהיה**
טו	**ח'**	**נביא מקרבך** – מצוה תקטז
	ר"ב	**נביא . . . כמוני** - מעמד יהושע / דין "כמוני" / נבואת משה לעומת שאר נביאים
	ג"א	**נביא מקרבך**
כ	**ח'**	**אך הנביא** – מצוה תקיז
כב	**ס'**	**ולא יהיה**

פרק יט

פסוק:

ח	**ר"ב**	**ואם ירחיב** - עשר אומות שהובטחו לאברהם / "אם" של חובה
יג	**ר"ב**	**לא תחוס** - הרחמנות על האכזרים כאכזריות תיחשב

פרק כ:

פסוק: ב	**ח'**	מצוה תקכו

ט	**ר"ב**	**ופקדו** - מצות ההשתדלות ובעקבותיה ההשגחה הנסתרת
י	**ח'**	מצוה תקכז
י	**ר"ב**	**כי תקרב** - הקריאה לשלום במלחמה / גדול כח השלום / דיני מלחמה שונים /מה בין מלחמת רשות ומלחמת מצוה / הסבר בטעם הריגת הטף

פרק כא
פסוק:

ח	**ר"ב**	**כפר** - צדקה לעילוי נשמת מתים / תועלת הקדיש

פרשת כי תצא

1) s'רש"י - Fundamental:

כא:כג	**כי קללת**
כב:ז	**למען ייטב**
כב:ח	**כי תבנה**
כב:ח	**כי יפל**
כב:יד	**ושם לה**
כב:יד	**את האשה הזאת**
כב:טו	**אבי הנערה**
כב:טז	**ואמר אבי**
כג:ח	**לא תתעב**
כג:ט	**בנים אשר**
כג:יח	**לא תהיה**
כד:יט	**למען יברכך**
כה:יז	**זכור את אשר**

2) מפרשים - Recommended:

הקדמה ר"ב כח העידון (סובלימציה) לעבודת ה' / שיעבוד כל התאוות לעבודת ה'

פרק כא :

פסוק:

יג	**ח'**	**והיה אם לא חפצת בה** – מצוה תקלג
טז	**ס'**	**לא יוכל לבכר**
יח	**ס'**	**בן סורר**
כא	**ר"ב**	**וכל ישראל** - אמנם עיין סנהדרין עא. ד"ה כמאן אזלא **4**-שורות אחרי המשנה השניה ד"ה כמאן אזלא עד המשנה הבא דיש עוד דעה, ר' יונתן והרמב"ם ושאר מוני המצוות קבעו דין זה בתרי"ג מצוות
כא	**ר"ב**	**וכל ישראל -** 'דרוש וקבל שכר' / עקידת יצחק כיסוד לבן סורר ומורה / אין מחלוקת במציאות
כא	**ר'**	**חינוך רמ"ח**
כג	**מ"ח**	ד"ה כי קבור (השני) (דף 364)
כג	**מ"ח**	ד"ה ולא תטמא (דף 364)

פרק כב:

א	**מ"ח**	ד"ה והנה (דף 369)
	ר"ב	**השב תשיבם** - ייחודיות ישראל כבנים למקום / השבת אבידה כמצה מבוארת למצות "ואהבת לרעך כמוך" / יסוד לתחיית המתים / אינה נוהגת בגויים יש מקורות שאין לתת טעם של רחמי שמים למצוות שילוח הקן - ברכות לג: (משנה גמ' ורש"י שם, רמב"ם פירוש המשניות) אמנם יש מקורות שנותן טעמה דווקא כענין של רחמים - חולין פ: יודע צדיק נפש בהמתו וגו'; מדרש רבה ריש פרשתינו, מורה נבוכים ח"ג פמ"ח ועיין בתוס'. יו"ט (פירושו על ברכות שם) שמתרץ ומטעימים דבריו ללשון הרמב"ם פ"ט מהל' תפילה
	ר'	**כי יקרא**
ז	**ח'**	**שלח תשלח את האם** – מצוה תקמה
י	**ח'**	**לא תחרש** - מצוה תקנ
יג	**ח'**	**כי יקח איש אשה** – מצוה תקנב
יז	**ר"ב**	**ופרשו** - הפירוש כמדרשו וכפשוטו / מידה כנגד מידה על מחשבתו / כמו טוען טענת גנב ועדים זוממים

פרק כג:
פסוק:

ד	**ח'**	**לא יבא עמוני ומואבי** – מצוה תקסא
י	**ר'**	**ונשמרת**
	טור	**מכל דבר רע**
מ"ח	**ונשמרת**	(דף 378) בא"ד הענין (לשון הרע בתוך עם ישראל ולחוץ מכלל ישראל) אבל עיין בשערי תשובה שער ג אות מ
כא	**ס'**	**לנכרי**
	ר"ב	**לנכרי** - רבית של גוי חומרה לבעל מדריגה / איסור ריבית מדין "וחי אחיך עמך"
כה	**ר"ב**	**כי תבוא** - הנמקה תכליתית לדרשת גזירה שוה

פרק כד:
פסוק:

א	**ח'**	**וכתב לה ספר כריתת** – מצוה תקעט
ה	**מ"ח**	**ושמח את אשתו** (דף 386) (חיוב שנה ראשונה אפילו אם שניהם מותרים)
יב	**מ"ח**	**ואם איש עני** (דף 388) (עשיר נקרא עני אם עני לאותו דבר)
טו	**מ"ח**	**והיה בך חטא** (דף 388)
יח	**ס'**	**ויפדך**
כ	**ר"ב**	**לא תפאר** - הצניעות בעשיית חסד / סוד לשון הקודש

פרק כה:
פסוק:

א	**מ"ח**	**כי יהיה ריב** (דף 392) (נשים לא באים למשפט)
ט	**ח'**	**וחלצה נעלו** – מצוה תקצט
	ר"ב	**אשר לא יבנה** - יסוד מצות יבום בחסד

פרשת כי תבא

1) רש"י - Fundamental's:

כו:ה	**ארמי אבד**
כו:טז	**היום הזה**
כז:ח	**באר היטב**
כז:ט	**היום הזה**
כח:כג	**והיו שמיך**
כח:ל	**ישגלנה**

2) מפרשים - Recommended:

הקדמה ר"ב מידת הבטחון / צדקה מוסיפה לממונו / אפשר לנסות את ה' רק במעשר / להשתמש במה שחנן אותו ה' בעבודתו ית'

פרק כו
פסוק:

א'ב'	**ר"ב**	**ושמת בטנא -** טעם מצות ביכורים / שבעה דברים בביכורים / הגר מביא וקורא / מקור לקריאת התורה ע"י בעל קורא (עד 'עד כאן ועל דרך המדרש')
ד	**טור**	**הטנא**
ה	**ח'**	**וענית ואמרת** – מצוה תרו
יא	**מ"ח**	**ושמחת** (דף 399)
	אה"ח	**ושמחת בכל הטוב**
יג	**ח'**	**ואמרת** – מצוה תרז
טו	**מ"ח**	**השקיפה** - (השניה) (דף 399) (מקום היתומים גבוה ממקום הקרבנות)
טז	**מ"ח**	**היום הזה** - (דף 399) (מותר לנסות את ד' במעשר אבל יותר עדיף שלא)
כט	**ר"ב**	**הפסוק כולו** - השמחה בעשיית מצוה הופכת דין לרחמים (עד 'ואם תשכיל')

פרק כז
פסוק:

א	**ר"ב**	**שמר** - מחלוקת עם רש"י בדבר מספר האבנים / אבנים שבירדן נעשו אח"כ מזבח ואח"כ מקום לכתיבת תרי"ג
ב	**מ"ח**	**והיה** - (דף 400) (לא האמינו ביהושע מפני האותות, בחירה)
ג		**הפסוק כולו** - כל התורה כתובה על אבנים / ירושת הארץ בזכות התורה
ט	**מ"ח**	**והיה** - (דף 400) (ברית השלישית הקדימו נשמע לנעשה)
טו	**ד"ז**	**ארור**
	ר"ש	**ארור**
טז	**מ"ח**	**ארור** - (דף 401) (בן סומך שאביו ימחול לו לכו הבן בארור)
כו	**ס'**	**ארור**

פרק כח:
פסוק:

ח	**מ"ח**	**יצו** (דף 401) (אם יתרבו כלל ישראל עדיין יחזיקום הארץ)
ט	**ח'**	**והלכת בדרכין** – מצוה תריא
יד	**מ"ח**	**ולא תסור** (401) (ברכה ב"י על בטול ע"ז)
טו	**מ"ח**	**יהיה** (401) (מה שעבר בעת הצרות אין האדם נידון)
מב	**ר'**	**כל עצך**
מז	**ר"ב**	**תחת ...בשמחה** - השמחה שבמצוה היא בעצמה מצוה נוספת עליה מקבלים שכר נוסף
נח	**ר"ב**	**אם לא ...ליראה** - תכלית כל התורה יראת ה' / שלימות היראה במעשים
סט	**ד"ז**	**אלה דברי**

פרק כט
פסוק:

ו	**ר"ב**	**ותבואו** - ביאור "מפי עצמו" בקללות של משנה תורה / גוף שלישי מציין העדר שכינה / בית שלישי עוד יותר מבית ראשון

פרשת נצבים

1) s'רש"י - Fundamental:

ל :ג **ושב ה'**

2) מפרשים - Recommended:

הקדמה ר"ב בחשיבות התוכחה / פרושים שונים ב"מ" במלה "מאהבה מסותרת" / תוכחות ה' עברו וכלו וישראל קיימים

פרק כט
פסוק:

ט	**ר"ב**	**אתם ניצבים** - מעמד ברית ערבות מואב מקביל למעמד ברית סיני שבטלה עקב חטא העגל / שתי ההבטחות שבברית
יח	**ר"ב**	**בשרירות לבי** - "כי" = אע"פ / חשיבות המחשבה לטוב ולמוטב / פירושים שונים במאמר חז"ל 'הרהורי עבירה קשין מעבירה' / ביאורים כיצד אפשר להעניש על הרהורי בלי מעשה / רק בחטא ע"ז מצרפים מחשבה למעשה
כח	**ר"ב**	**הנסתרות** - דין ערבות בנסתרות נתחדש במעבר הירדן / פירושים שונים במונח "נסתרות" / נצחיות התורה גם לימות המשיח

פרק ל
פסוק:

ב	**ח"מצ**	**ושבת עד ה'**
	מ"ח	**ושבת עד ה'** - ושני הקטעים לאחר זה (406)
יא	**ס'**	**כי המצוה**
ב-ג	**ר"ב**	**ושב וקבצך** - שני קיבוץ גלויות / ביטול יצר הרע לעתיד לבוא / תשובה מובטחת
ז	**ר"ב**	**על אויביך** - ישמעל ועשו ביחס לישראל / גרות הגויים ותשובת ישראל / אויב ושונא / מה בין שנאת עשו ושננאת ישמעל
יב	**ר"ב**	**ולא מעבר** - (החל 'ובמדרש') נגד גסי הרוח / היחס לחכמות חיצוניות
יב	**ר"ב**	**מי יעלה** - ברית מילה תנאי להשגת ה' / מילת בשר ומילת חלב / ביטול היצר לעתיד לבוא / אותיות מלמדות
יד	**ר"ב**	**בפיך** - שלושת סוגי המצוות / הכל תלוי בלב / שיטת הרמב"ן שמדובר על התשובה
טו	**ר"ב**	**ראה** - בחירה חפשית / תורה לצדיק לעומת תורה לרשע / מחשב הקץ /הסדר: ימות המשיח - תחיית המתים - עולם הבא / מחלוקת רמב"ם ויודעי הקבלה והרמב"ן על אופיו של עולם הבא אחרי התחיה

פרשת וילך

1) רש״י - Fundamental:

2) מפרשים - Recommended:

הקדמה ר״ב שימוש תלמידי חכמים / גולה למקום תורה / חשיבות חברותא / שכר הליכה

פרק לא :

פסוק:		
א-ב	**ר״ב**	**וילך משה** - טעם מאה ועשרים שנה / שבעה באדר יום מותו ויום הולדתו
ג	**ר״ב**	**ה׳ אלקים** - פני משה לעומת פני יהושע / לשון הכתוב מעיד על ההבדל שביניהם
יב	**ח׳**	**הקהל** – מצוה תריב
	ס׳	**ויראו את ה׳**
יג	**מ״ל**	**ובניהם**
יד	**ר״ב**	**הן קרבו** - אורך חיים נגזר מראש / אפשר להאריך (זכות) או לקצר (חובה) / בני, חיי, ומזוני /כוח התפילה מעבר לזכותא / גזירה - זכות - תפילה / משה ויהושע
טז	**ר״ב**	**הנך שוכב** - תחיית המתים מן התורה / מות ככניסה לעולם הבא היא זכות וקורת רוח / שני ׳עולם הבא׳: עולם הנשמות ועולם אחרי התחיה
	א״ע	**אחרי אלקי**
	ר״ב	**אלהי נכר** - ביאור ׳אין מזל לישראל׳ / איסור ע״ז לגויים רק באי״י / הברכות לעולם נובעות מאי״י לחו״ל
יז	**ר׳**	**הלא**
יז	**ס׳**	**על כי אין**
יח	**ר׳**	**ואנכי הסתר**
יח	**ס׳**	**ואנכי הסתר**
	ר״ב	**ואנכי הסתר** - מחשב את הקץ של הסתר פניהן בגלות אדום / עד דאתא דניאל ואסמכיה אקרא
יט	**ח׳**	**ועתה כתבו** – מצוה תריג
כא	**ר״ב**	**כי לא**- עם ביטול היצר בעולם התחיה תשתנה התורה / אין שינוי בימות משיח / ימי הורים לא יעברו

פרשת האזינו

1) רש״י - Fundamental's:

לב:יח	**תשי**
לב:כד	**מזי**
לב:לה	**וחש**
לב:מא	**ותאחז**
לב:מב	**מראש פרעות אויב**
לב:מג	**וכפר אדמתו**

2) מפרשים - Recommended:

הקדמה ר״ב דיבור בחול (עלה) ודיבור בקודש (פרי) / ההרגל נעשה טבע שני אצל החכם ואצל הכסיל

פרק לב :

פסוק:		
א	**ר״ב**	**האזינו** - שיחת הפרידה של משה ב-ז׳ באדר מראשית נצבים עד סוף ברכה / הפרשה היא סקירה היסטורית מבריאת העולם עד ימות המשיח / הצלת ישראל בגלל חילול השם / מעבר מדברי משה לדברי ה׳ בהבטחה על הגאולה העתידה
ו	**הלה׳**	ארבעת העולמות: הזה, הנשמות, התחיה, הבא אחרי התחיה / צידוק הדין ושינוי השימוש בשם ה׳ ע״י משה
כא	**ס׳**	**הם קנאוני**
כו	**ר״ב**	**אמרתי** - עשרת השבטים עתידים לחזור / רמוז בתורה ומפורש בחז״ל
	לט	**ראו עתה** - הבטחת קיבוץ גלויות / אח״כ ימות המשיח / אח״כ תחיית המתים / אח״כ עולם הבא בגוף ובנפש
	ר׳	**אשביתה**
מג	**ר״ב**	**וכפר אדמתו** - תחיית המתים מן התורה / מדוע אינו מפורש / היותר נעלם הוא יותר נסתר בכתוב (עד ׳ואם תשכיל במלת׳)
מד	**ר״ב**	**הוא והושע** - מעלתו בענותנותו
מז	**ר״ב**	**כי לא** - כל מצוה היא חיים או בעוה״ז או בעוה״ב / טעמי המצות
נב	**ר״ב**	ארץ ישראל לעומת ארץ החיים, היא עולם הבא אחרי תחיית המתים

פרשת וזאת הברכה

1) s'רש"י - Fundamental:

2) מפרשים - Recommended:

הקדמה ר"ב "אשת חיל" בפשט (אשה) ובמדרש (תורה) (עד 'ועל דרך הקבלה')

פרק לג :
פסוק:

ב	**ר'**	**ה' מסיני**
ד	**מ"ח**	ד"ה תורה צוה לנו (הבדל בין שנים מפי הגבורה ושאר מצוות, קבלה מוחשית ניתן לכפיה משא"כ שבעה מצוות אצל הגוים דהוי כפייה אל האמונה שלא יתכן) וד"ה וביותר (דף 3-422)
ו	**ר'**	**יחי ראובן**
ח	**ר"ב**	**תריבהו** - ארבע דרגות ברוח הקודש - נבואה / 'בנין אב' לעומת 'בת קול' / דברי חז"ל קבלה מן הנביאים (עד 'וזהו לשון בת קול')
טז	**ר"ב**	**וממגד ארץ** - יוסף הצדיק לעומת אדם הראשון
יח	**ר"ב**	**שמח זבולון** - שותפות יששכר וזבולון / השמחה בעוה"ב / טעם קיצור ברכת יששכר / טעם כפל ה'ש' בשמו
כה	**ר"ב**	**וכימיך דבאך** - לשון ארמית בתורה / שתי לשונות הקודש גם בתלמוד / כל מאי דתיקון רבינא ורב אשי כעין דאורייתא תיקנו
כח	**ר"ב**	**עין יעקב -** ארבעת הדברים שישראל זכו בהם: נבואה, תורה, א"י, תחיית המתים (עד 'לחרפת לדראון עולם")
כט		**אשריך** - עולם הבא מן התורה

פרק לד:
פסוק:

א	**ר"ב**	**ויעל משה** - תורה מן השמים מבראשית עד לעיני כל ישראל
ה	**ר"ב**	**וימת שם** - האיש והעבד
	ק"א	סי' קלג דף 52 ד"ה בגמרא במס' ב"ב
ח	**ס'**	**ויתמו**
י	**ס'**	**פנים אל פנים**

SECTION TWO: MITZVOS

G-d, Judaism & Torah

JUDAISM & TORAH MITZVOS

לא לשכח את מעמד הר סיני[1]:
דברים ד ט-י (ואתחנן): רק השמר לך ושמר נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כל ימי חייך והודעתם לבניך ולבני בניך. יום אשר עמדת לפני ד׳ אלקיך בחרב[2]

דברים יג א (ראה): את כל הדבר אשר אנכי מצוה אתכם אתו תשמרו לעשות, לא תסף עליו[3]

לא לגרוע ממצות התורה:
דברים יג א (ראה): ולא תגרע ממנו[4]

לא לנסות נביא אמת יותר מדאי[5] ולא לנסות את ד׳[6]:
דברים ו טז (ואתחנן): לא תנסו את ד׳ אלקיכם כאשר נסיתם במסה

לשמוע לנביא אמת:
דברים יח טו: (שפטים): נביא מקרבך מאחיך כמני יקים לך רק אליו תשמעון

See Relating to Hashem – נביא שקר

מזוזה:
דברים ו ט (ואתחנן): וכתבתם על מזזות ביתך ובשעריך[7]

See Prayer – תפילין

ציצית – לעשות:
במדבר טו לח: ונתנו על ציצת הכנף[8]

Studying and Relating to the Torah:

ללמוד תורה וללמדה:
דברים ו ז (ואתחנן): ושננתם לבניך[9]

אסור לשכח תורה שלמד:
דברים ד ט-י (ואתחנן): רק השמר לך ושמר נפשך מאד פן תשכח[10]

---

[1] עיין לקמן אסור לשכח תורה שלמד:
[2] זה לאו לפי הרמב״ן (השמטות הלאוין ב) ולא מנה אותו הרמב״ם והשולחן ערוך הרב מנה אותה כלאו לא לשכח את לימוד תורה אשר למד (עיין לקמן-studying and relating to the torah)
[3] חינוך מצוה תנ״ד
[4] חינוך מצוה תנ״ה
[5] ונאמין בו אחר שנודע לנו שהוא נביא אמת.
[6] כגון שיעשה מצוה לנסות אם ד׳ יתברך יתן לו שכרו על הטובה הגדולה שעשה לנו בתתו תורתו אלינו והודיענו המעשים הרצויים לפניו שבהם ננחל חיי העולם הבא.
[7] חינוך מצוה תכ״ג
[8] רמב״ם עשה יד; חינוך מצוה שפ״ו; ובסמ״ק (עשה כח) מנה עוד מצוה להסתכל בציצית דכתיב וראיתם אותו (עיין מנחות מד שמונה שם 15 עבירות למי שלא לובש ציצית) ולשאר הראשונים וראיתם הוא נתינת הטעם שנלבש את הציצית כדי שנסתכל בו ונזכור את כל המצוות (שו״ת ריב״ש ס׳ תפו)
[9] רמב״ם עשה יא והסמ״ק מנה שלושה מצוות, מצוה ללמוד תורה (קה) דכתיב ולמדתם אותם ושמרתם לעשותם, ומצוה (קו) ללמד לבניו דכתיב (דברים יא) ולמדתם אותם את בניכם ומצוה (קיא) להורות את בני ישראל מי שהגיע להוראה דכתיב (ויקרא י) ולהורות את בני ישראל; חינוך מצוה תי״ט
[10] שלחן ערוך הרב יו״ד הל׳ ת״ת פ״ב הל׳ ג. ולא מנה אותו הרמב״ם וכתב הש״ע הרב בקונטרוס האחרון פ״ג ס״א שהרמב״ם כלל את האיסור בתוך המ״ע של ת״ת אמנם כתב הכתר ראש, הרב חיים מוואלאזין, שהאידנא

להורות תורה למי שהגיע להוראה:
ויקרא י יא (שמיני): ולהורת את בני ישראל[1]

ברכת התורה:
דברים לב ג (האזינו): כי שם ד'[2] אקרא הבו גדל לאלקינו[3]

הקהל:
דברים לא יב (וילך): הקהל את העם האנשים והנשים והטף וגו', למען ישמעו, ולמען ילמדו ויראו את ד' אלקיכם, ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת[4]

לכתוב ספר תורה:
דברים לא יט (וילך): כתבו לכם את השירה הזאת[5]

לכבד תלמידי חכמים וזקנים:
ויקרא יט לב (קדושים): מפני שיבה תקום והדרת פני זקן ויראת מאלקיך אני ד'[6]

KIDDUSH – CHILLUL HASHEM

Sanctifying G-d:

ויקרא כב לב (אמר): ונקדשתי בתוך בני ישראל[7]

Not to desecrate His name:

ויקרא כב לב (אמר): ולא תחללו את שם קדשי[8]

RELATING TO HASHEM

To believe that G-d exists:

האמנת אלוקות[1]:

כשנכתב התורה שבע"פ אין לנו עוד את הלאו הזה. מיהו הרמב"ן כתב שהפסוק הזה קאי על הלאו שלא לשכח את מאמר הר סיני כמו שכתבנו לעיל

[1] סמ"ק קיא

[2] וז"ל הרמב"ן (השמטות העשין טו): שנצטוינו להודות לשמו יתברך בכל עת שנקרא בתורה

[3] היא מ"ע להרמב"ן (השמטות העשין טו) והרמב"ם אינו מונה אותה

[4] חינוך מצוה תרי"ב

[5] חינוך מצוה תרי"ג

[6] חינוך מצוה רג"ז

[7] רמב"ם ספר המצוות מ"ע ט ובפ' ה מהל' יסודי התורה הל' א ומקורו מונקדשתי בתוך בני ישראל (ויקרא כב לב); חינוך מצוה רצ"ו; סמ"ג; סמ"ק; ורס"ג לא מנע מצוה זו דכל מקום שיש לאו ועשה רק מונה אחד מהם ובמצוה לג מנה את הלאו של חלול ד' (ר ירוחם פישל פרלו שם) וכתב הרב ירוחם פישל פרלו שלרס"ג חייב מטעם מצוות אהבת השם למסור את נפשו על ע"ז גילוי עריות ושפיכות דמים אבל שאר מצוות לומדים מקדוש השם.

ואע"פ שהחיוב של קדוש ד' הוא בעצם לקדש את השם לפני עשרה ישראלים דווקא, מ"מ המושג של קדוש ד' וחלול ד' שייך לפני גוים ג"כ עיין רמב"ם הל' יסודי התורה פ"ה הל' יא בסוף ובפי"א מהל' גזילה ואבידה ובתוס ב"מ פז: ד"ה אלא ובשו"ע יו"ד ס' רלב ס' יד וכן בגיטין מו. וברש"י סנהדרין כו: ד"ה אוכלי ובשאר מקומות.)

[8] רמב"ם לאוין ס"ג: ... והוא הפך קדוש ד' ומקורו מלא תחללו את שם קדשי (ויקרא כב לב);בה"ג ל"ת קלז, סמ"ג לאוין ב; סמ"ק פה; רס"ג ל"ת לג, חינוך מצוה רצה

שמות כ ב (יתרו) : אנכי ד׳ אלקיך[2]

לא לשכח אמונתינו בו:
דברים ו יב (ואתחנן) : השמר לך פן תשכח את ד׳ אשר הוציאך מארץ מצרים מבית עבדים[3]

להתבונן בגדולת ד׳:
דברים ד לא : וידעת היום והשבת אל לבבך כי ד׳ הוא האלקים[4]

To believe in His Unity:

האמנת היחוד[5]:
דברים ו ד (ואתחנן) : שמע ישראל ד׳ אלקינו ד׳ אחד[6]

To believe in His Providence (Hashgocha):

להיות תמים עם ד׳:
דברים יח יג (שופטים) : תמים יהיה עם ד׳ אלקיך[7]

לצדק את הדין על כל היסורין והמאורע שיקרה לו:
דברים ח ה (עקב) : וידעת עם לבבך כי כאשר ייסר איש את בנו ד׳ אלקיך מיסרך[8]

לא לנסות השם[9]:
דברים ו טז (ואתחנן) : לא תנסו את ד׳ אלקיכם[10]

Not to relate in any way to idolatry:

שמות כ ג (יתרו) : לא יהיה לך אלהים אחרים על פני[11]

לא לכרות ברית עם עע״ז:
שמות כג לב (משפטים) : לא תכרת להם ולאלהיהם ברית[12]

לא להושיב עובדי ע״ז בארצינו[13]:

---

[1] ספר המצוות הקצר א: מ״ע להאמין שיש אלוק נמצא - והוא יתברך יתעלה המציא כל הנמצאים וכל העולמות, מכחו וחפצו יתברך, הוא המשגיח על כל דבר. וזהו יסוד הדת. ומי שלא יאמין זה, הוא כופר בעיקר, ואין לו חלק וזכות בישראל. וחיבים אנו למסר נפשנו ומאדנו על אמונה זו. והעקר – שיקבע בנפשו בנפשו שהאמת כן הוא, ואי אפשר בחלוף מזה.

[2] רמב״ם מ״ע א; חינוך מצוה כ״ה; ולא מנה אותה הבה״ג כי ״הוא העיקר והשורש שממנו נולדו המצות לא ימנה בחשבון״ (רמב״ן השגות על הרמב״ם) והספר זוהר הרקיע מנה דבור אנכי ושמע ישראל כמצוה אחת.

[3] זו לאו לפי הרמב״ן (השמטות הלאוין א) ולא מנה אותה הרמב״ם

[4] רבינו יונה, שערי תשובה (שער ג ס׳ יז) והרמב״ם לא מנה אותה משום שהוא חלק מחלקי המצות בהאמנת האלוקות (מהרד״ם על הרמב״ם)

[5] ספר המצוות הקצר מ״ע ב: מ״ע ליחד השם יתברך, להאמין אמונה שלמה שהוא אחד בלי שום שיתוף ... אחד פשוט ... ואינו גוף וגו׳

[6] חינוך מצוה תי״ז

[7] היא מ״ע לדעת הרמב״ן (השמטות ח) והרמב״ם אינו מונה אותה והמצוה היא להאמין שד׳ הוא לבדו העושה את הכל וממנו לבדו נדרוש את העתידות מנביאיו או מהאורים והתומים ולהאמין שהכל בידי שמים

[8] סמ״ק ה והרמב״ם לא מנה אותה

[9] שלא יאמר אדם אנסה נא בעבודת הצדקה (חוץ ממעשר עני) או שום מצוה אחרת היצליח דרכי או לא

[10] סמ״ק יח ור׳ יונה (שערי תשובה ג ל) אבל הרמב״ם מפרש מצוה זו שלא לנסות נביא אמת יותר מדי

[11] שם מל״ת ח: שלא להעלות על הדעת שיש שום אלוה אחר זולת השם יתברך

[12] חינוך מצוה צ״ג

[13] עד שיקבל על עצמו שבע מצוות בני נח ויהיה גר תושב. ויש מן הראשונים שסוברים שלאו זה נאמר על ז׳

שמות כג לג (משפטים) : לא ישבו בארצך פן יחטיאו אתך לי[1]

שלא לפנות אל ע"ז:
ויקרא יט ד : אל תפנו אל האלילים[2]

לאבד ע"ז ומשמשיה:
דברים יב ב (ראה) : אבד תאבדון את כל המקמות אשר עבדו שם הגוים וגו' את אלהיהם[3]

שלא לשמוע אל המתנבא בשם ע"ז:
דברים יג ד (ראה) : לא תשמע אל דברי הנביא ההוא[4]

שלא להנבאות בשם ע"ז – See Prophets under Leadership

לא להשבע בשם ע"ז:
שמות כג יג (משפטים) : ושם אלקים אחרים לא תזכירו[5]

שלא להסית שום אדם מישראל לעבוד ע"ז:
דברים יג יב (ראה) : וכל ישראל ישמעו ויראון, ולא יוספו לעשות כדבר הרע הזה בקרבך[6]

לא לעשות צורת אדם שלא יטעו וידמו שנעשו לע"ז[7]:
שמות כ כג (יתרו) לא תעשון אתי[8]

מסית - שלא לאהוב את המסית:
דברים יג ט (ראה) : לא תאבה לו[9]

מסית - שלא לעזוב שנאה מהמסית:
דברים יג ט : ולא תשמע אליו[10]

מסית - שלא להציל את המסית מסכנת מות:
דברים יג ט (ראה) : ולא תחוס עינך עליו[11]

מסית - לא ללמד זכות על המסית:
דברים יג ט (ראה) : ולו תחמל וגו' עליו[12]

לא להנמע מללמוד חובה על המסית:
דברים יג ט (ראה) : ולא תכסה עליו[13]

פסל:
שמות כ ד (יתרו) : לא תעשה לך פסל[14]

אומות בלבד. וכל האיסור הוא בזמן שידינו תקיפה עליהם, אבל כשאין ידינו תקיפה לגרשם מן הארץ לא נוהג לאו זה, כיון שבין כה יושבין בארץ. ולכן מותר להשכיר לו בית ושדה. אבל למכר לו קרקע אסור אפילו בזמן הזה, מלאו אחר, שנאמר "ולא תחנם" ודרשו חז"ל לא תתן לו חניה בקרקע

[1] חינוך מצוה צ"ד
[2] חינוך מצוה רי"ג
[3] חינוך מצוה תל"ו; סמ"ק מג, והסמ"ג מנה את זה כלאו (מה)
[4] חינוך מצוה תנ"ו
[5] חינוך מצוה פ"ו
[6] חינוך מצוה תס"ב
[7] רמב"ם הל' ע"ז ג י
[8] חינוך מצוה ל"ט
[9] חינוך מצוה תנ"ז
[10] חינוך מצוה תנ"ח
[11] חינוך מצוה תנ"ט
[12] חינוך מצוה ת"ס
[13] חינוך מצוה תס"א
[14] חינוך מצוה כ"ז

לא לפנות אחרי ע"ז:
ויקרא יט ד (קדושים) : אל תפנו אל האלילם[1]

לא לעשות ע"ז:
ויקרא יט ד (קדושים) : ואלהי מסכה לא תעשו לכם[2]

לא להשתחוות:
שמות כ ה (יתרו) : לא תשתחוה להם[3]

איסור לעבוד ע"ז במה שדרך לעבדו:
שמות כ ה (יתרו) : ולא תעבדם[4]

לא לשבע בשם ע"ז:
שמות כג יג (משפטים) : ושם אלהים אחרים לא תזכירו[5]

שלא להדיח עיר לעבוד ע"ז:
שמות כג יג (משפטים) : לא ישמע על פיך[6]

עיר הנדחת - לשרף:
דברים יג יז (ראה) : ושרפת באש את העיר ואת כל שללה[7]

עיר הנדחת – לא לבנות:
דברים יג יז (ראה) : והיתה תל עולם לא תבנה עוד[8]

עיר הנדחת - לא להנות ממנה:
דברים יג יח (ראה) : ולא ידבק בידך מאומה מן החרם[9]

שלא לאכול ולשתות מתקרובת ע"ז:
שמות לד יב-טו : השמר לך פן תכרת ברית ליושב הארץ וגו' וקרא לך ואכלת מזבחו[10]

לא ליהנות מע"ז מתקרבתה, משמשיה וכל הנעשה בשבילה[11]:
דברים ז כו (עקב) : ולא תביא תועבה אל ביתך[12]

שלא להנות מתכשיטי ע"ז:
דברים יג יח (ראה) : ולא ידבק בידך מאומה מן החרם

לא לאכל ולשתות מתקרובת ע"ז כולל יין נסך:
שמות לד יב-טו (כי תשא) : פן תכרת ברית ליושב הארץ וגו' וקרא לך ואכלת מזבחו[13]

שלא להנות מצפוי ע"ז ותכשיטיה:
דברים ז כה : לא תחמוד כסף וזהב עליהם ולקחת לך

שלא לחמול על עובדי ע"ז:

---

[1] חינוך מצוה רי"ג
[2] חינוך מצוה רי"ד
[3] חינוך מצוה כ"ח
[4] חינוך מצוה כ"ט
[5] חינוך מצוה פ"ו
[6] חינוך מצוה פ"ז
[7] חינוך מצוה תס"ד
[8] חינוך מצוה תס"ה
[9] חינוך מצוה תס"ו
[10] חינוך מצוה קי"א
[11] Not to have any benefit from an idol, from its offering or its attendants, or anything done on its behalf.
[12] חינוך מצוה תכ"ח, תכ"ט
[13] חינוך מצוה קי"א

דברים ז ב (ואתחנן) : ולא תחנם[1]
See Discriminatory Laws under Between States & Other People

לשבור מצבותם[2], לתוץ מזבחותם[3] ולהשמיד במותם[4] :
3 לאוין נפרדים עיין בהארות[5]

לגדוע[6] ולשרוף[7] אשרה:
2 לאוין עיין בהארות[8]

חוקת העכו"ם:
ויקרא יח ג : ובחקתיהם לא תלכו –
See Discriminatory Laws under Between States & Other People

אבן משכית: לא לעשות ולא להשתחוות על אבן משכית:
ויקרא כו א (בהר) : ואבן משכית לא תתנו בארצכם להשתחות עליה כי אני ד' אלקיכם[9]

מלך:
ויקרא יח כא (אחרי מות) : ומזרעך לא תתן להעביר למלך[10]

מנחש:
ויקרא יט כו (קדושים) : לא תנחשו[11]

מכשף:
שמות כב יז (משפטים) : מכשפה לא תחיה[12]

עונן:
ויקרא יט כו (קדושים) : ולא תעוננו[13]

אוב - לא לעשות מעשה אוב:
ויקרא יט לא (קדושים) : אל תפנו אל האבת[14]

אוב - לא לשאול בבעל אוב:
דברים יח י-יא (שופטים) : לא ימצא בך וגו' ושאל אוב[15]

ידעוני - לא לעשות מעשה ידעוני:
ויקרא יט לא (קדושים) : אל תפנו וגו' ואל הידענים[16]

---

[1] חינוך מצוה תכ"ו
[2] דברים ז: ואת מצבותם תשברון
[3] דברים יב: ואת מזבחותם תתוצון
[4] דברים יב: ואת במותם תשמידון
[5] סמ"ק לח, מב, מא אבל הרמב"ם והסמ"ג לא מנה אותם
[6] דברים ז: ואשריהם תגדעון
[7] דברים יב: ואשריהם תשרפון
[8] סמ"ק לט, מ אבל הרמב"ם והסמ"ג לא מנה אותם
[9] חינוך מצוה שמ"ט
[10] חינוך מצוה ר"ח
[11] חינוך מצוה רמ"ט; כגון אותן שאומרים נפלה פתי מפי, או מקלי נפל מידי, לכן לא אלך למקום פלוני היום, או לא אעשה דבר פלוני היום.
[12] חינוך מצוה ס"ב
[13] חינוך מצוה ר"נ; כגון אלו שקובעים עונות ועתים, לומר שזמן פלוני וחודש פלוני טוב לעשות כך וכך, וזמן פלוני אינו טוב. ובכלל זה מי שאוחז את העינים ומראה לרואים כמו שעושה מעשים משנים ואינו עושה
[14] חינוך מצוה רנ"ה; הוא העושה פעלות עד שישמע קול מדבר עמו מתחת לשחיו. ואסור אף לשאול במי שעושה מעשה אוב
[15] חינוך מצוה תקי"ג
[16] חינוך מצוה רנ"ו; שהוא שלוקח עצם מעוף ששמו "ידוע" בפיו, ומקטיר לו או עושה מעשים אחרים עד שיפול על הארץ וידבר בפיו עתידות

ידעוני - לא לשאול בידעוני:
דברים יח י-יא (שופטים): לא ימצא בך וגו' וידעני[1]

קוסם:
דברים יח י (שופטים): לא ימצא בך וגו' קסם קסמים[2]

מכשף:
דברים יח י (שופטים): לא ימצא בך וגו' ומכשף[3]

TO PRAY TO G-D

Prayer:

להתפלל לד' יתברך פעמים בכל יום:
דברים י כ (עקב): אתו תעבד[4]

Mitzvos written in the Shema:

מצות קריאת שמע פעמים ביום:
דברים ו ז (ואתחנן): ודברת בם וגו' ובשכבך ובקומך[5]

יחוד ד':
דברים ו ד (ואתחנן): שמע ישראל ד' אלקינו ד' אחד[6]

אהבת ד':
דברים ו ה (ואתחנן): ואהבת את ד' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך[7]

ללמוד תורה וללמדה:
דברים ו ז (ואתחנן): ושננתם לבניך[8]

מזוזה:
דברים ו ט (ואתחנן): וכתבתם על מזזות ביתך ובשעריך[9]

ציצית:
במדבר טו לח-לט (שלח): ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם לדרתם, ונתנו על ציצת הכנף פתיל תכלת. והיה לכם לציצת[1]

---

[1] חינוך מצוה תקי"ד
[2] חינוך מצוה תק"י
[3] חינוך מצוה תקי"א
[4] חינוך מצוה תל"ג; ועבודה זו היא תפילה שנאמר (דברים יא יג) : ולעבדו בכל לבבכם ובדברים ו יג: ואותו תעבוד ספר מצות הקצר (מ"ע ז): ומפי השמועה למדו חז"ל (תענית ב:) שעבודה זו היא תפלה שנאמר: דברים יא יג: ולעבדו בכל לבבכם איזוהי עבודה שבלב זו היא תפילה
וזה דעת הרמב"ם אבל הרמב"ן אינו מונה את זה בין המצות אלא "היא ממדת החסד עלינו ששומע ועונה בכל קראנו אליו, ועיקר הכתוב ולעבדו בכל לבבכם מצות עשה שתהיה כל עבודתנו לאל יתעלה בכל לבבנו כלומר בכוונה רצויה שלימה לשמו ובאין הרהור רע...או לומר שמכלל העבודה שנלמוד תורתו ושנתפלל אליו בעת הצרות ".
[5] חינוך מצוה ת"כ; הרמב"ן (בסוף השגותיו) כתב שקריאת שמע ערב ובוקר הם שתי מצוות כי הם אינן מעכבות זו את זו
[6] חינוך מצוה תי"ז; שם מ"ע ב: מ"ע ליחד השם יתברך, להאמין אמונה שלמה שהוא אחד בלי שום שיתוף ... אחד פשוט ... ואינו גוף וגו'
[7] חינוך מצוה תי"ח
[8] חינוך מצוה תי"ט
[9] חינוך מצוה תכ"ג

תפילין של יד:
דברים ו ח (ואתחנן) : וקשרתם לאות על ידך[2]

תפילין של ראש:
דברים ו ח (ואתחנן) : והיו לטטפת בין עיניך[3]

ברכת כהנים – See Cohanim

Brachos:

ברכת המזון:
דברים ח י (עקב) : ואכלת ושבעת וברכת את ד׳ אלקיך, על הארץ הטבה אשר נתן לך[4]

FEARING, LOVING, RESPECTING AND IMITATING HIM,

To Love G-d:

לאהבו[5] :
דברים ו ה (ואתחנן) : ואהבת את ד׳ אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך[6]

---

[1] חינוך מצוה שפ״ו; הסמ״ק מונה עוד מצוה היינו להסתכל לציצית
[2] חינוך מצוה תכ״א
[3] חינוך מצוה תכ״ב
[4] חינוך מצוה ת״ל
[5] The Mitzvah to love G-d includes the desire to bring others closer to him:

ספרי דברים לט: ״אהבהו על כל הבריות״ (״דבר אחר, ואהבת את ה׳ אלקיך אהבהו על כל הבריות כאברהם אביך כענין שנ׳ (בראשית י״ב) ״ואת הנפש אשר עשו בחרן״), רמב״ם ספר המצוות מ״ע ג וז״ל ספר החינוך מצוה תי״ח ״ואמרו ז״ל שזאת האהבה תחייב האדם לעורר בני אדם באהבתו לעבדו כמו שמצינו באברהם ע״כ וכתב החת״ם סופר בהקדמתו ליורה דעה וז״ל כי מדרך אוהב את המלך להתאמץ ולהשתדל בכל האפשר להכניס בני אדם תחת עול מלכותו. ולהרבות לו עבדים כיד המלך וגו׳ וכן נפסק ג״כ בערוך השולחן או״ח ס״א סק״ז .
והחתם סופר שהבאנו לעיל האריך מאד בענין הזה, ונביא חלק מדבריו:
[בראשית י״ח]: כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה׳ וגו׳ [ידעתיו פי׳ רש״י לשון חבה]. הורה בזה כי נפלאת אהבת ה׳ לאברהם אע״ה על שלימד דעת את העם וקירבם לעבודתו, והיא שעמדה לו יותר מכל מעשה הטוב וזכות הנפש אשר היה לו לעצמו ... כי אם אאע״ה היה עושה כאשר עשה חנוך להתבודד עצמו מחברת בני אדם התעלה גם הוא להיות ממלאכי א-ל. ואשר לא עשה כן, הוא כי התבונן בחכמתו כי לא באלה חפץ ה׳ שישלים האדם את נפשו לבד. .... כי מה יתן ומה יוסיף האדם אם יוסיף מלאך אחד על אלפי רבבות מלאכי מעלה, הלא ה׳ בורא וממציא כהנה וכהנה חדשים ובקרים. ואם כה יעשו יחיד סגולה בכל דור ודור, ימצא אחד מני אלף קדש לה׳ ורוב העולם מקולקל. הארץ תשם מרעת יושביה וחפץ הבריאה תשאר מעל...והאוחז במדה זו מראה אהבתו אל ה׳ ביתר שאת וביתר עז, כי מדרך אוהב את המלך להתאמץ ולהשתדל בכל האפשר להכניס בני אדם תחת עול מלכותו. ולהרבות לו עבדים כיד המלך, ויען כי זכה אאע״ה למדה זו טרם ציוה ה׳ עליה. רק משכלו ומדעתו עמד בראש כל חוצות, בנה מזבחות וקרא בשם ה׳. העמיד תלמידים הרבה, את הנפש אשר עשה בחרן, לכן לו יאות להקרא אוהבו של המלך ית״ש, זרע אברהם אוהבי, וכגמול נפשו השיב לו ה׳ וחלף אהבתו אל ה׳ היה אהבת ה׳ אליו, וזהו שהודיענו ית״ש באמרו כי ידעתיו [אהבתיו] למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה׳״.
ספרי ורמב״ם וחינוך שם ע״פ הפסוק והנפש אשר עשו בחרן (בראשית יב) וז״ל הרמב״ם בספר המצוות (מצות אהבת ה׳): ...ור״ל כמו שאברהם מפני שהיה אוהב כמו שהעיד הכתוב אברהם אוהבי וזה בעוצם השגתו קרא בני האדם להאמין בשם מרוב אהבתו וגו׳ בספר טעמי המצוות עשה קע״ה שעל שם שאברהם אבינו היה ״קורא ומעורר בני אדם...לכך זכה ונקרא אברהם אוהבי
who is therefore called by G-d, אוהבי-‘my beloved’:
[6] חינוך מצוה תי״ח

To Fear G-d:

דברים ו יג (עקב) : את ד׳ אלקיך תירא[1]

To Imitate G-d:

דברים כח ט : והלכת בדרכיו[2]

Swearing in God's Name:

שמות כ ז (יתרו) : לא תשא את שם ד׳ אלקיך לשוא[3]

לשבע בשמו יתברך באמת[4]:
דברים י כ (עקב) : ובשמו תשבע[5]

Not to curse Him:

שמות כב כז (משפטים) : אלקים לא תקלל[6]

לא לאבד דברים שנקרא שמו יתברך עליהם[7]:
דברים יב ד (ראה) : לא תעשון כן לד׳ אלקיכם[8]

To Pray to G-d:

דברים יא יג : ולעבדו בכל לבבכם

Sanctifying G-d:

ויקרא כב לב (אמר) : ונקדשתי בתוך בני ישראל[9]

Not to desecrate His name:

ויקרא כב לב (אמר) : ולא תחללו את שם קדשי[10]

---

[1] חינוך מצוה תל״ב
[2] חינוך מצוה תרי״א
[3] חינוך מצוה ל׳
[4] כאשר נרצה לקיים דבר או להכחישו כי בכך מראים אנו כי שמו יתברך גדול מכל דבר
[5] רמב״ם מ״ע ז; חינוך מצוה תל״ה; ולהרמב״ן (השגות שם) היא רשות ולא חובה
[6] חינוך מצוה ע׳; לא לגדף שמו יתברך ומיתתו בסקילה
[7] כגון אבן מבית המקדש וכן לא למחק שם משמותיו הקדושים ומדרבנן אסור למחוק ולאבד כל כתבי קדש ופירושיהם
[8] חינוך מצוה תל״ז
[9] רמב״ם ספר המצוות מ״ע ט ובפ׳ ה׳ מהל׳ יסודי התורה הל׳ א׳ ומקורו מונקדשתי בתוך בני ישראל (ויקרא כב לב); חינוך מצוה רצ״ו; סמ״ג; סמ״ק; ורס״ג לא מנע מצוה זו דכל מקום שיש לאו ועשה רק מונה אחד מהם ובמצוה ל״ג מנה את הלאו של חלול ד׳ (ר ירוחם פישל פרלו שם) וכתב הרב ירוחם פישל פרלו שלרס״ג חייב מטעם מצוות אהבת השם למסור את נפשו על ע״ז גילוי עריות ושפיכות דמים אבל שאר מצוות לומדים מקדוש השם.
ואע״פ שהחיוב של קדוש ד׳ הוא בעצם לקדש את השם לפני עשרה ישראלים דווקא, מ״מ המושג של קדוש ד׳ וחלול ד׳ שייך לפני גוים ג״כ עיין רמב״ם הל׳ יסודי התורה פ״ה הל׳ יא בסוף ובפי״א מהל׳ גזילה ואבידה ובתוס ב״מ פז: ד״ה אלא ובשו״ע יו״ד ס׳ רלב ס׳ יד וכן בגיטין מו. וברש״י סנהדרין כו: ד״ה אוכלי ובשאר מקומות.)
[10] רמב״ם לאוין ס״ג: ... והוא הפך קדוש ד׳ ומקורו מלא תחללו את שם קדשי (ויקרא כב לב); חינוך מצוה רצ״ה; בה״ג ל״ת קלז, סמ״ג לאוין ב; סמ״ק פה; רס״ג ל״ת לג, חינוך מצוה רצה

WALKING IN HIS WAYS

Chesed, Midos and a Balanced Life:

דברים י יב (עקב): ועתה ישראל מה ד׳ אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה את ד׳ אלקיך ללכת בכל דרכיו ולאהבה אתו ולעבד את ד׳ אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך

דברים כח (ט): יקימך ד׳ לו לעם קדוש כאשר נשבע לך כי תשמר את מצות ד׳ אלקיך והלכת בדרכיו[1] (ט): וראו כל עמי הארץ כי שם ד׳ נקרא עליך ויראו ממך

אור החיים: כי כל זמן שהאדם שומר עצמו מהעבירות אין צלם אלקים עובר מעל פניו וכל הנבראים, אדם ובהמה, מזדעזים ממנו משא״כ המתעב מעשיו מעבירין ממנו הצלם וכמאמר קין והיה כל מוצאי וכו׳

[1] חינוך מצוה תרי״א

Shabbos & Festivals

PESACH

Mitzvoh to tell the Exodus story:

שמות יג ח (בא) : והגדת לבנך ביום ההוא[1]

Mitzvos relating to chometz, matza and maror:

אכילת מצה: [2]
שמות יב יח (בא) : בערב תאכלו מצת[3]

לא לאכול חמץ[4]:
שמות יג ג (בא) : ולא יאכל חמץ[5]

לא לאכל חמץ בערב פסח:
דברים טז ג (ראה) : לא תאכל עליו חמץ[6]

השבתת החמץ:
שמות יב טו (בא) : אך ביום הראשון תשביתו שאר מבתיכם[7]

---

[1] חינוך מצוה כ"א ,נשים חייבות: וסיים החינוך ונוהג בזכרים ובנקבות ותמה המנחת חינוך שמ"ע שהזמן גרמא היא וכן משמע מהרמב"ם שנשים רק חייבות מדרבנן שכתב (פ' יב מהל' עבודה זרה הל' ג): אשה פטורה מכל המצוות עשה שהז"ג חוץ מקידוש היום ואכילת מצה ואכילת פסח ע"כ משמע מסיפור יציאת מצרים פטורות ותירץ רב יעקוב ישראל קניבסקי לדברי החינוך: וצ"ל דדעת החינוך דמצות סיפור יציאת מצרים מישך שייכא במצות מצה דמתנאי וגדרי מצה הוא לספר ביציאת מצרים ומקור לזה מקרא דלחם עוני דדרשינן שעונין עליו הרבה דברים וברש"י ז"ל שאומרים עליו הגדה והלל וא"כ כיון שנשים איתרבו למצה איתרבו לכל פרטי דיני מצה ובכללם שיהיה לחם עוני דהיינו סיפור יציאת מצרים. ורב שלום אלישב תירץ שגם הנשים התחייבו בכל המצוות של אותה הלילה כי עוד לא נאמר האי כללא של מ"ע שהזמן גרמא (שני התירוצים בקובץ תשובות של הרב אלישב ס' נב)
יסוד האמונה: ומצוה זו כתב הרמב"ן (סוף פרשת בא) שהיא יסוד האמונה. וז"ל שם: מורה שיש לעולם אלוה מחדשו וידע ומשגיח ויכול. וכאשר יהיה המופת ההוא נגזר תחלה מפי נביא יתברר ממנו עוד אמתת הנבואה ... ובעבור כי הקב"ה לא אות ומופת בכל דור לעיני כל רשע או כופר יצוה אותנו שנעשה תמיד זכרון ואות לאשר ראו עינינו ... והחמיר מאד בענין הזה כמו שחייב כרת באכילת חמץ ובעשית הפסח והצריך שנכתוב [הענין הזה] בפתחי הבתים במזוזות ... ושנעשה סוכה בכל שנה וכן מצוות רבות זכר ליציאת מצרים
החילוק בין מצוה זו והמצוה לזכור ביציאת מצרים כל יום וכל לילה:(א) המצוה היומית היא רק לזכור בקצרה, ודי בפסוק אחד משא"כ מצות ספור יציאת מצרים היא לספר באריכות וכל המרבה לספר הרי זה משובח. (ב) מצוה היומית היא להזכיר את הענין לעצמו משא"יש דעות שיש נ"ם ביניהם בימות המשיח כ מצוה דידן היא לספר לאחרים, ולא עוד אלא דווקא אבות לבנים ולא עוד אלא דרך שאלה ותשובה. (ג) יש דעות שיש נ"ם ביניהם בימות המשיח

[2] שים חייבות: היינו מדאורייתא משום דאיתקש "לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל מצות" כל שישנו בבל תאכל חמץ ישנו בקום אכול מצה. (מס' פסחים מג ע"ב וצא ע"ב)

[3] חינוך מצוה י'

[4] שעור האיסור במשהוא אמנם רק עובר בכרת אם אוכל כזית

[5] חינוך מצוה י"ט, רמב"ם פ"א מהל' חו"מ ה"א והל' ז

[6] חינוך מצוה תפ"ה, רמב"ם, הל' חמץ ומצה פ"א הל' ח אבל הרבה ראשונים חולקים עליו וחושבים שהאיסור אכילה בערב פסח שה רק איסוק עשה של תשביתו וא"כ אין איסור מדאורייתא (אמנם מדרבנן אסוק בהנאה) ואין לוקין עליו

[7] חינוך מצוה ט', רמב"ם, מ"ע קנו
הגדרת המצוה: ובהל' חמץ ומצה פ"ב הל' ב כתב הרמב"ם: ומה היא השבתה זו האמורה בתורה (היינו מה היא המצוה מדאורייתא) היא שיסיר החמץ הידוע לו מרשותו ושאינו ידוע לו מבטלו בלבו ע"כ ומה שאמרו מדאורייתא בביטול בעלמא סגי לו על חמץ ידוע שאפשר לו לבער אמרו אלא על הספיקות ועל שאינו מזומן לבער. (ע"פ חידושי מהרד"ם על ספר המצוות), אמנם להלכה כתב המ"ב שמדאורייתא יש שתי אפציות או על ידי ביטול בעלמא או על ידי בעור (היינו שריפה) (תלא ס"ק ב)
ומדרבנן אנחנו עושים שניהם, כי אפשר שלא בטל בלב גמורר ואפילא אם בטל בלב גמור היות שמותר לאכל

בל יראה:
שמות יג ז (בא) : ולא יראה לך חמץ[1]

בל ימצא:
שמות יב יט (בא) :שבעת ימים שאר לא ימצא בבתיכם[2]

תערבת חמץ:
שמות יב כ (בא) : כל מחמצת לא תאכלו[3]

The Chag:

לשבות ביום א:
ויקרא כג ז (אמר) : ביום הראשון מקרא קדש יהיה לכם[4]

לא לעשות מלאכה ביום א:
ויקרא כג ז (אמר) : כל מלאכת עבדה לא תעשו[5]

לשבות ביום השביעי:
ויקרא כג ח (אמר) : ביום השביעי מקרא קדש[6]

לא לעשות מלאכה בשביעי של פסח:
ויקרא כג ח (אמר) : כל מלאכת עבדה לא תעשו[7]

להקריב מוסף כל שבעת ימים:
ויקרא כג ח (אמר) : והקרבתם אשה לד׳ שבעת ימים[8]

Mitzvos relating to the קרבן פסח:

שחיטת הפסח:
שמות יב ו (בא) : ושחטו אתו כל קהל עדת ישראל בין הערבים[9]

לאכלו דווקא בליל סדר ולא קודם:
שמות יב ח (בא) : ואכלו את הבשר בלילה הזה[10]

חמץ כל שנה אם עדיין נמצא בביתו יכול שישכח שבטלו ויבא לאכלו לכן הצריכו חכמים גם לבערו מרשותו ואע״פ שמבערו מרשותו עדיים צריך לבטלו כי אפשר שלא מצא איזה חתיכת חמץ בביתו וישאר אצלו אפילו קצת זמן ויעבור אל בל ימצא ובל ירא.
ויש דרך שלישי לבערו והיינו מכירת חמץ ולא נהגו למכור חמץ אלא במקום הפסד מרובה (ומה שאנחנו מוכרים חמץ זה רק ליתר בטחון על חמץ שנשכח בכלים שלנו.
זמן המצוה: ואע״פ שבפסוק כתוב ביום הראשון (היינו של פסח) על כרכך הכוונה לערב פסח כי כתוב שבעת ימים שאור לא ימצא וגו׳ א״כ מוכרח שצריך לבער את החמץ לפני זה. (פסחים דף ד. עד דף ה. ועיין בחיי אדם ס׳ קיט ס״ב וברמב״ם פ״ב הל׳ א), ומפני שכתוב אך ביום הראשון ואך בא לחלק לכן אסור מדאורייתא מחצות ואילך ומדרבנו משעה קודם לכן. ועוד הוסיפו עוד שעה מקודם לזה שאסור לאכל חמץ אבל עדיין מותר בהנאה.

[1] חינוך מצוה כ׳
[2] חינוך מצוה י״א
[3] רמב״ם לא תעשה קצח, הל׳ חמץ ומצה; חינוך מצוה י״ב
[4] חינוך מצוה רצ״ג
[5] חינוך מצוה רצ״ח
[6] חינוך מצוה ש׳
[7] חינוך מצוה ש״א
[8] חינוך מצוה רצ״ט
[9] חינוך מצוה ה׳
[10] זו מ״ע להרמב״ן (השמטות על העשין יב) ולא מנה אותה הרמב״ם

לא לשחוט פסח על החמץ:
שמות כג יח (משפטים) - לא תזבח על חמץ דם זבחי[1]

לא לאכול הפסח נא ומבושל:
שמות יב ט (בא) : אל תאכלו ממנו נא ובשל מבשל במים כי אם צלי אש[2]

לא להותיר מבשרו:
שמות יב י (בא) : ולא תותירו ממנו עד בקר[3]

לא לשבר עצם:
שמות יב מו (בא) : ועצם לא תשברו בו[4]

לא להאכילו לגוי:
שמות יב מה (בא) : תושב ושכיר לא יאכל בו[5]

לא יאכל ערל:
שמות יב מח (בא) : וכל ערל לא יאכל בו[6]

לא להוציא החוצה:
שמות יב מו (בא) : לא תוציא מן הבית מן הבשר החוצה[7]

לא להניח אמורי הפסח בלי להקריבם עד הבקר ויפסלו:
שמות כג יח (משפטים) : ולא ילין חלב חגי עד בקר

Pesach Sheni:

לעשות פסח שני:
במדבר ט י-יא (בהעלתך) : איש איש כי תהיה טמא לנפש או בדרך רחוקה וגו' ועשה פסח וגו' בחדש השני בארבעה עשר יום בין הערבים יעשו אתו[8]

לאכל פסח שני:
במדבר ט יא (בהעלתך) : על מצות ומררים יאכלהו[9]

לא להותיר מבשר פסח שני:
במדבר ט יב (בהעלתך) : לא ישאירו ממנו עד בקר[10]

לא לשבר עצם בפסח שני:
במדבר ט יב (בהעלתך) : ועצם לא ישברו בו[11]

Korban Chagiga:

לא להותיר מחגיגת ערב פסח:

---

[1] חינוך מצוה פ"ט
[2] חינוך מצוה ז'
[3] חינוך מצוה ח'
[4] חינוך מצוה ט"ז
[5] חינוך מצוה י"ד
[6] חינוך מצוה י"ז
[7] חינוך מצוה ט"ו
[8] חינוך מצוה ש"פ ושיטת הרמב"ם והחינוך דנוהגת בזכרים כחובה אבל לנשים בתורת רשות
[9] חינוך מצוה שפ"א ושיטת הרמב"ם והחינוך דנוהגת בזכרים כחובה אבל לנשים רק בתורת רשות
[10] חינוך מצוה שפ"ב
[11] חינוך מצוה שפ"ג

דברים טז ד (ראה) : ולא ילין מן הבשר אשר תזבח בערב[1]

ROSH HASHANA

לשבות ממלאכה (עשה):
ויקרא כג כד (אמר) : באחד לחודש יהיה לכם שבתון[2]
ויקרא כג כה (אמר) : כל מלאכת עבדה לא תעשו[3]

תקיעת שופר:
במדבר כט א (פינחס) : יום תרועה יהיה לכם[4] [ונשים פטורות[5]]

להקריב קרבן מוסף:
ויקרא כג כה (אמר) : והקרבתם אשה לד׳[6]

SHABBOS

Sancifying with Words (Kiddush & Havdala):

שמות כ ח (יתרו) : זכור את יום השבת לקדשו[7]

Not to work:

שמות כ י (יתרו) : לא תעשה כל מלאכה[8]

שנשבות אנו ועבדנו ובהמתינו[9]:
שמות כג יב : (משפטים) :וביום השביעי תשבת[10]

---

[1] חינוך מצוה תפ״ו
[2] חינוך מצוה ש״י; ספר המצוות עשה קסג
[3] חינוך מצוה שי״א; ספר המצוות ל״ת שכו
[4] חינוך מצוה ת״ה; ספר המצוות עשה קע

[5] All opinions - women exempt from the תורה. Rabbi Akiva Eiger: "Most women act strictly, they are diligent and careful to fulfill time-bound מצוות such as שופר and לולב. These are considered obligatory for them. (תשובה to first השמטות)
Some Sephardi authorities make ד׳ מינים and שופר the exceptions and allow women to make a ברכה on these. (See הליכות בת ישראל, chap 19, note 24; chap 20, note 26)

[6] חינוך מצוה שי״ב

[7] The Ramban on this Pasuk learns that there are two separate Mitzvos, one to remember (זכר) the Shabbos during the week (e.g. by counting the days to Shabbos) and the other to sanctify (לקדשו) the Shabbos when it comes in. Smak רפג brings Havdala as a separate Mitzvah. However, Rambam learns that Havdala is a part of sanctifying Shabbos (לקדש את חינוך מצוה ל״א ;(השבת בכניסתה וביציאתה

[8] חינוך מצוה ל״ב
[9] בספר המצוות כלל הרמב״ם שביתתינו ושביתת בהמתינו במצוה אחת אולם המשנה תורה (פ״ב מהל׳ שבת) כתב ששביתת בהמתינו נלמד מלמען ינוח שורך וחמורך וכל בהמתך
[10] רמב״ם עשה קנד, משנה תורה פ״א וב מהל׳ שבת; חינוך מצוה פ״ה

Carrying/Techum:

שמות טז כט (בשלח) : אל יצא איש ממקמו ביום השביעי[1]

Korban:

שבת:
במדבר כח ט (פנחס) :וביום השבת שני כבשים בני שנה תמימם[2]

שבת ומלוה מלכה – מחשבות חרוץ - 164

SHAVUOS

Mitzvos Relating to the Omer:

ספירת העמר:
ויקרא כג טו : וספרתם לכם ... שבע שבתות תמימת

להקריב מנחת העמר בט"ז בניסן:
ויקרא כג י (אמר) : והבאתם את עמר ראשית קצירכם אל הכהן[3]

לא לאכול תבואה חדשה קדם העמר:
ויקרא כג יד (אמר) : ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה, עד הביאכם את קרבן אלקיכם[4]

לא לאכל כרמל מתבואה חדשה קדם העמר:
ויקרא כג יד (אמר) ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה, עד הביאכם את קרבן אלקיכם[5]

SUKKOS

Sukkos:

-1לשבות ביום א של סוכות:
ויקרא כג לה (אמר) : ביום הראשון מקרא קדש[6]

-2לא לעשות מלאכה ביום א של סוכות:
ויקרא כג לה (אמר) : כל מלאכת עבדה לא תעשו[7]

---

[1] חינוך מצוה כ"ד, ולהרמב"ם (לאוין שכא) והחינוך האיסור הוא שלא לצאת חוץ לתחום בשבת. (עיין במשנה תורה פ' כז מהל' שבת ופ' ו מהל' עירובין). אבל הרבה ראשונים סוברים שאין תחומין מדאורייתא כלל. (כן נראה מרש"י על הפסוק הזה בחומש, וברמב"ן בהשגותיו על הרמב"ם, ובעל המאור ומלחמות בכירובין [דף ה ע"א בדפי הרי"ף] והראש [כד]) ולדבריהם האיסור הוא של הוצאה מרשות לרשות או ד אמות ברשות הרבים והוצרכנו לפסוק (משא"כ שאר מלאכות של שבת) בגלל שהוצאה היא מלאכה קלה ולא הייתי יודע שאסורה בלי הפסוק (תוס' ריש מס' שבת ועוד כמה מקומות. ולהרמב"ם וסיעתו עונש היוצא מן התחום הוא מלקות ולא סקילה וכתב המנחת חינוך (ד"ה ודע) שגם כן אינו עובר אל העשה דתשבות (ע"ש בנוגע לתחומים ביו"ט). וכתב החינוך שטעם המצוה הוא שכדי לזכור את ענין השבת, ראוי שלא נלך בדרך רחוק רק דרך טיול ועונג.

[2] חינוך מצוה ת"ב

[3] חינוך מצוה ש"ב

[4] חינוך מצוה ד"ש

[5] חינוך מצוה ש"ה

[6] רמב"ם עשין "קסו, משנה תורה הל' יום טוב פ"א הל' א', חינוך שיח

[7] רמב"ם לאוין שכז, משנה תורה פ"א מהל' יום טוב הל' ה, חינוך שיט

3-להקריב מוסף בשבעת ימי חג הסוכות:
ויקרא כג לו (אמר): שבעת ימים תקריבו אשה לד'[1]

4-סוכה:
ויקרא כג מב (אמר): בסכת תשבו שבעת ימים, כל האזרח בישראל ישבו בסכת[2] [ונשים פטורות[3]]

5-נטילת לולב:
ויקרא כג מ (אמר): ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר, כפות תמרים, וענף עץ עבות, וערבי נחל, ושמחתם לפני ד' אלקיכם שבעת ימים[4]
relating to women[5]

Shmini Atzeres:

1-לשבות בשמיני עצרת:
ויקרא כג לו (אמר): ביום השמיני מקרא קדש יהיה לכם[6]

2- לא לעשות מלאכה בשמיני עצרת:
ויקרא כג לו (אמר): כל מלאכת עבדה לא תעשו[7]

3-להקריב מוסף בשמיני עצרת:
ויקרא כג לו (אמר): והקרבת אשה לד' עצרת הוא[8]

TESHUVA & YOM KIPPUR

Teshuva

דברים ל ב: ושבת עד ד' אלקיך ושמעת בקולו

---

[1] רמב"ם עשין י, משנה תורה פ"י מהל' תמידים ומוספים הל' ג-ד, חינוך שכ
תאור: 13 פרים ביום הראשון, 12 עשרה ביום השני, 11 ביום השלישי וכו'. חוץ מזה בכל יום 2 אלים 14ו כבשים (עולות כמו הפרים), ושעיר אחת חטאת.
[2] רמב"ם עשין קסח, משנה תורה פ' ד עד פ' ו' מהל' סוכה, חינוך שכה
[3] All authorities - women exempt. Women were also included in the miracle of סוכה, (פסחים קח: ד"ה תוספות). מצוות דרבנן applies only to אף הם היו באותו הנס nevertheless the logic of כף החיים תרמ: ה It is a מצוה for every Jew to seat his wife (היו They may fulfill it if they want. and family with him in the סוכה so that they will also be in the protective shadow of the Faithful One and purify their souls.כעין תדורו: Just as a man lives at home with his wife and family, so should he dwell in the סוכה (הליכות בת ישראל chap 20, note 5)
[4] רמב"ם עשין קסט, משנה תורה פ' ז עד פ' ח מהל' לולב, חינוך שכד

[5] All opinions - women exempt from the תורה. Rabbi Akiva Eiger: "Most women act strictly, they are diligent and careful to fulfill time-bound מצוות such as שופר and לולב. These are (תשובה to first השמטות) considered obligatory for them.
Some Sephardi authorities make ד' מינים and שופר the exceptions and allow women to make a ברכה on these. (See הליכות בת ישראל, chap 19, note 24; chap 20, note 26)
ר' עובדיה יוסף says that women are usually careful to do the מצוה of לולב because the ילקוט it says: סוכה מה: and in לב אחד says that they are characterized by שמואל
מה תמר זה אין לו אלא לב אחד, אף ישראל אין להם אלא לב אחד (יביע אומר ח"א או"ח ס"מ)
[6] רמב"ם עשין קסז, משנה תורה פ"א מהל' יום טוב הל' ה', חינוך שכ"א
[7] רמב"ם ל"ת שכח, משנה תורה פ"א מהל' יום טוב הל' ה', חינוך שכ"ג
[8] רמב"ם עשין נא, משנה תורה פ"י מהל' תמידים ומוספים, חינוך שכ"ב

רמב"ם פ"א מהל' תשובה הל' ג: בזמן הזה שאין בית המקדש קיים ואין לנו מזבח כפרה אין שם אלא תשובה. התשובה מכפרת על כל העבירות אפילו רשע כל ימיו ועשה תשובה באחרונה אין מזכירין לו שום דבר מרשעו וגו'[1] (חינוך שסד)

---

[1] סמ"ג עשין טו, סמ"ק נג

It is not clear whether the Rambam holds that Teshuvah is a mitzvah or not. At the heading of his Hilchos Teshuva he does list Teshuvah as a mitzvah, but in the body of the text he seems to say that if he wants to do Teshuva then he has a mitzvah of viduy.:

שם פ' א: כל מצות שבתורה ... אם עבר אדם על אחת מהן ... כשיעשה תשובה וישוב מחטאו ... חייב להתודות וגו'

Nor does he mention a Mitzvah of Teshuvah in his Sefer HaMitzvos. The pasuk which the Ramban brings as the source for this mitzvah (see below) the Rambam (פ"ז מהל' תשובה הל' ח). Meshech Chochma understands that the Rambam does not consider Teshuva a mitzvah (and Minchas Chinuch discusses this at length, concluding that also the Chinuch, מצוה שסד, does not hold that there is a mitzvah of Tesuvah, only of Viduy). For such a mitzvah, reasons Meshech Chochmah, would not add anything. For someone who has sinned is commanded not to sin again by the same commandment that told him not to do the transgression in the first place. Or he would be commanded not to sin any further because of the mitzvah of יראת (שערי תשובה שער ג מדריגה שניה אות ט) ד'. Kochvei Ohr claims that Charata is also not a chiddush, because simple sechel requires that if you recognize that you did something morally or spiritually wrong, that you would regret it. The only chiddush is Viduy and this indeed the Rambam holds is a separate Mitzvah. (Nor the Behag bring Teshuva down as a Mitzvah)

However, both the Ramban (see below) and the Sefer Halkrim (Shaar Daled, פ' כה) do understand that Teshuvah is a mitzvah.

וז"ל הרמב"ן דברים ל יא (נצבים): וטעם כי המצוה הזאת על כל התורה כולה. הנכון כי על כל התורה יאמר כל המצוה אשר אנכי מצוך היום, אבל המצוה הזאת על התשובה הנזכרת, כי והשבות אל לבבך, ושבת עד ד' אלוקיך, מצוה שיצוה אותנו לעשות כן, ונאמרה בלשון הבינוני לרמוז בהבטחון כי עתיד השבר להיות כן וגו' ע"ש.

The Meshech Chochma's question could then be asked on the Ramban. However, in the Kochvei Orh of Rav Yitzckak Blaze (בסוף האור ישראל, הנקרא כוכבי אור, ס' י), he states that Kabala Lehaba would also be a chiddush of Teshuvah.

שם דן באריכות מה בדיוק החידוש של מצות תשובה ומסכים עם המשך חכמה שפרישה מן החטא הוא מונח בהצוי של כל מצוה ומצוה לא לעבור על אותה מצוה (ועם עבר לא לעבור שוב). וחרטה על העבר היא מתחייבת על ידי השכל ומסיק שתשובה רק מחייב קבלה להבא ווידוי.

Another possible answer is that one can do Teshuva even if one has not done a transgression, but on one's overall level of Avodas HaSh-m. (See also at the end of the Chavel Edition of the Ramban, R. Cahvel's notes on this pasuk, for another tirutz.) Pachad Yitzchak (Yom Kippur מאמר יט and Rosh Hashana מאמר כט) gives an answer, which explains the Rambam as well. Changing ones ways as an act of Teshuva is fundamentally different to changing one's because of פרישה מן החטא. The Teshuva way, allows him to generate a newness of self, a voluntary activation of a higher level of being. From now on, he is like a new person, in a sense. (See there the whole מאמר, which is profound and deep and almost impossible to summarize.)

It should be noted that the Rambam would certainly agree that Teshuva is something more tha changing one's ways with an act of viduy. Pachad Yitzchak (Yom Kippur מאמר יט and Rosh Hashana מאמר כט) points out that Rambam (פ"ב מהלק תשוהב הל' א) sates:

איזו היא תשובה גמורה זה שבא דבר שעבר בו, ואפשר בידו לעשותו ופירש ולא עשה <u>מפני התשובה</u>

להתודות על העונות:
דבר אל בני ישראל והתודו[1]

Yom Kippur:

כפרת היום לשבים:
כי ביום הזה יכפר עליכם[2]

לעשות עבודת היום ע״י כהן גדול:
ויקרא טז ג (אחרי מות) : בזאת יבא אהרן אל הקדש וגו׳

לשבות:
ויקרא כג לב (אמר) : שבת שבתון הוא לכם[3]

לא לעשות מלאכה:
ויקרא כג כח (אמר) : וכל מלאכה לא תעשו בעצם היום הזה כי יום כפרים הוא לכפר עליכם[4]

לא לאכל ולשתות ביום הכפורים:
ויקרא כג כט (אמר) : כי כל אשר לא תענה בעצם היום הזה ונכרתה מעמיה[5]

להתענות:
ויקרא כג כז (אמר) : אך בעשור לחדש השביעי הזה יום הכפרים הוא וגו׳ ועניתם את נפשתיכם[6]

להקריב מוסף:
ויקרא כג כז (אמר) : והקרבתם אשה לד׳[7]

YOM TOV

לקדש חדשים ושנים[8]:

In fact Rambam would hold that Teshuva is a great fundamental of the Torah, no less than the Ramban. This is similar to settling in the land of Israel, which the Ramabam does not mention as a formal Mitzvah (unlike the Ramban), but which he makes clear he holds to be a great principle of the Torah. (Similarly, dovening is not a mitzvah according to the Ramban, but it is a great Chesed by HaSh-m to us. There are many more such examples.)
In fact, according to Toras Moadim (brought in הגות בפרשיות התורה – נצבים), the reason the Rambam does not bring Teshuvah as a mitzvah is because it is a mitzvah which most of the mitzvos of the Torah is dependent on, והיא אינה אלא מכשיר לקיומה של תורה. Similarly, the Mabit writes in his Beis Elokim (שער ב פ׳ יז) that Teshuva is a מצוה כוללת and is therefore not counted.

[1] אבל הרמב״ן דברים ל יא (נצבים): למד מהפסוק בפיך ובלבבך לעשותו (שם יד).
רמב״ם ספר המצוות עשה עג: היא שצונו להתודות על העונות והחטאים שחטאנו לפני הקל ולאמר אותם עם התשובה .... ודע שאפילו החטאים שחייבין עליהן אלא המינים מהדרבנות הנזכרים שיקריבם ויתגפר לו, לא יספיק עם הדרבנות בלתי הודוי, והוא אמרו ב״י איש או אישה כי יעשו מכל חטאת האדם והתודו את חטאתם אשר עשו ... ונראה ... שאנחנו לא נלמוד מן הכתוב אלא חיוב הודוי למטמא למדקש מנין אתה מרבה כל שאר המצות תלמוד לומר דבר אל בני ישראל והתודו
[2] רמב״ם פ״א מהל׳ תשובה הל׳ ג : ועצמו של יום הכפורים מכפר לשבים שנאמר כי ביום הזה יכפר עליכם
שערי תשובה שער רביעי ס׳ יז : כתוב (ויקרא טו ל) : מכל חטאתיכם לפני ד׳ תטהרו ... מצות עשה היא על התשובה ... ביום הכפורים, ואע״פ שנתחייבנו בזה בכל עת, הנה החיוב נוסף ביום הכפורים
[3] רמב״ם עשין קסה, משנה תורה פ״א מהל׳ שביתת עשור הל׳ א׳, חינוך שי״ז
[4] חינוך מצוה שט״ו
[5] חינוך מצוה שט״ז
[6] חינוך מצוה שי״ג
[7] חינוך מצוה שי״ד
[8] שיטת הרמב״ם (עשה קנג) הוא שרק הב״ד הגדול בארץ ישראל יקדש חדשים ושנים אבל הרמב״ן (השגות

שמות יב ב (בא) : החדש הזה לכם ראש חדשים[1]

להקריב חגיגה ברגלים:
שמות כג יד (משפטים): שלש רגלים תחג לי בשנה[2]

להקריב שלמי שמחה ברגלים:
דברים טז יד (ראה) : ושמחת בחגך[3]

להראות בעזרה ברגלים:
דברים טז טז (ראה) : שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני ד׳ אלקיך[4]

לא להראות בלא קרבן:
דברים טז טז (ראה) : ולא יראה את פני ד׳ ריקם[5]

Time:

See Machashavos Charutz pg 138 amud aleph

To sanctify the months and to make leap years:

שמות יב ב (פרשת בא) : החדש הזה לכם ראש חדשים[6]

קרבן מסוף ראש חודש:
במדבר כח יא-טו (פנחס) : ובראשי חדשיכם תקריבו עולה לד׳, פרים בני בקר שנים ואיל אחד כבשים בני שנה שבעה תמימים וכו׳ ושעיר עזים אחד לחטאת

שם) שאפילו ב״ד של שלשה מומחים
[1] רמב״ם עשה קנג; חינוך מצוה ד׳; והרמב״ן מנה קדוש החדש ועיבור השנים כשתי מצוות נפרדות
[2] חינוך מצוה פ״ח
[3] חינוך מצוה תפ״ח
[4] חינוך מצוה תפ״ט
[5] חינוך מצוה ת״צ
[6] חינוך מצוה ד, וברמב״ם עשין קנג אבל להבה״ג, והרמב״ן והסמ״ג והיראים ר״ס יש שתי מצוות אחד לחדש החדשים ואחד לעבר השנים.

Israel & Beis HaMikdash

ISRAEL – MITZVOS

לשבת ולרשת הארץ[1]:
במדבר לג נג-נד (מסעי): והורשתם את הארץ וישבתם בה כי לכם נתתי את הארץ לרשת אותה. והתנחלתם את הארץ

לא לגור במצרים על דעת להשתקע שם:
דברים יז טז (שופטים): לא תסיפון לשוב בדרך הזה עוד[2]

Trumah and Maaser:

תרומה – להפריש:
דברים יח ד (שפטים): ראשית דגנך תירשך ויצהרך וראשית גז צאנך תתן לו[3]

תרומה – להפריש מן היפה:
במדבר יח כט (קרח): מכל מתנתיכם תרימו את כל תרומת ד', מכל חלבו את מקדשו ממנו[4]

תרומה - שלא יאכל כהן טמא תרומה:
ויקרא כב ד (אמר): איש איש מזרע אהרן והוא צרוע או זב בקדשים לא יאכל[5]

תרומה – שיאכלו הכהנים בטהרה[6]:
דברים (ראה): בכל שעריך הטמא והטהור יאכלנו

תרומה - שלא יאכל זר תרומה:
ויקרא כב י (אמר): וכל זר לא יאכל קדש[7]

תרומה - שלא יאכל עבד עברי של כהן תרומה:
ויקרא כב י (אמר): תושב כהן ושכיר לא יאכל קדש[8]

תרומה - שלא יאכל בהן ערל תרומה:
נלמד מגזרה שוה של תושב ושכיר מפסח[9]

תרומה - שלא תאכל חללה תרומה:
ויקרא כב יב (אמר): ובת כהן כי תהיה לאיש זר, הוא בתרומת הקדשים לא תאכל[10]

תרומה - לא לאכל טבל:
ויקרא כב טו (אמר): ולא יחללו את קדשי בני ישראל את אשר ירימו לד'[11]

מעשר ראשון – להפרישו ולתת ללויים:

---

[1] זו מ"ע לרמב"ן (השמטות העשין ד) ולא מנה אותה הרמב"ם
[2] חינוך מצוה ת"ק
[3] רמב"ם עשה קכו; חינוך מצוה תק"ז, ושיטת הרמב"ם היא שצריך ביאת כולכם היינו שיהי כל יושביה (כל היהודים) עליה (גרים בארץ) ולכן מאז חורבן ראשון, תרומה היא חיוב רק מדרבנן וכן כתב כך בה מעשר וחלה.
[4] והיא מ"ע להרמב"ן (השמטות העשין ט) והרמב"ם אינה מונה אותה
[5] חינוך מצוה רע"ט
[6] וזו מ"ע להרמב"ן (השמטות העשין ב) ולא מנה אותה הרמב"ם
[7] חינוך מצוה ר"פ
[8] חינוך מצוה רפ"א
[9] חינוך מצוה רפ"ב
[10] חינוך מצוה רפ"ג
[11] חינוך מצוה רפ"ד

במדבר יח כד (קרח) : כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו לד׳ תרומה נתתי ללוים לנחלה
ויקרא כז ל (בחקותי) : וכל מעשר הארץ ... לד׳[1]

תרומת מעשר:
במדבר יח כו-כח (קרח) : ואל הלוים תדבר וגו׳ והרמתם ממנו תרומת ד׳ מעשר מן המעשר וגו׳, ונתתם ממנו את תרומת ד׳ לאהרון הכהן[2]

תרומת מעשר- שלא יתנו הלויים מן הרע אלא מן הטוב:
במדבר יח לב (קרח) : ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו ממנו[3]

מעשר בהמה:
ויקרא כז לב (בחקתי) : וכל מעשר בקר וצאן, כל אשר יעבר תחת השבט, העשירי יהיה קדש לד׳[4]

לא למכר מעשר בהמה:
ויקרא כז לג (בחקתי) : לא יגאל[5]

מעשר עני:
דברים יד כח (ראה) : מקצה שלש שנים תוציא את כל מעשר תבואתך[6]
See Tzedakah & Loans

מעשר שני:
דברים יד כב (ראה) : עשר תעשר את כל תבואת זרעך[7]

מעשר שני של תבואה – לא לאכל חוץ מירושלים:
דברים יב יז (ראה) : לא תוכל לאכל בשעריך מעשר דגנך וגו׳[8]

מעשר שני של יין – לא לשתות חוץ לירושלים:
דברים יב יז (ראה) : לא תוכל לאכל בשעריך מעשר דגנך ותירשך[9]

מעשר שני של שמן – לא לאכל חוץ לירושלים:
דברים יב יז (ראה) : לא תוכל לאכל בשעריך מעשר דגנך ותירשך ויצהרך[10]

איסור אכילת מעשר שני לאונן – See Others under Self & Others

מעשר שני: לא לאכל בטומאה:
דברים כו יד (כי תבא) : ולא בערתי ממנו בטמא[11]

מעשר שני – לא להשתמש בו או במעות מעשר שני אלא לצרך אכל ושתייה:
דברים כו יד (כי תבא) : ולא נתתי ממנו למת[12]

מעשר שני - לאכל מעשר שני ובכורות בירושלים[13]:
(ראה) : ואכלת לפני ד׳ אלקיך מעשר דגנך תירושך ויצהרך

---

[1] רמב״ם עשה קכז אבל הרמב״ן (שורש יב אות ה) סובר שהחיוב להפריש מעשר ראשון ומעשר שני-עני מצוה אחת היא מהפסוק עשר תעשר את כל תבואת זרעך – בשני המעשרות הכתוב מדבר; חינוך מצוה שצ״ה
[2] חינוך מצוה שצ״ו
[3] רמב״ן (השמטות הלאוין ז) והרמב״ם לא מנה אותו
[4] חינוך מצוה ש״ס
[5] חינוך מצוה שס״א; וקבלו חז״ל שאף מכירה בכלל
[6] חינוך מצוה תע״ד
[7] חינוך מצוה תע״ג
[8] חינוך מצוה תמ״ב
[9] דעת הרמב״ם הוא שהאיסור לאכל מעשר שני של תבואה ויין ושמן הם שלושה מצוות נפרדים אולם דעת הרמב״ן (השגות סוף שורש התשיעי) היא שהם כולם מצוה אחת. חינוך מצוה תמ״ג
[10] חינוך מצוה תמ״ד
[11] חינוך מצוה תר״ט
[12] חינוך מצוה תר״י
[13] וזו מצוה להרמב״ן (השמטת העשין א) והרמב״ם לא מנה אותה

וידוי מעשר – שהפריש ומתן כל המעשרות[1]**:**
דברים כו יג (כי תבא) : ואמרת לפני ד׳ אלקיך בערתי הקדש מן הבית[2]

Shmittah:

שביתת הארץ:
שמות לד כא (כי תשא) : בחריש ובקציר תשבת[3]
ויקרא כה ב : ושבתה הארץ שבת לד׳[4]

להפקיר התבואות: עשה:
שמות כג יא (משפטים) : והשביעת תשמטנה ונטשתה[5]

זריעת התבואה:
ויקרא כה ד (בהר) : ובשנה השביעית וגו׳ שדך לא תזרע[6]

זמירת האילן:
ויקרא כה ד (בהר) : וכרמך לא תזמר[7]

לא לקצור ספיחים[8]**:**
ויקרא כה ה (בהר) את ספיח קצירך לא תקצור[9]

לא ללקט פרות האילן בשביעית:
ויקרא כה ה (בהר) : ואת ענבי נזירך לא תבצר[10]

להשתמש בפירות שביעית לאכילה או בכל שימוש אחר הרגיל בהם ולא להפסידם ולא לעשות סחורה איתם[11]**:**
ויקרא כה ו (בהר) : והיתה שבת הארץ לכם לאכלה[12]

ביעור – להפקיר פירות שביעית כשכלה מין זה בשדה:
ויקרא כה ז (בהר) : ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכל

שמיטת כספים: [13] **See Tzedaka and Loans under Money Mitzvos**

לשחרר עבד עברי ואמה עבריה: See Slaves under Between States & Other People

---

[1] ביום אחרון של פסח בשנה הרביעית והשביעית
[2] חינוך מצוה תר״ז
[3] חינוך מצוה קי״ב
[4] חינוך מצוה שכ״ו
[5] חינוך מצוה פ״ד
[6] חינוך מצוה שכ״ו
[7] חינוך מצוה שכ״ז
[8] היינו הדברים שמצמיחים מעצמם, או מה שזרעו בה בשישית. ובכלל האיסור שלא יקצר עבור השבתת השדה. וחז״ל אסרו באכילת ספיחים לגמרי
[9] חינוך מצוה שכ״ח
[10] חינוך מצוה שכ״ט
[11] זו מ״ע להרמב״ן (השמטות העשין ג) והרמב״ם לא מנה אותה
[12] ודרשו חז״ל לאכלה ולא לסחורה
[13] (These are not specific to the Land of Israel)
חינוך תע״ה והיום מצוה זו אינו אלא מדרבנן וכמו שמיטת קרקעות ומעיקר הדין נוהגת שמיטת כספים ג״כ בחו״ל אלא שכתב הרמ״א (חו:ם ריש ס׳ סז) שאין נוהגים ברוב ארצות בחו״ל.)

Yovel[1]:

לספר שנות היובל:
ויקרא כה ח (בהר): וספרת לך שבע שבתת שנים שבע פעמים, והיו לך ימי שבע שבתת השנים תשע וארבעים שנה[2]

לקדש שנת היובל:
ויקרא כה י (בהר): וקדשתם את שנת החמשים שנה[3]

לתקע בשופר ביו"כ:
ויקרא כה ט (בהר): והעברת שופר תרועה בחודש השביעי בעשור לחדש, ביום הכפרים תעבירו שופר בכל ארצכם[4]

לא לעבוד אדמה ואילן:
ויקרא כה יא (בהר): לא תזרעו[5]

לא לקצור הספיחים:
ויקרא כה יא (בהר): ולא תקצרו את ספיחיה[6]

לא ללקט פרות האילנות:
ויקרא כה יא (בהר): ולא תבצר את נזריה[7]

Owning and Selling land:

שלא תמכר הארץ לצמיתות (מכירה קיימת):
ויקרא כה כג (בהר): והארץ לא תמכר לצמתת, כי לי הארץ[8]

להחזיר הקרקעות ביובל:
ויקרא כה כד (בהר): ובכל ארץ אחזתכם גאלה תתנו לארץ[9]

לדון בדין בתי ערי חומה[10]:
ויקרא כה כט (בהר): ואיש כי ימכר בית מושב עיר חומה והיתה גאלתו עד תם שנת ממכרו, ימים תהיה גאלתו[11]

לא לשנות בערי הלויים:
ויקרא כה לד (בהר): ושדה מגרש עריהם לא ימכר[12]

לא להושיב עובדי ע"ז בארצינו[13]:

---

[1] לא היה נוהג אלא בזמן שכל יושביה עליה ולרוב מפרשים היינו רק במשך בית ראשון עד שגלו שבט ראובן וגד וחצי שבט מנשה
[2] חינוך מצוה ש"ל
[3] חינוך מצוה של"ב
[4] חינוך מצוה של"א
[5] חינוך מצוה של"ג
[6] חינוך מצוה של"ד
[7] חינוך מצוה של"ה
[8] רמב"ם לא תעשה רכז, הל' שמטה פ' יא; חינוך מצוה של"ט
[9] חינוך מצוה ש"מ
[10] שהיא עיר המוקפת חומה מימות יהושע בן נון שאפשר לפדותו מהקונה אותו עד שנה אחרי שמכרו. ואחר שנה אינו חוזר למוכר אפילו ביובל
[11] חינוך מצוה שמ"א
[12] חינוך מצוה שמ"ב
[13] עד שיקבל על עצמו שבע מצוות בני נח ויהיה גר תושב. ויש מן הראשונים שסוברים שלאו זה נאמר על ז' אומות בלבד. וכל האיסור הוא בזמן שידינו תקיפה עליהם, אבל כשאין ידינו תקיפה לגרשם מן הארץ לא נוהג לאו זה, כיון שבין כה יושבין בארץ. ולכן מותר להשכיר לו בית ושדה. אבל למכר לו קרקע אסור

שמות כג לג (משפטים) : לא ישבו בארצך פן יחטיאו אתך לי[1]

– See Leviim under Cohanim & Leviim under Leadership ערי לויים

– See Punishments under Justice ערי מקלט (שהן ערי לויים)

– See Children under Family נחלות

Other:

ערלה:
ויקרא יט כג (קדושים) : שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל[2]

רבעי:
ויקרא יט כד (קדושים) : ובשנה הרביעת יהיה כל פריו קדש הלולים לד'[3]

בכורים[4] - להביא אותם:
שמות כג יט (משפטים) : ראשית בכורי אדמתך תביא בית ד'[5] אלקיך

בכורים – לקרא פרשת הבכורים:
דברים כו ה (כי תבא) : וענית ואמרת לפני ד' אלקיך ארמי אבד אבי וגו'[6]

לא לאכל בכורים חוץ לירושלים:
דברים יב יז (ראה) : לא תוכל לאכל בשעריך וגו' ותרומת ידך[7]

לא להקדים התרומה לבכורים ומעשר ראשון לתרומה ומעשר שני לראשון:
שמות כב כח (שפטים) : מלאתך ודמעך לא תאחר

חלה:
במדבר טו כ (שלח) : ראשית ערסתכם חלה תרימו תרומה[8]

שכחה - להניחה לעניים:
דברים כד יט ((כי תצא) : לגר ליתום ולאלמנה יהיה[9]

שכחה - לא לשוב לקחת השכחה:
דברים כד יט : כי תקצר קצירך בשדך ושכחת עמר בשדה, לא תשוב לקחתו[10]

See Monetary & Property – השגת גבול

KORBANOS

Location:

להביא הקרבנות שהקדשנו לבית המקדש אפילו מחוץ לארץ:

אפילו בזמן הזה, מלאו אחר, שנאמר "ולא תחנם" ודרשו חז"ל לא תתן לו חניה בקרקע

[1] חינוך מצוה צ"ד

[2] חינוך מצוה רמ"ו

[3] חינוך מצוה רמ"ז

[4] להביא בכורים משבעת המינים. ונותנים אותם לכהנים ואוכלים אותם בטהרה בירושלים

[5] חינוך מצוה צ"א

[6] חינוך מצוה תר"ו

[7] חינוך מצוה תמ"ט

[8] חינוך מצוה שפ"ה

[9] חינוך מצוה תקצ"ב

[10] חינוך מצוה תקצ"ג

דברים יב כו (ראה) : רק קדשיך אשר יהיו לך ונדריך תשא, ובאת אל המקום אשר יבחר ד׳[1]

להקריב כל הקרבנות בין שני התמידים:
ויקרא ו ה (צו) : וערך עליה העלה והקטיר עליה חלבי השלמים[2]

לא לשחוט קדשים בחוץ:
ויקרא יז ג-ד (אחרי מות) : איש איש וגו׳ אשר ישחט שור וגו׳ ואל פתח אהל מועד לא הביאו[3]

לא להקריב חוץ לעזרה:
דברים יב יג (ראה) : השמר לך פן תעלה עלתיך בכל מקום אשר תראה[4]

לא לשחוט בכוונה לזרוק דמו ולאכול בשרו והקטיר חלבו חוץ ממקומו וזמנו[5]:
דברים יז א (אחרי מות) : לא תזבח לד׳ אלקיך שור ושה אשר יהיה בו מום כל דבר רע כי תועבת ד׳ אלקיך הוא[6]

לא לאכול קרבן שנשחט אם מחשבת שיאכל אותו חוץ ממקומו או לזמנו (פגול):
ויקרא ז יח : ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו ביום השלישי לא ירצה וכו׳ והנפש האוכלת ממנו עונה תשא[7]

מזבח, אש – See Mishkan & Beis Hamikdash

Accompaniments:

שאור או דבש - לא להקריב שאור או דבש:
ויקרא ב יא (ויקרא) : כי כל שאר וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לד׳[8]

מלח - להקריב מלח על כל הקרבנות:
ויקרא ב יג (ויקרא) : על כל קרבנך תקריב מלח[9]

מלח - לא להקריב קרבן בלא מלח:
ויקרא ב יג (ויקרא) : ולא תשבית מלח ברית אלקיך מעל מנחתך[10]

לתקע בחצצרת בשכת עבודה – See Mishkan & Beis Hamikdash

Upkeep:

לתן בכל שנה מחצית השקל עבור קרבנות הצבור:
שמות ל יג (כי תשא) : זה יתנו וגו׳ מחצית השקל[11]

לא לקבל שקלים מן הנכרים ולא לצרף אותם לקרבן צבור[12]:

---

[1] רמב״ם ספר המצוות פה והרמב״ן אינו מונה אותה; חינוך מצוה ת״מ
[2] זו מ״ע להרמב״ן (השמטות על העשין יא) ולא מנה אותה הרמב״ם
[3] חינוך מצוה קפ״ו
[4] חינוך מצוה תל״ט
[5] זה נקרא פגול
[6] רמב״ן (השמטות הלאוין ד) והרמב״ם לא מונה אותו כי הוא חלק מחלקי המצוה של הקרבן (מגילת אסתר (שם)
[7] הוא לאו לפי הרמב״ן (השמטות הלאוין ה) ולא מנה אותו הרמב״ם; חינוך מצוה קמ״ד
[8] חינוך מצוה קי״ז
[9] חינוך מצוה קי״ט
[10] חינוך מצוה קי״ח
[11] חינוך מצוה ק״ה
[12] כגון התמיד והמוספים

ויקרא כב כה (אמר): ומיד בן נכר לא תקריבו את לחם אלקיכם מכל אלה כי משחתם בהם מום בם לא ירצו לכם[1]

לשלם[2] ערך בהמה שהקדיש ויש בו או נפל בו מום:
ויקרא כז יא-יב (בחקתי): והעמיר את הבהמה לפני הכהן. והעריך הכהן אתה בין טוב ובין רע, כערכך הכהן כן יהיה

לערכי אדם, ובתים ושדות: See Self & Others

לחרמים: See Self & Others

Condition of the Animal:

שיהיה כל קרבן משלשה מיני בהמה[3]:
ויקרא א ב (ויקרא): אדם כי יקריב מכם קרבן לד׳ מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן[4]

שיהיה הקרבן בן שמונת ימים:
ויקרא כב כז (אמר): והיה שבעת ימים תחת אמו, ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן אשה לד׳[5]

לא לשחוט בהמה ובנה ביום אחד:
ויקרא כב כח (אמר): ושור או שה אתו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד[6]

שיהיה הקרבן תמים:
ויקרא כב כא (ויקרא כב כא (אמר): תמים יהיה לרצון[7]

לא להקדיש בעל מום למזבח[8]:
ויקרא כב כ (אמר): כל אשר בו מום לא תקריבו[9]

לפדות קרבן שנפל בו מום:
דברים יב טו (ראה): רק בכל אות נפשך תזבח ואכלת בשר וגו׳ בכל שעריך הטמא והטהור יאכלנו כצבי וכאיל[10]

לא להטיל מום בקדשים:
ויקרא כב כא (אמר): כל מום לא יהיה בו[11]

לא לשחוט קרבן בעל מום:
ויקרא כב כב (אמר): עורת או שבור וגו׳ לא תקריבו אלה לד׳[12]

לא להקריב בעל מום עובר:
דברים יז א (שופטים): לא תזבח לד׳ אלקיך שור ושה אשר יהיה בו מום[13]

---

[1] רמב״ן (השמטות הלאוין ה) והרמב״ם לא מונה אותו
[2] על הב״ד לדון ועל המקדש לשלם
[3] מן הבקר ומן הכבשים ומן העזים
[4] רמב״ן (השמטות העשין י) ולא מנה אותה הרמב״ם (עיין איסורי מזבח פ״ה ה״ו)
[5] חינוך מצוה רצ״ג
[6] חינוך מצוה רצ״ד
[7] חינוך מצוה רפ״ו
[8] ואף שרק הקדיש ולא הקריבו עובר בלאו
[9] חינוך מצוה רפ״ה
[10] חינוך מצוה תמ״א
[11] חינוך מצוה רפ״ז
[12] חינוך מצוה רפ״ט
[13] חינוך מצוה תצ״ד

לא להקטיר איברי בעל מום למזבח:
ויקרא כב כב (אמר): ואשה לא תתנו מהם

לא לזרוק דם בעל מום על המזבח:
ויקרא כב כד (אמר): ומעוך וכתות ונתוק וכרות לא תקריבו לד'[1]

לא להקריב בעל מום של נכרי:
ויקרא כב כה (אמר): ומיד בן נכר לא תקריבו את לחם אלקיכם מכל אלה[2]

How to Relate to Kodshim:

לא לעבד בבהמת קדשים :
דברים טו יט (ראה): לא תעבד בבכר שורך[3]

לא לגזז הצמר בקדשים:
דברים טו יט (ראה): ולא תגז בכור צאנך[4]

לא לאכל פסולי המקדשים:
דברים יד ג (ראה): לא תאכל כל תועבה[5]

לא להחליף (להמיר) בהמה בבהמת קדשי המזבח:
ויקרא כז י (בחקתי): לא יחליפנו ולא ימיר אתו טוב ברע או רע בטוב[6]

אם החליף קרבן בבהמה אחרת שיהיה שניהם קדש:
ויקרא כז י (בחקתי): ואם המר ימיר בהמה בבהמה, והיה הוא ותמורתו יהיה קדש[7]

לא לשנות מקרבן לקרבן:
ויקרא כז כו (בחקתי): אך בכור אשר יבכר לד' בבהמה, לא יקדיש איש אתו[8], אם שור אם שה לד' הוא

Eating:

שהכהנים לבד יאכלו בשר קדשי קדושים[9]:
שמות כט לג (תצוה): ואכלו אתם אשר כפר להם

שלא יאכל זר מקדשי קדשים:
שמות כט לג (תצוה): וזר לא יאכל כי קדש הם

לא לאכל קדשי קדשים חוץ לעזרה, וקדשים קלים חוץ לחומת ירושלים:
דברים יב יז (ראה): לא תוכל לאכל בשעריך וגו' בקרך וצאנך[10]

שהכהנים לא יאכלו בשר הבכור חוץ לירושלים:
דברים יב יז (ראה): לא תוכל לאכל בשעריך וגו' ובכרת בקרך וצאנך[11]

---

[1] חינוך מצוה רפ"ח
[2] חינוך מצוה רצ"ב
[3] חינוך מצוה תפ"ג
[4] חינוך מצוה תפ"ד
[5] חינוך מצוה תס"ט
[6] חינוך מצוה שנ"א
[7] חינוך מצוה שנ"ב
[8] היינו לא יקדיש אתו קדושה אחרת
[9] ועל ידי אכילת הכהנים הבעלים מתכפרין
[10] חינוך מצוה תמ"ו
[11] חינוך מצוה תמ"ה

לא לאכל מבשר העלה :
דברים יב יז (ראה) : לא תוכל לאכל בשעריך וגו' וכל נדריך אשר תדר[1]

לא לאכל קדשים קדם זריקת הדם:
דברים יב יז (ראה) : לא תוכל לאכל בשעריך ... ונדבתיך[2]

לא להותיר מבשר הקדשים:
ויקרא ז טו (צו) : לא יניח ממנו עד בקר[3]

לא לאכל קרבן שנטמא:
ויקרא ז יט (צו) : והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל[4]

שלא יאכל טמא קדשים:
ויקרא יב ד (תזריע) : בכל קדש לא תגע[5]

נותר - לא לאוכלו:
ויקרא יט ו-ח (קדושים) : והנותר וגו' ואכליו עונו ישא[6]

נותר - לשרוף נותר הקדשים:
ויקרא ז יז (צו) : והנותר מבשר הזבח וגו' באש ישרף[7]

פגול - לא לאוכלו:
ויקרא ז יח (צו) : המקריב אתו לא יחשב לו, פגול יהיה, והנפש האכלת ממנו עונה תשא[8]

שרפת קדשים שנטמאו:
ויקרא ז יט (צו) : והבשר אשר יגע בכל טמא וגו' באש ישרף[9]

Temidim & Musafim:

להקריב שני תמידים בכל יום:
במדבר כח ב-ג (פנחס) : את קרבני לחמי לאשי ריח ניחחי תשמרו להקריב לי במועדו וגו' כבשים בני שנה תמימים שנים ליום עלה תמיד[10]

שבת:
במדבר כח ט (פנחס) : וביום השבת שני כבשים בני שנה תמימם[11]

ראש חודש:
במדבר כח יא-טו (פנחס) : ובראשי חדשיכם תקריבו עולה לד', פרים בני בקר שנים ואיל אחד כבשים בני שנה שבעה תמימם וכו' ושעיר עזים אחד לחטאת[12]

ראש השנה:
ויקרא כג כה (אמר) : והקרבתם אשה לד'[13]

---

[1] חינוך מצוה תמ"ז
[2] חינוך מצוה תמ"ח
[3] חינוך מצוה קמ"ב
[4] חינוך מצוה קמ"ה
[5] חינוך מצוה קס"ז
[6] חינוך מצוה רט"ו
[7] חינוך מצוה קמ"ג
[8] חינוך מצוה קמ"ד
[9] חינוך מצוה קמ"ו
[10] לפי הרמב"ם שני התמידים הן מצוה אחת אבל הרמב"ן מנה אותן כשתים; חינוך מצוה ת"א
[11] חינוך מצוה ת"ב
[12] חינוך מצוה ת"ג
[13] חינוך מצוה שי"ב

יום כפור:
ויקרא כג כז (אמר): והקרבתם אשה לד'[1]

פסח:
ויקרא כג ח (אמר): והקרבתם אשה לד' שבעת ימים[2]

שבועות:
במדבר כח כו-ז (פנחס): וביום הבכורים וגו' והקרבתם עולה לריח ניחח לד'[3]

להביא שתי לחם:
ויקרא כג טז (אמר): והקרבתם מנחה חדשה לד'. ממושבתיכם תביאו לחם תנופה שתים שני עשרנים סלת תהיינה, חמץ תאפינה, בכורים לד'[4]

סוכות:
ויקרא כג לו (אמר): שבעת ימים תקריבו אשה לד'[5]

בשמיני עצרת:
ויקרא כג לו (אמר): והקרבת אשה לד' עצרת הוא[6]

חגיגה, שלמי שמחה, קרבן ראייה – See under Shabbos & Festivals

לעשות עולה כמשפטה:
ויקרא א ג (ויקרא): אם עלה קרבנו וכו'[7]
במדבר כח כו-ז (פנחס): וביום הבכורים וגו' והקרבתם עולה לריח ניחח לד'

לעשות השלמים כמשפטו:
ויקרא ז יא (צו): וזאת תורת זבח השלמים[8]

לעשות החטאת כמשפטה:
ויקרא ו יח (צו): זאת תורת החטאת במקום אשר תשחט העלה תשחט החטאת[9]

חטאת העוף – לא להבדילו:
ויקרא ה ח (ויקרא): ומלק את ראשו ממול ערפו ולא יבדיל[10]

חטאת על שגגה באיסור כרת:
ויקרא ד כז כח (ויקרא): ואם נפש אחת תחטא בשגגה וגו' והביא קרבנו[11]

חטאת - פר העלם דבר של צבור:
ויקרא ד יג-יד (ויקרא): ואם כל עדת ישראל ישגו ונעלם דבר מעיני הקהל וגו' והקריבו הקהל פר בן בקר לחטאת[12]

חטאת - לא לאכול מחטאת הפנימיות:

---

[1] חינוך מצוה שי"ד
[2] חינוך מצוה רצ"ט
[3] חינוך מצוה ת"ד
[4] חינוך מצוה ש"ז
[5] רמב"ם עשין י, משנה תורה פ"י מהל' תמידים ומוספים הל' ג-ד, חינוך שכ
תאור: 13 פרים ביום הראשון, 12 עשרה ביום השני, 11 ביום השלישי וכו'. חוץ מזה בכל יום 2 אלים 141 כבשים (עולות כמו הפרים), ושעיר אחת חטאת.
[6] רמב"ם עשין נא, משנה תורה פ"י מהל' תמידים ומוספים, חינוך שכב
[7] חינוך מצוה קט"ו
[8] חינוך מצוה קמ"א
[9] חינוך מצוה קל"ח
[10] חינוך מצוה קכ"ד
[11] חינוך מצוה קכ"א
[12] חינוך מצוה ק"כ

ויקרא ו כג (צו) : וכל חטאת אשר יובא מדמה אל אהל מועד לכפר בקדש לא תאכל, באש תשרף[1]

מנחה - לעשות המנחה כמשפטה:
ויקרא ב א (ויקרא) : ונפש כי תקריב קרבן מנחה[2]

מנחת חוטא – איסור שמן:
ויקרא ה יא (ויקרא) : לא ישים עליה שמן[3]

מנחת חוטא – איסור לבונה:
ויקרא ה יא (ויקרא) : ולא יתן עליה לבנה[4]

מנחה - שיקריב כהן גדול מנחת חביתין בכל יום:
ויקרא ו יג (צו) : זה קרבן אהרון ובניו אשר יקריבו לד׳ וגו׳ עשירת האפה סלת מנחה תמיד, מחציתה בבקר ומחציתה בערב[5]

מנחה - לא לאכול מנחת כהן:
ויקרא ו טז (צו) : וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל[6]

מנחה - אכילת שירי מנחות:
ויקרא ו ט (צו) : והנותרת ממנו יאכלו אהרן ובניו[7]

מנחה - לא להחמיץ שירי המנחה:
ויקרא ו י (צו) : לא תאפה חמץ חלקם[8]

עולה ויורד:
ויקרא ה ז (ויקרא) : ואם לא תגיע ידו די שה והביא את אשמו אשר חטא במדבר[9]

אשם - לעשות האשם כמשפטו:
ויקרא ז א (צו) : וזאת תורת האשם[10]

אשם תלוי:
ויקרא ה יז-יח (ויקרא) : ואם נפש כי תחטא וגו׳ ולא ידע ואשם וגו׳ והביא איל תמים מן הצאן בערכך לאשם[11]

אשם ודאי:
ויקרא ה כה (ויקרא) : ואת אשמו יביא לד׳[12]

Specialized Korbanos:

מנחת העמר בט״ז בניסן:
ויקרא כג י (אמר) : והבאתם את עמר ראשית קצירכם אל הכהן[13]

---

[1] חינוך מצוה קל״ט
[2] חינוך מצוה קט״ז
[3] חינוך מצוה קכ״ה
[4] חינוך מצוה קכ״ו
[5] חינוך מצוה קל״ו
[6] חינוך מצוה קל״ז
[7] חינוך מצוה קל״ד
[8] חינוך מצוה קל״ה
[9] חינוך מצוה קכ״ג
[10] חינוך מצוה ק״מ
[11] חינוך מצוה קכ״ח
[12] חינוך מצוה קכ״ט
[13] חינוך מצוה ש״ב

קרבן סוטה: See Forbidden Relations under Family

קרבן נזיר: See Purity & Impurity under Self & Others

פרה אדומה: See Purity & Impurity under Self & Others

מצורע – See Purity & Impurity under Self & Others

בכר בהמה/פדיון חמור - See Sensitivity to Animals under Food, Ecology & Environment

MISHKAN & BEIS HAMIKDASH

The Mishkan

To build a Mishkan/Beis Mikdash and to offer Korbanos on the Mizbeach:

לבנות בית המקדש ולעשות את כלי המקדש:
שמות כה ח (תרומה): ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם[1]

לא לטע אילן במקדש:
דברים טז כא (שופטים): לא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח ד' אלקיך אשר תעשה לך[2]

לא להקים מצבה מאבן אחת אלא יעשו מזבח מאבנים רבות[3]:
דברים טז כב (שופטים): ולא תקים לך מצבה אשר שנא ד' אלקיך[4]

לא לבנות מזבח באבני גזית:
שמות כ כה (יתרו): ואם מזבח אבנים תעשה לי לא תבנה אתהן גזית[5]

לא לעלות במדרגות למזבח ושלא לפסע פסיעה גסה בעלותו למזבח:
שמות כ כג (יתרו): ולא תעלה במעלת על מזבחי[6]

Disqualifications of entry:

טמא - שלא יכנס טמא למקדש:
במדבר ה ג (נשא): ולא יטמאו את מחניהם[7]

טמא – שלא יבא אל תוך המחנה:
דברים כג יא (כי תצא): כי יהיה בך איש אשר לא יהיה טהור וגו' לא יבא אל תוך המחנה[8]

טמא - לשלח הטמאים חוץ למחנה שכינה:

---

[1] חינוך מצוה צ"ה
[2] חינוך מצוה תצ"ב
[3] זה שיטת רש"י והרמב"ן, אמנם לפי הרמב"ם מצבה הוא בנין גבוה מאבנים או מעפר
[4] חינוך מצוה תצ"ג
[5] חינוך מצוה מ'
[6] חינוך מצוה מ"א
[7] חינוך מצוה שס"ג
[8] חינוך מצוה תקס"ה

במדבר ה ב (נשא): צו את בני ישראל וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש וכו' אל מחוץ למחנה תשלחום[1]

טמא - שלא יעבד כהן טמא במקדש:
ויקרא כב ב (אמר): וינזרו מקדשי בני ישראל ולא יחללו[2]

שלא יעבד כהן טבול יום:
ויקרא כא ו (אמר): ולא יחללו שם אלקיהם[3]

בעל מום - שלא יכנס בעל מום:
ויקרא כא כג (אמר): אך אל הפרכת לא יבא ואל המזבח לא יגש[4]

בעל מום - שלא יעבוד כהן בעל מום במקדש:
ויקרא כא יז (אמר): אשר יהיה בו מום לא יקרב להקריב[5]

בעל מום - שלא יעבוד במקדש כהן בעל מום עוברת כל זמן שיש לו את המום:
ויקרא כא יח (אמר): כי כל איש אשר בו מום לא יקרב[6]

פרועי ראש - לא להכנס פרועי ראש:
ויקרא י ו (שמיני): ראשיכם אל תפרעו
ובכהן גדול:
ויקרא כא י (אמר): את ראשו לא יפרע

פרועי בגדים - לא להכנס פרועי בגדים:
ויקרא י ו (שמיני): ובגדיכם לא תפרמו
ובכהן גדול:
ויקרא כא י (אמר): ובגדיו לא יפרם

שכור - לא להכנס שתויי יין:
ויקרא י ט (שמיני): יין ושכר אל תשת אתה ובניך אתך בבאכם אל אהל מועד ולא תמתו[7]

Laws of Respect:

ויקרא כ ל (קדושים): ומקדשי תיראו[8]

שמירת המקדש[9]:
במדבר יח ג (קרח): ושמרו משמרתך ומשמרת כל האהל[10]

שמירה - לא לבטל שמירת המקדש:

---

[1] חינוך מצוה שס"ב
[2] חינוך מצוה רע"ח
[3] חינוך מצוה רס"ה
[4] חינוך מצוה רע"ז
[5] חינוך מצוה ער"ה
[6] חינוך מצוה רע"ו
[7] חינוך מצוה קנ"ב
[8] חינוך מצוה רנ"ד; לירא מן המקדש, להכנס להר הבית באימה ויראה, ושלא יכנס לשם במקלו ובמנעלו ובאבק שעל רגליו, ולא יקצר דרכו בתוכו, וכל שכן שלו ירק שם. ואף בזמן הזה שבית המקדש נחרב נשאר בקדושתו. ואסור לנהג קלות ראש כנגד מקום המקדש. ובכלל המצוה לנהג כבוד בבית הכנסת שהוא מקדש מעט, לא לשוחח בו דברים בטלים וכל שכן דברי שחוק ולצנות
[9] ושמירה זאת לא מחמת פחד הגנבים, אלא לכבוד ולתפארת (חינוך) ולהרחיק את הטמאים (במדבר רבה פר' ג סוף אות יב, מורה נבוכים ח"ג פ' מה, ביאורי הגר"א ריש מסכת תמיד) והכהנים שומרים בג מקומות ולהרמב"ם והחינוך הלויים שומרים בל"א מקומות ובמקום שהלוים שומרים אין הכהנים שומרים אבל להסמ"ג הלויים ג"כ שומרים בג מקומות של הכהני נוסף לל"א מקומות שלהם (מנחת חינוך), ולהרמב"ם והחינוך שומרים רק בלילה ומנחת חינוך תמה עליהם מנלן דין זה.
[10] חינוך מצוה שפ"ח

במדבר יח ה (קרח) : ושמרתם את משמרת הקדש[1]

כניסה - שלא יכנסו הכהנים למקדש שלא לצרך:
ויקרא טז ב (אחרי מות) : ואל יבא בכל עת אל הקדש מבית לפרכת[2]

לקדש רגלים וידים לפני העבודה:
שמות ל יט (כי תשא) : ורחצו אהרן ובניו ממנו את ידיהם ואת רגליהם[3]

יציאה - שלא יצא הכהן מהמקדש בשעת עבודה:
ויקרא י ז (שמיני) : ומפתח אהל מועד לא תצאו[4]
ובכהן גדול:
ויקרא כא יב : ומן המקדש לא יצא ולא יחלל

זר - שלא יעבד זר (מי שאינו כהן) במקדש:
במדבר יח ד (קרח) : זר לא יקרב עליכם[5]

שמן המשחה - עשיית שמן המשחה לכהנים ושלא למשוח על מי שאינו כה"כ:
See Cohanim under Leadership & Authority

קטרת - לא לעשות כקטרת המקדש:
שמות ל לז-לח (כי תשא) : והקטרת וגו' במתכנתה לא תעשו לכם וגו' איש אשר יעשה כמוה להריח בה ונכרת מעמיו[6]

Utensils and their Avodah:

לא לשנות את סדר הנחת הכלים:
שמות כג יג (משפטים) : ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו[7]

ארון – לעשותו ביחד עם הכפרת כדי להניח בו את הלוחות:
שמות כה י (תרומה) : ועשו ארון וגו'[8]

ארון - שלא להסיר בדי הארון מן הארון:
שמות כה טו (תרומה) : בטבעת הארן יהיו הבדים לא יסרו ממנו[9]

ארון - לשאת את הארון בכתף:
במדבר ז ט (נשא) : כי עבדת הקדש עליהם בכתף ישאו[10]

לחם הפנים:
שמות כה ל (תרומה) : ונתת על השלחן לחם פנים לפני תמיד[11]

מנורה - שידליק נרות המנורה בכל יום[1]:

---

[1] חינוך מצוה שצ"א, רמב"ם לאוין ס"ז והס"ג השמיט מצוה זו ובענשין קס"ח הביא פסוק זה כמקורו והחינוך הסביר איך למדו חז"ל מ"ע ול"ת משני הפסוקים האלה: ואולי דרשו עשה ולאו כשימצאו שני המקראות המורים על דבר אחד, ומאותו שבא דרך צווי לנכח למדו הלאו, והצוי הנסתר שהוא קל ממנו דרשו העשה.
[2] חינוך מצוה קפ"ד
[3] חינוך מצוה ק"ו
[4] חינוך מצוה קנ"א
[5] חינוך מצוה ש"צ
[6] חינוך מצוה ק"י
[7] היא לאו לדעת הרמב"ן (השמטות הלאוין ג) והרמב"ם לא מונה אותה
[8] זו מ"ע להרמב"ן (השגות על מ"ע לג) ולא מנה אותה הרמב"ם וסברת הרמב"ם היא שאינה הכשר מצוה כשאר הכלים
[9] חינוך מצוה צ"ו
[10] חינוך מצוה שע"ט
[11] חינוך מצוה צ"ז

שמות כז כ-כא (תצוה) : להעלת נר תמיד. באהל מועד וכו' יערך אתו אהרן ובניו.[2]
שמות ל ז-ח : בהיטיבו את הנרת וגו' ובהעלת אהרון את הנרת

מזבח זהב - הקטרת הקטורת על מזבח הזהב:
שמות ל ז-ח (תצוה) : והקטיר עליו אהרן קטרת סמים בבקר וגו' בין הערבים יקטירנה[3]

לא להקריב על מזבח הזהב:
שמות ל ט (תצוה) : לא תעלו עליו קטרת זרה ועלה ומנחה, ונסך לא תסכו עליו[4]

מזבח - תרומת הדשן:
ויקרא ו ג (צו) : והרים את הדשן אשר תאכל האש את העלה על המזבח ושמו אצל המזבח[5]

מזבח - להדליק אש במזבח
ויקרא ו ה-ו (צו) : ובער עליה הכהן עצים בבקר בבקר[6] וגו' אש תמיד תוקד על המזבח,

מזבח - לא לכבות אש המזבח
ויקרא ו ו (צו) : לא תכבה[7]

מזבח - לא לבנות מזבח באבני גזית:
שמות כ כה (יתרו) : ואם מזבח אבנים תעשה לי לא תבנה אתהן גזית[8]

מזבח - לא לעלות במדרגות למזבח ושלא לפסע פסיעה גסה בעלותו למזבח:
שמות כ כג (יתרו) : ולא תעלה במעלת על מזבחי[9]

חצוצרות: לתקע בחצוצרות בשעת הקרבנות בבית המקדש וכן בשעת המלחמה, ובעת הצרות[10]:
במדבר י ט-י (בהעלתך) : וכי תבאו מלחמה בארצכם על הצר הצרר אתכם, והרעתם בחצצרת, ונזכרתם לפני ד' אלקיכם ונושעתם מאויביכם. וביום שמחתכם וגו' ותקעתם בחצצרת על עלתיכם ועל זבחי שלמיכם[11]

---

[1] Included is the requirement to prepare the Neros. According to the Rambam, the mitzvah is both to prepare them and to light them twice a day. Other Rishonim learn that the mizvah is to prepare them in the morning, and to light them in the evening, except for the Western-most candle, which should remain perpetually lit.
[2] חינוך מצוה צ"ח
[3] להרמב"ם הקטרת הקטרת בבוקר ובין הצהרים מצוה אחת אבל להרמב"ן הן שתי מצוות נפרדות; חינוך מצוה ק"ג
[4] חינוך מצוה ק"ד
[5] חינוך מצוה קל"א
[6] חינוך מצוה קל"ב
[7] חינוך מצוה קל"ג
[8] חינוך מצוה מ'
[9] חינוך מצוה מ"א
[10] אע"פ דשני פסוקים הם, הרמב"ם (מ"ע נט) והחינוך חושבים דמצוה אחת היא והרב המגיד תמה על הרמב"ם בזהץ (פ"א מתעניות הל' א). ואע"פ שכלי ניגון הלויים עושים, מצוה זו על הכהנים. והחצוצרות של כסף דוקא, ובבית המקדש אין פוחתין משתי חצוצרות ולא מוסיפין על מאה ועשרים.
[11] חינוך מצוה שפ"ד

Leadership & Authority

COHANIM & LEVIIM

Cohanim

To Honor and Support the Cohanim:

לכבד הכהנים:
ויקרא כא ח (אמר) : וקדשתו כי את לחם אלקיך הוא מקריב[1]

שמן המשחה - לעשותו למשח בו הכהנים הגדולים:
שמות ל כה (כי תשא) : ועשית אתו שמן משחת קדש[2]

שמן המשחה - לא לסוך בו על מי שלא כהן גדול:
שמות ל לב (כי תשא) : על בשר אדם לא ייסך[3]

שמן המשחה - לא לעשותו אלא לסוך בכ"ג[4]:
שמות ל לב (כי תשא) : ובמתכנתו לא תעשו כמהו[5]

תרומה ותרומת מעשר: See Israel - Mitzvos

Purity Requirements:

טומאת מת - שלא יבא כהן גדול באהל המת אפילו לקרוביו:
ויקרא כא יא (אמר) : ועל כל נפשת מת לא יבא[6]

טומאת מת - שלא יטמא כהן גדול בטמאות מת במגע ובמסע ואפילו לקרוביו:
ויקרא כא יא (אמר) : לאביו ולאמו לא יטמא[7]

טומאת מת - שלא יטמא כהן הדיוט למת:
ויקרא כא א (אמר) : לנפש לא יטמא בעמיו[8]

טומאת מת - שיטמאו הכהנים לקרוביהם:
ויקרא כא ב-ג (אמר) : כי אם לשארו הקרב אליו לאמו ולאביו ולבנו ולבתו ולאחיו ולאחתו הבתולה[9]

טבול יום - שלא יעבד כהן טבול יום:
ויקרא כא ו (אמר) : ולא יחללו שם אלקיהם[10]

לקדש רגלים וידים לפני העבודה: See Mishkan & Beis Hamikdash

---

[1] חינוך מצוה רס"ט
[2] חינוך מצוה ק"ז
[3] חינוך מצוה ק"ח
[4] היינו באותה מדה ואותם סממים
[5] חינוך מצוה ק"ט
[6] חינוך מצוה ע"ר
[7] חינוך מצוה רע"א
[8] חינוך מצוה רס"ג
[9] חינוך מצוה רס"ד
[10] חינוך מצוה רס"ה

Marriage Limitations:

כהן גדול - שיקח נערה בתולה לאשה:
ויקרא כא יג (אמר): והוא אשה בבתוליה יקח[1]

כהן גדול - שלא ישא אלמנה:
ויקרא כא יד (אמר): אלמנה וגרושה וחללה זנה את אלה לא תקח[2]

כהן גדול - שלא יקח אשה אלמנה אף בלא קדושין:
ויקרא כא טו (אמר): ולא יחלל זרעו בעמיו[3]

כהן - שלא ישא זונה:
ויקרא כא ז (אמר): אשה זנה וגו' לא יקחו[4]

כהן - שלא ישא חללה:
ויקרא כא ז (אמר): אשה ... וחללה לא יקחו[5]

כהן - שלא ישא גרושה:
ויקרא כא ז (אמר): ואשה גרושה מאישה לא יקחו[6]

Physical Requirements:

בעל מום - שלא יעבוד כהן בעל מום במקדש:
ויקרא כא יז (אמר): אשר יהיה בו מום לא יקרב להקריב[7]

מום עוברת - שלא יעבוד במקדש כהן בעל מום עוברת כל זמן שיש לו את המום:
ויקרא כא יח (אמר): כי כל איש אשר בו מום לא יקרב[8]

Clothing:

לבישת בגדי כהונה בשעת עבודה[9]:
שמות כח ד (תצוה): ועשו בגדי קדש לאהרן[10]

לא להסיר החושן מעל האפוד[11]:
שמות כח כח (תצוה): ולא יזח החשן מעל האפוד[12]

לא לקרוע את המעיל או שום בגד מבגדי הכהונה:
שמות כח לב (תצוה): לא יקרע[13]

Function:

שיהיו הכהנים עובדים למשמרות:

---

[1] חינוך מצוה בע"ר
[2] חינוך מצוה רע"ג
[3] חינוך מצוה רע"ד
[4] חינוך מצוה רס"ו
[5] חינוך מצוה רס"ז
[6] חינוך מצוה רס"ח
[7] חינוך מצוה ער"ה
[8] חינוך מצוה רע"ו
[9] 4 בגדים בשביל הכהן הדיוט ו8 בגדים בשביל הכהן גדול
[10] רמב"ם מ"ע לג ולא מנה אותה הבה"ג בגלל שהוא הכשר מצוה (רמב"ן השגות שם); חינוך מצוה צ"ט
[11] Rather, they need to be tied one to the other
[12] חינוך מצוה ק'
[13] חינוך מצוה ק"א

דברים יח ו-ח (שופטים): וכי יבא הלוי וגו' ובא בכל אות נפשו וכו' ושרת בשם ד' אלקיו וכו' חלק כחלק יאכלו[1]

ברכת כהנים:
במדבר ו כג-כו (נשא): דבר אל אהרן ואל בניו לאמר. כה תברכו את בני ישראל אמר להם, יברכך וגו'[2]

שהכהנים לבד יאכלו בשר קדשי קדושים[3]:
שמות כט לג (תצוה): ואכלו אתם אשר כפר בהם

Leviim:

שיעבדו הלויים במקדש[4]:
במדבר יח כג (קרח) ועבד הלוי הוא וגו'[5]

שלא יחליפו הכהנים עם עבודת הלויים ולהיפך[6]:
במדבר יח ג (קרח): אך אל כלי הקדש ואל המזבח לא יקרבו, ולא ימתו, גם הם גם אתם[7]

לתת ללויים ערים לשבת[8]:
במדבר לה ב (מסעי): ונתנו ללויים מנחלת אחזתם ערים לשבת

לא לשנות בערי הלויים:
ויקרא כה לד (בהר): ושדה מגרש עריהם לא ימכר[9]

מעשר ראשון: See Israel - Mitzvos

לא לשנות מגרשי הלויים[10]:
ויקרא כה לד (בהר): ושדה מגרש עריהם[11]

לא לעזוב מלתמוך בלויים[12]:
דברים יב יט (ראה): השמר לך פן תעזב את הלוי כל ימיך על אדמתך[13]

שלא יקח שבט לוי חלק בבזה:
דברים יח א (שופטים): לא יהיה לכהנים הלוים כל שבט לוי חלק ונחלה עם ישראל[14]

KINGS

---

[1] רמב"ם מ"ע לו אבל לא מנה אותה הרמב"ן (השגות שם) ולדעתו כוונת הכתוב שהכהנים כל זמן שיבאו למקדש יזכו בעבודה ויחלקו עם הכהנים הנמצאים במקדש לא שידחו אותם ויהיה בשה רפיון לביאת הכהנים למקדש וענין המשמרות לדעת הרמב"ן היא תקנת הנביאים
[2] חינוך מצוה שע"ח
[3] כהנים אוכלים ובעלים מתכפרים
[4] כשומרים, משוערים (פותחים וסוגרים הדלתות), ומשוררים
[5] חינוך מצוה שצ"ד
[6] וגם לוי לא יחליף את עבודת חבירו שלא יחליף המשוררים את המשוערים וכו'
[7] חינוך מצוה שפ"ט
[8] כיון שאין להם נחלה בארץ והן שש ערי מקלט + 42 ערים נוספים
[9] חינוך מצוה ת"ח
[10] היינו אלף אמה למגרש ועוד אלפיים אמה מסביב לשדה ואסור לעשות ממגרש עיר ומשדה מגרש
[11] רמב"ם לא תעשה רכח, הל' שמיטה פ' יג; חינוך מצוה שמ"ב
[12] ולא נתרשל לתת להם מעשרות ונזמין אותם לסעודות ברגלים ולשמחם
[13] רמב"ם לא תעשה רכט, הל' חגיגה פ' ג והרמב"ן לא מנה אותה; חינוך מצוה ת"נ
[14] חינוך מצוה תק"ה

Mitzvos obligating the Nation:

למנות מלך:
דברים יז טו (שופטים): שום תשים עליך מלך[1]

לא למנות מלך נכרי:
דברים יז טו (שופטים): לא תוכל לתת עליך איש נכרי אשר לא אחיך הוא[2]

לא לקלל מלכים וגם ראשי סנהדרין[3]:
שמות כב כז (משפטים) ונשיא בעמך לא תאר[4]

Mitzvos obligating the King:

סוסים - שלא ירבה המלך סוסים:
דברים יז טז (שופטים): לא ירבה לו סוסים[5]

נשים - שלא ירבה המלך נשים:
דברים יז יז (שופטים): ולא ירבה לו נשים[6]

כסף וזהב - שלא ירבה המלך כסף וזהב:
דברים יז יז (שופטים): וכסף וזהב לא ירבה לו מאד[7]

ספר תורה - שיכתב המלך ספר תורה לעצמו[8]:
דברים יז יח (שופטים): וכתב לו את משנה התורה הזאת על ספר מלפני הכהנים הלוים[9]

PROPHETS

לשמוע לנביא אמת:
דברים יח טו: (שפטים): נביא מקרבך מאחיך כמני יקים לך ד׳ אלקיך אליו תשמעון[10]

לא לנסות נביא אמת יותר מדאי[11] ולא לנסות את ד׳[12]:
דברים ו טז (ואתחנן): לא תנסו את ד׳ אלקיכם כאשר נסיתם במסה[13]

שלא לשמוע על המתנבא בשם ע״ז:
דברים יג ד (ראה): לא תשמע אל דברי הנביא ההוא[14]

לא להתנבא בשקר[1]:

---

[1] חינוך מצוה תצ״ג
[2] חינוך מצוה תצ״ח
[3] שזה המושל במלכות וזה המושל בממשלת התורה
[4] חינוך מצוה ע״א
[5] חינוך מצוה תצ״ט
[6] חינוך מצוה תק״א
[7] חינוך מצוה תק״ב
[8] נוסף על המצוה שיש לכל אחד מישראל לכתב ספר תורה היינו שהמלך צריך לכתוב שני ספרי תורה אחת מדין הדיוט ואחת מדין מלך (חידושי מהרד"ם על ספר המצוות)
[9] רמב״ם עשה יז; חינוך מצוה תק״ג
[10] חינוך מצוה תקט״ז
[11] ונאמין בו אחר שנודע לנו שהוא נביא אמת.
[12] כגון שיעשה מצוה לנסות אם ד׳ יתברך יתן לו שכרו
[13] חינוך מצוה תכ״ד, וזה לפי הרמב״ם אבל הסמ״ק והשערי תשובה (שער ג,ל) פירשוה כלאו לא לנסות ד׳ יותר מדי. וז״ל רבינו יונה שם: הזהרנו בזה שלא יאמר אדם אנסה נא בעבודת הצדקה אולי יצליח דרכי... ואמרו ז״ל (תענית ט א) כי במצות המעשרות בלבד הותרה הבחינה וגו׳
[14] חינוך מצוה תנ״ו

דברים יח כ (שופטים): אך הנביא אשר יזיד לדבר בשמי אשר לא צויתיו לדבר[2]

לא להתנבא בשם עבודה זרה:
דברים יח כ (שופטים): ואשר ידבר בשם אלהים אחרים ומת הנביא ההוא[3]

שלא לשמוע אל המתנבא בשם ע"ז:
דברים יג ד (ראה): לא תשמע אל דברי הנביא ההוא[4]

לא לפחד מלהרג נביא שקר:
דברים יח כב (שופטים): בזדון דברו הנביא לא תגור ממנו[5]

SAGES

לכבד תלמידי חכמים וזקנים:
ויקרא יט לב (קדושים): מפני שיבה תקום והדרת פני זקן ויראת מאלקיך אני ד'[6]

לדבק בתלמידי חכמים[7]:
דברים י כ (עקב): ובו תדבק[8]

לעשות ולהורות כמו שיאמרו הסנהדרין ובכלל זה כל מה שקבלנו מחז"ל:
דברים יז י (שופטים): ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך, מן המקום ההוא, אשר יבחר ד', ושמרת לעשות ככל אשר יורוך[9]

לא לסור מדבריהם:
דברים יז יא (שופטים): לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל[10]

לא לקלל מלכים וגם ראשי סנהדרין[11]:
שמות כב כז (משפטים) ונשיא בעמך לא תאר[12]

לא להורות בשתויי יין:
ויקרא י י-יא (שמיני): ולהורת את בני ישראל את כל החקים אשר דבר ד' אליהם ביד משה[13]

עגלה ערופה – See Others under Self and Others

---

[1] וכן לא להגיד בנבואת עצמו מה שנאמר בנבואת חבירו
[2] חינוך מצוה תקי"ז
[3] חינוך מצוה תקי"ח
[4] חינוך מצוה תנ"ו
[5] חינוך מצוה תקי"ט
[6] חינוך מצוה רנ"ז
[7] לאכל עמהם, ולהנותם בנכסיו ולשבת בעפר רגליהם
[8] חינוך מצוה תל"ד
[9] חינוך מצוה תצ"ה
[10] חינוך מצוה תצ"ו
[11] שזה המושל במלכות וזה המושל בממשלת התורה
[12] חינוך מצוה ע"א
[13] חינוך מצוה קנ"ב

Justice

JUDGES & WITNESSES

To appoint judges:

למנות שופטים ושוטרים:
דברים טז יח (שופטים): שפטים ושטרים תתן לך בכל שעריך[1]

To judge fairly and justly:

לא למנות דין שאינו הגון:
דברים א יז (דברים): לא תכירו פנים במשפט[2]

לשפוט בצדק:
ויקרא יט טו (קדושים): בצדק תשפט עמיתך[3]

לא לשמע טענת בעל דין בלא חבירו:
שמות כג א (משפטים): לא תשא שמע שוא[4]

שלא ייראה הדיין מבעל דין ולפסוק לפי האמת:
דברים א יז (דברים): לא תגורו מפני איש[5]

לא לקחת שוחד:
שמות כג ח (משפטים): ושחד לא תקח[6]

לא לקחת כפר מרוצח כדי לפטרו ממיתה:
במדבר לה לא (מסעי): ולא תקחו כפר לנפש רצח אשר הוא רשע למות כי מות יומת[7]

לא לרחם על הרוצח – See Punishments below

לא לקחת כפר מחייב גלות כדי לפטרו מגלות:
במדבר לה לב (מסעי): ולא תקחו כפר לנוס אל עיר מקלטו, לשוב לשבת בארץ[8]

לא להטות דין:
ויקרא יט טו (קדושים): לא תעשו עול במשפט[9]

לא להדר גדול:
ויקרא יט טו (קדושים): ולא תהדר פני גדול[10]

לא לרחם על עני בדין:
שמות כג ו (משפטים): לא תטה משפט אבינך בריבו[1]

---

[1] חינוך מצוה תצ"א
[2] חינוך מצוה תי"ד
[3] חינוך מצוה רל"ה
[4] חינוך מצוה ע"ד
[5] חינוך מצוה תט"ו
[6] חינוך מצוה פ"ג
[7] חינוך מצוה תי"ב
[8] חינוך מצוה תי"ג
[9] חינוך מצוה רל"ג
[10] חינוך מצוה רל"ד

לא להטות משפט גר ויתום:
דברים כד יז (כי תצא) : לא תטה משפט גר יתום[2]

To respect Judges:

לא לקלל דין:
שמות כב כז (משפטים) : אלהים לא תקלל[3]

The scope of the mandate:

לדון דין בטענות שבין התובע והנתבע[4]:
שמות כב ח (משפטים) : על כל דבר פשע וגו' אשר יאמר כי הוא זה וגו'[5]

לדון דין מקח וממכר ובכלל זה שהקונה והמוכר יציתו לדיני התורה בעניני הקנינים:
ויקרא כה יד (בהר) : וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך[6]

לדון בדיני ד' שומרים (שומר חינם, שומר שכר, שוכר ושואל): See under Monetary & Property

לדון במיני נזקי ממון: See under Monetary & Property

לדון בדין גנב[7]:
שמות כא לז (משפטים) : כי יגנב איש שור או שה וטבחו או מכרו, חמשה בקר ישלם תחת השור וארבע צאן תחת השה[8]

לדון בדין מפתה:
שמות כב טו (משפטים) : וכי יפתה איש בתולה וגו'[9]

לדון בדין בתי ערי חומה[10]:
ויקרא כה כט : ואיש כי ימכר בית מושב עיר חומה והיתה גאולתו עד תם שנת ממכרו, ימים תהיה גאלתו[11]

לדון בדין עבד עברי:
שמות כא ב (משפטים) : כי תקנה עבד עברי[12]

לדון בדיני ערכים וחרמים: See under Self & Others

לדון דין טומאת מת: See Purity & Impurity under Self & Others

לדון בדיני נחלות: See Children under Family

---

[1] חינוך מצוה ע"ט
[2] חינוך מצוה תק"צ
[3] חינוך מצוה ס"ט
[4] ואם מודה במקצת התביעה, משלם מה שמודה וחייב על השאר
[5] חינוך מצוה נ"ח
[6] חינוך מצוה של"ו
[7] שאם יש עדים ישלם הגנב כפל ואם גנב שה וטבחו ומכרו משלם ארבע, ועל שור משלם חמשה
[8] חינוך מצוה נ"ד
[9] חינוך מצוה ס"א; על הב"ד לדון בדין מפתה בתולה שחייב לשאתה לאשה, ולשלם לאביה בשת ופגם. ואם האב מסרב להשיאה לו, או שהוא אינו רוצה, משלם חמשים שקל כסף
[10] שהיא עיר המוקפת חומה מימות יהושע בן נון שאפשר לפדותו מהקונה אותו עד שנה אחרי שמכרו. ואחר שנה אינו חוזר למוכר אפילו ביובל
[11] חינוך מצוה שמ"א
[12] חינוך מצוה מ"ב

לדון דין הפרת נדרים: See Oaths under Self & Others

Witnesses

As effects Judges:

לא לפסוק דיני נפשות בלי עדים:
שמות כג ז (משפטים) : ונקי וצדיק אל תהרג

לדרוש ולחקור עדים:
דברים יג טו (ראה) : ודרשת וחקרת ושאלת היטב[1]

לא לקבל עדות רשע:
שמות כג א (משפטים) : אל תשת ידך עם רשע להית עד חמס[2]

לא ללמד זכות על המסית ולא להמנע מללמוד חובה על המסית – See Relating to Hashem under G-d, Judaism & Torah

לא לקיים דבר ע"פ עד אחד:
דברים יט טו (שופטים) : לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת[3]

לעשות לעדים זוממים כאשר נסו לעשות (כאשר זמו):
דברים יט יט (שופטים) : ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו[4]

As effects Witnesses

לא להעיד שקר:
שמות כ טז (יתרו) : לא תענה ברעך עד שקר[5]

לא לכבוש עדותו:
ויקרא ה א : אם לוא יגיד ונשא עונו[6]

לא להשבע לשקר:
ויקרא יט יב (קדושים) : ולא תשבעו בשמי לשקר[7]

שבועה על כפירת ממון:
ויקרא יט יא (קדושים) : ולא תשקרו איש בעמיתו[8]

לא לקבל עדות רשע:
שמות כג א (משפטים) : אל תשת ידך עם רשע להית עד חמס[9]

שלא ילמד העד בדיני נפשות לא זכות ולא חובה אלא רק ימסר עדותו:

---

[1] חינוך מצוה תס"ג
[2] חינוך מצוה ע"ה
[3] חינוך מצוה תקכ"ג
[4] חינוך מצוה תקכ"ד
[5] חינוך מצוה ל"ז
[6] סמ"ג עשין קח, סמ"ק רלח ולא הביא אותה הרמב"ם ומ"מ דבר בזה בהל' עדות פ"א
[7] חינוך מצוה רכ"ז
[8] חינוך מצוה רכ"ו
[9] חינוך מצוה ע"ה

במדבר לה ל (מסעי) : ועד אחד לא יענה בנפש למות[1]

לא להעיד קרוב:
דברים כד טז (כי תצא) : לא יומתו אבות על בנים[2]

לא להעיד, בדיני נפשות, שני עדים שלא רואים אחד בשני:
דברים יז ו (שפטים) : על פי שנים עדים או שלשה עדים יומת המת לא יומת על פי עד אחד[3]

Punishments

לא להעניש העובר עבירה באונס[4]:
דברים כב כו (כי תצא) : ולנער לא תעשה דבר[5]

לא לפסוק את הדין בדיני נפשות על פי השערה ואמדן דעת אלא על פי עדות גמורה:
שמות כג ז (משפטים) : ונקי וצדיק אל תהרג[6]

לא לחייב בדיני נפשות ברב של אחד:
שמות כג ב (משפטים) לא תהיה אחרי רבים לרעת[7]

שלא תלמד חובה מי שלמד זכות בדיני נפשות:
שמות כג ב (משפטים) ולא תענה על רב לנטת[8]

אחרי רבים להטות:
שמות כג ב (משפטים) : אחרי רבים להטת[9]

לא להמית הרוצח עד עמדו לדין:
במדבר לה יב (מסעי) : ולא ימות הרצח עד עמדו לפני העדה למשפט[10]

לא לרחם על הרוצח לפטרו מן הענש:
דברים יט יג (שופטים) : לא תחוס עינך עליו ובערת דם הנקי מישראל וטוב לך[11]

להלקות הרשע:
דברים כה ב-ג (כי תצא) : והפילו השפט והכהו לפניו כדי רשעתו במספר. ארבעים יכנו[12]

לא להוסיף להכותו:
דברים כה ג (כי תצא) : לא יסיף, פן יסיף להכתו וגו'[13]

לא להמית בשבת מי שחייב מיתה:
שמות לה ג (ויקהל) : לא תבערו אש בכל משבתיכם ביום השבת[14]

לתלות המחויב בתלייה:
דברים כא כב (כי תצא) : ותלית אתו על עץ[1]

---

[1] חינוך מצוה תי"א
[2] חינוך מצוה תקפ"ט
[3] רמב"ן (השמטות הלאוין ט) ולא מנה אותו הרמב"ם; חינוך מצוה תקכ"ג
[4] ואפילו שלוש עברות חמורות שהיה צריך למסור את נפשו עליהם
[5] חינוך מצוה תקנ"ו
[6] חינוך מצוה פ"ב
[7] חינוך מצוה ע"ו
[8] חינוך מצוה ע"ז
[9] חינוך מצוה ע"ח
[10] חינוך מצוה ת"ט
[11] רמב"ן (השמטות הלאוין יג) והרמב"ם לא מונה אותו; חינוך מצוה תקכ"א
[12] חינוך מצוה תקצ"ד
[13] חינוך מצוה תקצ"ה
[14] חינוך מצוה קי"ד - ובא הפי' עליו בזה שלא ישרפו ב"ד בשבת מי שנתחייב שריפה וה"ה לשאר מיתות ב"ד

לא להלין התלוי[2]**:**
דברים כא כג (כי תצא) : לא תלין נבלתו על העץ[3]

לקבר התלוי בו ביום והוא הדין כל הרוגי בית דין והוא הדין כל מת[4]**:**
דברים כא כג (כי תצא) : כי קבור תקברנו ביום ההוא[5]

להרג המחויב בשרפה:
ויקרא כ יד (קדשים) : באש ישרפו[6]

להרוג המחויב בחנק: שמות כא טז (משפטים) : מות יומת[7]

להרוג המחויב בסיף:
שמות כא כ (משפטים) : נקם ינקם[8]

לא להחיות מכשף:
שמות כב יז (משפטים) : מכשפה לא תחיה[9]

להרג המחויב בסקילה:
דברים כב כד (כי תצא) : וסקלתם אתם באבנים[10]

להבדיל ערי מקלט:
דברים יט ב (שופטים) : שלוש ערים תבדיל לך[11]

להגלות הורג נפש בשגגה:
במדבר לה כה (מסעי) : והשיבו אתו העדה אל עיר מקלטו אשר נס שמה[12]

גואל הדם[13]**:**
במדבר לה כא (מסעי) : הוא גאל הדם ימית את הרצח בפגעו בו[14]

---

[1] חינוך מצוה תקל"ה
[2] וכן לא להלין אף מת שלא לכבודו של המת
[3] חינוך מצוה תקל"ו
[4] אלא אם כן מניחם לכבודם
[5] חינוך מצוה תקל"ז
[6] רמב"ם עשה רכח, הל' סנהדרין פ' יד, והרמב"ן לא מנה אותה; חינוך מצוה רס"א
[7] רמב"ם עשה רכז, הל' סנהדרין פ' יד, והרמב"ן לא מנה אותה; חינוך מצוה מ"ז
[8] חינוך מצוה נ'; ולמדו חז"ל שהכוונה למחתת חרב שנאמר חרב נקמת
[9] חינוך מצוה ס"ב
[10] רמב"ם עשה רכט, הל' סנהדרין פ' טו, והרמב"ן לא מנה אותה; חינוך מצוה תקנ"ה
[11] חינוך מצוה תק"כ
[12] חינוך מצוה ת"י
[13] שהוא קרוב של המת שאחרי שהרוצח נדון למיתה ירדוף הגואל אחרי הרוצח להביא אותו לעונשו או אם אינו יכול מותר להרגו
[14] זו מ"ע להרמב"ן (השמטות העשין יג) והרמב"ם לא מנה אותה

Between States & Other Peoples

DINA DEMALCHUSA & DARCHEI EMORI:

לא ללכת בחקות הגוים:
ויקרא כ כג (קדשים): ולא תלכו בחקת הגוי[1]

DISCRIMINATORY LAWS:

שלא לחמול על עובדי ע"ז:
דברים ז ב: ולא תחנם[2]

חוקת העכו"ם:
ויקרא יח ג: ובחקתיהם לא תלכו[3] -
See Dina Demalchusa and Darchei Emori under Between States & Other People

לא להלוות לישראל בריבית:
ויקרא כה לז (בהר): את כספך לא תתן לו בנשך, ובמרבית לא תתן אכלך[4]

לקחת ריבית מנכרי[5]:
דברים כג כא (כי תצא): לנכרי תשיך[6]

EXCEPTIONAL RELATIONSHIPS

The 7 nations:

להרג ז' האומות:
דברים ז ב (ואתחנן): החרם תחרים אתם[7]

דברים כ טז (שופטים): לא תחיה כל נשמה[8]

Edomi, Amoni, Moavi & Mitzri:

דברים כג ח-ט (כי תצא): לא תתעב אדמי כי אחיך הוא וגו' דור שלישי יבא להם בקהל ד'[9]

דברים כג ח-ט (כי תצא): לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו. בנים אשר יולדו להם דור שלישי, יבא להם בקהל ד'[10]

---

[1] חינוך מצוה רס"ב
[2] חינוך מצוה תכ"ו
[3] חינוך מצוה רס"ב
[4] חינוך מצוה שמ"ג
[5] ולא נועילהו ולא נעזור לו (לשון הרמב"ם עשה קצח)
[6] רמב"ם עשה קצח, הל' מלוה ולוה פ' ה, והרמב"ן לא מנה אותה; חינוך מצוה תקע"ג
[7] חינוך מצוה תכ"ה
[8] חינוך מצוה תקכ"ח
[9] חינוך מצוה תקס"ג
[10] חינוך מצוה תקס"ד

דברים כג ד (כי תצא) : לא יבא עמוני ומואבי בקהל ד׳, גם דור עשירי לא יבא להם בקהל ד׳ עד עולם[1]

דברים כג ז (כי תצא) : לא תדרש שלמם וטבתם (של עמוני ומואבי) [במלחמה] כל ימיך לעולם[2]

RELATING WITH SPECIAL SENSITIVITY TO THE GER

אהבתו:
דברים י יח - עשה משפט יתום ואלמנה ואהב גר לתת לו לחם ושמלה[3]
רש״י : ודבר חשוב הוא זה שכל עצמו של יעקוב אבינו על זה התפלל ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש.
העמק דבר : מזדקק לפרנסת גר שהוא הדיוט בישראל, ונדרש להשגחה פרטית להשיג לחם ושמלה שהרי אין לו אחוזה ונחלה

דברים י יט (עקב) - ואהבתם את הגר כי גרים הייתם בארץ מצרים[4]

אונאה - לא להונות גר:
שמות כב :כ (משפטים) - וגר לא תונה ולא תלחצנו[5]
לא תונה – אונאת דברים[6]
ולא תלחצנו –שלא נרמה אותו בממון או שלא לדוחקו לתבוע חובו[7]

RELATING TO THE NON-JEW

להחיות גר תושב והציל אותו:
ויקרא כה לה (בהר) : וכי ימוך אחיך ומטה ידו עמך והחזקת בו גר ותושב וחי עמך[8]

שלא לחמול על עובדי ע״ז:
דברים ז ב : ולא תחנם[9]

חוקת העכו״ם:
ויקרא יח ג : ובחקתיהם לא תלכו[10]

לא להלוות לישראל ברבית:
ויקרא כה לז (בהר) : את כספך לא תתן לו ולו בנשך, ובמרבית לא תתן אכלך[11]

לקחת רבית מנכרי:
דברים כג כא (כי תצא) : לנכרי תשיך[12]

---

[1] חינוך מצוה תקס״א
[2] חינוך מצוה תקס״ב
[3] חינוך מצוה תל״א
[4] רמב״ם פ״ו מהל׳ דעות, ספר המצוות עשים ר״ז, חינוך מצוה תל״א
[5] רמב״ם פ׳ יד מהל׳ מכירה טו-יח, ספר המצוות לאוים רנב ורנג, חינוך מצוה ס״ג.
וכן שמות כג ט: וגר לא תלחץ ואתם ידעתם את נפש הגר כי גרים הייתם בארץ מצרים
[6] מס׳ בבא מציעא דף נט ע״ב
[7] רש״י בב״מ שם וא״כ הוא שוה להאיסור של לא תהיה כנושה אצל ישראל והסכים איתו הרבה ראשונים (היראים ס׳ נג, סמ״ג לאוין קע״ג, מגיד משנה פ׳ י״ד מהל׳ מכירה הלכה טו) אמנם הרבה ראשונים חושבים דלאו זה הוי איסור אונאת ממון כפשוטו (וכגון שמוכר לגר במחיר גבוה מן השוק) (רמב״ם ספר המצוות לאוין רנג ובהל׳ מכירה פ׳ יד הל׳ טו-טז, חינוך סד ועוד)
[8] והיא מ״ע להרמב״ן (השמטות העשין טז) והרמב״ם אינו מונה אותה
[9] חינוך מצוה תכ״ו
[10] עיין בתרגום שם ובדברים יב:ל
רמב״ם בי״א מהל׳ עכו״ם ה״א וג ופי״ב ה״א יורה דעה קעח ראה שם הב"ח והגר״א סק״ז וגם שם; ט״ז, או״ח, ח:ג
[11] חינוך מצוה שמ״ג
[12] חינוך מצוה תקע״ג

SLAVES

Jewish Slave:

לא לעבד עבד עברי עבודת בזיון:
ויקרא כה לט-מ (בהר): לא תעבד בו עבדת עבדך כשכיר כתושב יהיה עמך[1]

לא לעבד בעבד עברי עבודת פרך:
ויקרא כה מג (בהר): לו תרדה בו בפרך ויראת מאלקיך[2]

לא למכור עבד עברי בבזיון:
ויקרא כה מב (בהר): לא ימכרו ממכרת עבד

לא לשלוח עבד עברי ריקם:
דברים טו יג (ראה): וכי תשלחנו חפשי מעמך לא תשלחנו ריקם[3] - **See Tzedaka and Loans**

להעניק לעבד עברי:
דברים טו יד (ראה): העניק תעניק לו מצאנך ומגרנך ומיקבך[4] – **See Tzedaka and Loans**

לדון בדין עבד עברי[5]:
שמות כא ב (משפטים): כי תקנה עבד עברי[6]

על אדון אמה עבריה ליעדה לאשה לעצמו או לבנו:
שמות כא ח-ט (משפטים): אשר לא (לו קרי) יעדה וגו' ואם לבנו ייעדנה[7]

על אדון אמה עבריה לסיע לה לצאת ע"י פדיון:
שמות כא ח (משפטים): אשר לו יעדה והפדה[8]

שהאדון לא ימכור אמה עבריה לאדון אחר:
שמות כא ח (משפטים): לא ימשל למכרה בבגדו בה[9]

לא למנע מאמה עבריה אשר יעדה וכש"כ מאשתו שאינה אמה שאר כסות ועונה:
שמות כא י (משפטים): שארה כסותה וענתה לא יגרע[10]

לא למנוע מלשלוח עבד עברי בשנת השמיטה:
דברים טו יח: לא יקשה בעינך בשלחך אותו חפשי מעמך, כי משנה שכר שכיר עבדך שש שנים וברכך ד' אלקיך בכל אשר תעשה[11]

Canaanite Slaves:

לעבוד בעבד כנעני לעולם ושאין לא חירות אלא באחד מהאיברים שאינם חוזרים[1]:

---

[1] חינוך מצוה דש"מ
[2] חינוך מצוה שמ"ו
[3] חינוך מצוה תפ"א
[4] חינוך מצוה תפ"ב
[5] שהגונב ואין לו לשלם נמכר לעבד שש שנים. וכן מי שאין לו מה לאכול יכול למכור את עצמו לעבד. ונצטוינו לדון בהם כדיני התורה
[6] חינוך מצוה מ"ב
[7] חינוך מצוה מ"ג
[8] חינוך מצוה מ"ד
[9] חינוך מצוה מ"ה
[10] חינוך מצוה מ"ו
[11] רמב"ן (השמטות הלאוין טז), בה"ג ולא מנה אותו הרמב"ם

ויקרא כה מו (בהר) : לעלם בהם תעבדו[2]

לא להניח לגוי לעבד בעבד עברי בפרך:
ויקרא כה נג (בהר) : לא ירדנו בפרך לעיניך[3]

לא להשיב עבד כנעני שברח מחוץ לארץ לארץ ישראל לאדניו בחוץ לארץ:
דברים כג טז (כי תצא) : לא תסגיר עבד אל אדניו[4]

לא להונות עבד שברח בדברים:
דברים כג יז (כי תצא) : עמך ישב בקרבך וגו' לא תוננו[5]

LAWS OF WAR

To receive a Divine mandate:

לשאול באורים ותומים[6]:
במדבר כז כא (פינחס) : ולפני אלעזר הכהן יעמד ושאל לו במשפט האורים לפני ד' על פיו יצאו ועל פיו יבאו הוא וכל בני ישראל אתו וכל העדה[7]

Not to Fear the Enemy[8]:

דברים כ א (שופטים) : לא תירא מהם

דברים כ ג (שופטים) : ואל תערצו מפניהם[9]

דברים ז כא (עקב) : לא תערץ מפניהם

דברים ג כב (דברים) : לא תיראום[10]

דברים כ ח (שופטים) : ולא ימס את לבב אחיו כלבבו[11]

---

[1] רמב"ם עשין רלה וכתב הרמב"ן (השגות שם) ששתי מצוות הם אחת שיעבוד לעולם והשני אם הפיל אחד מאבריו
[2] חינוך מצוה שמ"ז
[3] חינוך מצוה שמ"ח
[4] חינוך מצוה תקס"ח
[5] חינוך מצוה תקס"ט
[6] יומא עא: אין נשאלין אלא למלך או לבית דין ולמי שהצבור תלוי בו ע"ש שלומד מהפסוק שלפנינו וכתב הרמב"ן (סוף השמטות הלאוין): והנה הרב בעצמו כתב בהקדמתו למצות כלשון הזה, וידוע שהמלחמות וכבוש הארצות לא יהיה אלא במלך ובעצת הסנהדרין גדולה וכהן גדול כמו שאמר ולפני אלעזר הכהן יעמוד, וזו באמת מצוה ולא עצה בלבד והיא לדורות
[7] הרמב"ן (סוף השמטות הלאוין) הסתפק עם זה מצוה והרמב"ם לא מונה אותו
[8] רמב"ם לאוין נח, הל' מלכים פ' ז והרמב"ן חולק ואומר שזו הוי הבטחה, חינוך תקכ"א
ולא ברור אם צריך לסוג אחורה כדי לעבור או מספיק שירא בלבב כמו שמשמע מהחינוך (התחיל לחשוב להרהר ולהבהיל עצמו במלחמה עבר על לאו זה) והרמב"ם בהל' מלכים אבל בפירוש המשניות כתב שצריך לסוג אחור ג"כ
[9] חינוך מצוה תקכ"ה
[10] בהל' מלכים מביא הרמב"ם פסוק אחר דברים כ ג: אל ירך לבבכם אל תיראו אל תחפזו וגו'
[11] דברים כ א : כי תצא למלחמה על אויבך וראית סוס ורכב עם רב ממך לא תירא מהם כי ד' אלוקיך עמך המעלך מארץ מצרים (ונ"ל פירוש המעלך מארץ מצרים – כמו שהיה אז נראה א"א לנצח כן פה)

Appointments & Exemptions:

כהן משוח מלחמה[1]:
דברים כ (שפטים): (ב) והיה כקרבכם אל המלחמה ונגש הכהן ודבר אל העם[2] וגו' (ה-ז): מי האיש וגו' ומי האיש וגו'[3]

שלא יצא הירא והרך לבב למלחמה[4]:
דברים כ ח (כי תצא): ולא ימס את לבב אחיו כלבבו[5]

שלא יקח שבט לוי חלק בבזה:
דברים יח א (שופטים): לא יהיה לכהנים הלוים כל שבט לוי חלק ונחלה עם ישראל[6]

שנה ראשונה – See Marriage under Family

שלא יצא החתן למלחמה:
דברים כד ה (כי תצא): לא יצא בצבא ולא יעבר עליו לכל דבר[7]

Moral Conduct in War:

למנוע מכל דבר רע[8] הגורמת לסילוק השכינה:
דברים כג י (כי תצא): ונשמרת מכל דבר רע[9]

To first offer Peace:

דברים כ י (כי תצא): כי תקרב אל עיר להלחם עליה וקראת אליה לשלום[10]

Laws of Siege

שנצור על העיר להניח אחת הרוחות שאם ירצו לברוח יוכלו דרך ההיא[11]:
במדבר לא ז (מטות): ויצבאו על מדין כאשר צוה ד' את משה[12]

To Destroy the Seven Nations in War with Them:

See Exceptional Relationships under Between States & Other People:
דברים כ טז (כי תצא): לא תחיה כל נשמה[13]

---

[1] His job was to ensure the moral readiness of the army for war.

[2] פסוק זה המקור למצוה זו לפי הש"ך (פועל צדק) אמנם לפי החינוך פסוקים ה-ז הם המקור
[3] חינוך מצוה תקכ"ו
[4] שהוא לא יכול בטבעו לעמד בקשרי מלחמה
[5] רמב"ן (השמטות הלאוין י) ולא מנה אותו הרמב"ם
[6] חינוך מצוה תק"ה
[7] חינוך מצוה תקפ"א
[8] כגון שפיכות דמים וזולתו מן העבירות
[9] רמב"ן (השמטות הלאין יא) ולא מנה אותו הרמב"ם
[10] חינוך מצוה תקכ"ז
[11] וזו מצוה להרמב"ן (השמטות העשין ה) והרמב"ם לא מנה אותה
[12] ודרשו בספרי הקיפוה משלש רוחותיה
[13] חינוך מצוה תקכ"ח

Not to Unnecessarily Destroy the Surrounding Environment – בל תשחית:

לא להשחית אילן מאכל והוא הדין לא להשחית שום דבר בלי תועלת[1]:
דברים כ יט (שופטים): כי תצור אל עיר וגו' לא תשחית את עצה[2]

See Food, Ecology and Environment

Chatzotzros:

חצוצרות: לתקע בחצוצרות בשעת הקרבנות בבית המקדש וכן בשעת המלחמה:
במדבר י ט-י (בהעלתך): וכי תבאו מלחמה בארצכם על הצר הצרר אתכם, והרעתם בחצצרת, ונזכרתם לפני ד' אלקיכם ונושעתם מאיביכם. וביום שמחתכם וגו' ותקעתם בחצצרת על עלתיכם ועל זבחי שלמיכם[3]

Conduct towards Females of the Enemy Nation – יפת תואר:

לדון בדין יפת תאר:
דברים כא י-יא (כי תצא): כי תצא למלחמה וגו' וראית בשביה אשת יפת תאר[4]
דברים כא יד (כי תצא): ומכר לא תמכרנה בכסף[5]

לא לכבש יפת תאר לשפחה:
דברים כא יד (כי תצא): לא תתעמר בה תחת אשר עניתה[6]

Cleanliness and Holiness in the Military Camp:

לתקן מקום מיוחד לבית הכסא:
דברים כג יג (כי תצא): ויד תהיה לך מחוץ למחנה, ויצאת שמה חוץ[7]

להכין יתד לחפור בו כדי לכסות הצואה:
דברים כג יד (כי תצא): ויתד תהיה לך על אזנך, והיה בשבתך חוץ וחפרתה בה ושבת וכסית את צאתך[8]
(for the relationship of women to these mitzvos see note[9])

---

[1] דין זה נאמר במלחמה וכל שכן בזמנים אחרים ונאמר כלפי עץ מאכל והא הדין כלים, בגדים וכו' ויש אומרים שאלה האחרים הם אסורים רק מדרבנן
[2] חינוך מצוה תקכ"ח
[3] חינוך מצוה שפ"ד
[4] חינוך מצוה תקל"ב
[5] חינוך מצוה תקל"ג
[6] חינוך מצוה תקל"ד
[7] חינוך מצוה תקס"ו
[8] חינוך מצוה תקס"ז
[9] Women are exempt for מלחמת רשות and all מצוות relating to it, it is the way of a man to go out to a war but it is not the way of a woman. (Some learn that even in מלחמת חובה a woman is exempt - they learn from חז"ל: אפילו כלה יוצאת מחופתה (סוטה מד) as meaning that even she has to leave the חופה because her חתן has to go to war.) She is also not included in נקי יהיה לביתו שנה אחת as this is a מצוה which applies to מלחמת רשות from which she is exempt, though obviously it relates to her.
The עשה of מי האיש אשר בנה בית (עשה קצה) is a מצוה which devolves upon the community not the individual. (Rav Yerucham Fishel Perlow on רס"ג עשה יד-טו.)
He points out that the מצוה of כי תקרב אל עיר ... יהיו לך למס ועבדוך ... אם לא תשלים עמך (עשה קצ) and therefore women says applies to מלחמת רשות in ספר המצוות which the רמב"ם

are exempt (as does the חינוך in מצוה תקס״ב). However, in the משנה תורה (הלכות מלכים פ״ו) the רמב״ם says that it also applies to מלחמת מצוה and therefore women are included. The חינוך (תקכה) says that the מצוה not to be afraid of the enemy (אל תיראו ואל תחפזו) applies only to men.

Self & Others

OTHERS – MITZVOS

Sensitivity of Speech:

להוכיח:
ויקרא יט יז (קדושים) : הוכח תוכיח את עמיתך[1]

לא לבייש:
ויקרא יט יז (קדושים) : ולא תשא עליו חטא[2]

אונאת דברים[3]:
ויקרא כה יז (בהר) : ולא תונו איש את עמיתו[4]

לא לענות אלמנה ויתום:
שמות כב כא (משפטים) : כל אלמנה ויתום לא תענון[5]

לא לקלל:
ויקרא יט יד (קדושים) : לא תקלל חרש[6]

לא לרכל:
ויקרא יט טז (קדושים) : לא תלך רכיל בעמיך[7]

לשון הרע - לזכור מה שעשה ד' למרים[8]:
דברים כד ט (כי תצא) : זכר את אשר עשה ד' אלקיך למרים

Concern for Life & Body:

להציל חבירו:
ויקרא יט טז (קדושים) : לא תעמד על דם רעך[9]

לא תרצח:
שמות כ יג (יתרו) : לא תרצח[10]

לעשות עגלה ערופה כשנמצא הרוג ולא ידוע מי הרגו[11]:
דברים כא א-ד (שופטים) : כי ימצא חלל באדמה וגו' לא נודע מי הכהו וגו' וערפו שם את העגלה בנחל[12]

לא לעבד עוד בקרקע איפה שנעשה עגלה ערופה:

---

[1] חינוך מצוה רל"ט
[2] חינוך מצוה ר"מ
[3] שלא יאמר לו דברים שיכאיבוהו ויצערוהו, או שישאל דבר חכמה ממי שיודע בו שאינו יודע לשאול
[4] חינוך מצוה של"ח
[5] חינוך מצוה ס"ה; שלא נצער אלמנה ויתום, ולא נכאיב לבם בדברים קשים. ולנהוג בהם כבוד, ומי שממנה עליהם, יגדלם בחמלה בחסד וברחמים
[6] חינוך מצוה רל"א
[7] חינוך מצוה רל"ו
[8] וזו מ"ע להרמב"ן (השמטות ז) ולא מנה אותה הרמב"ם
[9] חינוך מצוה רל"ז
[10] חינוך מצוה ל"ד
[11] המצוה היא לערוף עגלה בנחל איתן ולרוב ראשונים הוא עמק של נהר יבש אבל להרמב"ם הוא נחל זורם
[12] חינוך מצוה תק"ל

דברים כא ד (שופטים) : אשר לא יעבד בו ולא יזרע[1]

לא לגנוב נפש בישראל:
שמות כ יג (יתרו) : לא תגנב[2]

Concern for Material Well-Being, Property & Honor:

אהבה:
ויקרא יט יח (קדושים) : ואהבת לרעך כמוך[3]

לנהוג לפנים משורת הדין:
שמות יח כ (יתרו) : אשר יעשון[4]

For laws of Charity, Loans, Shemitas Kesafim and Ribis see under Monetary & Property

For laws of charity relating to the Land of Israel (Shichecha, Peah, etc), see under the Israel - Mitzvos

For laws relating to loving the Ger, not to afflict him verbally or to cheat him monetarily, see Gerim under Between States & Other Peoples

לשלם נזק: **See Monetary & Property**

גניבה, גזילה, השגת גבול – See Monetary & Property

מעקה ולא להניח מכשול בביתו – See Self & Others

Prohibition of Negative Feelings and Actions:

לא לשנא:
ויקרא יט יז (קדושים) : לא תשנא את אחיך בלבבך[5]

לא לחמד[6]:
שמות כ יז (יתרו) : לא תחמד[7]

לא להתאוות:
דברים ה יח (ואתחנן) : ולא תתאוה בית רעך, שדהו ועבדו ואמתו שורו וחמרו, וכל אשר לרעהך[8]

לא להכשיל:

---

[1] חינוך מצוה תקל"א
[2] חינוך מצוה ל"ו
[3] חינוך מצוה רמ"ג; הסמ"ק הוסיף עוד מצוה לגמול חסד בגוף ובממון דכתיב (שמות כו) והודעת להם הדרך אשר ילכו בה אבל באמת התכוון בזה למצות והלכת בדרכיו וגם הוסיף מצוה נפרדת לבקר חולים מוהלכת בדרכיו (ס' מו) ועוד מצוה לקבור מתים דכתיב (שמות יח) ואת המעשה אשר יעשון (ס' מח) אבל הרמב"ם בהל' אבלות מנה בקור חולים וקבורת מתים כמצוה דרבנן ולדעתו הם חלק ממצות ואהבת לרעך כמוך
[4] סמ"ק מט אבל שאר הראשונים לא מנו אותה
[5] חינוך מצוה רל"ח
[6] והאיסור הוא אם הוציא מחשבתו לפעל, שהפציר בחברו עד שנתן לו מה שבקש, או שמכר לו, וכש"כ אם גנב ממנו
[7] חינוך מצוה ל"ח
[8] חינוך מצוה תט"ז

ויקרא יט יד (קדושים) : ולפני עור לא תתן מכשל[1]

לא לנקום:
ויקרא יט יח (קדושים) : לא תקם[2]

לא לנטור:
ויקרא יט יח (קדושים) : ולא תטר את בני עמך[3]

Death & Mourning:

לא להלין התלוי או שום מת אחר אלא אם כן מניחם לכבודם:
דברים כא כג (כי תצא) : לא תלין נבלתו על העץ[4]

להתאבל על המת יום אחד:
ויקרא כא ג (אמור) : לה יטמא[5]

לקבר התלוי בן ביום והוא הדין כל מת[6]:
דברים כא כג (כי תצא) : כי קבר תקברנו ביום ההוא[7]

לא להתגודד[8] ולא לקרוח[9]: See Self under this section

לא לאכל שום קדשים באנינות[10]:
דברים כו יד (כי תבא) : לא אכלתי באני ממנו[11]

SAVING & HEALING LIFE

To Save a Life:

להציל חבירו:
ויקרא יט טז (קדושים) : לא תעמד על דם רעך[12]

To Kill Someone Who Is Endangering Another:

להציל הנרדף:
דברים כה יב : וקצתה את כפיו [13]

---

[1] חינוך מצוה רל"ב
[2] חינוך מצוה רמ"א
[3] חינוך מצוה רמ"ב
[4] חינוך מצוה תקל"ו
[5] קאי על הכהנים שאע"פ שאסור לכהן ליטמא למת, מצוה לטמא לשבעת הקרובים ואין שם רשות אלה מצוה ולמדו מכהנים לכל אחד בישראל וגם כתוב (ויקרא י יט) ואכלתי חטאת היום הייטב בעיני ד' חינוך רסד, רמב"ם עשה לז והל' אבל, יו"ד שעג
[6] אלא אם כן מניחם לכבודם
[7] חינוך מצוה תקל"ז
[8] היינו שלא נעשה שריטה בבשרינו על המת או לע"ז
[9] שלא נתלוש שער ראשינו מתוך צער על המת
[10] היינו כשמת אחד מז' קרובים ועדיין לא הוקבר והפסו' מדבר על מעשר שני ולמדים משם לכל דבר
[11] חינוך מצוה תר"ח
[12] חינוך מצוה רל"ז
[13] חינוך ת"ר

שלא לחוס על הנרדף:
דברים כה יב: לא תחוס עינך[1]

Permission to Heal:

שמות כא יט (משפטים): רפא ירפא

So far does the requirement to save a life go, that there is a special Mitzvah to kill someone, even one's own father[2], who is endangering someone else's life:

דברים כה: (יא) כי ינצו אנשים יחדו איש ואחיו וקרבה אשת האחד (או כל אדם[3]) להציל את אישה מיד מכהו ושלחה ידה והחזיקה במבשיו (מקום שיש בו סכנת נפשות – ספרי). (יב) וקצתה את כפה (מ״ע להציל הנרדף[4]) לא תחוס עינך (מל״ת)[5]

מצות ד׳: להציל הנרדף אפילו בנפשו של רודף אם לא תוכל להצילו באחד מאבריו[6]

SELF:

Personality & Character:

לא להתגאות:
דברים: ח יב-יד (עקב): פן תאכל ושבעת ... ורם לבבך ושכחת[7]

להתדמות לדרכי ד׳ במדות ובמעשים:
דברים כח ט (כי תבא): והלכת בדרכיו[8]

לא להתאוות לחמדת הוה״ז להנאת עצמו:
במדבר (נשא): ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם[9]

---

[1] חינוך תר״א
[2] מנחת חינוך ת״ר ע״פ הגמ׳ סנהדרין עב א״ע
[3] חינוך ת״ר: וזה שאמר הכתוב אשת האחד דבר הכתוב בהווה שאשתו של אדם אצלו תמיד ומשתדלת להצילו מיד מכהו בכל כחה אבל הוא הדין בכל אדם
[4] רמב״ם, ספר המצוות מ״ע רמז, הל׳ רוצח ושמירת הנפש פ״א, חינוך ת״ר, סמ״ג עשין עז, טור חו״מ תכה
[5] רמב״ם פ״א מהל׳ רוצח הל׳ ט, חינוך תרא
[6] רמב״ם פ״א מהל׳ רוצח ושמירת הנפש הל׳ ו: ... אבל הרודף אחר חבירו להרגו אפילו היה הרודף קטן הרי כל ישראל מצווין להציל הנרדף מיד הרודף ואפילו בנפשו של הרודף (הל׳ ז) כיצד אם הזהירוהו והרי הוא רודף אחריו אע״פ שלא קיבל עליו התראה כיון שעדיין הוא רודף הרי זה נהרג. וגו׳
[7] סמ״ג לאוין סד, סמ״ק סד, והרמב״ם לא מנה מצוה זו
[8] רמב״ם ספר המצוות עשה ח׳, הל דעות כל פ״א, חינוך תרי״א: מה הקדוש ברוך הוא נקרא צדיק, אף אתה היה צדיק, מה הקדוש ברוך הוא נקרא קדוש אף אתה היה קדוש.
ובספר תרי״ג מצוות: מה הוא חנון ורחום וקדוש, ארך אפים ורב חסד ואמת, צדיק וישר, תמים גבור וכיוצא בו, שכן נקרא על ידי הנביאים.
See in Section 2, detailed essay, Walking in His Ways, under G-d, Judaism & Torah.
[9] חינוך מצוה שפז שלא נתור אחר מחשבת הלב וכו׳ (עמ כד): ״ועובר על זה ויחד מחשבתו בענינים אלו שזכרנו שמביאין האדם לצאת מדרך דעת ותורתינו השלמה והנקיה ולהיכנס בדעת המבהילים והכופרים רע ומר וכן מי שהוא תר אחר עיניו כלומר שהוא רודף אחרי תאוות העולם כגון מי שהוא משים ליבו תמיד להרבות תענוגים גדולים לנפשו מבלי שיכוין בהם כלל לכונה טובה כלומר שלא יעשה כדי שיעמוד בריא ויוכל להשתדל לעבודת בוראו רק להשלים נפשו בתענוגים כל מי שהוא הולך בדרך זה עובר על לאו זה תמיד בכל עת עוסקו במה שאמרנו ואין לוקין על זה לפי שאין זה דבר מסוים שנוכל להתרות העובר עליו כי מהיות האדם בנוי בענין שאי אפשר לו שלא יראה בעיניו לפעמים יותר ממה שראוי וכמו כן אי אפשר לו שלא תיתפשט המחשבה לפעמים יותר מן הראוי על כן אי אפשר להגביל אדם בזה בגבול ידוע גם כי פעמים אפשר לעבור על לאו זה בלי שום מעשה וכבר כתבתי למעלה שכל לאו שאפשר לעבור עליו מבלי מעשה אף

Care of One's Body, Appearance & Dress:

לעשות מעקה לגגו ולבורו:
דברים כב ח (כי תצא) : ועשית מעקה לגגך[1]

לא להשהות נקביו:
ויקרא יא מג (שמיני) : אל תשקצו את נפשתיכם[2]

לא להניח מכשול בביתו[3]:
דברים כב ח (כי תצא) : ולא תשים דמים בביתך[4]

פאות הראש:
ויקרא יט כז (קדושים) : לא תקפו פאת ראשכם[5]

פאות הזקן:
ויקרא יט כז (קדושים) : ולא תשחית את פאת זקנך[6]

נשים – לא לגלות את שער הראש:
במדבר ה יח (נשא) ופרע את ראש האשה[7]

כתבת קעקע:
ויקרא יט כח (קדושים) : וכתבת קעקע לא תתנו בכם[8]

ציצית – See Prayer

בגד איש/אשה – See Forbidden Relations under Family

לא ללבוש שעטנז:
דברים כב יא (כי תצא) : לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדו[9]

לא לתור אחר מחשבת הלב וראית העינים:
במדבר טו לט (שלח) : ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם[10]

לא להתגודד[11]:
דברים יד א (ראה) : לא תתגדדו[12]

לא לתלוש שער ראש מתוך צער על מת:
דברים יד א (ראה) : ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת[13]

על פי שעשה בו מעשה אין לוקין עליו לפי הדומה."

[1] חינוך מצוה תקמ"ו

[2] סמ"ג לאוין קמ"ח, סמ"ק פ, והרמב"ם לא מנה אותה והביא אותו בהל' מאכלות אסורות פ' יז, טור יו"ד קיו

[3] וזה הלאו של העשה לעשות מעקה. ובכלל זה להשאיר כלב רע בביתו וכל דבר מסוכן

[4] חינוך מצוה תקמ"ז

[5] חינוך מצוה רנ"א

[6] חינוך מצוה רנ"ב

[7] לא מנה אותה הרמב"ם וז"ל המהרד"ם (פירוש על הרמב"ם בסוף עשה קעג): ומה דלא חשבו פריעת הראש באשה דאסרה התורה, כמו שאמרו שם בפרק המדיר "ראשה פרוע דאורייתא היא דכתיב ופרע את ראש האשה, ותנא דבי ר' ישמעאל אזהרה לבנות ישראל שלא תצאנה פרוע בראש" צ"ל דס"ל כפירוש הב' שכתב רש"י ז"ל מדכתיב ופרע מכלל דההוא שעתא לאו פרוע הות, ש"מ אין דרך בנות ישראל לצאת פרועות ראש. ועל פירוש הזה כתב רש"י, "וכן עיקר". ולפי פירוש הזה לאו איסור גמור הוא, אלא מנהג בנות ישראל מן התורה, ומשום הכי לא חשיב ליה המנין המצוות

[8] חינוך מצוה רנ"ג

[9] חינוך מצוה תקנ"א

[10] חינוך מצוה שפ"ז

[11] היינו שלא נעשה שריטה בבשרינו על המת או לע"ז

[12] חינוך מצוה תס"ז

[13] חינוך מצוה תס"ח

OATHS:

נדר - להביא כל נדריו של קרבנות לבית המקדש ברגל הראשון:
דברים יב ה-ו (ראה) : ובאת שמה. והבאתם שמה עלתיכם וזבכיחם וגו' ונדריכם ונדבתיכם וגו'[1]

נדר - הפרת נדרים:
במדבר ל ג (מטות) : איש כי ידר נדר לד'[2]

נדר - לא לחלל נדר[3]:
במדבר ל ג (מטות) : לא יחל דברו[4]

נדר - לא לאחר נדרו:
דברים כג כב (כי תצא) : כי תדר נדר לד' אלקיך לא לאחר לשלמו[5]

נדר - לקיים מה שקבלנו על עצמנו במלת שבועה ונדר וצדקה וקרבן:
דברים כג כד (כי תצא) : מוצא שפתיך תשמר ועשית כאשר נדרת[6]

ערכים: שהב"ד ידון על עניני ערכים והמחייב ערך עצמו או בהמה או בית וכו' ויתרום הסכום לבדק הבית:

ערכים - ערך עצמו[7]:
ויקרא כז ב (בחקתי) : איש כי יפלא נדר, בערכך נפשת לד'[8]

ערכין - ערך בהמה שהקדיש ויש בו או נפל או מום:
ויקרא כז יא-יב (בחקתי) :והעמיד את הבהמה לפני הכהן. והעריך הכהן אתה בין טוב ובין רע, כערכך הכהן כן יהיה[9]

ערכים - ערכי בתים:
ויקרא כז יד-טו (בחקתי) : ואיש כי יקדיש את ביתו קדש לד' וגו' ואם המקדיש יגאל את ביתו, ויסף חמישית כסף, ערכך עליו והיה לו[10]

ערכים - ערכי שדות:
ויקרא כז טז (בחקתי) : ואם משדה אחזתו יקדיש איש לד', והיה ערכך לפי זרעו זרע חמר שערים בחמשים שקל כסף[11]

חרמים: על הב"ד לדון ועל המחרים לשלם לפי המצוות הבאות:

חרמים - המחרים נכסים סתם יתן לכהן באותו משמר והמחרים לבדק הבית יתן לבדק הבית:

---

[1] הרמב"ם מנה נדרי גבוה ונדרי ביטוי כמצוה אחת ואילו הרמב"ן מנה אותם כשתי מצות; חינוך מצוה תל"ח
[2] הרמב"ם עשה צ"ה הביא מצוה לדון בהפרת נדרים והרמב"ן (שם) לא מונה אותה; חינוך מצוה ת"ו. והלימוד שאפשר להחכם להפר נדרים הוא מהפסוק לא יחל דברו – הוא אינו מחל אבל אחרים מחלין לו (ברכות לב.)
[3] אם רק מאחר לקיים הנדר אז עובר על בל תאחר (המצוה הבאה) אבל אם אי אפשר לקיים את הנדר אז עובר על מצוה זו של בל יחל (רמב"ן השגות על מ"ע צד בסוף)
[4] חינוך מצוה ת"ז
[5] חינוך מצוה תקע"ד
[6] רמב"ם עשה צד; חינוך מצוה תקע"ה; והרמב"ן (השגות שם) חלק מצוה זו לשתים ולדעתו הפסוק הזה הולך על החיובים שיש לנו לקיים ממצות התורה כגון מתנות כהונה ומתנות עניים וקרבנות שנתחייבנו בהם אבל לקיים נדרים שעשינו בעצמינו זה אנחנו לומדים מהפסוק (במדבר ל ג-יד): לאסר איסור על נפשו לאסור את המותר
[7] This is a fixed amount depending on the sex and the age of the person
[8] חינוך מצוה ש"נ
[9] חינוך מצוה שנ"ג
[10] חינוך מצוה שנ"ד
[11] חינוך מצוה שנ"ה

ויקרא כז כח (בחקתי): אך כל חרם אשר יחרם איש לד׳ מכל אשר לו, מאדם ובהמה ומשדה אחזתו. כל חרם קדש קדשים הוא לד׳[1]

חרמים - לא למכר חרמי כהן אלא ינתנו לכהנים:
ויקרא כז כח (בחקתי): לא ימכר[2]

חרמים - לא לפדות חרמי כהנים אלא ינתנו לכהנים:
ויקרא כז כח (בחקתי): ולא יגאל[3]

PURITY AND IMPURITY

מקוה – שהטמא יטבול במי מקוה ואז יטהר:
ויקרא טו טז (מצרע): ורחץ במים[4]

לשלח הטמאים חוץ למחנה שכינה:
במדבר ה ב-ג (נשא): צו את בני ישראל וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש ... אל מחוץ למחנה תשלחום[5]

שלא יכנס טמא במקדש:
במדבר ה ג (נשא): ולא יטמאו את מחניהם[6]

METZORA:

טומאת מצרע:
ויקרא יג ב (תזריע): אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת וגו׳[7]

הנהגת מצרע:
ויקרא יג מה (תזריע): והצרוע אשר בו הנגע בגדיו יהיו פרמים וראשו יהיה פרוע, ועל שפם יעטה, וטמא טמא יקרא[8]

תגלחת המצרע:
ויקרא יד ט (מצרע): והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו וגו׳[9]

טהרת המצרע:
ויקרא יד ב (מצרע): זאת תהיה תורת המצרע ביום טהרתו[10]

טבילת הטמאים:
ויקרא יד ט (מצרע): ורחץ את בשרו במים[11]

לא לקוץ סימני צרעת:
דברים כד ח (כי תצא): השמר בנגע הצרעת[12]

לא לגלח שער הנתק:

---

[1] חינוך מצוה שנ״ז
[2] חינוך מצוה שנ״ח
[3] חינוך מצוה שנ״ט
[4] חינוך מצוה קע״ה; סמ״ג לאוין קמח, סמ״ק רצד, והרמב״ם לא מנה אותה אבל דבר בזה בהל׳ מקואות פ״ד
[5] חינוך מצוה שס״ב
[6] חינוך מצוה שס״ג
[7] רמב״ם עשה קא, הל׳ טומאת צרעת פרקים הראשונים; חינוך מצוה קס״ט; והרמב״ן לא מנה אותה
[8] חינוך מצוה קע״א
[9] חינוך מצוה קע״ד
[10] חינוך מצוה קע״ג
[11] חינוך מצוה קע״ה
[12] חינוך מצוה תקפ״ד

ויקרא יג לג (תזריע) : ואת הנתק לא יגלח[1]

לדון דין נגעי בגדים:
ויקרא יג מז (תזריע) : והבגד כי יהיה בו נגע צרעת[2]

לא ליהנות מבגד צרעת:
ויקרא יג נא (תזריע) : צרעת ממארת הנגע טמא הוא[3]

לדון דין נגעי בתים:
ויקרא יד לד (מצרע) : ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחזתכם[4]

שיביא המצרע קרבנתיו:
ויקרא יד י (מצרע) : וביום השמיני יקח שני כבשים תמימם וכבשה אחת[5]

לא לאכל מהקרבן:
דברים יד יא (ראה) : כל צפור טהורה תאכלו[6]

ZAV, ZIVAH, NIDAH, SHICHVAS ZERA:

טהרת זב:
ויקרא טו יד-טו (מצרע) : וכי יטהר הזב וגו' וביום השמיני יקח לו שתי תרים[7]

קרבן הזב:
ויקרא טו יד-טו (מצרע) : וכי יטהר הזב וגו' וביום השמיני יקח לו שתי תרים[8]

נדה - טומאתה:
ויקרא טו יט (מצרע) : ואשה כי תהיה זבה וגו' שבעת ימים תהיה בנדתה[9]

נדה – לא לבא עליה:
ויקרא יח יט (אחרי מות) : ואל אשה בנדת טמאתה לא תקרב לגלות ערותה[10]

טומאת זבה:
ויקרא טו כה (מצורע) : ואשה כי יזוב זוב דמה ימים רבים בלא עת נדתה[11]

קרבן זבה:
ויקרא טו כט-ל (מצרע) : וביום השמיני תקח לה שתי תרים וגו' ועשה הכהן את האחד חטאת ואת האחד עלה[12]

שכבת זרע:
ויקרא טו טז (מצרע) : ואיש כי תצא ממנו שכבת זרע וגו' וטמא עד הערב[13]

יולדת – להיות טמאה ולעשות כל דיני טומאה:
ויקרא (תזריע)[1]

---

[1] חינוך מצוה ק"ע
[2] רמב"ם עשה קב, טהרה הל' טומאת צרעת פ' יב; חינוך מצוה קע"ב; והרמב"ן לא מנה אותה
[3] ודרשו רז"ל בספרא צרעת ממארת תן בו מארה אל תהנה בו. והיא מ"ע לפי הרמב"ן (השמטות יד) ולא מנה אותה הרמב"ם
[4] רמב"ם עשה קג, הל' טומאת צרעת פ' יד; חינוך מצוה קע"ז; והרמב"ן לא מנה אותה
[5] חינוך מצוה קע"ו
[6] הוא לאו לפי הרמב"ן (השמטות הלאוין ו) והרמב"ם אינו מונה אותו
[7] רמב"ם עשה ק"ה, טהרה הל' שאר טומאות פ' ה'; חינוך מצוה קע"ח; והרמב"ן לא מנה אותה
[8] חינוך מצוה קע"ט
[9] רמב"ם עשה צ"ט, טהרה משכב ומושב פ"ד; חינוך מצוה קפ"א; והרמב"ן לא מנה אותה
[10] חינוך מצוה ר"ז
[11] רמב"ם עשה ק"ו, טהרה הל' טומאת מטמאי משכב פ' ה'; חינוך מצוה קפ"ב; והרמב"ן לא מנה אותה
[12] חינוך מצוה קפ"ג
[13] חינוך מצוה ק"פ

FOOD:

לא לאכל בהמה וחיה טמאה:
ויקרא יא ד (שמיני): אך את זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפריסי הפרסה[2]

לדון דין טומאת אכלים ומשקין:
ויקרא יא לד (שמיני): מכל האכל אשר יאכל אשר יבא עליו מים יטמא, וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא[3]

נבלה[4]:
ויקרא יא לט-מ (שמיני): וכי ימות מן הבהמה אשר היא לכם לאכלה הנגע בנבלתה יטמא עד הערב וגו' והנשא את נבלתה יכבס בגדיו וטמא עד הערב[5]

לנהג טומאה בשמנה שרצים[6]:
ויקרא יא כט-ל (שמיני): וזה לכם הטמא בשרץ השרץ על הארץ, החלד והעכבר והצב למינהו. והאנקה והכח והלטאה והחמט והתנשמת. [7]

NAZIR:

שלא ישתה יין:
במדבר ו ג (נשא): מיין ושכר יזיר, חמץ יין וחמץ שכר לא ישתה, וכל משרת ענבים לא ישתה[8]

שלא יאכל ענבים:
במדבר ו ג (נשא): וענבים לחים וגו' לא יאכל[9]

שלא יאכל צמוקים:
במדבר ו ג (נשא): וענבים (לחים) ויבשים לא יאכל[10]

שלא יאכל גרעיני ענבים:
במדבר ו ד (נשא): מחרצנים וגו' לא יאכל[11]

שלא יאכל קליפת ענבים:
במדבר ו ד (נשא): (מחרצנים) ועד זג לא יאכל[12]

שלא יגלח הנזיר שערו:
במדבר ו ה (נשא): כל ימי נדר נזרו תער לא יעבר על ראשו[13]

שיגדל הנזיר שערו:
במדבר ו ה (נשא): קדש יהיה גדל פרע שער ראשו[14]

שלא יכנס הנזיר לאהל המת:

---

[1] רמב"ם עשה ק', משכב ומושב פ"ה; חינוך מצוה קס"ו; והרמב"ן לא מנה אותה
[2] חינוך מצוה קנ"ד
[3] רמב"ם עשה צ"ט, טהרה טומאת אוכלים פ"ו; חינוך מצוה ק"ס; והרמב"ן לא מנה אותה
[4] מצוה לדון בטומאת נבלה ושהנוגע בה יהיה טמא
[5] רמב"ם עשה צ"ו, טהרה שאר אבות הטומאה פ"א; חינוך מצוה קס"א; והרמב"ן לא מנה אותה
[6] מ"ע על הב"ד לדון בהם
[7] רמב"ם מ"ע צז, אבות הטומאה פ"ד; חינוך מצוה קנ"ט; והרמב"ן לא מנה אותה
[8] חינוך מצוה שס"ח
[9] חינוך מצוה שס"ט
[10] חינוך מצוה ש"ע
[11] חינוך מצוה שע"א
[12] חינוך מצוה שע"ב
[13] חינוך מצוה שע"ג
[14] חינוך מצוה שע"ד

במדבר ו ו (נשא) : כל ימי הזירו לד׳ על נפש מת לא יבא[1]

שלא יטמא הנזיר למת:
במדבר ו ז (נשא) : לאביו ולאמו ולאחיו ולאחתו לא יטמא להם במתם, כי נזר אלקיו על ראשו[2]

שיגלח הנזיר ויביא קרבניו:
במדבר ו ט-יח (נשא) : וגלח ראשו ביום טהרתו וגו׳ והביא כבש בן שנתו לאשם וכו׳ וזאת תורת הנזיר ביום מלאת ימי נזרו וגו׳ והקריב את קרבנו לד׳ כבש בו שנתו תמים אחד לעלה, וכבשה אחת בת שנתה תמימה לחטאת, ואיל אחד תמים לשלמים וגו׳ וגלח הנזיר פתח אהל מועד[3]

DEATH AND PARAH ADUMAH:

לדון דין טומאת מת:
במדבר יט יד (חקת) : זאת התורה אדם כי ימות באהל, כל הבא אל האהל וכל אשר באהל יטמא שבעת ימים[4]

פרה אדומה:
במדבר יט ב (חקת) : ויקחו אליך פרה אדומה תמימה[5]

מי נדה – שיטהרו בענין אחד ויטמאו בענין אחר[6]

שיהיה מי חטאת מטהרים ומטמאים:
במדבר יט יט-כא (חקת) : והזה הטהר על הטמא וגו׳ ומזה מי הנדה יכבס בגדיו, והנגע במי הנדה יטמא עד הערב[7]

---

[1] חינוך מצוה שע״ה
[2] חינוך מצוה שע״ו
[3] חינוך מצוה שע״ז
[4] רמב״ם עשה קז, טהרה הל׳ טומאת מת; חינוך מצוה שצ״ח; והרמב״ן לא מנה אותה
[5] חינוך מצוה שצ״ז
[6] רמב״ם עשה קח טהרה הל׳ פרה אדומה, והרמב״ן לא מנה אותה
[7] חינוך מצוה שצ״ט

Family

MARRIAGE

לישא אשה בקידושין:
דברים כד א (כי תצא) : כי יקח איש אשה [וחיוב הנשים עיין הארה[1]]

---

[1] ר״ן - קדושין is just the way of fulfilling (פרו ורבו) קדושין beginning of second, also פרק; ראש, פרק א, סימן יב כתובות "אשר קדשנו לקדש האשה, who says that's why we don't say). Nevertheless, the ר״ן says that a woman who does get married does have a מצוה (הכשר מצוה. רמב״ם) ספר המצוות ריג; משנה תורה אישות א- by way of helping her husband fulfill a מצוה (מצוה to marry a) - a separate סט (ר׳ סעדיה גאון) עא,(רשב״ץ, זהר הרקיע); תקנב (ספר החנוך) א, woman by קדושין and with a (See כתובה) מסכת קדושין, also Rav introduction to מאירי, Yerucham Fishel Perlow עשה סט - how learned). In addition, many learn a separate prohibition of union with a woman without (קדושין - חינוך - applicable to both parties. תקע) The משנה in קדושין) מא. says (האשה מתקדשת בה ובשלוחה on which the גמרא says מצוה בה יותר מבשלוחה . (The גמרא learns this from the apparent redundancy in the משנה. If even her שליח can get her married, it is redundant to say that she can also marry herself.) So we see that it is a מצוה for a woman to get married.

The nature of the מצוה:

A woman is not חייב in פרו ורבו (see below) nor in the מצוה of קדושין if it is an independent מצוה, (see below)

Therefore she is commanded either because of:

- 1לא תהו בראה (the ט״ז, see below),

- So that she shouldn't come to sin (the רמ״א or),

- 3as a facilitator in her husband's obligation to fulfill the מצוה of פרו ורבו (the ר״ן).

The תורה often regards a facilitator as being even greater than the person doing the מצוה:

גדול המעשה מן עושה -בבא בתרא ט.

Although many commentators limit this principle to צדקה, others regard this as a broader principle.

Even if not commanded, instead of a woman being commanded to get married, she was given an intense internal need to do so.

בראשית ג טז: ואל אישך תשוקתך

קידושין ז. טב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו .

יבמות קיג. יותר משהאיש רוצה לישא אשה רוצה להנשא

A woman is internally commanded what a man is externally commanded to do. She is by her nature inclined to what he needs to be commanded to do. In Rabbi Aharon Feldman's words, "A marital relationship is important for a man, but to a woman it is essential." (The River, the Kettle and the Bird, pg. 47). Men, if they were not commanded, might never get married. “Marriage is profoundly unnatural to the male.” (Brain Sex, by Ann Moir, pg. 7) Are women obligated to get married? רמב״ם (הלכות אסורי ביאה פרק כו הלכה כא): A woman is halachically entitled not to get married. However two qualifications: i- Rabbi Akiva Eiger (אבן העזר א סעיף יג, רמ״א on הגהות): This is only in very unusual circumstances, such as if she were living in a city that is totally devoid of men in which case she would not be obligated to leave to search for a husband. In any case, the שלחן ערוך makes no mention of this and the רמב״ם himself writes in אישות הלכות, (פרק טו הלכה טז) that ordinarily it is forbidden for a woman to stay unmarried.

(In fact in the רמ״א, (סימן א in the הגה to סעיף יא), it is brought down as a י״א that she is obligated to get married- not just that if she does it that it is a מצוה)

לא לקחת אשה ללא קדושין:
דברים כג יח (כי תצא) : לא תהיה קדשה מבנות ישראל[1]

לא לבא על הגויה:
דברים ז ג (עקב) : בתך לא תתן לבנו ובתו לא תקח לבנך[2]

שישמח החתן את אשתו:
דברים כד ה (כי תצא) : נקי יהיה לביתו שנה אחת ושמח את אשתו אשר לקח[3]

שלא יצא החתן למלחמה:
דברים כד ה (כי תצא) : לא יצא בצבא ולא יעבר עליו לכל דבר[4]

נדה - טומאתה:
ויקרא טו יט (מצרע) : ואשה כי תהיה זבה וגו׳ שבעת ימים תהיה בנדתה[65]

נדה – לא לבא עליה:
ויקרא יח יט : ואל אשה בנדת טמאתה לא תקרב לגלות ערותה[7]

נדה – לפרוש מאשתו סמוך לוסתה:
ויקרא טו לא : והזרתם את בני ישראל[8]

מקוה – שהטמא יטבול במי מקוה ואז יטהר:
ויקרא טו טז (מצרע) : ורחץ במים[9]

רמב״ן in אגרת הקדש explains that amongst the greatest acts of קדושה that can be done by any human on earth, comparable to the קדושה achieved in the קדש קדשים on יום כפור, can only be expressed within marriage.
It is in this context that we achieve the heights of והלכת בדרכיו. Many other spiritual heights are also only achieved by women in marriage. Clearly, whether this or that חיוב includes women or not is irrelevant to whether she should get married, and whether she should want to get married.

ii-The ב״ח on the טור makes clear at the beginning of אבן עזר סימן א , irrespective of who is fulfilling what מצוה by getting married and having children, it is clearly the רצון הבורא that men and women get married to each other. Amongst other things, the ב״ח says that this is why ה' arranged things so that only a man and woman together could have children while simultaneously He prohibited any relationship outside of marriage.
More than that, רב צדוק הכהן (מחשבות חרוץ) and others explain that since the original whole אדם was a male/female being, both men and women need to marry to complete themselves. (It is unclear whether the term חצי אדם applied to unmarried males can also be applied to unmarried females). (The implication of the verse ודבק באשתו והיו לבשר אחד although בשר אחד addressed to males, implies that their wives should also cleave to them, since being cannot otherwise be achieved.)

[1] חינוך מצוה תק״ע
[2] סמ״ג לאוין קיב, סמ״ק רצ, והרמב״ם לא מנה אותה כמצוה נפרדת אמנם הביא אותה בהל׳ איסורי ביאה פ׳ יב, טור א״ע טז
[3] חינוך מצוה תקפ״ב
[4] חינוך מצוה תקפ״א
[5] סמ״ק רצג והרמב״ם לא מנה אותה; חינוך מצוה קפ״א
[6] רמב״ם עשה צט, טהרה משכב ומושב פ״ד, והרמב״ן לא מנה אותה
[7] חינוך מצוה ר״ז; והסמ״ק מנה עוד מצוה היינו לפרוש מאשה שראתה דם באמצע תשמיש (רפח)
[8] סמ״ג לאוין קיא, סמ״ק רפז והרמב״ם לא הביא מצוה בפני עצמה אמנם דבר בזה בהל׳ איסורי ביאה פ׳ ו, טור יו״ד קפד
[9] חינוך מצוה ק״פ; סמ״ג לאוין קמח, סמ״ק רצד, והרמב״ם לא מנה אותה אבל דבר בזה בהל׳ מקואות פ״ד

לגרש בגט:
דברים כד א (כי תצא) : והיה אם לא תמצא חן בעיניו וגו' וכתב לה ספר כריתת ונתן בידה[1]

לא להחזיר גרושתו משנשאת:
דברים כד ד (כי תצא) : לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה להיות לו לאשה[2]

לא להתחתן עם גוים:
דברים ז ג (ואתחנן) : ולא תתחתן בם[3]

לא למנע מאמה עבריה אשר יעדה וכש"כ מאשתו שאינה אמה שאר כסות ועונה:
שמות כא י (משפטים) : שארה כסותה וענתה לא יגרע[4]

סוטה:
במדבר ה יב-ל (נשא) : איש איש כי תשטה אשתו וכו' והביא האיש את אשתו אל הכהן וגו' ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת[5]

סוטה - לא לתן לבונה במנחת סוטה:
במדבר ה טו (נשא) : ולא יתן עליו לבנה[6]

המוציא שם רע על אשתו יקימנה לאשה לעולם:
דברים כב יט (כי תצא) : ולו תהיה לאשה[7]

שלא יוכל לשלחה כל ימיו:
דברים כב יט (כי תצא) : לא יוכל לשלחה כל ימיו[8]

יבמה – שלא תנשא היבמה לזר:
דברים כה ה (כי תצא) : לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר

יבמה – ליבם אשת אח שמת בלא בנים:
דברים כה ה (כי תצא) : כי ישבו אחים יחדו ומת אחד מהם ובן אין לו וגו' יבמה יבא עליה ולקחה לו לאשה ויבמה[9]

חליצה:
דברים כה ז-ט (כי תצא) : ואם לא יחפץ האיש לקחת את יבמתו וגו' וחלצה נעלו מעל רגלו[10]

חליצה - החולץ את יבמתו לא יבא עליה עוד[11]:
דברים כה ט (כי תבא) : ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו[12]

PARENTS & CHILDREN

Parents

---

[1] חינוך מצוה תקע"ט
[2] חינוך מצוה תק"פ
[3] חינוך מצוה תכ"ז
[4] חינוך מצוה מ"ג
[5] חינוך מצוה שס"ה
[6] חינוך מצוה שס"ז
[7] חינוך מצוה תקנ"ג
[8] חינוך מצוה תקנ"ד
[9] חינוך מצוה תקצ"ח
[10] חינוך מצוה תקצ"ט
[11] ולא ישאנה
[12] כיון שלא בנה לא יבנה עוד. הוא לאו לדעת הדמב"ן (השמטות הלאוין יד) ולא מנה אותו הרמב"ם

כבוד:
שמות כ יב (יתרו) : כבד את אביך ואת אמך[1]

יראה:
ויקרא יט ג (קדושים) : איש אמו ואביו תיראו[2]

לא לקלל:
ויקרא כ ט (קדושים) : כי איש אשר יקלל את אביו ואת אמו מות יומת[3]

לא להכות:
שמות כא טו (יתרו) : ומכה אביו ואמו מות יומת[4]

CHILDREN

Having Children:

פרו ורבו:
בראשית א כח (בראשית) : ויאמר להם אלקים פרו ורבו[5] [ונשים פטורות[6] .]

---

[1] חינוך מצוה ל"ג
[2] חינוך מצוה רי"ב
[3] חינוך מצוה ר"ס
[4] חינוך מצוה מ"ח
[5] רמב"ם, ספר המצוות ריג; חינוך מצוה א' ;משנה תורה אישות א-א, חנוך תקנב

According to most commentators, Pru Urevu is also the source of the Mitzvah to get married. I.e. getting married is a הכשר מצוה for fulfilling the mitzvah of פרו ורבו. Even though there is a verse which talks about getting married – כי יקח איש אשה ובעלה – that pasuk is coming to teach us that someone who is married, and now wants to or is required to get divorced, has to do so in a certain way. ר"ן - קדושין is just the way of fulfilling פרו ורבו (קדושין, כתובות פרק א, סימן יב, who says that's why we don't say beginning of second פרק; also ראש אשר קדשנו לקדש האשה"). Nevertheless, the ר"ן says that a woman who does get married does have a מצוה (הכשר מצוה) by way of helping her husband fulfill a מצוה.
ר' סעדיה (עא) זהר הרקיע, רשב"ץ (תקנב) ספר החנוך, (משנה תורה אישות א-א ;ריג ספר המצוות) רמב"ם (סט) גאון - a separate מצוה to marry a woman by קדושין and with a כתובה. (See מאירי, introduction to מסכת קדושין, also Rav Yerucham Fishel Perlow עשה סט - how learned). In addition, many learn a separate prohibition of union with a woman without קדושין - applicable to both parties. (תקע - חינוך)

[6] The גמרא יבמות סה: learns that women are exempt from one of two verses. בראשית א:כח ויברך אתם אלקים ויאמר להם אלקים פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשה וגו'.
Since it says וכבשה - חז"ל learn that it is the way of a man to conquer and not a woman. (Although the ברטנורא learns that this is referring to the male-female relationship itself, most (e.g. אור החיים) learn that it is referring to something else, either military action as in קדושין ב: or simply a "conquering" of the earth by populating it.) Since that part of the verse refers only to men, so must the rest of the verse as well. (The commentators explain more than this, that the goal of conquering is only achieved by first populating the earth through פרו ורבו.) Even though the verse is in the plural, a fact that led Rav Yochanan ben Berokah to say that women are indeed included in the מצוה, however, since it writes וכבשה without a ו, it is therefore written as if in the singular. Even according to רש"י on חומש who says that this verse is only a blessing and that it is the second verse to נח which is the מצוה (as תוספות says but only according to the second opinion in the גמרא) we still learn the exemption from the first verse. The second verse to נח is all in the plural because there נח and his sons were being addressed.

לא תהו בראה לשבת יצרה (ישעיה מה: יח)[1] בערב אל תנח ידיך[2]

טומאת היולדת:
ויקרא יב ב-ה (תזריע): אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים וגו' ואם נקבה תלד וטמאה שבעים וגו'[3]

קרבן יולדת:
ויקרא יב ו-ח (תזריע):ובמלאת ימי טהרה וגו' תביא כבש בן שנתו לעלה, ובן יונה או תר לחטאת[4]

Milah:

מילה[5]:
בראשית יז יב (לך לך): ובן שמנת ימים ימול לכם כל זכר[6] (ונשים פטורות אבל כשרות למול[7])

---

ii-Alternatively, we learn it from the blessing to יעקב אבינו (when he was about to enter Israel) אני קל שדי פרה ורבה בראשית לה: יא
Since the verse is in the singular and is being addressed to יעקב אבינו, a male, we learn that women are exempt. סעיף קטן ב :ערוך השלחן אבן העזר סימן א writes that both חוה and the wives of נח and his sons were included in the original two verses of פרו ורבו, which is why they are in the plural. It was essential that they be commanded since there were no other women around. Therefore, the future of the world was at stake. However, by יעקב אבינו, when this is no longer the case, the language changes to the singular. The first verse then reads: פרו ורבו, both males and females, until you have populated the world (ומלאו את הארץ). Then the חיוב changes to he whose way it is to conquer (וכבשוה). (See there how he similarly explains the verse in פרשת נח.) Reason for exemption. משך חכמה (פרשת נח) - since it is dangerous for a woman to give birth, the תורה did not make this an obligation for her.

[1] A מצוה not to leave the world devoid of people. Many would understand that this is not a separate מצוה, merely an explanation of the reasoning behind פרו ורבו. This would appear to be רמב"ם's position who makes no mention of this מצוה. However מגן אברהם קנג: ד-ו and ט"ז state that women are חייב in לשבת יצרה. אבן העזר א: ס"ק ב on (see also בית שמואל over there) claims, against בית שמואל, that this is the position of תוספות.) One can therefore sell a ספר תורה to marry off a woman just as one may do for a man, the only reason other than to learn תורה that a ספר תורה may be sold.

[2] A מצות נביאים, or according to some, a מצוה דרבנן, with the verse just an אסמכתא. A man is חייב to go beyond having just a son and daughter. (For example if he finds himself single after fulfilling פרו ורבו, he should get remarried). It seems that women are פטור from this מצוה.

[3] חינוך מצוה קס"ו

[4] חינוך מצוה קס"ח

[5] רמב"ם - עשה רטו

[6] חינוך ב, והרב סעדיה גאון מונה מילת עבד כנעני כמצוה נפרדת דלמד מילת בנו מהמול לכם כל זכר ומילת העבד ובן שמונת ימים ימול לכם כל זכר לדורותיכם יליד בית ומקנת כסף מכל בן נכר אשר מזרעך (רב ירוים פישל פערלא עשה לא-לב), ויותר מזה מנה הסמ"ק (קנז, קנח וקנט) שלושה מצוות במילה – אחד לבנו ואחד ליליד ביתו אבל להרמב"ם הם כולם מצוה אחת

[7] Despite the fact that the מצוה should be done on the eighth day and should only be done by day, it is not considered זמן גרמא by the גמרא קדושין כט. תוספות says that, as far as the eighth day is concerned, since if it wasn't done then it can be done any time after then, this is not considered זמן גרמא. The גמרא nevertheless exempts mothers (i.e. women) from the verse בראשית כא:ד כאשר צוה אתו אלקים - אותו ולא אותה
תוספות says that in fact, according to the הלכה, where it cannot be done at night, women are exempt because מלה is considered a זמן גרמא. The רמב"ן and ריטב"א learn that although מלה is a זמן גרמא, the exemption of מצוות עשה שהזמן גרמא applies only to מצוות that one does to oneself (since the source of the exemption is תפילין) and therefore we need a special

First Born:

שמות יג ב (בא) : קדש לי כל בכור פטר כל רחם בבני ישראל באדם ובבהמה[1]

פדיון:
במדבר יח טו (קרח) : אך פדה תפדה את בכור האדם[2] [ולנשים עיין הארה[3]]

Education:

חינוך בנים [לנשים עיין הארה[4]]:
בראשית יח יט : כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ד׳ לעשות צדקה ומשפט וגו׳[1]

---

exemption for מלה. Whether a woman who decides to do מלה as an אינו מצווה ועושה, may do so, is debated in the גמרא (ע״ז כז.) According to one opinion, we learn that Gentiles cannot מלfrom the verse ואתה את בריתי תשמור in which case women may also not מל, given that they are not in the ברית of מלה. תוספות conclude like this opinion and, according to the ערוך השלחן, this is the opinion of the רמ״א. (Most understand that the רמ״א goes like the second opinion brought below.) According to a second opinion, however, Gentiles are invalid because it says המול ימול. (The verse is from בראשית יז:י and reads המול ימול יליד ביתך ומקנת כספך וכו׳.) Perhaps the גמרא means to learn from the word המול which read differently reads מהול. i.e. someone who is מהול is qualified to be the ימול. (תורה תמימה) According to this opinion, women are kosher to do מלה because a woman is דמיא כמאן דמהילא - it is as if she has been circumcised. This opinion brings as support the fact that צפורה circumcised אליעזר (either to save משה or אליעזר from death - there is a difference of opinions among the מפרשים about this) as it says in
שמות ד: כה ותקח צפרה צר ותכרת את ערלת בנה ותגע לרגליו ותאמר כי חתן דמים אתה לי .
(The other opinion says that she did this ע״י אחר.) This is how the רי״ף, רמב״ם and שלחן ערוך pasken and according to most, the רמ״א as well. The שלחן ערוך (רסד: א) reads as follows הכל כשרים למול אפילו עבד אשה וקטן...ואם יש ישראל גדול שיודע למול הוא קודם לכלם. (רמ״א: ויש אומרים דאשה לא תמול וכן נוהגין להדר אחר איש)
Therefore, if one were not to find a man and the eighth day were about to pass, it would be preferable to have a woman do the circumcision rather than a man after the eighth.

[1] רמב״ם עשה פ; חינוך מצוה י״ח
[2] חינוך מצוה שצ״ב
[3] Although פדיון הבן should be done on the 30th day, תוספות הראש says that it is not a זמן גרמא, because, like מלה, if it was not done in its right time, it can be done at any time after this. Therefore we need a special verse to exempt women as follows:
Tipadeh i.e. be תפדה) (Tifdeh i.e. redeemקידושין כט. ואיהי מנלן דלא מיפקדה דכתיב תיפדה כל שמצווה לפדות את עצמו מצווה לפדות את אחרים וכל שאינו מצווה לפדות את עצמו) [redeemed אינו מצווה לפדות אחרים
This is how רש״י learns (ר״ן and פני יהושע learn that it is from a redundancy)
תיפדה)Tipadeh i.e. be redeemed(. שם: ואיהי מנלן דלא מיחייבא למיפרק נפשה דכתיב תפדה כל שאחרים מצווים לפדותו מצווה לפדות את עצמו וכל שאין אחרים מצווים)(Tifdeh i.e. redeem לפדותו אין מצווה לפדות את עצמו ומנין שאין אחרים מצווין לפדותה דאמר קרא כל בכור בניך תפדה בניך ולא בנותיך

[4] A מחלוקת whether women חייב in the מצוה of חינוך or not. Nevertheless all opinions encourage her strongly to be involved in the חינוך of her children.

Ben Sorer Vemorah:

שלא לאכל כאכילת בן סורר ומורה:
ויקרא יט כו (קדושים): לא תאכלו על הדם[2]

Inheritance:

נחלות: על הב"ד לדון ועלינו לקיים דיני ירושה:
במדבר כז ח (פינחס): איש כי ימות ובן אין לו והעברתם את נחלתו לבתו[3]

לא לתת חלק הבכור לבן אחר אלא לבכור:
דברים כא טז-יז (כי תצא): לא יוכל לבכר את בן אהובה על פני בן השנואה הבכרץ כי את הבכר בן השנואה יכיר לתת לו פי שנים[4]

FORBIDDEN RELATIONS

לא לבעול אף אחד מהעריות[5]:
דברים כב (כי תצא): לא יהיה קדש[6]

Not to touch or cross-dress or have illicit thoughts (i.e. things that will lead to relations or to seminal emissions):

ויקרא יח ו (אחרי מות): איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה

שלא תלבש אשה לבוש איש:
דברים כב ה (כי תצא): לא יהיה כלי גבר על אשה[7]

שלא ילבש איש לבוש אשה:
דברים כב ה (כי תצא): ולא ילבש גבר שמלת אשה[8]

הרהור – לא להרהר ביום:
דברים כג י (כי תצא): ונשמרת מכל דבר רע[9]

לא להשחית זרע לבטלה:
שמות כ יד: לא תנאף[10]

---

[1] משך חכמה (שם): שיש שלומדים מקור למצות חינוך כמ"ע מהפסוק הזה

[2] חינוך מצוה רמ"ח; Only a male can be judged as a בן סורר ומורה and not a woman. (תוספתא סוטה פ"ב ז)

[3] חינוך מצוה ת'
[4] רמב"ן (השמטות הלאוין יב) והרמב"ם לא מונה אותו
[5] הגדרת המצוה היא לא לבעול שפחה וה"ה כל העריות
[6] סמ"ג פ"ו ופ"ב, סמ"ק רצ"א והרמב"ם לא מנה אותה והביא אותה בהל' איסורי ביאה פ' יב
[7] חינוך מצוה תקמ"ב
[8] חינוך מצוה תקמ"ג
[9] סמ"ג לאוין קכו, סמ"ק כד אבל הרמב"ם לא מנה אותה והביא אותה בהל' איסורי ביאה פ' כא, טור א"ה ס' כא - כד
[10] ודרשינן לא תהנה לאף כמו אותם המנאפים ביד וברגל – סמ"ג לאוין קכו, סמ"ק רצ"ב והרמב"ם לא מנה אותה כמצוה אמנם הביא אותה בהל' איסורי ביאה פ' יב, טור א"ע טז

Adultery:

שמות כ יד (יתרו) : לא תנאף

לא לבא עוד על אשתו שזינתה תחתיו:
דברים כד ד : לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה וכו' אחרי אשר הטמאה כי תועבה הוא לפני ד'[1]

סוטה:
במדבר ה יב-ל (נשא) : איש איש כי תשטה אשתו וכו' והביא האיש את אשתו אל הכהן וגו' ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת[2]

סוטה - לא לתן לבונה במנחת סוטה:
במדבר ה טו (נשא) : ולא יתן עליו לבנה[3]

המוציא שם רע על אשתו יקימנה לאשה לעולם:
דברים כב יט (כי תצא) : ולו תהיה לאשה[4]

שלא יוכל לשלחה כל ימיו:
דברים כב יט (כי תצא) : לא יוכל לשלחה כל ימיו[5]

Rape, Seduction: & Harlotry

המפתה את הבתולה חייב לשאתה לאשה ולשלם לאביה בשת ופגם[6]:
שמות כב טו (משפטים) : וכי יפתה איש בתולה וגו'[7]

שישא האונס אנוסתו:
דברים כב כט (כי תצא) : ולו תהיה לאשה[8]

שלא יגרשנה כל ימיו:
דברים כב כט (כי תצא) : לא יוכל שלחה כל ימיו[9]

שלא להשיא בתו לזקן, או להפקירה לזנות:
ויקרא יט כט : אל תחלל את בתך להזנותה[10]

לא להקריב אתנן ומחיר[11]:
דברים כג יט (כי תצא) : לא תביא אתנן זונה ומחיר כלב בית ד' אלקיך[12]

---

[1] רמב"ן (השמטות הלאוין טו) והרמב"ם לא מנה אותו
[2] חינוך מצוה שס"ה
[3] חינוך מצוה שס"ז
[4] חינוך מצוה תקנ"ג
[5] חינוך מצוה תקנ"ד
[6] ואם האב מסרב להשיאה לו, או שהוא אינו רוצה , משלם גם קנס לאביה חמישים כסף
[7] חינוך מצוה ס"א; על הב"ד לדון בדין מפתה בתולה שחיב לשאתה לאשה, ולשלם לאביה בשת ופגם. ואם האב מסרב להשיאה לו, או שהוא אינו רוצה, משלם חמשים שקל כסף
[8] חינוך מצוה תקנ"ז
[9] חינוך מצוה תקנ"ח
[10] סמ"ג לאוין פ"ה, סמ"ק קפ"ו והרמב"ם לא מנה אותה ומ"ם הביאו בפ' כא מהל' איסורי ביאה, טור או"ה ס' א
[11] והוא הנותן מתנה לאשה האסורה להנשא לו, בעבור שתנשא לו.
[12] חינוך מצוה תקע"א

Family members:

Parents & Step-parents:

ויקרא יח ז (אחרי מות): ערות אביך ... לא תגלה[1]

ויקרא יח ז (אחרי מות): וערות אמך לא תגלה[2]

ויקרא יח ח (אחרי מות): ערות אשת אביך לא תגלה[3]

Siblings, Step-Siblings:

ויקרא יח ט (אחרי מות): ערות אחותך ... לא תגלה[4]

ויקרא יח יא (אחרי מות): ערות בת אשת אביך ... לא תגלה[5]

Children, Step-Children, Grand-Children:

בתו – מקל וחומר ומגזרת שוה

ויקרא יח י (אחרי מות): ערות בת בנך ... לא תגלה[6]

ויקרא יח ו (אחרי מות): ערות ... בת בתך לא תגלה[7]

Uncles, Aunts:

ויקרא יח יב (אחרי מות): ערות אחות אביך לא תגלה[8]

ויקרא יח יג (אחרי מות): ערות אחות אמך לא תגלה[9]

ויקרא יח יד (אחרי מות): ערות אחי אביך לא תגלה[10]

ויקרא יח יד (אחרי מות): אל אשתו [של אחי אביך] לא תקרב דודתך הוא[11]

In-Laws:

ויקרא יח טו (אחרי מות): ערות כלתך לא תגלה[12]

ויקרא יח טז (אחרי מות): ערות אשת אחיך לא תגלה[13]

ויקרא יח יח (אחרי מות): ואשה אל אחתה לא תקח לצרר לגלות ערותה עליה בחייה

Other:

ויקרא יח יט (אחרי מות): ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב[14]

ויקרא יח יז (אחרי מות): ערות אשה ובתה לא תגלה[1]

---

[1] חינוך מצוה קפ״ט
[2] חינוך מצוה ק״צ
[3] חינוך מצוה קצ״א
[4] חינוך מצוה קצ״ב
[5] חינוך מצוה קצ״ו
[6] חינוך מצוה קצ״ג
[7] חינוך מצוה קצ״ד
[8] חינוך מצוה קצ״ז
[9] חינוך מצוה קצ״ח
[10] חינוך מצוה קצ״ט
[11] חינוך מצוה ר׳
[12] חינוך מצוה ר״א
[13] חינוך מצוה ר״ב
[14] חינוך מצוה ר״ז

ויקרא יח יז (אחרי מות): את בת בנה (לא לקחת אשה ובת בנה)[2]

ויקרא יח יז (אחרי מות): ואת בת בתה לא תקח (לא לקחת אשה ובת בתה)[3]

Homosexuality:

ויקרא יח כב (אחרי מות): ואת זכר לא תשכב משכבי אשה[4]

Bestiality:

ויקרא יח כג (אחרי מות): ובכל בהמה לא תתן שכבתך לטמאה בה[5]

ויקרא יח כג (אחרי מות): ואשה לא תעמד לפני בהמה לרבעה תבל הוא[6]

Marriage Prohibitions:

See Exceptional Relationships under Between States & Other People – מצרי, מואבי, עמוני

לא לבא על הגויה:
דברים ז י (עקב): בתך לא תתן לבנו ובתו לא תקח לבנך[7]

שלא יבא סריס בקהל (היינו שלא יתחתן לישראלית):
דברים כג ב (כי תצא): לא יבא פצוע דכה וגו' בקהל ד'[8]

שלא יבא ממזר בקהל:
דברים כג ג (כי תצא): לא יבא ממזר בקהל ד', גם דור עשירי לא יבא לו בקהל ד'[9]

---

[1] חינוך מצוה ר"ג
[2] חינוך מצוה ר"ד
[3] חינוך מצוה ר"ה
[4] חינוך מצוה ר"ט
[5] חינוך מצוה ר"י
[6] חינוך מצוה רי"א
[7] סמ"ג לאוין קיב, סמ"ק רצ, והרמב"ם לא מנה אותה כמצוה נפרדת אמנם הביא אותה בהל' איסורי ביאה פ' יב, טור א"ע טז
[8] בסמ"ק (רצז ורצח) מונה פצוע דכא וכרות שפחה כשני איסורים נפרדים מאותו פסוק
[9] חינוך מצוה תק"ס

Monetary & Property

MONEY MITZVOS

Theft:

גניבה:
ויקרא יט יא (קדושים): ולא תגנבו[1]

גזילה:
ויקרא יט יג (קדושים): ולא תגזול[2]

גזילה – להשיב מה שגזל:
ויקרא ה: והשיב את הגזלה אשר גזל[3]

השגת גבול:
דברים יט יד (שופטים): לא תסיג גבול רעך אשר גבלו ראשונים בנחלתך אשר תנחל בארץ אשר ד׳ אלקיך נתן לך לרשתה[4]

לא לכפור בממון שהופקד בידינו:
ויקרא יט יא (קדושים): לא תכחשו[5]

שבועה על כפירת ממון:
ויקרא יט יא (קדושים): ולא תשקרו איש בעמיתו[6]

לא לעשוק:
ויקרא יט יג (קדושים): לא תעשק את רעך[7]

לא לעשות עול במדות ומשקלות:
ויקרא יט לה (קדושים): לא תעשו עול במשפט, במדה במשקל ובמשורה[8]

לא להשהות מדה ומשקל חסר:
דברים כה יג-יד (כי תצא): לא יהיה לך בכיסך אלוקיו אבן ואבן גדולה וקטנה. לא יהיה לך בביתך איפה ואיפה גדולה וקטנה[9]

לצדק המאזנים והמשקלות והמדות:
ויקרא יט לו (קדושים): מאזני צדק אבני צדק איפת צדק והין צדק יהיה לכם

על הב״ד לדון דין גנב ועל הגנב לשלם[10]:
שמות כא לז (משפטים): כי יגנוב איש שור או שה וטבחו או מכרו, חמשה בקר ישלם תחת השור וארבע צאן תחת השה[11]

---

[1] חינוך מצוה רכ״ד
[2] חינוך מצוה רכ״ט
[3] סמ״ג עשין פג סמ״ק רמז והרמב״ם לא מנה אותה כמצוה בפני עצמה והביא אותה בהל׳ גזילה פ״א, טור חו״ם ס׳ שס; חינוך מצוה ק״ל
[4] חינוך מצוה תקכ״ב
[5] חינוך מצוה רכ״ה
[6] חינוך מצוה רכ״ו
[7] חינוך מצוה רכ״ח
[8] חינוך מצוה רל״ג
[9] חינוך מצוה תר״ב
[10] שאם יש עדים ישלם כפל ואם גנב שה וטבחו ומכרו משלם ארבע, ועל שור משלם חמשה
[11] חינוך מצוה נ״ד

Employer/Employee:

לשלם לשכיר בו ביום:
דברים כד טו (כי תצא) : ביומו תתן שכרו ולא תבוא עליו השמש[1]

לא לאחר שכר שכיר:
ויקרא יט יג (קדושים) : לא תלין פעלת שכיר אתך עד בקר[2]

להניח לפועל לאכל:
דברים כג כה-כו (כי תצא) : כי תבא בכרם רעך ואכלת ענבים כנפשך שבעך/ וכו' י תבא בקמת רעך וקטפת וגו'[3]

שלא יקח הפועל בידו מלבד אכילתו:
דברים כג כה (כי תצא) : ואל כליך לא תתן[4]

שלא יאכל הפועל בשעת מלאכה:
דברים כג כו (כי תצא) : וחרמש לא תניף על קמת רעך[5]

Buyer/Seller:

לדון דין מקח וממכר ובכלל זה שהקונה והמוכר יציתו לדיני התורה בעניני הקנינים:
ויקרא כה יד (בהר) : וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך[6]

אונאת ממון[7]:
ויקרא כה יד (בהר) : וכי תמכרו וכו' או קנה ביד עמיתך, אל תונו איש את אחיו[8]

Lender, Hirer, etc:

הלואות, רבית, משכון, שמיטת כספים – See Tzedakah & Loans in this section

שומר חנם - על הב"ד לדון ועל השומר לשלם בפשיעה[9]:
שמות כב ו (משפטים) : כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמר וגו'[10]

שומר שכר: על הב"ד לדון ועל השומר לשלם בפשיעה, בגנבה ובאבדה:
שמות כב ט (משפטים) : כי יתן איש אל רעהו חמור או שור או שה וגו'[11]

שואל: על הב"ד לדון ועל השואל לשלם אפילו אונס חוץ ממתה מחמת מלאכה:
שמות כב יג (משפטים) : וכי ישאל איש מעם רעהו וגו'[12]

---

[1] חינוך מצוה תקפ"ח
[2] חינוך מצוה ר"ל
[3] חינוך מצוה תקע"ו
[4] חינוך מצוה תקע"ז
[5] חינוך מצוה תקע"ח; ופרשו חז"ל וחרמש היינו בשעת חרמש הינו בשעת הקציר, לא תקציר לעצמך
[6] חינוך מצוה של"ו
[7] שהקונה והמוכר לא ירמה אחד בשני
[8] חינוך מצוה של"ז
[9] ועל גנבה ואבדה פטור ואם נגנב ישבע שנגנב ושלא פשע ופטור
[10] חינוך מצוה נ"ז
[11] חינוך מצוה נ"ט
[12] חינוך מצוה ס'

Damages:

על הב"ד לדון ועל המזיק לשלם חובל בחבירו שחייב לשלם חמשה דברים: נזק, צער, רפוי, שבת ובשת:
שמות כא יח (משפטים): וכי יריבן אנשים וכו'
ויקרא כד יט: כאשר עשה כן יעשה לו

לדון בנזקי בהמה שהזיק בצורה משונה שאין דרכו בכך[1]**:**
שמות כא כח (משפטים): וכי יגח שור[2]

על הב"ד לדון ועל המזיק לשלם בנזקי כל תקלה שהניח ברשות הרבים[3]**:**
שמות כא לג-לד (משפטים): וכי יפתח איש בור וגו' ונפל שמה שור או חמור. בעל הבור ישלם[4]

על ב"ד לדון ועל המזיק לשלם שן ורגל[5]**:**
שמות כב ד (משפטים): ושלח את בעירה ובער בשדה אחר[6]

לדון ועל המזיק לשלם בנזקי אש:
שמות כב ה (משפטים): כי תצא אש וגו' שלם ישלם המבעיר[7]

לא לאכל משור הנסקל:
שמות כא כח (משפטים): סקול יסקל השור ולא יאכל את בשרו[8]

Concern for the Well-Being of my Neighbor's Property:

השבת אבידה:
דברים כב א (כי תצא): השב תשיבם לאחיך[9]

לא להתעלם מאבידת ישראל:
דברים כב א-ג (כי תצא): לא תראה את שור אחיך או את שיו נדחים והתעלמת מהם וגו' לא תוכל להתעלם[10]

פריקה:
שמות כג ה (משפטים): כי תראה חמור שנאך רבץ תחת משאו וגו' עזב תעזב עמו[11]

לא להניח בהמת חבירו נופלת תחת משאה:
דברים כב ד (כי תצא): לא תראה את חמור אחיך או שורו נפלים בדרך והתעלמת מהם[12]

טעינה:
דברים כב ד (כי תצא): הקם תקים עמו[13]

SHEMITAS KESAFIM

---

[1] כגון נגעיה או דחיפה או שאכל דבר שאין דרכו לאכול וכו' וזה נקרא קרן. ובג' הפעמים הראשונים נקרא תם ומשלם רק חצי נזק ומפעם הרביעי ואילך נקרא מועד ומשלם נזק שלם
[2] חינוך מצוה נ"א
[3] וזה נקרא נזקי בור וחייב בנזקי בעלי חיים בלבד ולא בנזקי כלים
[4] חינוך מצוה נ"ג
[5] והיינו אם הזיקה ברגלה בדרך הליכתה. וכן אם הזיקה על ידי שאכלה דברים דרכה לאכלם.
[6] חינוך מצוה נ"ה; ודרשו חז"ל: ושלח זו הרגל ובערה זה השן
[7] חינוך מצוה נ"ו
[8] חינוך מצוה נ"ב
[9] חינוך מצוה תקל"ח
[10] חינוך מצוה תקל"ט
[11] חינוך מצוה פ'
[12] חינוך מצוה תק"מ
[13] חינוך מצוה תקמ"א

לא יגוש את רעהו ואת אחיו[1]

ואשר יהיה לך את אחיך תשמט ידך[2]

TZEDAKAH & LOANS

General Mitzvos of Giving and Kindness:

See under G-d, Judaism & Torah – והלכת בדרכיו

ואהבת לרעך כמוך

והודעת להם את הדרך ילכו בה[3]

Charity:

צדקה :
דברים טו ח (ראה) : כי פתח תפתח את ידך לו וגו׳ די מחסרו אשר יחסר לו[4]

לא לקפוץ יד מהעני:
דברים טו ז (ראה) : לא תאמץ את לבבך ולא תקפץ את ידך מאחיך האביון[5]

לא לאחר מלתת צדקה ולא לתת בעין רעה:
דברים טו י (ראה) : נתון תתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו כי בגלל הדבר הזה יברכך ד׳ אלקיך בכל מעשיך ובכל משלח ידך[6]

להפריש מעשר עני:
דברים יד כח (ראה) :מקצה שלש שנים תוציא את כל מעשר תבואתך[7]

להציל נפשו של גר תושב:
ויקרא כה לה (בהר) : והחזקת בו גר ותושב וחי עמך[8]

In addition, there are many Mitzvos, which a farmer in Israel is required to do as acts of charity to the poor. (See under Israel)

Loans & Interest:

לתת הלואות:

---

[1] חינוך תע״ה והיום מצוה זו אינו אלא מדרבנן וכמו שמיטת קרקעות ומעיקר הדין נוהגת שמיטת כספים ג״כ בחו״ל אלא שכתב הרמ״א (חו:ם ריש ס׳ סז) שאין נוהגים ברוב ארצות בחו״ל.

[2] חינוך תעז

[3] בב״ק ק, ובב״מ ל: את הדרך – זו גמ״ח (והסביר החפץ חיים בפתיחה לאהבת חסד: מדכתיב סתם את הדרך בה׳ הידיעה ולא ביאר איזה דרך מסתמא הוא הדרך הכבושה אשר דרך בה אבינו הראשון הוא אברהם שהיה דבוק כל ימיו במדת החסד כידוע)

[4] רמב״ם, ספר המצוות עשין קצה, פ״ז מהל׳ מתנות עניים הל׳ א; חינוך מצוה תע״ט; טושו״ע ריש ס׳ רמז וריש ס׳ רמט והסמ״ק מוסיף עוד מצוה לגמול חסד בגוף ובממון, ובחינוך תעט: ועוד נאמר (ויקרא כה לה) והחזקת בו גר ותושב וחי עמך, ואמר עוד (שם לו) וחי אחיך עמך עיין מנחת חינוך שם

[5] חינוך מצוה תע״ח

[6] רמב״ן (השמטות הלאוין יז) והרמב״ם לא מונה אותו

[7] חינוך מצוה תע״ד

[8] להרמב״ן אבל הרמב״ם בהל׳ מתנות עניים ז א מנה זה כעוד מקור לחיוב בצדקה לישראל

שמות כב כד (משפטים) : אם כסף תלוה את עמי את העני עמך[1]
דברים טו ח (ראה) : העבט תעביטנו

הלואה שלא יתמוטט:
ויקרא כה לה-לו (בהר) : וכי ימוך אחיך ומטה ידו עמך והחזקת בו גר ותושב וחי עמך... וחי אחיך עמך

שלא למשכן כלים שעושים בהם אכל נפש:
דברים כד ו (כי תצא) : לא יחבל רחים ורכב כי נפש הוא חבל[2]

לא למשכן בעל חוב בזרוע:
דברים כד י (כי תצא) : לא תבא אל ביתו לעבט עבטו[3]

לא למנוע משכון מבעליו בשעה שיצטרך לו:
דברים כד יב (כי תצא) : לא תשכב בעבטו[4]

להשיב המשכון בשעה שיצטרך לו:
דברים כד יג (כי תצא) : השב תשיב לא את העבוט כבוא השמש, ושכב בשלמתו וברכך, ולך תהיה צדקה לפני ד׳ אלקיך[5]

לא למשכן בגד אלמנה:
דברים כד יז (כי תצא) : ולא תחבל בגד אלמנה[6]

לא להלוות לישראל ברבית:
ויקרא כה לז (בהר) : את כספך לא תתן לו ולו בנשך, ובמרבית לא תתן אכלך[7]

לא ללוות ברבית:
דברים כג כ (כי תצא) : לא תשיך לאחיך נשך כסף נשך אכל נשך כל דבר אשר ישך[8]

לקחת רבית מנכרי: See Discriminatory Laws under Between States and Other People

להחזיר רבית אם לקח:
ויקרא כה לו (בהר) : וחי אחיך עמך[9]

לא לסיע ברבית[10]:
שמות כב כד (משפטים) : לא תשימון עליו נשך[11]

לא לתבע חוב ממי שאין לו[12]:
שמות כב כד (משפטים) : לא תהיה לו כנשה[13]

---

[1] רמב״ם, ספר המצוות עשין קצז, חינוך מצוה ס״ו, טושו״ע חו״מ צז
מכילתא: כל אם שבתורה רשות חוץ מג׳ וזה אחד מהן ע״כ ולמה כתוז בלשון אם עיין באהבת חסד של החפץ חיים ח״א פ״א בנתיב החסד אות ב
[2] חינוך מצוה תקפ״ג
[3] חינוך מצוה תקפ״ה
[4] חינוך מצוה תקפ״ו
[5] חינוך מצוה תקפ״ז
[6] חינוך מצוה תקצ״א
[7] חינוך מצוה שמ״ג
[8] חינוך מצוה תקע״ב
[9] לפי הרמב״ן (השמטות העשין על ספר המצוות יז) אבל לפי הרמב״ם (מתנות עניים ז א) זה מקור נוסף לחיוב צדקה
[10] שלא נתעסק בין המלוה וללוה בהלואה עם רבית, והינו שלא להיות ספר בכתיבת שטר ההלואה, ולא לשמש כעד בהלואה זו
[11] חינוך מצוה ס״ח
[12] ואפילו לעבר לפניו אסור כדי שלא יתבייש
[13] חינוך מצוה ס״ז

Shmittas Kesafim:

השמטת כספים:
דברים טו ב (ראה) : שמוט כל בעל משה ידו[1]

לא לתבוע חוב שעבר עליו שביעית:
דברים טו ב (ראה) : לא יגש את רעהו וגו׳ כי קרא שמטה לד׳[2]

לא להימנע מלהלוות מפחד שמיטה:
דברים טו ט (ראה) : השמר לך פן יהיה דבר[3]

לתבע חוב שחייב לנו הנכרי אפילו בשנת שמיטה:
דברים טו ג (ראה) : את הנכרי תגש[4]

Charity to a freed slave:

לא לשלוח עבד עברי ריקם:
דברים טו יג (ראה) : וכי תשלחנו חפשי מעמך לא תשלחנו ריקם[5]

להעניק לעבד עברי:
דברים טו יד (ראה) : העניק תעניק לו מצאנך ומגרנך ומיקבך[6]

---

[1] חינוך מצוה תע״ה; והיום מצוה זו נוהגת רק מדרבנו עייו הארה הבא
[2] חינוך תע״ז; והיום מצוה זו אינו אלא מדרבנן וכמו שמיטת קרקעות (כי הוקש ליובל ויובל רק נוהג כשכל יושביה עליה ולרוב מפרשים היינו רק בימי בית ראשון) ומעיקר הדין נוהגת שמיטת כספים ג״כ בחו״ל אלא שכתב הרמ״א (חו:ם ריש ס׳ סז) שאין נוהגים ברוב ארצות בחו״ל.
[3] חינוך ת״פ
[4] חינוך מצוה תע״ו
[5] חינוך מצוה תפ״א
[6] חינוך מצוה תפ״ב

Food, Ecology & Environment

KASHRUT

Utensils:

להגעיל כלים:
במדבר לא כג: כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש[1]

להטביל כלים:
במדבר לא כג: וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים[2]

Animals:

שחיטה - לשחט בהמה חיה ועוף כראוי:
דברים יב כא (ראה): וזבחת מבקרך ומצאנך אשר נתן ד׳ לך כאשר צויתך[3]

טרפה - לא לאכול טרפה[4]:
שמות כב ל (משפטים): ובשר בשדה טרפה לא תאכלו[5]

נבלה - לא לאכל נבלה:
דברים יד כא (ראה): לא תאכלו כל נבלה[6]

לתת נבלה לגר תושב[7]:
דברים יד כא: לגר אשר בשערך תתננה ואכלה[8]

בהמה וחיה – לבדוק בסימניהם:
ויקרא יא ב (שמיני): זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה אשר על הארץ[9]

ויקרא כ כה: והבדלתם בין הבהמה הטהרה לטמאה

בהמה וחיה טמאה – לא לאוכלם:
ויקרא יא ד (שמיני): אך את זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפרסי הפרסה[10]

טומאת אכלים ומשקין[11]:
ויקרא יא לד (שמיני): מכל האכל אשר יאכל אשר יבוא עליו מים יטמא, וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא[12]

טומאת נבלות[1]:

---

[1] סמ״ק קצח, והרמב״ם לא הביא אותה כי לדעתם אין כאן מצוה דיכול להשתמש בכלים אחרים אלא שאם ירצה להשתמש בכלים האלה צריך להגעיל אותם.
[2] סמ״ק קצט והרמב״ם לא הביא אותה
[3] חינוך מצוה תנ״א
[4] היינו בהמה שלא יכול לחיות יותר מי״ב חודש והסמ״ק (ריד) הוסיף ג״כ דין בטול דבר יבש
[5] חינוך מצוה ע״ג
[6] חינוך מצוה תע״ב
[7] להקדים נתינה לגר תושב למכירה לעכו״ם
[8] סמ״ק ר״מ והרמב״ם לא מנה אותה
[9] חינוך מצוה קנ״ג, רמב״ם, ספר המצוות מ״ע קמ״ט אבל הרמב״ן (השגותיו על שורש ו) לא מנה אותו כי חשב שבתורה רק מודיע לנו איך לבדוק לסימני טהרה שאך בעבור על איסור האכולה שאך לאכול בהמה וחיה טמאה עיין ברמב״ן על החומש
[10] חינוך מצוה קנ״ד, רמב״ם ל״ת קע״ב
[11] על הב״ד לדון בדיניהם ועלינו לקיים
[12] חינוך מצוה ק״ס

ויקרא יא לט-מ (שמיני): וכי ימות מן הבהמה אשר היא לכם לאכלה הנגע בנבלתה יטמא עד הערב וגו׳ והנשא את נבלתה יכבס בגדיו וטמא עד הערב[2]

לא לאכל אבר מן החי – **See Sensitivity to Animals in this section**

Gid HaNasheh:

בראשית לב לג (וישלח): על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה[3]

Chalev:

ויקרא ז כג (צו): כל חלב שור וכשב ועז לא תאכלו[4]

Blood:

איסור אכילה:
ויקרא ז כו (צו): וכל דם לא תאכלו בכל מושבתיכם לעוף ולבהמה[5]

כיסוי:
ויקרא יז יג (אחרי מות): ושפך את דמו וכסהו בעפר[6]

Fish:

לבדק סימני דגים:
ויקרא יא ט (שמיני): את זה תאכלו מכל אשר במים[7]

לא לאכל דג טמא:
ויקרא יא יא (שמיני):ושקץ יהיו לכם מבשרם לא תאכלו ואת נבלתם תשקצו[8]

Birds:

לא לאכל עוף טמא:
ויקרא יא יג (שמיני): ואת אלה תשקצו מן העוף לא יאכלו[9]

לבדוק בסימני העוף:
דברים יד יא (ראה): כל צפור טהרה תאכלו[10]

לא לאכל שרץ העוף:
דברים יד יט (ראה): וכל שרץ העוף טמא הוא לכם לא יאכלו[11]

Grasshoppers:

---

[1] על הב״ד לדון בדיניהם ועלינו לקיים
[2] רמב״ם עשה צו, טהרה שאר אבות הטומאה פ״א, והרמב״ן לא מנה אותה; חינוך מצוה קס״א
[3] חינוך מצוה ג׳
[4] חינוך מצוה קמ״ז
[5] חינוך מצוה קמ״ח
[6] חינוך מצוה קפ״ז
[7] רמב״ם עשה קנב, קדושה מאכלות אסורות פ״א, והרמב״ן לא מנה אותה; חינוך מצוה קנ״ה
[8] חינוך מצוה קנ״ו
[9] חינוך מצוה קנ״ז
[10] רמב״ם קנ, קדושה הל׳ מאכלות אסורות פ״ב, והרמב״ן לא מנה אותה; חינוך מצוה ת״ע
[11] חינוך מצוה תע״א

ויקרא יא כא-כב (שמיני): אך את זה תאכלו מכל שרץ העוף ההלך על ארבע, אשר לו כרעים ממעל לרגליו, לנתר בהן על הארץ. את אלה מהם תאכלו[1]

Insect-like:

לנהג טומאה בשמנה שרצים:
ויקרא יא כט-לא (שמיני): וזה לכם הטמא בשרץ השרץ על הארץ, החלד והעכבר והצב למינהו, והאנקה והכח והלטאה והחמט והתנשמת וכו' כל הנוגע בהם במתם יטמא עד הערב[2]

לא לאכל שרץ הארץ:
ויקרא יא מא (שמיני): וכל השרץ השרץ על הארץ שקץ הוא לא יאכל[3]

לא לאכל התולעים שבפרות:
ויקרא יא מב (שמיני): לכל השרץ השרץ על הארץ לא תאכלום כי שקץ הם[4]

לא לאכל שרץ המים:
ויקרא יא מג (שמיני): אל תשקצו את נפשתיכם בכל השרץ השרץ[5]

לא לאכל שרצים הנוצרים מעפוש:
ויקרא יא מד (שמיני): ולא תטמאו את נפשתיכם בכל השרץ הרמש על הארץ[6]

Meat and Milk:

בשול:
שמות כג יט (משפטים): לא תבשל גדי בחלב אמו[7]

אכילה:
שמות לד כו (כי תשא): לא תבשל גדי בחלב אמו[8]

הנאה:
דברים יד כא: לא תבשל גדי בחלב אמו

Non-Jewish:

לא לאכל ולשתות מתקרובת ע"ז כולל יין נסך:
שמות לד טו (כי תשא): פן תכרת ברית ליושב הארץ וגו' וקרא לך ואכלת מזבחו[9]

ANIMALS & ENVIRONMENT

---

[1] רמב"ם עשה קנא, קדושה הל' מאכלות אסורות פ"א, והרמב"ן לא מנה אותה; חינוך מצוה קנ"ח
[2] חינוך מצוה קנ"ט
[3] חינוך מצוה קס"ב
[4] חינוך מצוה קס"ג
[5] חינוך מצוה קס"ד
[6] חינוך מצוה קס"ה
[7] חינוך מצוה צ"ב
[8] חינוך מצוה קי"ג
[9] חינוך מצוה קי"א; והסמ"ק רכג הוסיף ג"כ בישול עכו"ם (ולא נראה שכיון למנותה כמצוה ב"ע) וכן בסמ"ג לאוין קמח

First Born:

פטר חמור:
שמות יג יג (בא): וכל פטר חמור תפדה בשה[1]

פטר חמור:
שמות יג יג (בא) ואם לא תפדה וערפתו

בהמה בכורה – לקדשו בפה:
כל הבכור אשר יולד בבקרך ובצאנך, הזר תקדש[2]

בהמה בכורה - לא לפדות בהמה בכורה אלא חייב להקריב אתו ונאכל לכהנים:
במדבר יח יז (קרח): אך בכור שור או בכור כשב או בכור עז לא תפדה קדש הם[3]

בהמה בכרה: שהכהנים לא יאכלו בשר הבכור חוץ לירושלים:
דברים יב יז (ראה): לא תוכל לאכל בשעריך וגו' ובכרת בקרך וצאנך[4]

Mitzvos of Sensitivity to Animals:

אבר מן החי:[5]
דברים יב כג: (ראה): ולא תאכל הנפש עם הבשר[6]

בראשית ט ד (נח): אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו

בשר מן החי:
שמות כב ל (משפטים): ובשר בשדה טרפה[7]

לא לחסם שור בדישו:
דברים כה ד (כי תצא): לא תחסם שור בדישו[8]

לא לעשות מלאכה בשני מיני בהמות:
דברים כב י (כי תצא): לא תחרש בשור ובחמר יחדו[9]

לא לקחת אם על הבנים:
דברים כב ו (כי תצא): כי יקרא קן צפור לפניך בדרך וגו' והאם רבצת על האפרחים או על הביצים, לא תקח האם על הבנים[10]

לשלח את האם קדם לקיחת הבנים:
דברים כב ז (כי תצא): שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך[11]

לא לשחוט בהמה ובנה ביום אחד:
ויקרא כב כח (אמר): ושור או שה אתו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד[12]

---

[1] חינוך מצוה כ"ב
[2] סמ"ג עשין קעה, סמ"ק קב והרמב"ם לא מנה אותה ומ"מ הביאה בהל' איסור מזבח פ"ג והל' בכורות פ"א
[3] חינוך מצוה שצ"ג
[4] חינוך מצוה תמ"ה
[5] רמב"ם, ספר המצוות לאוין קפב, הל' מאכלות אסורות פ"ה, חינוך תנב, טור יו"ד סב
[6] ספרי: זה אבר מו החי
[7] חינוך מצוה ע"ג; אכל אבר מן החי ובשר מן החי לוקה שתים (חולין קב:)
[8] חינוך מצוה תקצ"ו
[9] חינוך מצוה תק"נ
[10] חינוך מצוה תקמ"ד
[11] חינוך מצוה תקמ"ה
[12] חינוך מצוה רצ"ד

פריקה:
שמות כג ה (משפטים): כי תראה חמור שנאך רבץ תחת משאו וגו' עזב תעזב עמו[1]

לא להניח בהמת חבירו נופלת תחת משאה:
דברים כב ד (כי תצא): לא תראה את חמור אחיך או שורו נפלים בדרך והתעלמת מהם[2]

So basic to minimum standards of civilized behavior are the laws אבר מן החי, that they are also part of the 7 Noachide Mitzvos[3].

There are different levels of sensitivity to the pain of others:

חינוך תנב: ובאמת שאין אכזריות בעולם גדול ממי שיחתוך אבר או בשר מבעל חיים בעודנו חי פניו ויאכלנו

Protecting the Environment:

לא להשחית אילן מאכל והוא הדין לא להשחית שום דבר בלי תועלת[4]:
דברים כ יט (שופטים): כי תצור אל עיר וגו' לא תשחית את עצה[5]

לא לשנות בערי הלויים:
ויקרא כה לד (בהר): ושדה מגרש עריהם לא ימכר[6]

See Damages under Money Mitzvos – שור המזיק והנסקל

Maintaining the Order of the World:

כלאי בהמה:
ויקרא יט יט (קדושים): בהמתך לא תרביע כלאים[7]

כלאי הכרם:
ויקרא יט יט (קדושים): שדך לא תזרע כלאים[8]

סריסי בהמה:
ויקרא כב כד (אמר): ובארצכם לא תעשו

לא לזרע כלאים היינו תבואה בכרם:
דברים כב ט (כי תצא): לא תזרע כרמך כלאים[9]

לא לאכל ולהנות מכלאי הכרם:
דברים כב ט (כי תצא): פן תקדש המלאה הזרע אשר תזרע ותבואת הכרם[10]

---

[1] חינוך מצוה פ'
[2] חינוך מצוה תק"מ
[3] רמב"ם פ"ט מהל' מלכים הל' י, חינוך תנב בסוף: וזאת אחת מן השבע מצוות שהן על כל בני העולם בכלל. אבל מ"מ חילוק יש בפרטי המצווה בין ישראל לשאר האומות
[4] דין זה נאמר במלחמה וכל שכן בזמנים אחרים ונאמר כלפי עץ מאכל והא הדין כלים, בגדים וכו' ויש אומרים שאלה האחרים הם אסורים רק מדרבנן
[5] חינוך מצוה תקכ"ח
[6] חינוך מצוה שמ"ב
[7] חינוך מצוה רמ"ד
[8] חינוך מצוה רמ"ה
[9] חינוך מצוה תקמ"ח
[10] חינוך מצוה תקמ"ט

לא ללבוש שעטנז:
דברים כב יא (כי תצא) : לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדו[1]

[1] חינוך מצוה תקנ"א

SECTION THREE: עניני השקפה

1 - מדות
2 - נס וטבע
3 - השגחה, שכר וענש
4 - גלות וגאולה
5 - תורה שבעל פה
6 - יסורים ונסיון

1 – מדות

1) חובות הלבבות : שער עבודת האלקים פ״י (במהדורת לב טוב ח״א דף רע״ו) על האדם לעבוד את ד׳ בכל מדותיו

2) עלי שור : דף סד - דברי השערי קדושה (ד״ה הנה)

3) אבן שלמה : כל פ״א ; פ״ד ס׳ כד ; פ״ה ס׳ ז

4) פחד יצחק:

פסח : יח (כל מצוה בין אדם לחבירו הוי מצוה בין אדם למקום ג״כ)

שבועות : מאמר ז (והלכת בדרכיו, הכרת הטוב, שונא מתנות יחיה)

5) רמב״ן : שמות כ :יג (מקור לבין אדם לחבירו)

6) מכתב מאליהו:

ח״ב דף 160 - מדות האבות

ח״א דף 32 - קונטרס החסד

7) שו״ת חתם סופר : פתוחי חותם (ח״א הקדמה ליו״ד) מההתחלה עד ״...וחפץ הבריאה תשארה מעל״ (בקטע ד״ה בירור השורה ה22) והקטע המתחיל ״נחזור לענינינו (ואם אפשר ג״כ כל מה שבאמצע)

8) העמק דבר : הקדמה לס׳ בראשית (למה נקרא ספר בראשית ספר הישר)

9) שיחות מוסר : ח״א מאמר כ״ו

2 - נס וטבע

1) מכתב מאליהו : ח״א דף 177 - נס וטבע

2) רמב״ן : במדבר ה :כ (המצוות לא תלויות בנסים);

בראשית ו :י״ט ד״ה מכל בשר (דרך ד׳ למעט בנסים)

3) פחד יצחק : סוף חנוכה - רשימה, אות ה. (נס וטבע = גלוי והסתר של אותו אור)

4) שעורי דעת : ח״א שעור ה (ועדיף ללמוד שעור ד + ו ג״כ) ((לנס1) ג״כ מערכת של חוקים)

5) מהר״ל - גבורות ד׳ : הקדמה שנייה (כללי נסים)

דף ז - קטע המתחיל אבל

דף י״א - קטע המתחיל עוד הקשה

דף ט״ו - שלש שורות מלמעלה ד״ה ״כי מפני כך היה יהושע״ - עד סוף ההקדמה

3 - השגחה, שכר ועונש

1) פחד יצחק : פסח מאמר מ״ו, מ״ז, מ״ח (חסד משפט וחסד ויתור)

2) רמב״ן : בראשית טו :ב ד״ה ויאמר אברם (שכר לעוה״ב לא צריך הבטחה גדולה)

3) מכתב מאליהו:

שכר מצוה בהאי עלמא - דף 4

שכר מצוה מצוה - דף 5

צדיק ורע לו - דף 19

4) מהר"ל - תפארת ישראל: פנ"ז; נ"ח; פנ"ט הקטע הראשון; פ"ס; ס"א; ס"ב

5) סמ"ק: מצוה א

6) נפש החיים: שער א פי"ב

4 - גלות וגאולה

גלות

1) פחד יצחק:

i) פסח: סה - ענין הגלות

ii) פורים: לה - גלות אדום

2) שיחות מוסר: ח"א מאמר ב'

3) מהר"ל:

i) נצח ישראל:

פ"א הקטע השני (וכאשר) והשלישי (וכמו כן) (הגלות אינה טבעית לכן הגאולה מוכרחת התחלת לבא)

פי"ז: הקטע הראשון (הבדל בין מלכות הרביעית ושאר המלכויות)

פי"ח: הקטע השני (ועוד) והשלישי (ואמרו) (מלכות רביעית מקבלת שפע עליון, כל זאת הכנה לירושת ישראל)

ii) נר מצוה:

הספר, הקטע הראשון (גומר בדף ט')

דף יח - ריש עמוד - ד"ה ויש בני אדם שואלים עד "כי פרס הוא" - למה ישמעאל לא נמנה בין הגלויות (ועיין עוד בפחד יצחק - חנוכה טו, ב)

4) רמב"ן - ספר הגאולה: שער השלישי הקטע המתחיל ואשר נאמר למה ישמעאל לא נמנה בין הגלויות (ועיין עוד ב מהר"ל - נר מצוה: דף י"ח - ריש עמוד - ד"ה ויש בני אדם שואלים עד "כי פרס הוא" ובפחד יצחק: חנוכה: טו, ב, ואברבנאל - מעיני הישועה על דניאל: המעין ה11 התמר הה')

5) גלות השכינה:

משך חכמה: דברים (עקב) ד"ה ארץ אשר ד' וכו'

גאולה

1) רמב"ן - ספר הגאולה:

השער הראשון עד סוף הקטע המתחיל "ואחרי אשר הגיע "...

השער השני הקטע המתחיל "ואולם "

2) מהר"ל - נצח ישראל: פל"א הקטע המתחיל ובפרק חלק (ישראל נגאלין אפילו אם לא עושים תשובה)

(ועיין פל"ב, הקטע המתחיל ובפרק הבא על יבמתו והקטע המתחיל ואל יקשה (למה בן דוד בא מאומה אחרת))

(ועיין כל פל"ב האם ימות המשיח יתגלה מהר: ופמ"ו מה יהיה מהות ימות המשיח)

ע״ע ברמב״ן בחומש בראשית שמצטט בכל מקום את המעשה אבות סימן לבנים וכגון תולדות כו ג, לך לך טו יב ועוד ועיין ג״כ בפרשיות בחוקתי וכי תבא שהתוכחות הם נבאות על חורבן בית ראשון ושני.

5 - תורה שבעל פה

1) רמב״ם הקדמה לפירוש המשניות (סדר זרעים) (מבט כללי ויסודי)

2) רש״י ריש פרשת בהר (תושבע״פ נתנה בסיני. וכן בברכות ה. ומגילה יט:)

3) רמב״ם : הל׳ ממרים פ״ג הל׳ א (הכופר בתושבע״פ הוי אפיקרס)

4) בית הלוי : שאלות ותשובות - דרוש י״ח (גם תושבע״פ ניתנה בכתב בלוחות ראשונות)

5) ר׳ צדוק הכהן :

i) רסיסי לילה : ס׳ נ״ו (הבדל בין כתב ודבור ועוד)

ii) מחשבות חרוץ : (תושבע״פ = מהות ישראל, ספר יהושע)

iii)מחשבות חרוץ : ס׳ יז (הסתלקות הנבואה היתה ע״י התגברות כח דתורה שבע״פ)

iv) תקנת השבים : דף 68 הקטע המתחיל ואמרו

6) מהר״ל - תפארת ישראל : פ׳ ס״ח (הבדל בין כתב ודבור : עיקר הברית ע״י תושבע״פ)

7) בבא בתרא יב. : (מיום שחרב בהמ״ק ניטלה נבואה מן הנביאים וניתנה לחכמים ; וחכם עדיף מנביא) רמב״ן ומהר״ל שם

8) גטין ס ע״ב :

9) דרשות הר״ן : הדרוש השביעי (כח החכמים)

10) קצות החושן : הקדמתו (כח החכמים)

11) כלי יקר : ויקרא כג :יח (אמור) (למה לא נזכר בתורה בפרוש ששבועות יום מתן תורה)

6 - יסורים ונסיון

1) חובות הלבבות : שער 2 - במהדורת לב טוב דף שט״ו-שי״ח

2) שעורי דעת : ח״ג (הר׳ אליהו מאיר בלאך) - שעור י״ט - יסורין של אהבה

3) פחד יצחק : יו״כ מאמר כ״ו

4) מהר״ל:

i) נתיב היסורין : פ״א, פ״ב (נתיבות עולם ח״ב דף קפ״ט)

ii) דרך חיים על אבות : פ״ד משנה ט״ז

iii) דרך חיים : פ״ה - משנה ג׳ - דף רכ״א ד״ה עשרה נסיון עד סוף הקטע המתחיל אמנם – ענין הנסיון)

5) מכתב מאליהו : ח״ב דף 225 (פ׳ וישב)

6) שיחות מוסר : ח״ב מאמר י״ד

7) נפש החיים : שער ב, פי״א

SECTION FOUR: RAMBAM/RAMBAN

HASHKAFIC SELECTIONS FROM **משנה תורה**:

א. יסודי התורה פרקים א, ב, ז, ח, ט, י - יסודות האמונה, נבואה
ב. ע״ז פרקים א, ב, י״א - תחילת ע״ז, כישוף
ג. תשובה פרקים ג, ה-י, מינים, בחירה
ד. מזוזה פ״ו הל׳ י״ג - דביקות
ה. לולב פ״ח הל׳ י״ב-ט״ו-שמחה של מצוה
ו. גירושין פ״ב הל״כ - רצון הפנימי
ז. שמיטה ויובל פי״ג הל׳ י״ב י״ג - שבט לוי
ח. מעילה פ״ח הל״ח - טעמי המצוות
ט. תמורה פ״ד הל׳ י״ג - טעמי המצוות
י. מקוואות פי״א הל׳ י״ב - טעם מצוות מקוה
יא. ממרים פרקים א׳-ד׳-תורה שבעל פה, דרבנן, תינוק שנשבה
יב. מלכים פרקים י״א, י״ב - משיח

SELECTIONS FROM **רמב״ן** ON **חומש**:

א.בראשית א׳ א׳ - סוד פרשיות הבריאה
ב.בראשית י״ז א׳ - ויקרא כ״ו י״א - הנהגה ניסית - וניסים נסתרים
ג. בראשית י״ח א׳ - מראה נבואה או נראה לעין?
ד.בראשית מ״ט י׳ - מלכות שייך ליהודה
ה.בראשית ל״ד י״ג - שבע מצוות בני נח
ו. שמות ו׳ ב׳ - שמות של הקב״ה
ז. שמות י״ב ב׳ - החדש הזה
ח.שמות י״ג ט״ז - תכלית המצוות
ט.שמות כ׳ ח׳ - זכור את...השבת
י. ויקרא י״ח כ״ה, במדבר ל״ג נ״ג - ארץ ישראל
יא. ויקרא כ״ו ט״ז - נבואת הגלות
יב. דברים י״ח ט׳ - כישוף
יג. דברים כ״ב ו׳ - שלוח הקן

SECTION FIVE: CATCHY TITLES FOR THE FOLLOWING SHIUR TOPICS

1. Messianic Age
2. Christianity / Missionary
3. Cults
4. Superstitions / Ayin Harah / Traditions
5. Bible
6. Tanach
7. Oral Law
8. Halacha
9. Ethics
10. G-d / Spirituality / Religion
11. Philosophy
12. Shabbos / Jewish Year
13. Mitzvos
14. Life
15. Life and Death
16. Relationships
17. Self Improvement
18. Happiness
19. Jewish Family
20. Women
21. Education
22. Jewish History
23. Jewish ID
24. Jewish Sociology / American Jewry
25. Holocaust
26. Israel / Middle East

CATCHY TITLES

1. *MESSIANIC AGE:*

A World To Believe In: What To Expect From The Messianic Age
Who Was Moses And Who Is Mashiach?
Shall We Still Campaign For Mashiach?

2. *CHRISTIANITY / MISSIONARY:*

Missionary Impossible
Jesus Was A Jew, But Can A Jew Be For Jesus?
The Battle For The Jewish Soul - Are The Missionaries Winning?
Jews And Christians Why They Differ
Why Jews Can't Believe In Jesus

3. *CULTS:*

From the Spiritual Supermarket

4. *SUPERSTITIONS / AYIN HARAH / TRADITIONS:*

Superstitions And Old Wives' Tales - How To Tell One From The Other
Gezuntheit And Knock On Wood: Traditions
Snake Eyes: Confronting Evil
Jewish Etiquette: Why? Why? Why? From Mazal Tov To Matza Balls
Baby Naming To Chupah: The Jewish Lifecycles
How To Perform Miracles

5. *BIBLE:*

What Was, What Is, What Will Be: The Eternal Torah
Barrenness In The Bible: The Matriarchs Respond
The Ruth Connection
Explorations Through Exodus

6. *TANACH:*

Ancient Tales... Modern Times...: Explore the Personalities of the Torah and the Relevancy of Their Lives in Our Times

7. *ORAL LAW:*

Midrash: What it's All About
Talmud for (not such) Dummies (No previous knowledge required)
The Oral Law: Did the Rabbis Make It Up or Was It G-d Given
The Architects of the Oral Law

8. *HALACHA:*

Halacha as a Symphony
Halachis Pluralism: Unity in Diversity
Beis Din Challenges of the 90's: Igun and mamzeirus
Whose Baby is it Anyway - Artificial Insemination, Test Tube Babies and Host Mothers.
Lethal Liberties (suicide)
Does it Really Need a Hashgacha or is it Just Politics?

Yarmulkas in the Military and Menorahs on Public Property
Pulling the Plug - Withdrawing Life Support Systems
Prime Minister and Rosh Yeshiva - Whom Do We Follow?

9. ETHICS:

Take 2 Tablets: an Overview of Jewish Medical Ethics
Professional Confidentiality
Jewish Lay and Secular Ethics: Harmony or Conflict?
Can the Turkey Shoot Back? A Jewish Perspective on Animal Rights
Can You Avoid Getting Caught in the Net? (Internet)
Kiruv: Outreach or Outrage
The Baal Teshuva Movement: a Revolution Gaining Momentum
Connecting with Other Jews
Is there a Religious Revival?
Do We Really Have all the Answers?
The One Minute Kiruv Person

10. G-D / SPIRITUALITY / RELIGION:

It Happened in Heaven
Is There a G-d and what's the Difference?
How Free is Free Will?
Free Choice and G-d's Involvement
Delilah: A Missed Opportunity
The Mechanism and Results of Making Positive Choices
How to Recover from a Bad Choice
Reaching the Heavens One Step at a Time
No Recipe for Half Baked Judaism
Against All Odds: The Jewish Mission, Past and Present
The House and the Builder (G-d and the Universe)
Fingerprints (Discovering the Divine Touch)
What Do Jews Believe in and Why?
So, What's the Point? Or The Meaning of Life
The Path of the Heart; A Guide to Spiritual Excellence
Beyond the River - In Search of Meaning
Character Development - Learned or experienced?
Chassidus for Non-Chassidim
Kabbalah: Explore the Secrets of the Universe
Where Do We Go From Here? Judaism's View of the Afterlife
Brought Back to Life: An Understanding of the Resurrection of the Dead
Haven't We Been Here Before? A Jewish Look on Reincarnation
Numbers: The Essence of Hashems Design for the Universe
Nirvana or Netherworld: Heaven and Hell in Jewish Thought
Black Fire on White Fire: The Kabbalistic Power of the Hebrew Alphabet
The Science of Spirituality
Dreams and Nightmares in Jewish Thought
Mazal - When you wish Upon a Star
The Chosen People: Chosen For What
Does Faith in G-d Leave Room for Doubt?
Why Are There So Many anti-Semites?

11. *PHILOSOPHY:*

Free Will vs. Determination
Whose Life is it Anyway? A Jewish Perspective on the Sanctity of Life
Midah Keneged Midah: Poetic Justice
The Way of G-d: A textual study of Classical Kabbalah
Harry Potter And The Philosopher Stone. What's Judaism Got Against Magic

12. *SHABBOS / JEWISH YEAR:*

Shabbos:

Shabbos: Linking Past, Present and Future
Between the Braids (Shabbos)
Lighting the Shabbos Candles
Shabbat: An Island In Time

Elul/Tishrei & High Holy Days:

Hey, Honey (Apple And Honey Rosh Hashanah Dinner)
Pray As You Go (Discover The Beauty Of High Holiday Prayer)
Rosh And Yom. (High Holidays Service)
Yom Kippur: The Best Day Of The Year
Lean But Not Mean (Place To Eat Before Kol Nidrei Or After Yom Kippur Fast)
Bop Until You Drop (Selichot)
Tune In (Be Familiarized With High Holiday Tunes)
Think, Learn, Enjoy… (Get Your Mind In Shape For The High Holidays)
Shake A Leaf (Pre-Packed Arba Minim Sets)
Teshuva: Making Changes That Work
Elul: Reshaping A Relationship
Repentance: Recapturing The Past
The Power Of A Wake-Up Call
Holiday And Holy Days: The Jewish Calendar
Beyond Apples And Honey: Fascinating Insights Into Rosh Hashanna
Yom Kippur - How To Feel Fulfilled On An Empty Stomach

Chanukah:

I Only Want to be a Maccabee
The Hanukkah Experience: Celebrate Hanukkah and Understand the Reason Why

Purim:

Purim Unmasked: Fate and Providence as Revealed in the Story of Purim

Pesach:

The Fifth Son Comes Home (Pesach)
The Quintessence of Karpas
How Much pesach is Too Much Pesach

The Work of my Hands (Pesach)
Have No Fear... It's Just a Kitchen: Preparing Your Kitchen for Passover
What's a Matzah?
On the Night of "The Four Questions", What Happens If You Have Some of your Own?
What Counts During Sefirah?
Lag Baomer: Archer, Bonfires and Mysticism

The Three Weeks:

Learn To Yearn (3 Weeks)
A Time To Weep And A Time To Dance, A Time To Mourn And A Time To Laugh
Breaking Down The Walls (Tisha Bav)
The Destruction Of The Temple - Why Are We Still Mourning After 2000 Years?

13. *MITZVOS:*

Jewish Gastronomy (Kashrus)
I'll Visit Him . . . Next Time (Bikur Cholim)
One Body, One Heart (Chessed)
Honoring Parents After Their Death
E-Z Pass To Eternity: Get Closer To G-D By Adding Meaning To Your Life/Discover The Power Of Each Individual Mitzvah
Keeping Kosher In The 90's
To Pray As A Jew
Israel: Land Of Opportunity
Beis Hamikdash: Microcosm Of The World
Does G-D Really Care About Every Little Detail?

14. *LIFE:*

High Tech or High Strung?: Technology and the Pace of Life
Above the Bottom Line: Challenges of Wealth
Purpose: What's it All About: An exploration of Life From Love to Happiness to Making the world a Better Place.
Pleasure: Explore the Deeper Meaning of Life's Many Pleasures and How to Indulge in Them Wisely
Nisayon: Challenge of a Life Time
Parnasa: In G-d We Trust
How Could He Do That: What to do When You're Angry at G-d
The Sound of Music: The Power of Song in Jewish Thought
When Life Gets Tough… Dealing With The Worst Times And Why They Come To Good People
Who Holds the Keys to Our Freedom?
Finding Focus in Periods of Crisis

15. *LIFE AND DEATH:*

Is there Life After Life? Exploring NDE's and Kabbala
Bridge to eternity ; Traditional Jewish View of death, and Life After Death
The Refrain of Grief in the Song of Life
Life After Life… Heaven And The Other Place. What Comes Next?

16. SELF IMPROVEMENT:

Dan Lekaf Zechus: The Peoples Court
Shmiyah: Is Anyone Listening?
Kaas: What Me, Angry?
Lashon Horah: A Slip of the Tongue
Anger and Ego: Self-Destruction Made Easy
Modesty in an Immodest World

17. HAPPINESS:

The Only Obstacle to Happiness - Reaching that Elusive Goal
Self Esteem and Happiness

18. RELATIONSHIPS:

Love thy Neighbor as You Love Yourself: What Does This Mean?
Motivating Children to achieve their Personal Best
The Art of Jewish Parenting: How to Make Your Child Into a Mentch: How to Improve Your Relationship With Your Child
Tzibur - You Got to Be in It to Win It
Love: Its Meaning, Implications and How to Access Its Deepest Dimensions
How to Create Lasting Friendships
Judaisms Approach to Love, Dating and Marriage
Marriage and Mikveh
Fast and Furious (up-to-speed dating)
Choosing a Lasting Relationship
Tamar: Conditional Love

19. JEWISH FAMILY:

What Families Were, What Families Can Be
The Sandwich Generation: Caught between the Demands of Aging Parents and Family Commitments
Keeping it Together: The Jewish Family

20. WOMEN:

In her Place: Agunot and Wife Abuse
Rebbitzen, Wife, Professional, Mother - Striking the Balance
Marriage, Jewish Style: Obligations and Responsibilities of Husbands and Wives
Separate, but Equal? Jewish Education for Men and Women
The Intimate Connection between Women and Prayer
Yael and Yehudit: Women Praised for Manly Pursuits

21. EDUCATION:

Chinuch: Breaking the Barriers
An Ounce of Prevention
Children are What They See (TV)
Spiritual Partnership: Torah Education Rebbe and the Father
The Makings of a Mentsch - Teaching mentschlichkeit Ethics and Values to our Children

22. JEWISH HISTORY:

How Golden was the Golden Age of Spain?

Crash Course in Jewish History: Triumph of Jewish Survival

23. JEWISH ID:

Bringing Wall Street Wisdom to the Quest for Continuity
Some of My Best Friends are . . . (non-Jews)
The Crooked Mirror: Media and Anti Orthodox Campaign
The Jewish people: Firmly United or Almost Untied?
We're Too Small a People to be a Small People - Maximizing the Return on our Investment

24. JEWISH SOCIOLOGY / AMERICAN JEWRY:

Jewish Stereotypes: Are they True?
The "Jewish Mother" and the "JAP" - American Jewish Stereotypes
My Son/Daughter the Schnorrer (tzedaka gabbai)
Can't Tell the "Ima" from the "Bimah"? or the "Challah" from the "Kallah"? Jewish Jargon - the Vocabulary of the Educated Jew
Whither the American Jew: Facing the 21st Century
Is there a Future for Synagogues in the U.S.?
The Time has Come . . Are We Ready?
The Jew in Golus - How High a Profile?
Not Kristelnacht, But . ..

25. HOLOCAUST:

Was the Holocaust a Divine Punishment?
The Japanese Visa that Saved Thousands
Belief in G-d After Auschwitz
Holocaust and Halacha: Jewish Law in the Shadow of Nazi Persecution
G-d Didn’t Die in Auschwitz

26. ISRAEL / MIDDLE EAST:

Peace . . . And Then What?
Peace begins at Home
A Separate Peace
Peace Process or the Piece Process?
Playing G-d (Rabin's Assassination)
The State of the State at 50+
More Precious than Oil: Water in the Middle East
What the Media Doesn't Tell You About Israel and Why
Are We Truly Religious Zionists?
Hevron and Jerusalem: Heart and Soul
Cloudy with a Chance of Miracles: Yom Ha'atzmaut at the Right Time

OTHER CATCHY TITLES

210 Years in Egypt – Why?
A Lively Discussion
A Matter of Life and Death
A Measure of Truth
A Paradigm of Jewish Anti-Semitism
A Pasture's Conversion to Judaism
An Ancient Secret to a Successful Relationship
And Death Was Good!
Are We Having Fun
Bagels & Cream Cheese: Jewish Soul Food?
Be Fruitful and Multiply
Body and Soul
Chosen and Rewarded Eternity
Contemporary Issues
Could It Happen Again?
Created in the Image of G-d
Creating Time
Dayenu – Isn't it Enough Already?
Days of Creation: Mystical Numbers
Decisions
Destruction of the Temple: Emotional Nostalgia or Contemporary Relevance
Did Moshe Really Love the Jews? Planning a Jewish Holiday
Did Noah Miss the Boat?
Different Strokes for Different Folks
Doesn't the World Revolve Around Me?
Don't Worry Be Happy
E+MC2. Metaphysics, Creation and Relativity
Environmental Issues - A Torah Perspective
Eternity
Eternity: The Inside Story of Chanukah
Ethical Eating
Ethical Issues
Ethical Monotheism
Four Sons and Four Innervoices
Free Agents or Life Contracts
Friends – Who Needs 'Em?
G-d and Nature
G-d, Chanukah and the New Physics
Getting On in Life
Getting the Most out of Life
Giving & Taking, Having & Being
Growth Through Environment
Half-day Holocaust Seminar
Heaven/Earth Where Do We Belong?
Hebrew – The Letters of Creation
Homosexuality – A Jewish Perspective
How to be a Successful Learner
Humor and New Physics

Idol Worship and Nature
If I am not for Myself…Then Who Can I Count On?
Inner Wisdom
Inner Wisdom
Innerspace
Interpersonal Relationships
Into the Garden of Eden
Into the Garden of Eden
Introduction to Kabalah
Is Life so Simple? The Essence of Matzah
Is the World Upside Down?
Is There Anything Good About Death?
Is This Your Land?
Is your Soul Crying? Insights into the Shofar
Isaac: Endurance and Survival
It's a Man's World but Tomorrow is for Women
Judaism and Homosexuality
Judaism and Issues of Life and Death
Judaism and Sensuality
Judaism and the Environment
Judaism Faces the World
Kaballistic Aspects of Creation
Life in the 90s
Light My Fire
Lively Tu B'Shevat "Sedar"
Living Jewish
Love, Dating and Marriage
Making Peace with the Devil
Me – Pray?
Natural Reality – Finding G-d in Nature
Old Age and Illness: Blessings From Above
Old Age and Illness: Blessings from Above
Overnight Success
Personal Slavery, Personal Exodus
Personal Space
Philosophical Insights
Philosophical Insights
Philosophical Proving
Physical Beauty – Spiritual
Prayers & Blessings – The Power of Connection
Purim – The Inside Story
Q&A on Judaism
Revolution and Metamorphosis – A Passover Primer
Sensuality - A Jewish Perspective
Shabbat – Day of the King
Shabbat: The Time Space Interface
Soulular Genetics
Stairway to Heaven – An Encounter with G-d
Story Time
Straight Talk

Sukkot and Yom Kippur – The Cosmic Connection
The 3 Secrets of the Human Personality
The 3 Secrets to a Long Life
The 4 Questions: Why Are We Asking?
The Chosen People
The Chosen People: Are We Racists?
The Complete You
The Crossing of the Sea
The Devil's Day Off: Insights into Yom Kippur
The End of Time
The Exodus: Would YOU have left?
The Highway of Life
The Individual and the Community
The Individual's Society
The Jewish Secret of Self-Actualization
The Jewish Woman
The Knowing Heart
The Measure of a Person
The Naked Truth
The Perfect Person
Peace and the Middle East
The Philosophy of Giving
The Power of Connection – The Spirituality of Blessings
The Power of Creation
The Power of Speech
The Power of Words
The Power Within
The Pride of Shame
The Rainmaker
The Secret of Jewish Love
The Song of Life
The Spirituality of Shabbat
The Spirituality of Time
The Tower of Babel
The Tree of Knowledge
The Ultimate Gift
The Ultimate Sacrifice
The Woman and the Serpent
The World and You
Thirtysomething
Three Steps to a Complete Life
Tomorrow is for Women
Treading Water
Truth or Consequence
Under My Thumb
What's Going On?
What's the point of Being Jewish?
The Disputation
When is Vacation?
When Time Stops

Why We Believe
Witchcraft & Slavery
Women in Judaism
Women's Issues

SECTION SEVEN: READING LIST

A-ENGLISH AND CONTEMPORARY SEFORIM

Women

Aiken, Lisa: *To Be A Jewish Woman* (Aaronson)
Brayer, Menachem; *Jewish Women In Rabbinic Literature*, [2 vols] (Ktav)
Ellinson, Elyakim; *האשה והמצוות*[1]
Gray, John; *Men are from Mars, Women are from Venus*
Kaufman, Michael; *Feminism and Judaism*
Kaufman, Michael; *Love, Marriage and Family in Jewish Law and Tradition*
Kaufman, Michael; *The Woman in Jewish Law and Tradition*
Kornbluth, Sarah Tikvah and Doron, (editors); *Jewish Women Speak About Jewish Matters* (Targum/Feldheim)
Meiselman, Moshe; *Jewish Woman in Jewish Law* (Ktav)
Nissel, Menachem; *Rigshei Lev – Women and Tefilah: Perspectives, Laws, and customs* (Targum)
Ner Le'Elef books on *Women's Issues I and II*
אהל רחל
הרבי מביאלא; (זכות נשים צדקניות - 2 כרכים) *מבשר טוב*

Intermarriage

Heritage House video:	*The Love and Legacy Seminar*
Reform Video:	*When Love Meets Tradition*[2]
Web Site:	www.whymarryjewish.com

Oral Law

- *Primary:*

The Ner Le'Elef Book, *The Oral Law*
Kaplan, Rabbi Aryeh, *Handbook of Jewish Thought*[3] (Meoznaim)
Lempel, Tzvi, *Dynamics of Dispute*
Schimmel, Harry, *The Oral Law* (Feldheim)

רמב״ם : הקדמה לפירוש המשניות - (the 2nd half)
מהר״ל : באר הגולה

- *Secondary:*

שמות כא ב: Rabbi S. R. Hirsch, Horeb pg. 30
אור החיים : ריש בחוקותי ההסבר הד׳
אור החיים : ויקרא יד : לה
אור החיים : פרשת תזריע יג לז ד״ה ונראה

---

[1] (הסתדרות הפדרציה הציונית העלמים המחלקה לתרבות תורנות - 3 כרכים) (Also in English)
[2] Order on the Web: www.directcinema.com
[3] Chapter 9 to the end (see also chapter 10-13)

גיטין ס : דרש רבי יהודה בר נחמי
דברים יב :כא
דברים יז : ח-יא
דרשות בשו"ת בית הלוי דרוש יז
דרשות הר"ן דרש יא
הל' שחיטה פ"א ה"ד :
חגיגה ג :
חולין כח. דתניא
ילקוט שמעוני, כי תשא (בסוף)
כוזרי–מאמר ג לה
מגילה יט : כל מה שתלמיד ותיק עתיד
מהר"ל תפארת ישראל פ' ס"ח וס"ט
מכתב מאליהו ח"ה דף 216
מנחות דף כט : בשעה שעלה משה למרום
סדר עולם רבא פ' כז (דף צח) : עד כאן היו הנביאים ביאור הגר"א שם
סמ"ג הקדמה
ספר המצות השרש השני ורמב"ן שם
ספר העיקרים ג – כג
פאר הדור ח"ג
פיה"מ הקדמה לפרק חלק".והיסוד השמיני
פרי מגדים פתיחה כוללת לאורח חיים
ר צדוק הכהן : מחשבות חרוץ דף 113& 119, 2-141
ר צדוק הכהן : צדקת הצדיק ס' קעז
ר צדוק הכהן : רסיסי לילה דף 157 - 156
ריטב"א : ערובין יג : אלו ואלו דברי אלקים חיים
ריטב"א : ראש השנה טז
רמב"ן דברים יז יא
רמח"ל, מאמר העיקרים פ"י
שבת לא.
תוספות יום טוב – הקדמה לפרושו (ריש ברכות)
תורה תמימה ויקרא כג ד ס' יט.

Cardozo, Nathan T. Lopes - *The Infinite Chain*[1] (Targum)
Fendel, Zechariah, *Anvil of Sinai* (Hashkafah Publications) -chaps. vii & viii
Rabinowitz, Rabbi A.H., *The Jewish Mind*[2] (Hillel Press)

The Chosen People

- *Primary:*

דרך ד' ח"ב פ"ד
Kaplan, Rabbi Aryeh, *The Handbook of Jewish Thought*: chap 4, Israel
Milevsky, Rabbi Uziel, *Jew and Gentile: A Complex Relationship*[3]
The Ner Le'Elef Book, *The Chosen People*
"*World Perfect*" - Seminar on the Chosen People appears on the Aish Hatorah Web Site.

---

[1] Especially pg. 91 - 125 but also pg. 131 - 175

[2] Deals with the Oral Law, the Halachic process, and the relationship between הלכה and contemporary issues like science and the State of Israel.

[3] (Jerusalem Echoes, Ohr Somayach Audio Library, M13): He describes the חטא אדם הראשון קנאה, תאוה וכבוד as sins of קין and דור ההפלגה of חטאים and subsequent אבות were מתקן each one of these. He continues the historical unfolding from there until משיח.

- *Secondary:*

כוזרי : מאמר א :צה

; רמב״ם : משנה תורה all of first chap. of הל׳ עבודה זרה

Feldman, Rabbi Emanuel, *On Judaism* (Shaar Press) - chap. entitled Jews and Non-Jews, pg. 258.

Cordozo, Rabbi Nathan T Lopes, *Between Silence and Speech* (Aaronson): pg. 35-48; 87-99

Gottlieb, Rabbi Dovid, *The Informed Soul* (Artscroll): chap. entitled "The Chosen People".

Prager, Dennis, *The Eight Questions People Ask*: Ques. 5, What is the Jewish Role in the World?

Allswang, Benzion, *The Final Resolution* (Feldheim): chap. 2-4

Discovery Booklet - section on the 7 Wonders of the Jewish People

Anti-Semitism - Prager and Telushkin

- *Audio:*

Bulman, Rabbi Nachman; Kuzari-Contrast Between Jewry And The Nations (NB326)*

Milevsky, Rabbi Uziel; 70 Languages of the Torah (M18)*

Milevsky, Rabbi Uziel; Destroying Amalek (MM55)*

Milevsky, Rabbi Uziel; Do Not Deceive Convert or Stranger (MM7)*

Milevsky, Rabbi Uziel; Jew and Gentile: A Complex Relationship (MM13)*

Milevsky, Rabbi Uziel; Laws of Loans and Interest (MM8)*

Milevsky, Rabbi Uziel; Love Strangers; Fear G-d, Serve G-d (MM57)*

Milevsky, Rabbi Uziel; Mitzvot 258-262 Gentile Customs (MM26)*

Milevsky, Rabbi Uziel; Relationships with The Gentiles (MM56)*

Tatz, Rabbi Dr. Akiva; Jew and Non-Jew (TZ84)*

Tatz, Rabbi Dr. Akiva; Jews in Non-Jewish Society (TZ121)*

Wasserman, Rabbi S.; Of Jews And Gentiles (A34)*

*Jerusalem Echoes, Ohr Somayach Audio Library

The Noachide Laws:

אנציקלופדיה תלמודית : ערך בן נח

Lichtenstein, Rabbi Aaron, *The Seven Laws of Noah* (The Rabbi Jacob Joseph School Press), chaps. 1 & 9

Cardozo, Rabbi Nathan T. Lopes, *The Infinite Chain* (Targum), pps. 61 - 65

Schwartz, Rabbi Yoel; אור לעמים [1]

Contemporary Halachic Issues

Bleich; *Contemporary Halachic Problems* [Ktav}

The Journal of Halacha and Contemporary Society[2] (Jacob Joseph School)

---

[1] A comprehensive guide to the 7 Noachide Laws and the moral obligations of all nations (Hebrew).

[2] Covers a vast range of fascinating topics from which enticing shiurim can be prepared. It covers topics such as medical, legal and financial issues, our relationship with non-Jews, our relationship with American law, technology on Shabbos, the Jewish attitude towards worldly occupation, Land for peace and others.

Proofs of the Torah

- *General:*
  The Ner Le'Elef Book, *Proofs*
  Kaplan, Aryeh, *If You Were G-d* [NCSY]

- *Proofs For The Existence Of G-D:*
  Hick, John H., *Philosophy of Religion* (Foundations of Philosophy Series).
  Johnson, Paul, *The Quest for God*[1] (Harper Perennial, 1996)

- *Sinai & -Miracles:*
  Kelemen, Lawrence, *Permission to Believe*
  Kelemen, Lawrence, *Permission to Receive*
  Coopersmith, Yitzchak, *The Eye of a Needle* (Feldheim) pg. 43 63
  Fendel, Zechariah, *Anvil of Sinai* (Hashkafah Publications) chap iv.
  Audio: Gottlieb, Rabbi, *Historical Verification of the Torah* (series of 5 tapes)

- *Prophecy:*
  רמב״ם - Intro. to פירוש המשניות, first part
  רמב״ם - משנה תורה, הלכות יסודי התורה, last 3 chaps.
  Kaplan, Aryeh, *Handbook of Jewish Thought* (Moznaim), chaps. 6& 8
  ספר נבואה והשגחה ע״י ר׳ מאיר שמחה סוקולובסקי (Also appears in English)

- *Prophecies Come True:*
  נבואה והשגחה, מאיר שמחה סוקולובסקי (appears in English also)
  Novick, Rabbi Nissan Aryeh, *Fascinating Torah Prophecies, Currently Unfolding*[2]

- *Claims Of Other Religions and Missionaries:*
  For a brief overview, read:
  Kaplan, Aryeh; *The Real Messiah, A response to Missionaries*
  For a more in-depth understanding see:
  Singer, Rabbi Tovia; *Let's Get Biblical*, Better yet, get his tapes.
  רמב״ן - ספר הויכוח (in כתבי הרמב״ן, vol. 1)
  רמב״ם - אגרת תימן
  רמב״ם, הלכות מלכים, last פרק, 1st הלכה
  Kaplan, Aryeh, *The Jewish Messiah*
  תשובות רד״ק לנוצרים[3]
  אברבנאל - פרוש על ספר דניאל (אילת השחר) בכמה מקומות
  שו״ת הרשב״א חלק ד תשובה קפז ביאור כמה פסוקים
  For further info. contact - *Jews for Judaism* jewsforjudaism.org

- *Archeology*[4]*:*
  Keller, Werner, *The Bible as History*, (Bantam)
  Bronner, Leah, *Biblical Personalities and Archeology*
  See articles on the Aish Hatorah Web Site.

---

[1] Sociological, Personal, Historical And Philosophical Insights Into G-D And Religion.
[2] Although this book has valuable information it is full of inaccuracies and fanciful translations. Therefore check all sources from this book.
[3] (ליקוט מתוך פירושו על כמה מזמורים) מודפס בסוף ספר חסרונות הש״ס
[4] It is difficult to recommend any one book on archeology. Some of the best books are outdated but valuable nevertheless, ie.:

Codes[1]*:*
Witztum, Doron, *The additional Dimension (Hamemad Hanosaf)*, 1988

Suffering

Berkowitz, Eliezer, *The Hiding G-d of History*
Frankl, Victor: *The Will To Meaning*
Frankl, Victor: *Man's Search for Meaning*
Frankl, Victor: *The Unconscious G-d*
Gottlieb, R. Dovid, *The Informed Soul*
Kubler-Ross, Elizabeth, *On Death and Dying*
As In Heaven, So On Earth
Aiken, Lisa, *Why me, G-d?* (Jason Aaronson)

The deepest insights into suffering and our responses to them can be gained from a study of תהילים and the מפרשים (see especially the מלבי״ם). See for example:

כב: ב -ו
כג
נה: ב – ט
עז: ב -י

איוב

מהר״ל נתיבות עולם, נתיב היסורין
דרך השם חלק ב פ״ו
השואה, הרב יואל שוורץ והרב יצחק גולדשטיין (ליבוביץ)
רמב״ם :מורה נבוכים :ג-י

Other:
Schlesinger, George N., *The Problem of Suffering*, in *Encounter*
Frand, Rabbi Yissocher, *In Print*, pg. 225, A Jewish Perspective on Suffering (Artscroll)
Garden of the Souls - Rebbe Nachman on Suffering, translated and edited by Avraham

---

[1] One of the best debates on the validity of the codes appears in *Jewish Action* magazine, Spring 1998. Dr. Barry Simon critiques the codes and Doron Witzum, who together with professor Eliyahu Rips has worked most extensively on the codes, defends them as does Daniel Mechanic. Also very good is torahcodes.co.il on the Web as well as Aish HaTorah's Web Site.
Codes appear in many books, including:
Arachim and Discovery Books, and Rabbi Nisan Aryeh Novick's book, *Fascinating Torah Prophecies*. There is also a lively debate in two editions of Chabad's science journal, Be'or HaTorah. Some of the discussion has taken to the Web, see
http://cs.anu.edu.au/~bdm/dilugim/WNP
http://cs.anu.edu.au/~bdm/dilugim/torah.html
For links to may sights talking on this subject see www.math.gatech.edu/~jkatz/Religions/Numerics which gives a full listing of sights including the claims and counter-claims being made by Christians, Moslems and others.
The best-selling book on the codes is the book by that name by Michael Drosnin. However, Orthodox proponents of the codes reject his book as being overly speculative and unscientific. As of writing Doron Witzum is about to publish a book on the subject.

Greenbaum (Breslov Research Institute)
Lamm, Rabbi Maurice, *The Jewish Way in Death and Mourning*
Kay, Alan, *A Jewish Book of Comfort* (Jason Aronson)
Wolpe, Rabbi *(*in Kaye), *The Healer of Shattered Hearts*
Wiesel, Elie, *Night*
Zbrowski, Mark, *People in Pain*
Friedlander, Albert, *Suffering: A Jewish Perspective*
R.S.R. Hirsch, *Horeb, 11 Training Through Suffering*
Rabbi Ezriel Tauber's books[1]

B-EDUCATION, KIRUV AND PROGRAMMING

Programs and Rabbinics

AJOP; *Effective Outreach Programs*
AJOP; *From Misha to Moshe*
Apisdorf, Shimon – familiarization with full set of festival primers, e.g. *One Hour Purim Primer, Passover Survival Kit* etc.
Herring; *The Rabbinate as Calling and Vocation* - This is a must for anyone thinking about taking a pulpit position.

NJOP - Familiarization with all 4 NJOP programs, e.g. video and booklet on beginner service as well as with Pardes Booklets, and Sorscher, Moshe; *Companion to the Rosh HaShannah Prayer* and *Companion to the Yom Kippur Prayer*
Rabbi Yisroel Roll's; websites: www.whymarryjewish.com and www.encounterusa.com

Education

ר׳ חיים פרידלנדר, מסילות בחנוך
רבי מסלונים, נתיבות שלום : חנוך
ר׳ וולבה, זריעה ובנין בחנוך
פרידמן, נפש הישיבה

Kohn, *Punished by Rewards*
Holt , *How Children Learn*
Holt, *The Optimistic Child*
Holt, *The Unschooled Mind*

C-CLASS RESOURCE RESEARCH MATERIALS

Shortcut references [not exhaustive or comprehensive]

Reference

[1] Rabbi Tauber deals with suffering in many of his books. See especially his book on the holocaust.

Encyclopedia Talmudit
Encyclopedia Judaic
Otzar Yisrael - Eisenstein

Michlol HaaMamarim [3v]
Otzar HaAgadah [3v]
Torah Haktuva V'Hamesurah [3v] – Hymen

Hashkafah Encyclopedia: "אספקלריא"
The Jewish Encyclopedia of Moral & Ethical Issues by Nachum Amsel
Ramban – index to R. Chavel editions at back of Kol Kisvei HaRamban v2

Chumash/parsha

Bina Bamikra - R. Yakovson
Haghaot Bparshiot HaTorah – R. Nachshoni
Succas Dovid – R. Dovid Qviat
Shabbath Shiurim - R. Mordechi Miller
Torah Lodaas- R. Matis Blum
Yated Neeman - hebrew Friday edition "Sof Shavua" parsha/hashkafa by R..Veisfish (Yeshivas HaRan)
Lilmod Ulelamed

Nach

R. Bachrach series
Parshiot B'Sifrei HaNeviim - R. Ytzchak Levi
Demuyot BaTanach - R. Gueyteyen

Halacha

Aruch Hashulchan
Journal of Halacha and Contemporary Halacha [RJJ]
Techumin series [Tzomet]
Hegyonei Halacha - R. Mirsky
Contemporary Halachic Problems [3v] - R. J.D. Bleich
Hamoadim BaHalacha - R. Zevin

Hashkafa/Ethics/Personal & Spiritual Growth

Reference:
- Derech Hashem
- Handbook of Jewish Thought – R. Kaplan

Rabbi Kaplan books/pamphlets
R. Pliskin books
R. Tauber books/tapes
R. Kirzner tapes

R. Krohn tapes (great resource for stories)
R. Dovid Weinberger tapes (hashkafa of gedolie haachronim)
Shoah – Artscroll
Maharal: Emerging Patterns – R. Rosenblatt
Jewish Observer (there are some real treasures there if you search)
Jewish Encyclopedia of Moral and Ethical Issues – R. Amsel
Anvil/Legacy/Challenge of Sinai – R.Z. Fendel
Mirrors of our Lives – Rebetzin Pavlov

Prayer

Aiken, Lisa
Donin, Rabbi Hayim HaLevy; *To Pray as a Jew*
Kook, Rav; *Olat Reiyah*
Munk, Rabbi E.; *The World Of Prayer*

Science

Techumin – Tzomet

Internet

Ohr.edu
Aish.com
613.com
Torah.org

D-HISTORICAL AND SOCIOLOGICAL

General History

Johnson, Paul; *A History of America*
Johnson, Paul; *Modern Times,* A history of the 20th Century
Roberts, J.M.; *The Hutchinson History of the World,* From book three on

General Jewish History

R' Berel Wein's series on General Jewish History:
- a – Echoes of Glory (classical era – 750)
- b – Herald of Destiny (medieval era 750-1650)
- c – Triumph of Survival (modern era 1650 – 1996)
- d – Faith & Fate
- 4 part tape series: "Travels Through Jewish Heritage"
- History book on Modern American Jewish History: Triumph of Survival

Johnson, Paul; *A History of the Jews*
Telushkin and Prager: *Why the Jews?* (Anti-Semitism)

Wein, Rabbi Berel; *History Books and Tapes*
See Ner Le'Elef book on *The Chosen People*.

History of Israel

Sachar, Howard; *A History of Israel* (vol. 1 & 2) (Only first vol. is required) – this is a very comprehensive history, written from a completely secular perspective.
Alon, Amos; *Fathers and Sons* is a much easier, briefer history of Israel than Sachars. It goes up until about the 1960's.
For something in between: Conocuse O'Brian's work, The Siege, is best.
For the religious role in Zionism in its early years, especially in the Hovevei Tzion the best address is:
Luz; *Parallels Meet*

American History - General

For a complete overview of the American people:
Johnson, Paul; *History of the American People*, Despite its minor factual errors, it's still one of the best.
Evans, Harold; *The American Century*, Knopf, $50 1998/9, Comes with lots of pictures and sidebars, very readable.

American History - Jewish

The best histories are old:
Glazer, Nathan; *American Judaism*, Short and to the point; the others are in the guise of sociology:
Neusner, Jacob; *American Judaism*
Silberman, Charles; *A Certain People* and
Sklare, Marshall; *American Jews* are all worth reading in that order, although it is enough to stop after the first two.
For a more up to date and thought provoking presentation:
Gordon, Daniel; *Does the World Need the Jews?*
For the history of the Russian Immigrants:
Howe, Irving; *World of Our Fathers* (abridged edition)
Wein, Rabbi Berel;

Holocaust

The most important holocaust books to read are any of those which show the inspirational responses of Jews drawing on their Yiddishkeit. However, it is also worthwhile gaining some general background to the subject:

For a hashkafic overview the best is Rav Yoel Schwartz's book. The Hebrew version is called שואה. The book has also come out in English.
Also good is:
Berkovits, Eliezer; *Faith After the Holocaust*
The best overall history of the holocaust is:
Hilberg, Raul; *The Destruction of European Jews*, especially the Introduction chapters and

the three Conclusion chapters.
Goldhagen, Daniel; *Hitler's Willing Executioners,* is good in showing the role of the non-Nazi German .
Lucy Dawidowitz's work, The War Against the Jews, 1933-45, is a good substitute for Raul Hilberg's.
Wyman, David, *The Abandonment of the Jews,* shows the failure of the American government to respond to the killing
Goldberg, Michael; *Why Should the Jew Survive,* is an excellent critique of the new 'Holocaust Judaism' which abounds in certain circles today.
Ner Le'Elef book on the *Holocaust* is in advanced stages of preparation

Western Thought

Durant, Will; *The Story of Philosophy,* is probably the best
Though some of the books labeled *An Intellectual History Of Western Man,* provide a more usable knowledgeable base.
Best amongst these is:
Bronowsky, J. and Mazlish, Bruce; *The Western Intellectual Tradition*.
For a more academic book, try:
Baumer, Franklin; *Modern European Thought.*

Contemporary American & General Western Society

Bloom, Allan; *The Closing of the American Mind,* First section
Carter, Steven; *The Culture of Disbelief*
Fromm, Erich; *The Sane Society* (or any other Fromm book on society e.g. *In Fear of Freedom*)
Frankel, Victor; *Man's Search for Meaning; The Will to Meaning; The Unconscious G-d*
Ner Le'Elef book on *American Society.*

Contemporary Jewish

Abrams, Howard; *Faith or Fear*
American Jewish Yearbook
CJS Study Summary on American Jewry – 1992, 2002.
Dershowitz, Alan; *The Vanishing American Jew*

E-MANAGEMENT AND LEADERSHIP

The following are available from the Ner LeElef resource library.
E-mail: Nerlelef@barak-online.net

The Top Four:

Of the four best books I have to recommend, three of them are short and easy to read:
Lowe, Janet; *Jack Welch Speaks*[1] *(Wiley, 1998)*
Johnson, Spencer and Blanchard, Kenneth H.; *Look Who Moved My Cheese*[1]

[1] During his time, Jack Welch was possibly the most successful CEO of any major company. (He has just finished his term.) The book is not organized that well, but it is full of wisdom and is written in a simple, readable form.

Johnson, Spencer and Blanchard, Kenneth H.; *The One Minute Manager*[2]
The fourth book requires more work to get through, but it is well worth your while:
Covey, Stephen R.; *The Seven Habits of Highly Successful People*[3],
Other Valuable Books and Journals:

In Search of Excellence[4], by Tom Peters, Waterman
The McKinsey Way[5]
The Harvard Business Review[6]
The Fifteen Minutes on Leadership[7]
The Harvard Book on Management[8]
The Circle of Innovation[9] by Tom Peters
First, Break all the Rules[10] by Marcus Buckingham and Curt Coffman

How to Win Friends and Influence People, Carnegie
The Power of Positive Thinking, Peale, Norman Vincent
First Things First, Covey
Fundraising, Edles, Peter
Fundraising Fundamentals, Greenfield
Data Management and Fundraising, Vinitzky

---

[1] An excellent book on how to develop the enthusiasm to be in a state of constant change to meet the fast-changing challenges of the environment. Short and easy to read, though it relevance to a Torah-mosad needs to be carefully thought out.

[2] This book ought to be sub-titled, 'How to manage staff so that they will manage themselves.' It is based on behavioral principles and its success led to a whole slew of follow-ups including *Leadership and the One Minute Manager.*

[3] A thinking, intelligent organizational leader will find a lot in *The Seven Habits* which rings true. The book stresses the need to really change your character, and not just work on techniques, if one is to become a successful leader. There are today on the market many *Seven Habits* follow-ups, most significantly, *First Things First*.

[4] This was an 'earlier generation' best seller. The authors study the best companies and identify eight factors, which are common to them all. Although a little long-winded, this book is full of wisdom.

[5] A former McKinsey employee shows how the famous McKinsey business-consulting firm identifies, analyses and resolves problems. It has useful information on how to brainstorm, how to interview and how to deal with hostile staff.

[6] An excellent monthly magazine

7 Part of a series, it is a short and basic introduction to management.

8 This is a part of the Harvard series on business. The book is not worth reading from cover to cover, unless you are slightly academically inclined. But the book does have good articles on what motivates staff and what comprises a good working environment. I have not looked at the other books in this series, though their reputation is good.

9 This is the same author as In Search of Excellence (above). It is full of useful information on goal setting, creative thinking and management in general.

10 Based on a huge survey of managers, it has a lot of basic information on good management and leadership.

Non-Profit Management

Today, there are also numerous books on management of non-profit organizations. Many of these books have the advantage of presuming that the reader has no experience in budget making, fund-raising or goal setting. I have not found any single book in this series which I would put on the must-read list, though each of them has useful information:

Managing the Non-Profit Organization, *Drucker*

Miscellaneous

How to Win Friends and Influence People[1], by Dale Carnegie.

Audio

Interviews and Resumes[2] by Jonathan Taub.

Fundraising:

The following is a list of some cassettes and books on fundraising. Books on sales are also included, as some of the fund-raising technique overlaps with that of sales.

10 Commandments of Fundraising
13 Fundraising Stories
5 Habits for Successful Fundraisers
Maximizing Your Fundraising Meetings
All four audio-tapes by Rabbi Yitzchak Greenman. They are a part of a five part series of tapes on fundraising put out by Aish Hatorah.

Advanced Selling Strategies, Tracy
Audio, The proven system practiced by top salespeople

Mastering the Art of Selling, Hopkins
Audio, Teaching the essential skills of persuading a prospect to buy

Campaign Planning: Insuring a Beginning, Mid #1 & #2 by Rabbi Shimon Pepper
Audio, from the 12th AJOP Convention, 2000

Data Management & Fundraising, Vinitsky
Audio, From the 12th AJOP Convention, 2000

Fundraising by Rabbi 'Lazar' Rosner

---

[1] After all this time!, still the best book of its kind. There is also a very good set of tapes of the same name.

[2] This is a talk, which Rabbi Taub gave to one of the Ner LeElef programs, CLS.

Audio, given on one of the Ner LeElef programs, Talmidei Aron

Fundraising Issues, by Rabbi Yitzchak Berkowitz
Audio, given on one of the Ner LeElef programs, CLS.

Fundraising: Community Analysis/How to Get an Appointment by Rabbi Yitzchak Hutner
Audio, given on one of the Ner LeElef programs, CLS.

Sales

Underhill, *Why We Buy*
Graham, *Keep the Honey Coming*
Hopkins *Mastering the Art of Selling* –tape
Ziglar, *Secrets of Closing the Sale* – tape
Tracy *Advanced Selling Strategies* –tape
Pepper, *Anatomy of Solicitation* - tape

F-SCIENCE AND EVOLUTION

Science

There are a huge number of good science books that have been written for the layman. We have given only a sampling of books here leaving out well known science writers such as Carl Sagan and Heinz Pagels (The Cosmic Code, Perfect Symmetry and Others) and omitting many well read books like Stephen Weinberg's *The First Three Minutes* and James Gleick's *Chaos*[1]. In addition, science is constantly changing and progressing and it is only really possible to keep up to date by reading regular science articles. The N.Y. Times Tuesday science supplement and the monthly *Scientific American* are the most readable. *Scientific American* is also available on the Web, although in a very truncated form.

- *Primary*

Slifkin, Nosson; *Science of the Torah*

Ner Le'Elef Book, *Science*

Pollack, Lewis - *Fingerprints of the Universe* (Artscroll) Relevant chapters on the Big Bang, Evolution etc., very readable although a bit long winded

Davies, Paul - *Superforce* (Simon and Shuster 1984) - for an introductory but still in depth catch up of all aspects of the new physics.

Brody, David Elliot and Brody, Arnold R. - *The Science Class You Wish You Had* (Perigee 1997)- The easiest reading of the science books mentioned here. Includes all the basic laws of physics as well as of biology and places them in historic context.

Jastrow, Robert - *G-d and the Astronomers*

Schroeder, Gerald I., Ph.D., Genesis and the Big Bang, (Bantam). Formerly an MIT professor, Dr. Schroeder; compares contemporary theoretical physics and classical Jewish sources to reveal an almost identical description of the creation and age of the universe.

[1]The best science writer is Paul Davies. We recommend any of his books.

Available at your bookseller or inquire to <2001@aish.edu>. Also available on cassette from <2001@aish.edu>
Dr. Shroeder's more recent book is The Science Of God, published by Free Press of Simon & Schuster.

- *Secondary*

Zee, A. - *Fearful Symmetry: The Search for Beauty in Modern Physics* (Collier Books, MacMillan Publishers) - (a more powerful book than this is Capra, Fritjof - *The Tao of Physics* (Random House) but is problematic because of its contrast of physics to Eastern Religions). Zee's book gets more advanced after the first few chapters.

Broad, William and Wade, Nicholas - *Betrayers of the Truth: Fraud and Deceit in the Halls of Science* (Simon & Schuster)

Johnson, George - *Fire in the Mind: Science Faith & the Search for Order* (Knopf) - Examines why people search for order; suggests that both scientists and religious people ask the same basic questions; compares point by point the stories that science and religion tell of how the world began, what it is made of, where life came from, and what the future holds.

- *The Big Bang*

Scientific American, Oct. '94, Peebles and Schramm - *The Evolution of the Universe*. Sep. '94, *Gone With a Bang*; Nov. '99, pg. 36 Krauss and Starkman – *The Fate of Life in the Universe*.
For a full account see Steven Weinberg, *The First Three Minutes*, or James S. Trefil, the *Moment of Creation*.

For sources comparing the Big Bang Theory with Creation see:
i-Schroeder - *Genesis and the Big Bang* - pg. 8 - 89 (especially 63, 67, 88)
ii-Aviezer - *In the Beginning* - pg. 10 -12

- *There are in addition many other "Science and תורה" works such as:*

Carmell, Aryeh and Domb, Cyril - *Challenge* (Feldheim) - written in the 60's, very outdated, but lots of useful information for someone who is up to date on his physics from other sources. Not to be used as a primary text book.

The B'Or Ha'Torah Publications;

Proceedings of the Associations of Orthodox Jewish Scientists;

Encounter: Essays on תורה and Modern Life;

Fusion: Absolute Standards in a World of Relativity

Leo Levy's תורה & Science: Their Interplay in the World Scheme

Elie Munk's commentary on חומש (an expanded version of his book, In the Beginning);

For those with a bit more of a physics bent, Zvi Feier's notes on his translation of the Malbim.

- *Other Science Books:*

Horgan, John - *The End of Science* - The book claims that science is fast reaching its outer limits. Very readable coverage of many areas including religion and science and interviews with many leading scientists. It is also more up to date than most of the other books quoted here. (Broadway Books, N.Y. 1997).

Davies, Paul - *G-d and the New Physics* - On religion and science. No book on religion and science has really impressed me but this comes closest. (Penguin 1983).

Hawking, Stephen - *A Brief History of Time* (Bantam 1988) First half of book comprises a good introduction to relativity and quantum physics. Chapters on black holes tougher going.

Hotstadter, Douglas - *Godel, Escher and Bach: An Eternal Golden Braid* (Basic Books, N.Y. 1970) is a classic prototype of the unity of the world approach.

Kuhn, Thomas - *The Structure of Scientific Revolution* (U. of Chicago Press) A serious academic work, fascinating nevertheless which deals with paradigms in science.

Philip Johnson: *Reason In the Balance* (in addition to *Darwin On Trial*)

Evolution

Ner Le'Elef Book, *Evolution*
The most powerful book in favor of evolution is*:* Richard Dawkin's *The Blind Watchmaker* (Norton and Co., N.Y., 1986)
plus the many books churned out by: Steven Jay Gould (e.g. *The Panda's Thumb*; W.W. Norton 1980).
Daniel Dennet's, *Darwin's Dangerous Idea* completes the trilogy.
The best critiques of evolution are specialized, coming mainly from microbiology.
Michael Behe's *Darwin's Black Box* show how organisms are irreducibly complex; Michael J. Denton's *Nature's Destiny - How the Laws of Biology Reveal Purpose in the Universe* (Free Press 1998) shows how the laws of biology reveal purpose in the universe. He is also author of *Evolution, A Theory in Crisis* (1984).
Although Philip Johnson's books, *Darwin on Trial*, are more up to date. These represent broad critiques of Evolutionary Theory.
For a powerful argument defending the evolutionary approach read *Tower of Babel* by Robert Pennock (MIT Press, Cambridge, Mass., 1999) (The book is subtitled *The Evidence against the New Creationism*.)

Munk, Elie - *In the Beginning* (Feldheim) - Jewish approach to evolution based purely on mainstream meforshim.

Spetner, Lee, *Not by Chance!* shattering the modern theory of evolution (Brooklyn, Judaica Press, 1997) primarily shows that random mutations rather than increasing the information of a biological system, usually decrease it.

Behe, Michael, *Irreducible Complexity*, A critical study by Dr. Michael Behe, Professor of Biology at Lehigh University, of living systems which he contends could not possibly have evolved because they are "irreducibly complex".

Davies, Paul, *Accidental Universe*

Kaplan, Aryeh, *Immortality, Resurrection and the Age of the Universe* (KTAV in association with AJOP), chapters 1-3.

Commentary June 1996, David Berlinsky, The Deniable Darwin
Commentary Sep. 1996, Denying Darwin

- *Anthropic Principle*

The following are readings suggested by the Web Site, *The 2001 Principle* (This sight and/or the related book is the best reading on this issue.)

BBC video, *The Anthropic Principle*, available in Pal (or for an extra charge, in NTSC) from BBC Video For
Education and Training, Horizon Library, Room 8, 2058 at BBC Enterprises Ltd., Woodlands, 80 Wood Lane,
London Q12 OTT; Phone: 44-081-576-2867; Fax: 44-081-576-2415.

Shapiro, Robert, *Origins - A Skeptic's Guide to the Creation of the Life on Earth*, Professor of Chemistry at New York University and an expert on DNA research and the genetic effect of environmental chemicals. Bantam Books, 1987.

Rees, Professor Michael, *Cosmic Coincidences*

Tipler, Professor Frank, *The Anthropic Cosmological Principle*

Spetner, Lee M., *Not By Chance! The Fall of Neo-Darwinian Theory*, Ph.D. in Physics, MIT. Self-published in
1996, the book is available from author. E-mail to lspetner@inter.net.il and has also been printed by Kest-Leibowitz.

Denton, Michael, *Evolution - A Theory in Crisis*, Burnett Books, London, 1985. An excellent scientific examination of the status of evolutionary theory.

Wonders of Creation, an audio tape by Shmuel Silinsky. $7.00 plus $2.00 shipping and handling to <2001@aish.edu>

Steinman, Mordechai and Robinson, Gershon, *The Obvious Proof* (C.I.S. Publishers)

<http://www.arn.org/arn/articles/behe924.htm>

<http://www.arn.org/arn/behe/mb_gr8.htm>

Examples of Irreducible Complexity: <http://www.corp.direct.ca/trinity/design.html>

Davies, Paul; *The Fifth Miracle* – Theories on the beginning of life